

ΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 603
Μ. Παρασκευή
12 Απριλίου 1996
Δοχ. 500

«ΤΡΕΛΗ» ΑΝΑΠΤΥΞΗ
Συζητούν:

Ανδριάννα Βλάχου
Κ. ΣΤΑΣ Κρημπός
ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Μπαλτός
ΓΙ. ΡΓΟΣ Στόρου

Η ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ «ΛΑΒΙΔΑ ΣΑΜΑΡΑ»

**Ανατομία
του κόμματος
της «Μητέρας
Πατρίδας»**

Σῶμα, θυμήσου ὄχι μόνο τό πόσο ἀγαπήθηκες

Κυκλοφορεί
το νέο βιβλίο της Μαρίας Λαμπαδαρίδου-Πόθου
ΓΚΡΙΖΑ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΜΑΡΙΑ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΟΥ-ΠΟΘΟΥ

Σῶμα, θυμήσου ὄχι μόνο τό πόσο ἀγαπήθηκες

ΚΑΛΕΝΤΗΣ

Ὁ ὄρκος τῆς μνήμης καί ἡ ἀναζήτηση τοῦ χαμένου παραδείσου τῆς εὐτυχίας ὁδηγοῦν τοὺς δύο παλιούς ἐραστές ἰσὺν τόπο τοῦ φεγγαριοῦ καί τῆς πρώτης μαγείας.

Ὁριμοί καί κουρασμένοι, θά ζήσουν ἐκεῖ ἕνα ἄλλο πάθος μέσα ἀπὸ τίς μνήμες καί τὴν ἀγρυπνία τοῦ σώματος. Γιατί τό σῶμα θυμᾶται ὄχι μόνο τὴν ἀγάπη. Θυμᾶται τὸ πόνο καί τὴν ἐρημία. Τὴν ἄβυσσο πού κοίταξε ἀπὸ τίς περιπλανήσεις του. Καί προφητεύει.

Ἔτσι, ὁ παρόντας χρόνος διώνεται σάν ἀντήρηση τοῦ παραδείσου πού χάθηκε. Μὴ ὅλη τὴ φόρτιση πού δημιουργεῖ ἡ νοσταλγία τοῦ χαμένου.

Ἐκείνη: Ἐνας ἄνθρωπος πού ἀγωνίστηκε, πού φώναξε τίς ιδέες της, πού ἔζησε τὴ θυσία.

Ἐκεῖνος: Ὁ γιὸς τοῦ παλιοῦ μύθου.

Κουβαλοῦν καί οἱ δύο ἕνα ἀντίστοιχο τραῦμα, ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἡλικία, καί εἶναι αὐτό πού θά τοὺς φέρει ξανὸ στήν ἴδια παράλληλο, νικημένους καί ωραίους – μ' αὐτὴ τὴν ὁμορφιά πού δίνει στά πρόσωπα ἡ συμπόνια.

Τό μυθιστόρημα ἔχει τὴ μαγεία τῆς ποιητικῆς γραφῆς, πού ἐδῶ γίνεται μαγεία τῆς μνήμης καί μαγεία τοῦ χαμένου χρόνου.

ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ:

- Μὲ τὴ λάμπα θυέλλης
- Λυκόφως τῆς μοναξιάς
- Ναταλία καί Χριστίνα
- Ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων (ποιήματα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗΣ

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 5 • 106 79 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ: 36 01 551 • FAX: 36 23 553

Περίοδος Β' Έτος 23ο · Τεύχος 603
Μ. Παρασκευή 12 Απριλίου 1996 · Δρχ. 500

**ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107
ΑΝΤΙ ON-LINE: <http://www.compulink.gr/anti>
E mail: anti@compulink.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου
ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δημήτρης Ζαβέρδας

ΜΟΝΤΑΖ: Τασία Λεβόν

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξ.μ. 4.100 δρχ., Ετήσια 8.200 δρχ.,
Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 30.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 7.000 δρχ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξ.μ.: 30 δολ., Ετήσια: 60 δολ.,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξ.μ. 35 δολ., ετήσια 70 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 500,

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.000

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,
για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του Βιβλίου - Α Πουλουκτσά και Σία Ε.Ε.
Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΕΛ. 12 **ΑΛΛΑΖΕΙ Ο ΜΑΝΩΛΙΟΣ;** Για το επικείμενο συνέδριο στο ΠΑΣΟΚ - του Τάσου Παππά.

ΣΕΛ. 14 **ΔΕΝ ΦΤΑΙΕΙ ΜΟΝΟ Ο ΑΝΤΙΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ** Για το επικείμενο συνέδριο του ΚΚΕ - του Δημήτρη Ζώνιου.

ΣΕΛ. 15 **ΜΕΤΑΞΥ ΧΑΒΑΛΕ ΚΑΙ ΑΛΛΑΛΟΥΜ** Και για τη Ν.Δ...

ΣΕΛ. 16 **Η ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ «ΜΗΤΕΡΑΣ ΠΑΤΡΙΔΑΣ»** Ποιος είναι ο σκοπιανοφάγος κ. Αντώνης Σαμαράς; Έργα και ημέραι. Ρεπορτάζ του Εμμ. Αδιαπραγμάτευτου.

ΣΕΛ. 22 **ΜΠΟΡΕΙ ΚΑΤΙ ΚΑΛΟ ΝΑ ΒΓΕΙ ΑΠ' ΤΟ ΠΑΣΟΚ;** Ο Σπήλιος Παπασπηλιόπουλος απαντά στον Δ. Ραυτόπουλο.

ΣΕΛ. 24 **ΤΡΕΛΕΣ ΑΓΕΛΑΔΕΣ - ΤΡΕΛΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ** Συζητούν οι πανεπιστημιακοί: Αν. Βλάχου, Κ. Κριμπάς, Αρ. Μπαλτάς, Γ. Στάμου

ΣΕΛ. 44 **ΟΙ ΔΙΑΔΟΧΟΙ ΤΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ.** Τι συζητείται στην ομογένεια της Αμερικής για την κούρσα διαδοχής του αρχιεπίσκοπου Ιακώβου; Γράφει ο Σταύρος Μπασέας.

ΣΕΛ. 44 **BRMMM... BRMMM... BRMMM...** Οι μηχανόβιοι οργανώνονται. Ρεπορτάζ: Λεωνίδας Βαλασόπουλος.

ΣΕΛ. 54 **600 ΤΕΥΧΗ ΑΝΤΙ.** Κριτική της έκθεσης νέων εικαστικών και της παράστασης του Εθνικού Θεάτρου της Κραιόβας, Φαίδρα, σε σκηνοθεσία Σίλβιου Πουρκαρέτε.

ΣΕΛ. 58 **«ΔΕΝ ΓΡΑΦΩ ΓΙΑ ΝΑ ΚΕΡΔΙΣΩ ΧΡΟΝΟ».** Ο συγγραφέας Βασίλης Αλεξάκης, που πρόσφατα τιμήθηκε με το βραβείο Medicis, συζητεί με την Ευρυδίκη Trichon - Μιλλανή.

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

editorial, σελ. 4

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

Γιώργος Φιλδισάκος, σελ. 5

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Τύπος, σελ. 10

ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΙΣ

σελ. 30

ΟΝΕΙΡΑ

Π. Μεθενίτης, σελ. 31

ΔΙΕΘΝΗ

Κόσμος, σελ. 33

ΤΑ ΑΓΡΙΑ & ΤΑ ΗΜΕΡΑ

Παναγιώτης Ιωαννίδης, σελ. 52

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 53

ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΙΠΑ

Κώστας Ακρίβος, σελ. 66

ΕΞΩΦΥΛΛΟ:
ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΥΦΟΓΙΩΡΓΟΣ

ΛΑΒΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΑΓΙΔΕΣ

ΑΦΟΥ Η ΠΕΡΙΦΗΜΗ ελληνο-σερβική φιλία υπέστη σκληράν δοκιμασίαν από έναν αγώνα μπάσκετ –μήπως ενθυμείται κανείς το θυμίαμα το οποίο εξοδεύθη τότε, μέχρι αηδίας, προς αποκατάσταση των σχέσεων, ιδιαίτερα από ελληνικής πλευράς;– επήλθε και το πλήρωμα του χρόνου για τη διάλυση του μύθου, με την αναγνώριση από τον κ. Μιλόσεβιτς της ΠΓΔΜ. Έτσι, η ενέργεια χαρακτηρίστηκε ως «μη φιλική» με τις συνακόλουθες δηλώσεις των πολιτικών, πολλοί εκ των οποίων, πράγματι, χύνουν κροκοδείλια δάκρυα εκφράζοντας «πικρία» και άλλα φαιδρά.

ΚΑΙ Ο ΜΕΝ κ. Μιλόσεβιτς είναι γνωστός ως σκληρό, αδίστακτο και ανθεκτικό «πολιτικό ζώο» το οποίο, στη σημερινή φάση, από ένστικτο και υπολογισμό επιβίωσης κάνει τα πάντα για να γίνει και πάλι δεκτός στην «διεθνή κοινότητα». Και μπροστά στη δική του επιβίωση, οι «φιλίες» πάνε φυσικά περίπατο. Αφού κάποτε διαμέλισε επί χάρτου μαζί με τον κ. Σαμαρά τη γειτονική χώρα, τώρα με άνεση παραγκωνίζει την «ελληνο-σερβική φιλία», στο βωμό της οποίας η Ελλάδα θυσίασε επί τόσα χρόνια ανοήτως μεγάλο μέρος των συμφερόντων της έναντι ουδενός ανταλλάγματος, τουλάχιστον εμφανούς.

ΩΣΤΟΣΟ, είναι εντελώς άστοχο να στρέψει κανείς τα πυρά του εναντίον άλλων, όταν το πραγματικό πρόβλημα βρίσκεται σε μας και τη δική μας πολιτική στα Βαλκάνια, πολιτική την οποία ατυχώς εκποιήσαμε και υπονομεύσαμε στο όνομα του «ονόματος». Πληρώσαμε, πληρώνουμε και θα πληρώσουμε βαρύτατο τίμημα για την εθνοκαπηλεία του κ. Σαμαρά και του συνοδοιπορούντος και υπερθεματίζοντος τότε κ. Παπαθεμελή, που εκπροσωπούσε το ΠΑΣΟΚ και τη φωνή του γνήσιου «μακεδονικού λαού» της Ελλάδας.

ΤΕΤΟΙΟΣ είναι ο εθνικός παροξυσμός και η παράνοιά μας που υποδαύλisan οι «έξυπνοι» πολιτικοί μας για να εκμεταλλευτούν στη συνέχεια γνήσιες αντιδράσεις πατριωτικών αισθημάτων, ώστε εξακολουθούν ακόμα να ακούγονται φωνές περί μειοδοσίας, όταν οι ίδιοι υπέρμαχοι των «λαβίδων» και άλλων σκληρών μέτρων, όπως ο κ. Παπανδρέου, κατέληξαν –ως κυβερνώντες– στην «Ενδιάμεση Συμφωνία» με τα Σκόπια και στην υποστήριξη μιας «σύνθετης» ονομασίας. Τα όσα δηλαδή έπρεπε να γίνουν προ πολλού και δεν έγιναν με περισσή έπαρση και οίηση εν μέσω του εθνικιστικού παραληρήματος, επιδιώκονται να γίνουν τώρα post festum και με τεράστιο κόστος.

ΠΟΥ ΘΑ ΛΟΓΟΔΟΤΗΣΟΥΝ όσοι μαστιγώνουν τα εθνικιστικά αισθήματα για να καταλήξουν να τραυματίσουν σοβαρά τον συλλογικό ψυχισμό; Πουθενά βέβαια, καθώς οι απότομες και αναγκαστικές προσγειώσεις δεν έχουν ακόμα προκαλέσει εμφανώς πολλά θύματα.

ΕΙΝΑΙ ΕΚΠΛΗΚΤΙΚΟ με πόσο μεγάλη ευκολία οδηγούμαστε μόνοι μας σε παγίδες, σε κυριολεκτικά αυτοπαγίδευση, μη θέλοντας ούτε τους μωρούς μικρο-κομματικούς ανταγωνισμούς να παραμερίσουμε ούτε τις πραγματικότητες να αναγνωρίσουμε και ανάλογα να κινηθούμε με σωφροσύνη αλλά και με φρόνημα και έκδηλη αποφασιστικότητα.

ΘΑ ΓΙΝΟΥΝ τα παθήματα μαθήματα; Θα αναγνωριστούν ποτέ με παρησία τα λάθη, η εσφαλμένη πορεία, οι εσφαλμένες εκτιμήσεις; Τίποτα δεν δείχνει κάτι τέτοιο. Και τη μεγαλύτερη απόδειξη παρέχει η εσωκομματική διαμάχη στο ΠΑΣΟΚ με επίκεντρο τη δήθεν ανασύσταση του δήθεν απολεσθέντος «πατριωτικού χαρακτήρα» του «Κινήματος», καθώς και οι πατριωτικές εξάρσεις του κ. Έβερετ.

αντί

— ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ —

ΛΟΙΠΟΝ ΜΑΓΚΑ ΜΟΥ
ΘΑ 'ΚΟΝΟΜΗΣΟΥΜΕ!

ΦΕΤΟΣ, ΘΑ ΣΕ Α-
ΦΗΣΟΥΜΕ ΑΠΟΥΛΗΤΟ

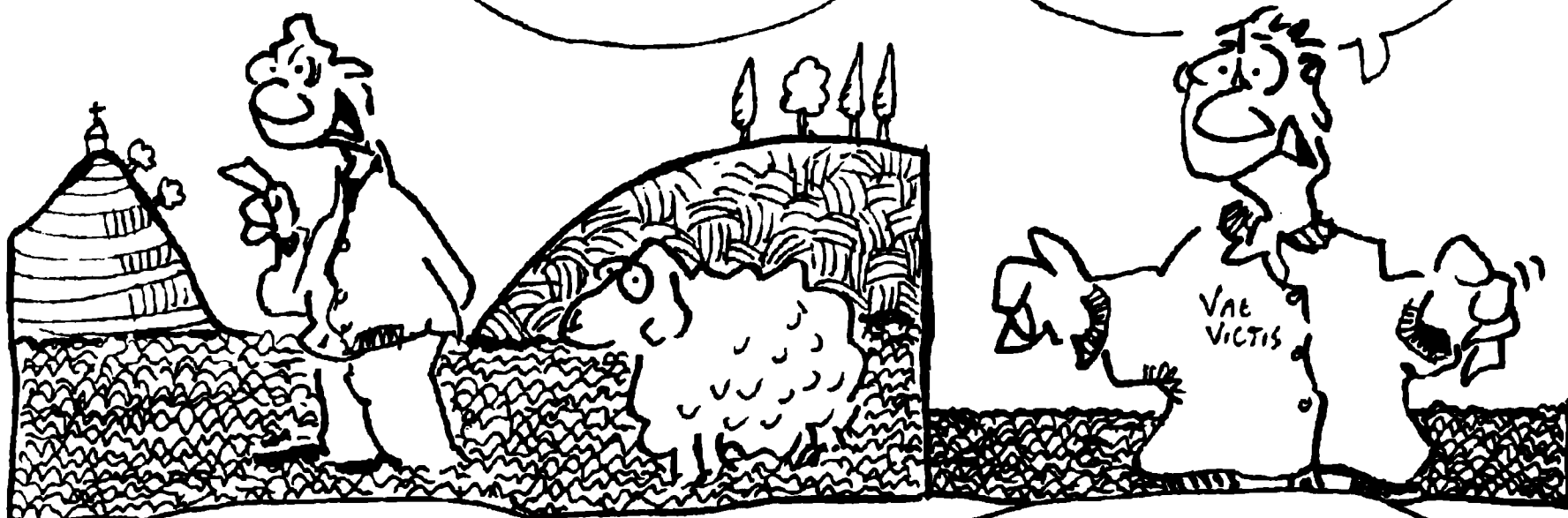
ΘΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗ-
ΘΟΥΝ ΙΣΧΥΡΕΣ ΠΙΘ-
ΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ!

ΜΕΤΑ, ΘΑ ΣΕ ΕΞΑΓΑ-
ΓΟΥΜΕ!

ΘΑ ΕΠΟΦΕΛΗΘΟΥΜΕ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΥΕΡΓΕΤΙΚΕΣ
ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ
Ν. 2017/94.

ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ
ΠΟΥ ΘΑ ΤΣΙΜΠΗΣΟΥΜΕ ΘΑ
ΣΕ ΠΑΧΥΝΟΥΜΕ!

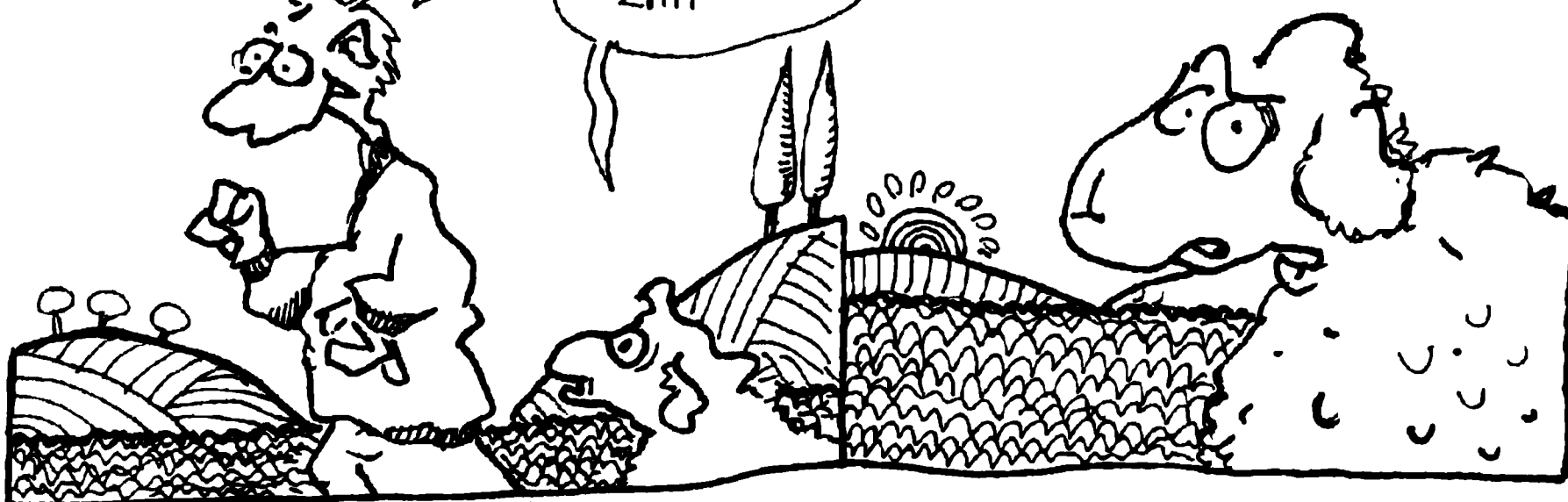

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ
Η ΚΡΙΣΗ ΘΑ ΣΟΒΕΙ!

ΤΟΤΕ...

ΟΛΟΝ ΑΥΤΟΝ ΤΟΝ ΚΑΙΡΟ
ΠΟΙΟΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΔΥΟ ΜΑΣ ΘΑ
'ΝΑΙ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ;

ΣΥΓΓΝΟΜΗ

Σ ΠΟΛΙΤΙΚΟ Δεκαπενθήμερο

Θετική μάλλον η συνάντηση

ΠΑΣΧΑ και «εν χαρά αλλήλους περιπτυνώμεθα»... Προβλήματα, βέβαια (δημοκρατικής κουλτούρας, παραγωγής ιδεών, εσωτερικής συνοχής σχέσεων με την κοινωνία, κ.ά.) αντιμετωπίζουν όλα τα κόμματα. Αλλά αυτό που έγινε στο Εθνικό Συμβούλιο και στην Κεντρική Επιτροπή του ΠΑΣΟΚ –μια εβδομάδα, ακριβώς, πριν από το Πάσχα– θύμιζε μάλλον το... «σφαγός των γνωρίμων ποιείσθαι»!

ΠΟΙΟΙ, όμως, γράφουν ή διαδίδουν τα περί «αίματος», «συντροφικών μαχαιρωμάτων» και άλλα αναληθή; Τα γράφουν και τα διαδίδουν κάποιοι «νταβατζήδες δημοσιογράφοι» (Γ. Σουλαδάκης) ή κάποιοι... «ελάχιστοι πρετεντέρηδες» (Π. Οικονόμου) – κοντολογίς άνθρωποι του γραπτού Τύπου ή των «μίντια», οι οποίοι «επιχειρούν να δώσουν στο λαό, και ιδιαίτερα στη βάση μας, την εικόνα ενός κόμματος που τα ηγετικά στελέχη σφάζονται», ενώ, ως γνωστόν, τα στελέχη αυτά, τόσο στο Εθνικό Συμβούλιο, όσο και στην Κ.Ε., αντήλ- λαιξαν απλώς ανθοδέσμες! Για την κατάσταση αυτή, όμως, πταίει και το ίδιο το «πρωθυπουργικό περιβάλλον», αφού –έμμεσα– υποβάλλει παινομοιότυπους τίτλους σε εφημερίδες ποικίλων αποχρώσεων... Διαφορετικά, πώς να εξηγήσει κανείς το ότι, την περασμένη Κυριακή, τόσο *Το Βήμα*, όσο και η *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, κυκλοφόρησαν με τον ίδιο βασικό τίτλο: «*Ρίχνει το γάντι ο Σημίτης*», «*Έριξε το γάντι ο Σημίτης*»...

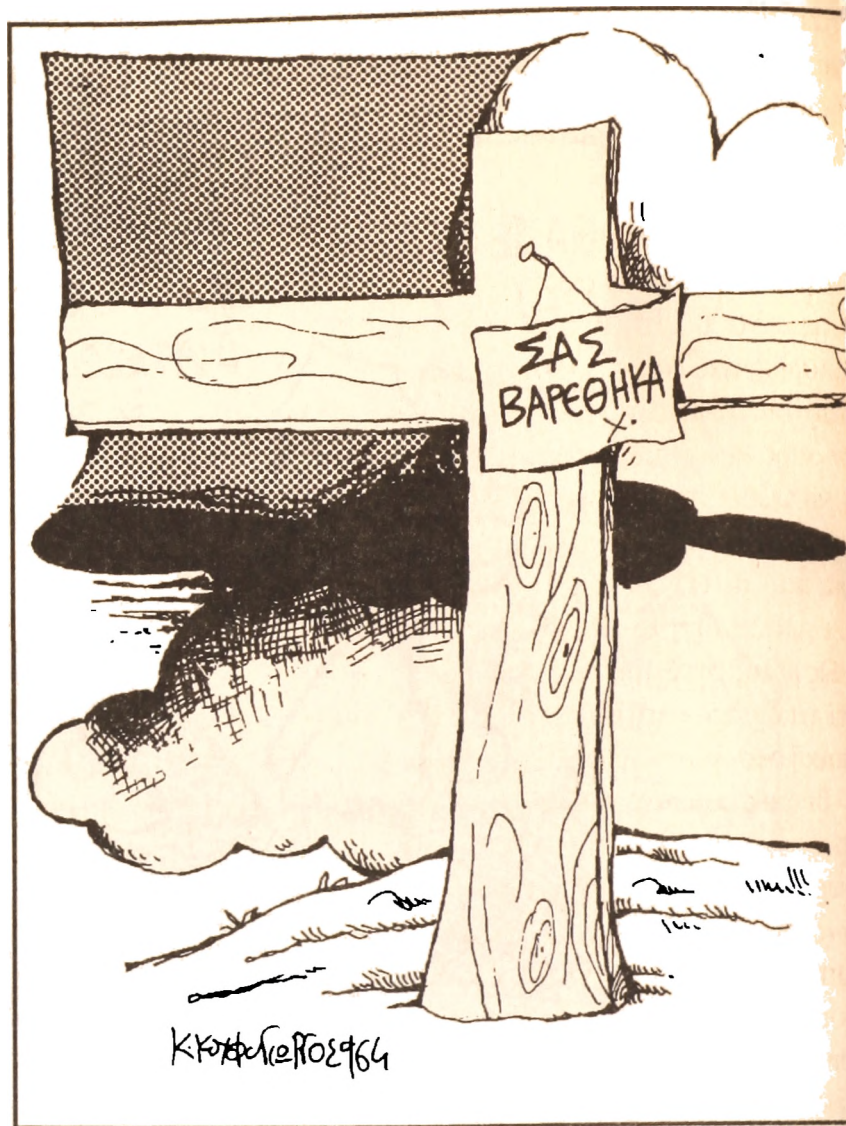
«ΠΑΛΑΙΟ» ΚΑΙ «ΝΕΟ» ΠΑΣΟΚ...

ΜΙΛΩΝΤΑΣ στο Εθνικό Συμβούλιο, ο πρωθυπουργός άφησε να νοηθεί ότι προτίθεται, τον Ιούλιο, στο συνέδριο του Κινήματος, να διεκδικήσει και την ηγεσία του κόμματος. Και η πρόθεσή του αυτή, όπως ήταν φυσικό, εξόργισε τους εσωκομματικούς (και εσωκυβερνητικούς) του αντιπάλους, ειδικότερα εκείνους που προκρίνουν τη δυναρχία. «*Το ΠΑΣΟΚ* –δήλωσε, χαρακτηριστικά ο κ. Α. Τσοχατζόπουλος, υπ. αρ. 1 υπέρμαχος της δυναρχίας και διεκδικητής επίσης της προε-

δρίας του κόμματος– δεν μπορεί να πετύχει τους στόχους του μέσα από μια λογική τηλεμαχιών, σκιαμαχιών και εκβιασμών... [Υποτίθεται ότι ο κ. Σημίτης «εκβιάζει» το κόμμα, με διλήμματα τύπου: «Ή με εκλέγετε και πρόεδρο του κόμματος ή παραιτούμαι]... Απαιτούνται κανόνες, ξεκάθαρες συμφωνίες, αποδεκτές από όλα τα επίπεδα του κόμματος».

ΑΛΛΑ, για τους εσωκομματικούς του αντιπάλους, ο πρωθυπουργός βαρύνεται και για πλήθος άλλων «ανομημάτων»... Διότι υποστηρίζει, λόγου χάρη, ότι «πατριωτισμός είναι ό,τι δίνει στην Ελλάδα φωνή και κύρος» – άρα όχι στην κραυγή, όχι στους πατριδοκάπηλους... Διότι επιμένει να διαχωρίζει το «*νέο ΠΑΣΟΚ*» από τις αγκυλώσεις του «*παλαιού*» ΠΑΣΟΚ. (Έφθασε, μάλιστα –άκουσον! άκουσον!– να χρησιμοποιεί όρους υποτιμητικούς για την περίοδο του παπανδρείσμου, όπως: «*κυβερνητισμός του κόμματος*», «*προσωποποιημένοι μηχανισμοί*», κ.ά.)... Διότι επικαλείται, συνεχώς, τον όρο «*κεντροαριστερά*», με αποτέλεσμα να νοθεύεται ο πούρος σοσιαλισμός που είχε οικοδομήσει το «*παλαιό, καλό ΠΑΣΟΚ*», κ.λπ. [Μόνο που κανείς από τους εσωκομματικούς αντιπάλους του κ. Σημίτη δεν είπε τι είδους σοσιαλισμός ήταν αυτός ο τριτοκοσμικός, κανταφικός «σοσιαλισμός», που είχε επιλεγεί ως μοντέλο, για ολόκληρη σχεδόν την πρώτη οκταετία του ΠΑΣΟΚ].

ΑΝΑΦΕΡΑΜΕ ήδη ότι προβλήματα «εσωτε-

ρικής συνοχής» ή «εσωκομματικών ανραθέσεων» αντιμετωπίζουν όλα τα κόμ- Πώς, όμως, οι εσωκυβερνητικοί και εσω- ματικοί αντίπαλοι του κ. Σημίτη τον «κα- δωσαν», την ίδια περίπου ώρα που έπαιε αεροπλάνο για την Ουάσιγκτον και την γραμματισμένη συνάντησή του με τον Κλίντον; Υποτίθεται ότι το ταξίδι του πρ- πουργού είχε σχέση με τα εθνικά θέμα- ότι, κάπου, οι τόνοι της ενδοσκοπικής αν- ράθειας θα έπρεπε να κατέβουν. Ιδού η *Νίκη*, εκφραστικό όργανο των λογής «αν- μιτικών», προέπεμψε τον έλληνα πρωθυ- γό: «Ένας υπό δοκιμήν πρωθυπουργός νει στην Αμερική για να συζητήσει τα έ- μας θέματα... Ο Κώστας Σημίτης είναι ό- λύτερο θα ήθελαν οι Αμερικανοί, αλλά δι-

καλύτερο θα ήθελε το ΠΑΣΟΚ για τον Ο Μπιλ Κλίντον το ξέρει: ότι ο επισκέπτης είναι ο πρώτος αναλώσιμος πρωθυπουργός της Ελλάδας. Και ακόμα ξέρει ότι ενώ στην Ουάσιγκτον βρίσκεται η Εκάδρα ο ίδιος ο Κ. Σημίτης»... Καταλάβατε, η Νίκη, εφημερίδα φίλα προσκείμενη ΠΑΣΟΚ, χαρακτηρίζει τον πρωθυγό της χώρας (πρωθυπουργό που ανέη κοινοβουλευτική ομάδα του ΟΚ...) «αναλώσιμο πρωθυπουργό»! Και πάλι στον Κλίντον να περιμένει έως ότου εμφανισθεί (επανενεργοποιηθεί;) η... α!»

ΠΕΔΩΣΕ Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ;

ΠΕΡΙ «Εκίλης» ανάγονται, βέβαια, στην οχή του φαντασιακού... Το ερώτημα έτσι τίθεται είναι: τι απέδωσε, τελικά, η συνάντηση Σημίτη-Κλίντον; Οι γραμμές αυτές κρονται (λόγω Πάσχα) Τρίτη βράδυ, με μεμένα μόνο στοιχεία στη διάθεση της στή- Με βάση τα στοιχεία αυτά, η εικόνα που κινείται είναι μάλλον θετική. Συνταρακτικά «θρομβωτικά» αποτελέσματα μπορεί να υπάρχουν, αλλά ο πρωθυπουργός μπόρε- στα σαράντα λεπτά που κράτησε η συνάν- ση, να δώσει τους βασικούς στόχους της ηνικής εξωτερικής πολιτικής. Ναι, η αίδα, παρ' όλα όσα ενεφιλοχώρησαν, πα- νέει μια δύναμη σταθερότητας στην πε- η ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης φι- ορεί να διαδραματίσει ενεργό ρόλο στην ωπαϊκή ολοκλήρωση, αλλά και να συμβά- με θετικές πρωτοβουλίες στην ανέλιξη βάλκάνιων γειτόνων της. Όσο για τις ελ- ουρκικές σχέσεις, αντί των αφηρημέ- ευολογίων, καλό είναι να ομαλοποιη- ν, στη βάση μιας step by step διαδικασίας αιώσής τους. Και πρώτο βήμα προς την εύθυνη αυτή παραμένει ο σεβασμός, ουρκικής πλευράς, της εδαφικής ακε- τητας της Ελλάδας, ο σεβασμός των κα- ον του διεθνούς δικαίου. Συνεπώς η ρχία καλείται να παύσει να χρησιμοποιεί ή απειλή χρήσεως βίας κατά της Ελλάδας. εφόσον εμμένει στη διεκδίκηση ελληνι- βραχονησίδας (ή, ενδεχομένως, και άλ- βραχονησίδων), έπεται ότι το πρώτο αυ- ήμα -για τη βελτίωση των ελληνοτουρκι- σχέσεων- περνά από το Διεθνές Δικαι- ο της Χάγης.

ΓΗ, σε πολύ αδρές γραμμές, ήταν η βασι- πιχειρηματολογία που ανέπτυξε ο έλλη- πρωθυπουργός στον αμερικανό συνομι- ή του. Και φαίνεται ότι έπεισε, αφού -με ειρά του- ο Μπιλ Κλίντον συνομολόγησε ποίχιο της διεθνούς πρακτικής είναι όχι ο σεβασμός των κανόνων του διεθνούς ού αλλά, σε περίπτωση διμερών διαφο- η προσφυγή στη Χάγη.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ αντιπροσωπεία (χάρτι θεία...) είχε την έμπνευση να μην υιοθετήσει τη γραμμή των γνωστών «υπερπατριωτών», όπου «διαλέγομαι» σημαίνει «ενδίδω», «εκχω- ρώ», «παραχωρώ», «προδίδω» - άρα «κανένας διάλογος με μια χώρα που φέρει ως κληρονο- μιά την καταστροφή του ελληνισμού» (Γ. Αρσένης)... Αντιθέτως, έδωσε την αίσθηση ότι δεν ενίσταται στη βελτίωση των ελληνο- τουρκικών σχέσεων, υπό την αίρεση ότι -βή- μα πρώτον- η Τουρκία θα προσφύγει, για το θέμα των Ίμια, στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης. Όταν αυτό συμβεί, τότε και η Ελλάδα είναι έτοιμη να συνυπογράψει -βήμα δεύτε- ρο- το σχετικό συνυποσχετικό για την οριο- θέτηση της υφαλοκρηπίδας ή να αναζητήσει -βήμα τρίτο- «κοινές λύσεις» σε θέματα όπως είναι το FIR ή άλλες εκκρεμότητες αλ- λά και σε θέματα όπως είναι η οικονομική συ- νεργασία, ο τουρισμός, το λαθρεμπόριο κ.ά. Προϋπόθεση, πάντως, για το δεύτερο ή τρίτο βήμα, το πρώτο βήμα.

ΕΙΝΑΙ ΕΤΟΙΜΗ η Άγκυρα να δεχθεί έναν τέτοιο «βηματισμό»; Και θα θελήσει να προ- σφύγει στη Χάγη, όταν όλοι οι χάρτες του κό- σμου (και αυτούς που παρουσίασε ο Σημίτης στον Κλίντον, και αυτούς που έστειλε στην Τσιλέρ η τουρκική πρεσβεία της Ρώμης...), διαλαλούν ότι τα Ίμια ανήκουν στην Ελλάδα; Το ερώτημα απομένει ν' απαντηθεί. Πάντως η Άγκυρα -αν δεχτούμε τον συλλογισμό του υπουργού Εξωτερικών Θ. Πάγκαλου- είναι υποχρεωμένη να σταθμίσει ότι, αν κάνει το «πρώτο βήμα» (αυτό που πολύ συγκεκριμένα της ζητούμε) θα έχει να κερδίσει τη χρηματο- δότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με βάση τη συμφωνία Τελωνειακής Ένωσης Ε.Ε.-Τουρ- κίας.

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, θα πρέπει να καταγρα- φούν: α) Η δήλωση Κλίντον προς Σημίτη ότι η Ουάσιγκτον προτίθεται να αναπτύξει πρωτο- βουλία για την προώθηση λύσεως στο Κυ- πριακό. (Ήδη έχει ανακοινωθεί ότι ο Χόλ- μπρουκ θα επισκεφθεί, τέλη Απριλίου, τη Λευκωσία, την Αθήνα και την Άγκυρα...) β) Η δήλωση Σημίτη (στο αμερικανικό Κέντρο Τύπου) ότι η Ελλάδα επιθυμεί την αποκλιμά- κωση της έντασης με την Τουρκία, ώστε να μην αναγκασθεί να αυξήσει τις αμυντικές της δαπάνες. «Ήδη η χώρα μας -είπε- δαπανά πολλά για τους εξοπλισμούς, ενώ υπάρχουν πολλοί τομείς που θα μπορούσε να ξοδέψει τα χρήματα αυτά». Είπατε τίποτα περί... «ισραη- λοποίησης» της Ελλάδας;... Ε, δεν υπάρχει ανάγκη να ενθυμούμεθα, συνεχώς, τους «α- κραιφνείς», τους «μακεδονομάχους», τους «μπαλσαμωμένους δεσποτάδες»... Πάσχα, «α- νέστη Χριστός και ζωή πολιτεύεται»... Πάσχα -και σε πείσμα των πολεμοχαρών- «εν χαρά αλλήλους περιπτυσώμεθα»...

ANTHΝΩΡ

ΚΛΑΣΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: Ιστορία (Αρχαία -
Μεσαιωνική - Νεότερη)

CL. MOSSÉ,
A. SCHNAPP - GOURBEILLON

Καθηγήτριες Πανεπιστημίου

ΕΠΙΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

(2000-31 π.Χ.)

CLAUDE MOSSÉ
ANNIE SCHNAPP - GOURBEILLON
ΕΠΙΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ
ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
(2.000 - 31 π.Χ.)
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΛΥΝΤΙΑ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

Λύντια Στεφάνου

Συγγραφέας - κριτικός

501 σελίδες, με 21 εικόνες
και 9 χάρτες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα

Τηλ.: 36.27.318

ΘΑΝΤΙ ΕΣΕΙΣ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΖΩΟΛΟΓΙΚΟΥ ΚΗΠΟΥ ΕΝ ΟΨΕΙ ΕΝΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΖΩΟΛΟΓΙΚΟΥ ΚΗΠΟΥ: Εθνικό Συμβούλιο και Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ όπου έγινε λόγος για κροκόδειλους, έχιδνες, αφήνοντας μόνο απ' έξω τους ρινόκερους (θα μας παρέπεμπαν κατευθείαν στον Ιονέσκο).

«ΗΜΟΥΝ ΣΤΟ ΖΩΟΛΟΓΙΚΟ ΚΗΠΟ, είπαν ότι ήμουν στο Ζωολογικό κήπο, κύριε. Προχώρησα τώρα προς τα βόρεια;» – έτσι κάπως αρχίζει το θεατρικό έργο του Έντουαρντ Άλμπυ κοντά στα 1958.

ΤΟ ΠΑΣΟΚ με ό,τι ακόμη εκφράζει προχωρεί «προς τα βόρεια»; Προφανώς κάποιοι έχουν πιο δίκιο από τους άλλους: αυτοί που μετά μανίας εξακολουθούν να επικαλούνται τον «πατριωτικό» χαρακτήρα του έχουν από πολλές πλευρές λιγότερο δίκιο. Είναι σχεδόν επικίνδυνοι – αν τα πιστεύουν κι όχι απλώς δημαγωγούν αντιπολιτευτικά. Ούτως ή άλλως, το κακό γίνεται. Αλλά και από πολύ παλιότερα, όταν οι τωρινοί «εκσυγχρονιστές» έπρεπε να λουφάζουν, το κακό είχε γίνει.

ΠΕΡΙΜΕΝΑΝ ΒΕΒΑΙΑ την κατάλληλη στιγμή για ν' ανέλθουν στην επιφάνεια – αλλά το παρελθόν μπορεί με πολλούς τρόπους να τιμωρεί. Κάθεται εκεί και θυμάται, π.χ., «ο γίγας με το μυαλό νάνου» ή «θα γίνει εδώ Πεκίνο αν...».

ΑΥΤΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΚΑΝ και δεν είναι εύκολο τώρα να παίξεις σ' ένα πεδίο που άνοιξε μετά τον Ανδρέα Παπανδρέου.

ΜΙΑ ΑΚΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΠΙΓΟΝΩΝ – ποιος έχει τα παραπάνω δικαιώματα κομματικής παράδοσης και ποιος τα καλύτερα εχέγγυα για το μέλλον, είναι δικό τους θέμα να το λύσουν. Και προφανώς θα χρησιμοποιηθούν ανοίξεις μέθοδοι απ' όλες τις πλευρές – που ίσως περισσότερο να βλάψουν τους «εκσυγχρονιστές».

ΑΡΧΙΣΑΝ ΚΙΟΛΑΣ ΝΑ ΤΟ ΔΕΙΧΝΟΥΝ: οι ανάγκες της εξουσίας θα θρυμματίσουν το «νέο ύψος και ήθος» τους και τα μεγέθη της οικονομίας, καθώς επιδεινούνται, θα τους θυμίσουν εύκολες και δοκιμασμένες λαϊκιστικές πρακτικές. Κάποιους θα πρέπει να θωπεύσουν με ήκιστα εκσυγχρονιστικές μεθόδους για να μαζέψουν ψήφους για το Συνέδριο.

ΚΑΘΩΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΑΛΛΟΥΝ (του κ. Σημίτη) την αμεσότητα του «κοινωνικού προσώπου». Δεν έχει καν τον χρόνο ν' αντιτάξει τα αποτελέσματα μιας αυστηρής εισοδηματικής πολιτικής – που έτσι κι αλλιώς μπάζει από χίλιες τρύπες, παράγοντας ανισότητες και ίσως νέους «μιζαδόρους» κατά την έκφραση Σκανδαλίδη.

ΑΚΟΜΗ ΚΙ ΑΝ Σ' ΑΥΤΟΥΣ περιλαμβάνονται ισχυροί άρχοντες του Τύπου, δεν του εξασφαλίζουν την απρόσκοπτη «εκσυγχρονιστική» πορεία του. Κυρίως, δεν του εξασφαλίζουν ότι θα 'ναι κάτι παραπάνω από μια μεταβατικότητα, από ένα κρίκο για να περάσουμε στην επόμενη φάση.

ΠΑΝΤΑ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΠΕΙΣ ένα άλογο αν δεν κερδίζει την κούρσα.

Δ. Καϊσης

ΜΗ ΠΑΙΖΕΤΕ ΙΝΑ ΜΗ ΕΜΠΑΙΧΘΕΙΤΕ

ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΚΛΗΣΗ της άδειας του Καζίνου Αθήνας ομιώζουν πολλοί. Οι ενδιαφερόμενοι εκμεταλλευτές πρώτα από όλα. Όσο πιο πολύ διαμαρτύρονται τόσο πειθόμεθα ότι είχαν πολλά να χάσουν.

Τα μέσα έπειτα. Αιφνιδίως αναδείχθηκαν σε ηθικολόγους της ανάπτυξης με κύρια

άρθρα και αναλύσεις, αλλά μόνο για να σωθεί η Αθήνα. Κατά τα άλλα, θέλουν και την περιφερειακή ανάπτυξη καζίνων που προχωράει με μοναδική ευρωπαϊκή ακρίβεια: και κράτος που σέβεται τα υπεσχημένα και αποφασισμένα.

Ασφαλώς η ανάκληση είναι περίεργη αν

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣ

Θα μπορούσε να είναι το πιο σύντομο ανέκδοτο. Ο τρίτος διευθυντής (της Βακαρέλης) παραιτήθηκε προηγούμενη εβδομάδα, οι κατηγορίες για πελατειακές σχέσεις υπαγορεύονται, οι φήμες για διασπαθισμένα ούνα. Αναγκαστικά, θα επανέλθουμε

μη επιλήψιμη, αλλά δεν είναι και φοβερή εξαίρεση. Οι ανακλήσεις, οι ρέσεις, οι ανατροπές, οι αδρανοποιημένοι φανερός και σιωπηλός, είναι ο κανόνας και πάντα διαφημίζεται ως πατριωτική πράξη – επιστέγασμα άκρως συμβολικό Μνημόνιο στην ΕΟΚ. Η χώρα πόρρω χάνει από την απόλυτα προγραμματισμένη διοίκηση, αλλά αυτό το γνωρίζουν οι ντες, ιδίως οι πάσης φύσεως κοινοβουλευτικοί που αποφασίζουν να αναμειχθούν γι' να βοηθήσουν την ανάπτυξη της χώρας, δηλώνει και το «Καζίνο Αθηνών».

Ασφαλώς η αστάθεια οδηγεί σε αυξημένο κίνδυνο, επιμένως και σε αυξημένο κέρας. Και τα δύο αυτά στοιχεία τα έχουν υπ' όψη τους οι επιχειρηματίες όταν ναν τους πρώτους λογαριασμούς του αποφάσισαν ότι αξίζει να λάβουν μέρος ελληνικό διαγωνισμό. Αν μάλιστα η θέση οδηγηθεί σε δικαστήριο, τότε έχουμε την ευκαιρία λεπτομερούς εκτίμησης αυτού του προσθέτου κόστους.

Ποιος λέει ότι δεν είναι καθαροί οι κλέφτες του παιχνιδιού στην Ελλάδα; Πράγματι, κυρίως γνωριμίες και την υπομονή ως καλοί αποικιοκράτες, πολλά περισσότερα παίρνετε.

Στέλιος Καφαντάρης

2004 LIGHT

Ένας Παρθενώνας, οι κίονες του οποίου μιζαν τα χαρακτηριστικά μπουκάλια της: κόλα, ήταν από τα προσφιλή διαφημιστικά εργαλεία του ποτού που «πάει με όλα», με χρόνια πριν, την περίοδο που η Ατλάντα έδινε από την Αθήνα την ανάληψη Ολυμπιακών αγώνων 1996. Κι όταν, τελικά, η Ατλάντα κατάφερε να της ανατεθούν οι κίονες, οι «προδομένοι» Έλληνες (η πλειοψηφία της αγόμενης από τα μεγάλα ΜΜΕ και τα γάλα πολιτικά κόμματα κοινής γνώμης) πρώτη αντανάκλαση κίνηση διεκήρυξε την πρόθεσή τους να μπούκοτάρουν το ψυκτικό! Οι ψύχραιμες φωνές, όμως, ανακοινώθηκε η απόφαση της Διεθνούς Ο

της Επιτροπής, ανάσταναν με ανακούφι-
 -εν ήταν μόνο αισθητικό το θέμα. Ήταν
 διαπίστωση πως η Αθήνα, μια πόλη χω-
 ποιχειώδη υποδομή, αν ανελάμβανε την
 Ολυμπιάδα, θα έπρεπε να επιβαρυν-
 -ε πλήθος επισκεπτών. Και μάλιστα, σε
 περίοδο που τα μεγάλα έργα θα ήταν εν
 -ει αναπτύξει, προσθέτοντας πλήθος προ-
 -αίων στους ταλαιπωρούς κατοίκους της...
 -ε τις ψύχραιμες φωνές, σήμερα, ορισμέ-
 -αυχοί οικονομικοί, κοινωνικοί και
 -πολιτικοί παράγοντες φαίνεται να τις
 -ούν, αναθερμαίνοντας το αίτημα για
 -ηψη της Ολυμπιάδας από τη χώρα μας,
 -τη φορά το 2004. Ήδη, σε συνέντευξη
 -ου, η **Μαριάννα Λάτση**, οι εφοπλιστές
 -έας **Ποταμιάνος** και **Γιώργος Λιβανός**, ο
 -νοαμερικανός επιχειρηματίας **Άγγελος**
 -κόπουλος, ο γενικός διευθυντής της Σίτι
 -κ Ελλάδος **Δημήτρης Κροντηράς**, και
 -τους ο **Ζυλ Ντασσέν**, κάποιοι ακόμα εκ-
 -ωποιοι οικονομικών συμφερόντων, υπό
 -πολιτική αιγίδα της βουλευτού της Ν.Δ.
 -νας **Αγγελοπούλου-Δασκαλάκη** και του
 -άρχου Αθηναίων **Δημήτρη Αβραμόπου**-
 -αναλαμβάνουν σταυροφορία εκ νέου
 -δίκησης της Ολυμπιάδας. Μαζί τους, και
 -ευθυντής της κόκα κόλα στη χώρα μας, ο
 -ργος **Δαυίδ!** Αυτή τη φορά, το δημοφιλές
 -ψυκτικό θα στηρίζει την «τρισχιλιετή ιστο-
 -των νεοελληνικών ιδεολογημάτων. Και
 -ειρότερο: η κοινή γνώμη, επιρρεπής στη

λήθη, θα είναι έτοιμη να συστρατευθεί κάτω
 από τα λάβαρα και τα σλόγκαν της «εθνικής
 υπερηφάνειας» με το σύμβολο της επιθετικής
 προώθησης των αμερικανικών συμφερόντων,
 διεθνώς.

Είναι φως φανάρι ότι οι παράγοντες δεν εξή-
 λωσαν ξαφνικά ρόλο εθνικού ευεργέτη, χωρίς
 να προσδοκούν κέρδος. Ο δήμαρχος της Αθή-
 νας, ιδιαίτερα, γνωρίζει καλά πως τα οφέλη
 του «ίματζ» του θα είναι πολλά, αν συνδυαστεί
 η πολιτική του παρουσία με μία νέα «εθνική
 σταυροφορία» – ιδίως σε περιόδους εθνικής
 αναδίπλωσης. Άλλωστε, για να εξασφαλίσει

την εύνοια του δημάρχου της Ατλάντας, απέ-
 φυγε να συνυπογράψει το διάβημα ευρωπαϊ-
 -ων συναδέλφων του προς τη δημοτική αρχή
 της Ατλάντα για την κατάργηση της θανατικής
 ποινής. Είναι κρίμα, ωστόσο, να υποθηκεύε-
 -ται η ουσία της πολιτικής χάριν του «ίματζ»
 και της στενά ερμηνευόμενης πολιτικής κα-
 ριέρας. Κι είναι διπλά κρίμα να στηρίζεται η
 πολιτική καριέρα ενός νέου πολιτικού στην
 εκμετάλλευση απλώς των εθνικών αντανα-
 κλαστικών μιας ίλαλης, αγόμενης και φερό-
 -μενης, κοινής γνώμης.

Η.Κ.

ΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΡΟΧΑΝΑ

ΗΝ ΠΕΜΠΤΗ 4.4 συζητήθηκε, ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτο-
 -δικείου Αθηνών, η αγωγή του ΣόΕ (του Ομίλου Τροχανά) κατά
 -ου εκδότη του περιοδικού *Αντί* για το άρθρο «25.000 μικροε-
 -πενδυτές κλαίνε τα χρήματά τους» που δημοσιεύτηκε στο τεύχος
 -75 του περιοδικού (14.4.95) σχετικά με τις δραστηριότητες του
 -Τροχανά και των εταίρων του. Σύμφωνα με την αγωγή αυτή, ο
 -Τροχανάς ζητεί από το περιοδικό 350 εκατομμύρια (!) δραχ-
 -ές ως αποζημίωση για το δημοσίευμα εκείνο, που «έβλαπτε την
 -ταιριακή φήμη και πίστη» του κ. Τροχανά και των εταίρων του!
 -ξίζει να σημειωθεί ότι, πριν από την εκδίκαση της αγωγής, οι
 -ανήγοροι του ΣόΕ προσέγγισαν τον εκδότη του *Αντί*, και πρό-
 -ειναν να αποσύρουν την αγωγή με την ανάληψη δέσμευσης από
 -έρους του περιοδικού να δημοσιεύσει μικρό σχόλιο στο οποίο
 -α αναγράφεται πως ο Όμιλος πηγαίνει καλά και ότι το έργο
 -της Κρήτης προχωρεί κανονικά, πράγμα βεβαίως που ο εκδότης
 -ου *Αντί* αρνήθηκε κατηγορηματικά.

ΥΠΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙ ήταν ο δικηγόρος Λεωνίδας Πεγιάδης. Η
 -πόφαση θα εκδοθεί σε λίγους μήνες. Μέχρι την έκδοση της
 -πόφασης, θέλουμε να θέσουμε δύο ζητήματα που προέκυψαν
 -από τη διαδικασία. Και να τα θέσουμε υπ' όψιν των υπουργών
 -Δικαιοσύνης και Εμπορίου:

1. Ο Μ. Τροχανάς ισχυρίστηκε ότι δήθεν ήθελε τον έλεγχο του
 -Ομίλου. Όμως στην πρωτόδικη δίκη –μετά από αίτηση του

Υπουργού Εμπορίου και του Νομάρχη Αθηνών που έγινε δε-
 -κτη– ο Τροχανάς αντέδρασε σφοδρότατα στη διάρκεια μιας
 -δωρης διαδικασίας! Μετά την απόφαση για έκτακτο διαχειρι-
 -στικό έλεγχο του Ομίλου, αντέδρασε και άσκησε έφεση κατά
 -της 4812/95 απόφασης του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών.
 -Το Εφετείο με την 12006/95 απόφασή του απέρριψε την έφεση
 -του ΣόΕ. Η απόφαση αυτή έχει δημοσιευτεί στις 11 Δεκεμβρίου
 -1995 και έκτοτε εκκρεμεί η εκτέλεσή της κυρίως λόγω της άρνη-
 -σης των Ορκωτών Ελεγκτών να ασκήσουν τον έλεγχο που διέτα-
 -ξαν τα δικαστήρια της χώρας!

ΤΟ ΠΡΩΤΟΦΑΝΕΣ ΑΥΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ ουσιαστικά σημαίνει κατάλυση
 -του κράτους δικαίου, αφού μια απόφαση του δικαστηρίου δεν
 -εκτελείται και όλοι αδιαφορούν.

ΕΡΩΤΗΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΥΠΟΥΡΓΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟΥ:
 -Τι πρόκειται να κάμουν; Μήπως πρόκειται να αντιδράσουν;

2. Ο Μ. Τροχανάς είχε δηλώσει στην *Ελευθεροτυπία*, στις
 -6.2.94: «Τα πρώτα 500 σπίτια του κτήματός στη Σητεία θα κατοι-
 -κηθούν όλα, το αργότερο εντός 12 μηνών». Κι όμως, έχουν περά-
 -σει περισσότερο από δύο χρόνια και ακόμα δεν έχει ολοκληρω-
 -θεί ούτε καν η ανέγερση των παραπάνω κατοικιών, όπως προέ-
 -κυψε από τις φωτογραφίες που κατέθεσαν οι ίδιοι στο δικαστή-
 -ριο. Δεν εξαπάτησαν επομένως τους μικροεπενδυτές; Τι κάνει
 -άραγε ο αρμόδιος εισαγγελέας;

ΕΜΕΣΑ ΣΤΗΝ Ενημέρωση

• Νέες αλλαγές ετοιμάζονται στην κρατική τηλεόραση, με σκοπό, όπως επισημαίνουν κύκλοι προσκείμενοι στη διοίκηση του Παν-Παν, την ορθολογικότερη λειτουργία των δύο ΕΡΤ και την όσο το δυνατόν ισχυροποίησή τους στην αρένα του ανταγωνισμού, που ευνοεί τα ιδιωτικά κανάλια. Κύριο στοιχείο των αλλαγών αυτών είναι η στρόφη των δύο κρατικών καναλιών σ' αυτό που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε εξειδικευμένη τηλεόραση: το ένα κανάλι θα είναι πολιτιστικό - ψυχαγωγικό (με ό,τι ευρύτερο μπορεί να σημαίνει αυτός ο όρος), το άλλο αμιγώς πληροφοροεμπορικό-ρεπορταζιακό, με έμφαση σε σοβαρά ρεπορτάζ, ειδησεογραφία και συζητήσεις-αναλύσεις.

Στο μεταξύ, όμως, ξεσπούν οι πρώτες αντιδράσεις στην Αγία Παρασκευή. Κυρίως, προέρχονται από τους μόνιμους υπαλλήλους και τους συνδικαλιστές, που ο υδροκεφαλισμός και η γραφειοκρατία στον κρατικό οργανισμό τους βολεύει. Αναμένονται βεβαίως, κι οι αντιδράσεις των εξωτερικών συνεργατών, η σχέση με τους οποίους, σε περίπτωση που ισχύσει η κυοφορούμενη ανακατάταξη, θα αναθεωρηθεί οπωσδήποτε.

Πάντως, όποια εξέλιξη και αν έχει η υπόθεση, θα θέλαμε να επισημάνουμε τη σημαντική δουλειά που γίνεται από την ΕΤ 2 σε θέματα πολιτισμού, γεγονός που και την έχει ισχυροποιήσει ως κανάλι κύρους στην αγορά αλλά και της έχει προσδώσει το χαρακτήρα μιας μικρής, εναλλακτικής και ενέλιξης «μικρής» τηλεόρασης. Θα είναι κρίμα, οποιαδήποτε αλλαγή να μην πάρει υπόψη της τα όσα το δεύτερο κανάλι

έχει κατακτήσει τα δυο χρόνια που σπερέωσε τον πολιτιστικό του προσανατολισμό.

• Όπως είχαμε προεξαγγείλει σε προηγούμενο τεύχος του Αντί, από την ΕΡΤ ανακοινώθηκε ότι, επιτέλους, θα δοθεί το περιβόητο 1,5% επί των διαφημιστικών εσόδων για την παραγωγή κινηματογραφικών ταινιών. Η απόφαση, που έρχεται να υλοποιηθεί σχετικό προεδρικό διάταγμα που συμπληρώνει τον εν ισχύ Νόμο για τον Κινηματογράφο, αναμενόταν πολλά χρόνια και είναι μια καλή αρχή, ιδιαίτερα αν δώσει τη δυνατότητα στο ΥΠΠΟ να κινηθεί αποτελεσματικότερα και να διεκδικήσει την απόδοση του 1.5% και από τα ιδιωτικά κανάλια. Αν και η εμπειρία τίσων χρόνων έχει διδάξει ότι, με δεδομένα τα τεράστια οικονομικά προβλήματα που σωρεύονται στα λογιστήρια των ιδιωτικών καναλιών, και με εξίσου δεδομένη τη δυνατότητα των ιδιοκτησιών τους να παρακάμπτουν και νόμους και θεσμούς, μάλλον ουτοπικό φαντάζει σήμερα ότι θα πραγματοποιήσουν κι αυτά το χρέος τους. Και το χειρότερο: εκτός από μεμονωμένες φωνές, η πείρα δείχνει ότι ουδείς έχει τη θέληση (ή τη δυνατότητα) να τους επιβάλει να τηρήσουν τα εκ του νόμου απορρέοντα...

• Και ξαφνικά, μετά την «επιτυχία» του περιοδικού *ΟΙ*, μετά δηλαδή την κυκλοφοριακή του εκτίναξη ύπερα από τη δημοσίευση της συνέντευξης της **Δήμης Παπανδρέου** στον διευθυντή του περιοδικού **Στάθη Τσαγκαρουσιάνο**, αλλά και το άρθρο που αναφερόταν στις πολιτικές ίντριγκες και την προσωπική ζωή του **Κώστα Λαλιώτη**, ξέσπασε η

κρίση. Η **Κυβερνοχώρος Εκδοτική Α.Ε.**, του κ. **Δραγώνα**, ανακοίνωσε ότι διακόπτει τη συνεργασία της με τον Στάθη Τσαγκαρουσιάνο. Ο εμπνευστής και ψυχή του περιοδικού απάντησε με έντονη ανακοίνωσή του από τον Τύπο, στην οποία υπαινίσσεται ότι μετά την απομάκρυνσή του η ιδιοκτησία θα προσπαθήσει να μετατρέψει το περιοδικό σε ευθέως ανταγωνιστικό των *ΚΑΙΚ* και *ΝΙΤΡΟ*, ότι εξαιτίας αυτής της πρόθεσης αποχώρησαν και όλοι οι συνεργάτες του. Δήλωνε, εξάλλου, πως επειδή ο τίτλος του ανήκει, δεν προτίθεται να επιτρέψει στους εκδότες να διασύρουν το δημιούργημά του αλλάζοντας τους στόχους του και για να το επιτύχει, αν χρειασθεί, θα καταφύγει στα δικαστήρια.

Αν οι πληροφορίες μας είναι σωστές, μάλλον εκεί θα λυθούν οι διαφορές τους.

• Απομακρύνθηκε από τη θέση του αρχισυντάκτη της *Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας* ο **Μάκης Γιομπαζολιάς**. Στο μεταξύ, αλλαγές προετοιμάζονται και στο κυριακάτικο ένθετο περιοδικό της εφημερίδας, το *ΕΨΙΛΟΝ*. Γι' αυτές εργάζεται επιτελείο υπό τον **Χριστόφορο Κάσδαγλη** (είχε διατελέσει υπεύθυνος του περιοδικού και παλιότερα, πριν από την έλευση του **Φώτη Γεωργελέ**). Αν όλα πάνε όπως έχουν προγραμματισθεί, το νέο *ΕΨΙΛΟΝ* θα κυκλοφορήσει αμέσως μετά το Πάσχα.

• Αλλαγές ετοιμάζουν και στο περιοδικό *Down Town*. Θέλουν, λέει, να το κάνουν *Stern* της Ελλάδας. Μμμμμ...

• Και μέσα στη σύγχυση, μια καινούργια καθημερινή εφημερίδα ετοιμάζεται. Νεοεισερχόμενος στον εκδοτικό χώρο, ο

γνωστός **Δημήτρης Κολλάτος** Η συνταγή του, πάντως, θυμίζει τις συνήθεις ανάλογων εγχειρημάτων, χωρίς τεράστιο οικονομικό εύρος: νέοι (και άπειροι, επί το πλείστον) δημοσιογράφοι, αρθρογραφία που να αναπαράγει τους κοινούς τόπους και εθνικά ιδεολογήματα, εντυπιασμός στην καταγραφή των δήσεων, κουτσομπολιά - και ό προκύψει...

• Έγιναν άλλη μια χρονιά, η περασμένη εβδομάδα, οι καθιερωμένες εξετάσεις για την εγγραφή νέων μελών στη ΕΣΗΕΑ. Το βασικό θέμα που δόθηκε στους υποψηφίους ήταν σχετικό με τις τρελές αγγελίες. Ούτε φρέτος, όμως, αποφεύχθηκαν οι γνωστές τριβές, με όσους (δικαίως) θεωρούν κωμωδία να δίνει κανείς εξετάσεις για να εσέλθει στο επαγγελματικό τσιματείο. Κάποιοι δημοσιογράφοι που ήταν υποψήφιοι στις εξετάσεις, μάλιστα, αφού δήλωσαν ότι για λόγους αυτοσεβασμού δεν μπορούν να μείνουν στη διαδικασία, σηκώθηκαν να αποχωρήσουν.

— *Ελάτε, συνάδελφοι. Αφού ξέρετε, οι εξετάσεις είναι μια διαδικασία τυπική, προσπάθησε να τους συγκρατήσει ο Δημήτρης Γκλαβάς.*

— *Αφού είναι τυπικές, τότε γιατί τις κάνετε;*

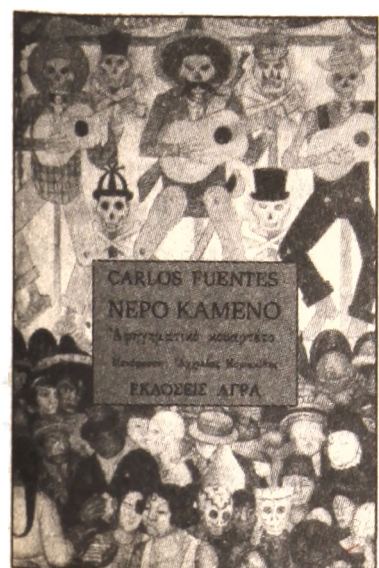
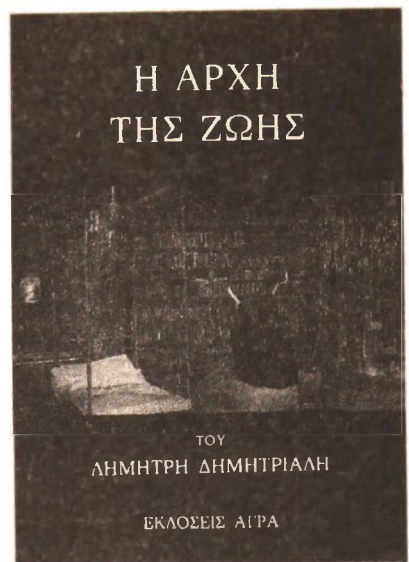
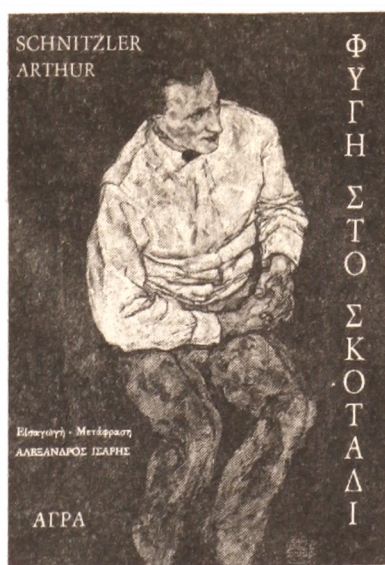
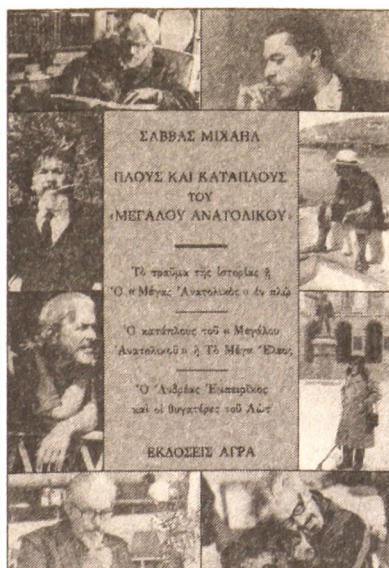
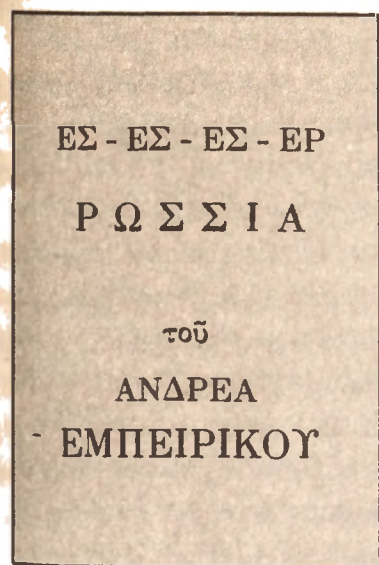
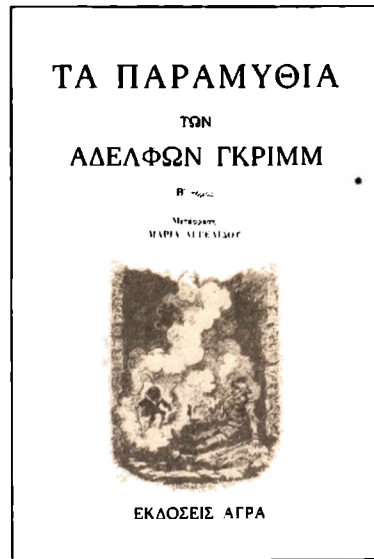
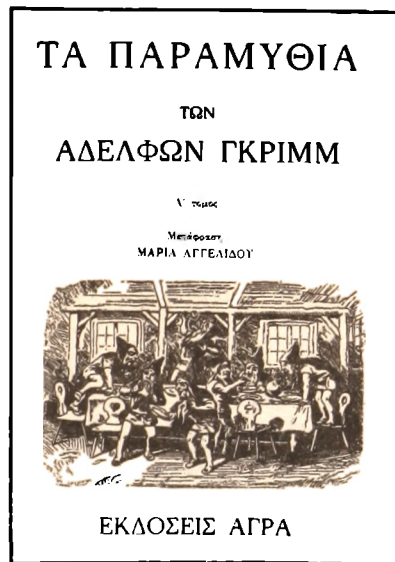
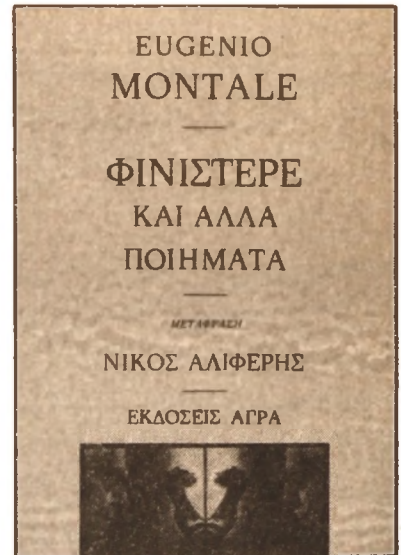
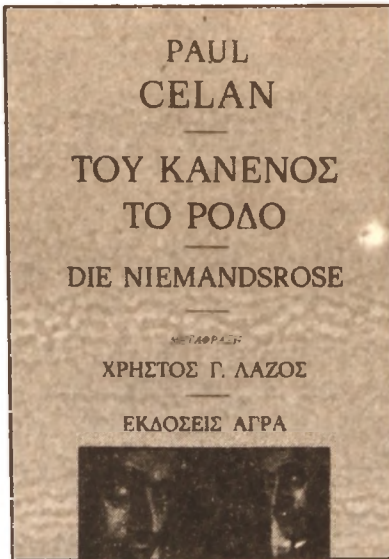
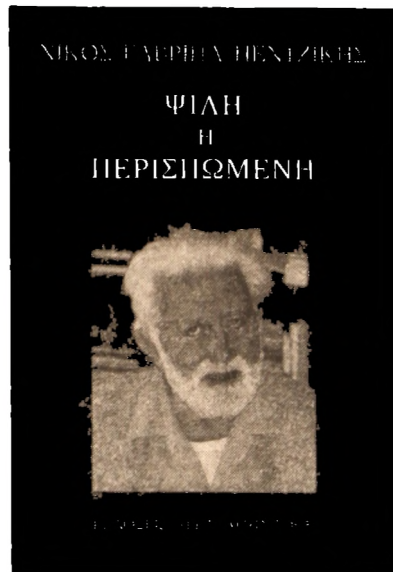
— *Έτσι απάντησαν οι ατίθασοι. Και αποχώρησαν...*

• Το περιοδικό *BALKAN REVIEW* που εκδίδει στη Θεσσαλονίκη το **Βαλκανικό Κέντρο Τύπου** με την εκδοτική φροντίδα των **Αντώνη Κούρη** και **Τραϊανού Χατζηδημητρίου** έχει αφιερώσει το έκτο τεύχος στη Ρουμανία.

Στο ίδιο τεύχος ο αναγνώστης θα βρει ένα πολύ ενδιαφέρον άρθρο του Πέτερ Μποντ, μέλους της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης για τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις στις βαλκανικές χώρες και τις νέες μορφές επενδυτικής χρηματοδότησης, καθώς και κείμενα για τη Γιουγκοσλαβία, τις χώρες της Μαύρης Θάλασσας και τη Μεσογειακή Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

ΑΠΟ ΤΟ 1979

Αλλάζει ο Μανωλιός;

του Τάσου Παππά

Πλησιάζοντας προς το συνέδριο αποσαφηνίζεται το εσωκομματικό τοπίο στο ΠΑΣΟΚ. Οι ομάδες θα συγκρουστούν σε τρία μεζονος σημασίας ζητήματα: Εξωτερική πολιτική, κεντροαριστερά, διαδοχή.

1. Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις και τα Σκόπια συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον μελών και στελεχών. Η περί τον πρωθυπουργό ηγετική ομάδα, με προεξάρχοντα τον υπουργό Εξωτερικών **Θόδωρο Πάγκαλο**, ο οποίος έχει αναλάβει την ευθύνη να εκπονήσει τη νέα γραμμή, επιχειρεί να ξεφύγει από τα στερεότυπα που χαρακτήριζαν την εξωτερική πολιτική της χώρας, όσο στο πηδάλιο της βρισκόταν ο **Ανδρέας Παπανδρέου**. Η προσπάθεια αλλαγής πλεύσης συναντά την αντίδραση των παραδοσιακών στελεχών του κόμματος που συσπειρώνονται γύρω από τον **Άκη Τσοχατζόπουλο** και τον **Γεώ. Αρσένη**, ενώ πρωταγωνιστικό ρόλο με άξονα τα εθνικά φιλοδοξεί να παίξει και ο **Ευάγγελος Βενιζέλος**. Ο υπουργός Δικαιοσύνης κρατά ίσες αποστάσεις απ' όλους τους ομαδάρχες με στόχο κάποια στιγμή να εκμεταλλευθεί τις περιπτώσεις και να αναδειχθεί σε κορυφαίο πόλο. Όσοι αντιστέκονται στις επιλογές της κυβέρνησης δεν έχουν καταφέρει μέχρι τώρα να καταθέσουν μια πειστική εναλλακτική στρατηγική. Απλώς υπεραιμούνται της πολιτικής που είχε χαράξει ο ιδρυτής του ΠΑΣΟΚ η οποία όμως δοκιμάστηκε και δεν απέδωσε τα αναμενόμενα. Το γεγονός ότι σήμερα έχουν τεθεί στο τραπέζι όλα τα ζητήματα και οι εταίροι, μιας πιέζουν για λύσεις, αποδεικνύει ότι η αμυντική στάση που μέχρι τώρα ακολουθήσαμε έχει αγγίξει τα όριά της. Οι αντίπαλοι των «εκσυγχρονιστών» κατηγορούν την κυβέρνηση ότι με την τακτική κατευνασμού που ακολουθεί απέναντι στην Τουρκία αλλοιώνει τα πατριωτικά χαρακτηριστικά του κινήματος και υπονομεύει τη διε-

θνή θέση της χώρας. Αντ' αυτής συστήνουν να διευρύνει η Ελλάδα τον κύκλο των επαφών της συνάπτοντας στενές σχέσεις με τη Συρία, το Ιράκ και το Ιράν (παραδοσιακοί εχθροί της Τουρκίας αλλά και παρίες της διεθνούς ζωής σύμφωνα με τις κυρίαρχες αντιλήψεις στη Δύση). Ο **Κ. Σημίτης** δεν είναι διατεθειμένος να προσυπογράψει τέτοιου τύπου εξωτερική πολιτική και ρίχνει το βάρος του στην Ευρώπη και στους φιλελληνικούς μηχανισμούς που υπάρχουν στα κέντρα λήψης αποφάσεων στις Η.Π.Α. Στο θέμα των Σκοπίων τα πράγματα δείχνουν καλύτερα για την κυβέρνηση Σημίτη μιας και τους σκληρούς δεν σιγοντάρουν ανοιχτά ούτε ο κ. Τσοχατζόπουλος ούτε ο κ. Αρσένης. Απλώς προτείνουν «καθυστέρηση» χωρίς να αποκλείουν τη σύνθετη ονομασία.

2. Στο ζήτημα των πολιτικών συμμαχιών ο **Κ. Σημίτης** έχει συμμάχους τον **Κώστα Λαλιώτη** και τον **Κώστα Σκανδαλίδη**. Ο γραμματέας μάλιστα πλησίασε τις θέσεις Σημίτη για την κεντροαριστερά στην εισήγησή του στο Εθνικό Συμβούλιο. Στην

αντίπερα όχθη βρίσκονται όλοι οι άλλοι: (Τσοχατζόπουλος, Αρσένης, Βενιζέλος) οι οποίοι απαντούν ανασύροντας τον όρο «δημοκρατικός σοσιαλισμός» και εμμένοντας στη λογική της αυτοδυναμίας. Αγωνίζονται βεβαίως και τη δυναμική των πραγμάτων και τις μετρήσεις της κοινής γνώμης και περιορίζονται μόνο σε αφορισμούς για την κεντροαριστερά ή σε ιστορικοποιητικούς χαρακτήρα προσεγγίσεις.

3. Η υπόθεση της διαδοχής, όπως όλα δείχνουν, θα κριθεί ανάμεσα στον πρωθυπουργό και τον **Άκη Τσοχατζόπουλο** οποίος, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, θα στηριχθεί από τον υπουργό Άμυνας **Μιχ. Καραγιάννη** και ο τελευταίος δεν φαίνεται να μπορεί να σηκώσει το βάρος μιας προσωπικής αντιπαράθεσης. Ο **Κ. Σημίτης** θα διεκδικήσει την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ και αν πιστέψουμε τους συνεργάτες του θα κατισχύσει με σχετική ευκολία. Η διαχείριση της κρατικής εξουσίας και η απειλή για προσφυγή στις κάλπες αν χάσει τη μάχη είναι τα λυσιστελέστερα «επιχειρήματα» για ένα σώμα (συνέδριο) το οποίο συγκροτείται απ-

ωπα που έχουν, με τον ένα ή τον άλλο ο, σχέση εξάρτησης με το κράτος. Για την Τσοχατζόπουλο θα είναι η δεύτερη η ευκαιρία να πάρει την εξουσία. Αν γίνει, μάλλον τίθεται εκτός παιγνίου. Τους γνωρίζει ότι οι συσχετισμοί αλλάζουν με γρήγορο ρυθμό. Η ευφορία έχει

δώσει τη θέση της στον σκεπτικισμό στο στρατόπεδο του Α. Τσοχατζόπουλου. Είναι χαρακτηριστικό ότι στελέχη που πρόσκεινται στον υπουργό Εσωτερικών έλεγαν ότι η μάχη θα είναι εξαιρετικά δύσκολη γιατί ο αντίπαλος (βλέπε Σημίτης) χρησιμοποιεί πολύ καλά το χαρτί της εξουσίας.

Το επικείμενο συνέδριο του ΠΑΣΟΚ θα είναι το πιο ενδιαφέρον απ' όλα τα προηγούμενα. Όσοι ποντάρουν στην παρέμβαση του Α. Παπανδρέου μάλλον λογαριάζουν χωρίς τον ξενοδόχο. Ο ιδρυτής του κόμματος αν θεωρήσει ότι δεν μπορεί ν' αλλάξει την κατάσταση θα σιωπήσει...

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΟΥΤΟΠΙΣΤΕΣ ΣΤΗ... ΧΑΡΙΛΑΟΥ ΤΡΙΚΟΥΠΗ

Η Κεντροαριστερά μας γυρίζει πίσω στη δεξιά του '60. Εμείς είμαστε με τον δημοκρατισσοσιαλισμό».

Σε τη φράση αυτή απαντούν στελέχη του ΠΑΣΟΚ που πρόσκεινται στον Άκη Τσοχατζόπουλο και στον Γερ. Αρσένη, στις θεωρητικές αζητήσεις των εκσυγχρονιστικών του Κ. Σημίτη. Φυσικά, δεν πρωτοτυπούν. Περίπου το ίδιο είναι κι αυτός ο όρος, ο οποίος μάλιστα δεν τους ανήκει. Εύρημα του ευρωκομμουνισμού είναι, και μ' αυτόν, πρώτα οι ξένοι και μετά οι εγχώριοι ευρωκομμουνιστές, προσαθούσαν ν' αντικρούσουν τους υπερασπιστές του σοβιετικού μοντέλου...

Σήμερα, ούτε Σοβιετική Ένωση υπάρχει ούτε ευρωκομμουνισμός, ενώ ο «δημοκρατικός σοσιαλισμός» αλά ΠΑΣΟΚ είναι μια έννοια που χωρεί σχεδόν τα πάντα. Και κρατισμό και ιδιωτικοποιήσεις. Και ρουσφέτια και αξιοκρατία. Και φαειοκρατία και αποκέντρωση. Και κράτος πρόνοιας και κράτος ημετέρων. Και συλλογικότητα και αυταρχισμό. Και ευρωπαϊσμό και εθνικισμό. Δηλαδή, λίγο απ' όλα.

Στο επικείμενο συνέδριό του, το ΠΑΣΟΚ οφείλει να ορίσει με σαφήνεια το περιεχόμενο του δημοκρατικού σοσιαλισμού. Πρέπει, μ' άλλα λόγια, να επιχειρήσει να πετύχει εκεί που κόμματα όλο τον κόσμο και διανοούμενοι μεγάλου βεβηκεύς δεν κατάφεραν και πολλά πράγματα. Τόσο πιο εύκολα ήταν όλα όταν βουλευόμασταν με τις σχηματικές διαιρέσεις – από τη μια κεφάλαιο και οι φορείς του και από την άλλη προλεταριάτο και το κόμμα του. Σήμερα, οι τασκευές αυτές δεν αποδίδουν. Ούτε, όμως, οι νέες οι εξ Αμερικής προερχόμενες – η τά των ευπόρων και η under class (βλέπε Γκάλεριϊθ). Η παρούσα κρίση είναι μια «κρίση της μικής πολιτικής» κατά πνς λέει ο Α. Τουρέν. «ώς βγαίνουμε απ' αυτή;», ρωτάνε όσοι εξακουθούν να ενδιαφέρονται για τη δημόσια σφαίρα. Με «κοινωνική αυτοοργάνωση και αυτονόηση των συνειδήσεων για να υπάρξει το επαστατικό φαντασιακό», ισχυρίζεται ο Κ. Καυριάδης. Οι αριστεροί, όμως, που ψάχνουν έξοδο ανάμεσα στην κονιορτοποίηση του σοσιαλιστικού κόσμου και στην αποσύνθεση της καπιταλιστικής κοινωνίας, παθαίνουν σύγχυση με τις

σύνθετες και ενίοτε νεφελώδεις προσεγγίσεις. Συνηθισμένοι περισσότερο ν' ακολουθούν και λιγότερο να δημιουργούν, πολλοί απ' αυτούς καταφεύγουν στη σιγουριά της σκέψης των κλασικών, οι οποίοι ψηλαφώντας την ουσία του δημοκρατικού σοσιαλισμού βάδισαν σε διαφορετικούς δρόμους.

Πώς να συμφιλιωθείς από τη μια μεριά με τις λυτρωτικές επιταγές-προγράμματα των κλασικών και από την άλλη με τον ευθύβολο αφορισμό του Σιοράν: «ιδέες ναι, απόψεις ναι, πεποιθήσεις ποτέ».

Οι ουτοπιστές (Όουεν, Σεν Σιμόν, Φουριέ) οραματίζονταν μια κοινωνία που θα εξασφαλίζει «ισότητα των συνθηκών και ίση παροχή σ' όλους των μέσων τελειοποίησής τους». Στην έννοια της ισότητας επέστρεψε εσχάτως ο Μπόμπιο για να θεμελιώσει την άποψη ότι ο διαχωρισμός ανάμεσα στην Αριστερά και τη Δεξιά έχει και σήμερα νόημα. Ακραία ριζοσπαστικός ο Μπαμπέφ καλούσε τους εργαζόμενους να «πάρουν από παντού ό,τι τους αρμόζει. Δικαιωματικά το πλεόνασμα ανήκει σ' αυτόν που δεν έχει τίποτα». Τα πράγματα μπήκαν σε μια επιστημονική «τάξη» με τον Κ. Μαρξ και τις απόψεις του για την «επαναστατική δικτατορία του προλεταριάτου». Με την ιδέα αυτή οδηγό πορεύθηκε ο Λένιν και ο Τρότσκι που για πολλούς έστρωσαν τον δρόμο στον Στάλιν. Στον Λ. Τρότσκι ανήκει η φράση: «Η δικτατορία του προλεταριάτου δεν είναι δυνατόν να βασίζεται διαρκώς πάνω στη συναίνεση της εργατικής τάξης». Σήμερα πια ακόμα και στο ΚΚΕ ακούγονται φωνές (Μ. Κωσμόπουλος) για το αν ο όρος «δικτατορία» είναι δόκιμος. Τη σχέση δημοκρατίας και σοσιαλισμού πρώτοι ανίχνευαν οι θεωρητικοί της σοσιαλδημοκρατίας, οι οπορτουνιστές δηλαδή σύμφωνα με τη λενινιστική αντίληψη. Ο πάπας του «ρεφορμισμού» Ε. Μπερνστάιν είχε πει ότι «η δημοκρατία αποτελεί συνθήκη του σοσιαλισμού. Δεν είναι ένα μέσο, αλλά αυτή καθαυτή η ουσία του». Τα τελευταία χρόνια ένα νέο ρεύμα κάνει θραύση στη Δύση, ο κοινοτισμός, η απάντηση σύμφωνα με τους εμπνευστές του στ' αδιέξοδα του ξενιστικού μοντέλου και της παραδοσιακής σοσιαλδημοκρατίας. Οπαδοί του δηλώνουν ο Κλίβτον, ο Μπλερ, ο Ντελόρ.

Με σοσιαλισμό ασχολήθηκε και ο Ανδρέας Παπανδρέου. Η πορεία του ήταν ελικοειδής. Το 1975 δήλωνε πως «η κοινωνικοποίηση της παραγωγικής διαδικασίας αποτελεί ουσιαστική προϋπόθεση για την εδραίωση της κοινωνικής και πολιτικής δημοκρατίας. Ο σοσιαλιστικός μετασχηματισμός της χώρας είναι όρος για την επιβίωσή της. Η σοσιαλδημοκρατία είναι καπιταλισμός με ευγενικό προσώπείο». Το 1983 ήδη είχε ρίξει νερό στο κρασί του: «Στόχοι μας είναι η απορρόφηση της ανεργίας, η αύξηση της ανταγωνιστικότητας και η συμμετοχή στην τεχνολογική επανάσταση». Το 1995 ήταν σχεδόν αγνώριστος: «η ολοκληρωμένη ανάπτυξη απαιτεί την ενεργό στήριξη της αγοράς και των κανόνων της».

Εδώ και καιρό στο ΠΑΣΟΚ δεν ασχολούνται με τον σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της ελληνικής κοινωνίας. Οι περισσότεροι αναζητήσαν τη διέξοδο στη διαχείριση του κράτους. Έμειναν μόνο κάποιοι μερακλήδες, που στη Χ. Τρικούπη τους αντιμετωπίζουν ως γραφικούς, ως κολλημένους στο παρελθόν. Με την ιδεολογική αφασία καλούνται ν' αναμετρηθούν μέλη και στελέχη στο συνέδριο.

Πάντως, για να μην αδικούμε τα κορυφαία στελέχη του ΠΑΣΟΚ, πρέπει να τους αναγνωρίσουμε ότι ανησυχούν. Σε πρόσφατη συνεδρίαση του Εκτελεστικού Γραφείου οι Α. Τσοχατζόπουλος, Γ. Αρσένης, Ε. Βενιζέλος, Χρ. Παπουτσης, Π. Οικονόμου, Γ. Κατσιμπάρδης, Γ. Χαράλαμπος εξέφρασαν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο την αγωνία τους για τη συνοχή της κοινωνίας, την αποτελεσματικότητα της οικονομικής πολιτικής, και ζήτησαν ανάπτυξη και δικαιότερη αναδιανομή του πλούτου. Αυτό σημαίνει ότι τα μέλη της ηγετικής ομάδας του ΠΑΣΟΚ προβληματίζονται εντόνως για την πορεία της κυβέρνησης και του κόμματος. Προκύπτουν βεβαίως δύο ερωτήματα:

1. Όταν συνυπέγραφαν αυτή την πολιτική και αναλάμβαναν δημοσίως να την εξωραΐσουν δεν γνώριζαν τα όριά της;

2. Θα ήταν τόσο σπάταλοι σε αρνητικές κρίσεις αν στην πρωθυπουργική καρέκλα καθόταν ο Ανδρέας Παπανδρέου;

Οι απαντήσεις είναι αυτονόητες...

Δεν φταίει μόνον ο αντικομμουνισμός

του Δημήτρη Ζώνιου

«Σήμερα η ηγεσία μας δίνει την εντύπωση ότι προτιμά ένα κόμμα απολύτως ελεγχόμενο και πειθαρχημένο, έστω και μικρότερο. Η εικόνα μας, είναι εντύπωση συρρίκνωσης και όχι διεύρυνσης.» Οι φράσεις αυτές ανήκουν στον Σ. Κούβελα και απευθύνθηκαν - για ιδιοτελείς σκοπούς στον αρχηγό της Ν. Δημοκρατίας. Θα μπορούσαν ωστόσο να είχαν διατυπωθεί με αγνές προθέσεις από κάποιο στέλεχος του ΚΚΕ προς τη γενική γραμματέα του κόμματος...

Με την αλαζονική πρακτική που εφαρμόζει τα τελευταία χρόνια η ηγετική ομάδα στο ΚΚΕ, δίνει την εντύπωση, ότι ενδιαφέρεται απλώς και μόνο για την επιβίωση του αρχαιότερου από τα σημερινά κόμματα. Στο όνομα μιας αμφισβητούμενης «ιδεολογικής καθαρότητας», φιμώνει ή εξοστρακίζει, κατά περίπτωση, στελέχη που εκφράζουν τους προβληματισμούς τους ή διαφορετικές θέσεις. Παράλληλα απορρίπτει οποιαδήποτε πολιτική συμμαχία ακόμη και με «συγγενικούς» ιδεολογικά κομματικούς σχηματισμούς. Αυτοπαγιδευμένη στη λογική του αλάθητου, διατηρεί την ιδεολογικά ανιστόρητη και σεχταριστική αντίληψη «πέντε κόμματα, δύο πολιτικές».

Με αυτά τα δεδομένα, όσο ευκολόπιστος και να είναι κάποιος, αντιλαμβάνεται ότι ο πολιτικός στόχος του κόμματος, να οδηγήσει δηλαδή το λαό στον σοσιαλισμό, απομακρύνεται ακόμη περισσότερο. Γιατί σ' αυτή την πορεία, το κόμμα θα πρέπει να διαθέτει στο «άρμα» του αντιμονοπωλιακού, αντιιμπεριαλιστικού μετώπου, τον απαιτούμενο «εξοπλισμό». Δηλαδή μία τακτική, που αφενός θα περιλαμβάνει πολιτικές συμμαχίες, αφετέρου θα πείθει και άρα θα συσπειρώνει ένα σημαντικό αριθμητικό μέρος του κόσμου στην υλοποίηση αυτής της ιδέας.

Η απήχηση, όμως, που φαίνεται πως έχει σήμερα το κόμμα, ακόμη και στα ασθενέστερα οικονομικά λαϊκά στρώματα, είναι αρκετά χαμηλή. Τόσο τ' αποτελέσματα των σφυγμομετρήσεων της κοινής γνώμης, όσο και αυτά των αρχαιρεσιών στα εργατικά σωματεία και τον φοιτητικό χώρο, δίνουν χαμηλά ποσοστά. Οι «παροικούντες στο «σπίτι του λαού», ωστόσο, αρνούνται να παραδεχτούν την πολιτική αδυναμία τους και αρέσκονται στο να «εξορκίζουν το κακό», υποστηρίζοντας πως για όλα τα δεινά ευθύνεται ο αντικομμουνισμός.

Ενδεικτική του χαμηλού βαθμού επιρροής

που κατέχει -αυτήν την εποχή τουλάχιστον- το ΚΚΕ στην εκλογική βάση, είναι και η αποτυχία του να «λειτουργήσει» ως δεξαμενή εισροής ψήφων από οπαδούς του ΠΑΣΟΚ που δεν κρύβουν τη δυσφορία τους για την κυβερνητική πολιτική.

Η ειρωνεία είναι πως αυτό που δεν μπορεί να καταφέρει η ηγεσία του ΚΚΕ, το πετυχαίνει -κατά τις δημοσκοπήσεις-, και μάλιστα μέσα σε διάστημα μόλις τεσσάρων μηνών, ο πρόεδρος του ΔΗ.Κ.ΚΙ., Δ. Τσοβόλας, «κλέβοντας» ουσιαστικά τα συνθήματα των κομμουνιστών.

Το κύριο βάρος της «αφύπνισης συνειδήσεων» στο κόμμα, είχε αναλάβει να σηκώσει τελευταία ο Μήτσος Κωστόπουλος, μέλος του Π.Γ. και πρώην γραμματέας της ΓΣΕΕ. Στο πλαίσιο του προσυνεδριακού διαλόγου, με άρθρο του στην εφημερίδα *Ριζοσπάστης*, παρατηρούσε, μεταξύ άλλων, ότι το κόμμα δεν μπορεί ν' απορρίπτει τις συμμαχίες με άλλα κόμματα «για το λόγο ότι (στο παρελθόν) κήκε στο κουρκούτι». Πρότεινε ως στόχο προοπτικής την ανατροπή της σημερινής μορφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που εδραίωσαν «οι κεφαλαιοκρατικές δυνάμεις της Ευρώπης», και όχι την αποδέσμευση από την Κοινότητα. Επίσης, ζήτησε «τον συντονισμό δράσης των κομμουνιστικών και ριζοσπαστικών δυνάμεων σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο», εκτιμώντας ότι είναι πιο εφικτό το ενδεχόμενο «περάσματος στο σοσιαλισμό ομάδας χωρών, μέσα στην οποία θα εντάσσεται και η Ελλάδα».

Τη θέση αυτή ήρθε να στηρίξει στις 7-4-1996 και ο Σωκράτης Μαντζουράνης, μέλος της Κ.Ε. του κόμματος και συνδικαλιστής στην Ολυμπιακή Αεροπορία. Σε άρθρο του στον *Ριζοσπάστη*, αναφερόμενος στα συμπεράσματα συναντήσεων μεταξύ πολιτικών και συνδικαλιστικών δυνάμεων της Αριστεράς στην Ευρώπη, σημείωνε: «... υπάρχουν σήμερα οι δυνατότητες για ν' αναλάβουμε πρωτο-

βουλίες κοινής δράσης και συντονισμού λαϊκών κινητοποιήσεων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, με στόχο την οικοδόμηση αγωνιστικού λαϊκού μετώπου με αντιμονοπωλιακό προσανατολισμό και δράση (...), ταυχρόνως μπορεί να αναδεικνύεται και παράγοντας θετικών ανακατατάξεων σε τοπικό επίπεδο.

Τα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει το κόμμα στο 15ο συνέδριό του, το οποίο θα διεξαχθεί από τις 22 έως τις 26 Μαΐου, είναι αρκετά. Σύμφωνα με τον Δ. Γόντικα, κύριο ζήτημα είναι βγουν συμπεράσματα σχετικά από την δράση των κομματικών οργάνων και των στελεχών με κριτήρια πολιτικά». Επιπλέον θέτει τον προβληματισμό της «επάρκειας των στελεχών» της αντικommunistικής «αξιολόγησης και ανάδειξης τους». Δεν διστάζει να μιλήσει για «μια σειρά από ψευδώνυμους που υπάρχουν σε όλα τα επίπεδα του κόμματος, οι οποίες εκδηλώνουν ιδεολογικές συγχύσεις και έλλειψη βασικών γνώσεων και κέρια ζητήματα θεωρητικών ιδεολογικών οργανωτικών αρχών».

Το 15ο συνέδριο προσφέρει στην ηγετική ομάδα του ΚΚΕ ίσως μια τελευταία ευκαιρία για την αναμόρφωση της πολιτικής του κόμματος. Η ιστορική διαδρομή του επί 77 χρόνων δεν δίνει σε κανέναν το δικαίωμα να κοροϊεύει. Τα ερωτήματα απαιτούν απαντήσεις, οι συνηθίζουν να λένε και στον Περισσό. Προειδοποιήσεις του τύπου «Το ΚΚΕ, και του "γλυκού νερού" δεν θα γίνει», που έσπευσε προς τον Μ. Κωστόπουλο η Α. Παπαρήγα συνιστούν πολιτική απάντηση.

Ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του κόμματος «έβαλε το νερό στ' αυλάκι». Το ζήτημα είναι πώς θα αντιδράσει η ηγετική ομάδα, αν και ο επίτιμος πρόεδρος Χ. Φλωρεντίνος εκφράσει στο συνέδριο τις εν λόγω ανησυχίες. Αρκετές, άλλωστε, από τις προαναφερθείσες θέσεις τις ασπάζεται.

Μεταξύ χαβαλέ και αλαλούμ

του Δημήτρη Ζώνιου

Η άρτια του ΠΑΣΟΚ βαδίζει τελευταίως η Νέα Δημοκρατία. Όπως προκύπτει από τις εισηγμένες προτάσεις που έρχονται στην επιφάνεια, η κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματος της αριστεράς αντιπολίτευσης φέρεται τριχοτομημένη: Οι παρασκηνιακές διεργασίες που διεξάγονται στο εσωτερικό της παράταξης δεν περιορίζονται μόνο στα δύο στρατόπεδα, του Μ. Έβερτ και του Κ. Μητσοτάκη. Στο εσωκομματικό πεδίο ενεργοποιούνται σύμφωνα με πληροφορίες και οι αυτοαποκαλούμενοι «υψηλότεροι».

Ο αριθμός των βουλευτών που συγκροτούν αυτή την τάση παραμένει έως αυτή την ώρα άγνωστος. Πάντως, υψηλόβαθμο στέλεχος του κόμματος έκανε λόγο για «υπολογίσιμη δύναμη» μέσα στην κοινοβουλευτική ομάδα και υποστήριξε πως πρόκειται για αυστηρή τάση.

Οι λόγοι του έχουν αντίκρουσμα, τότε ξεκαθαρίζεται και το μυστήριο της άρνησης ορισμένων βουλευτών να χρεωθούν την ταμπέλα «αριστερός»/«μητσοτακικός». Επίσης, εξηγείται ο λόγος για τον οποίο πρωτοκλασάτος εχθρός της παράταξης επιλέγει το τελευταίο διάστημα την τακτική της σταθερής, αλυσυνεχούς απουσιαστικής από τις συνεδριάσεις του Μ. Έβερτ και του Κ. Μητσοτάκη. Από την άλλη όμως, συνεργάτης επίτιμου προέδρου του κόμματος άφηνε να εννοηθεί πως κάποιοι από τους λεγόμενους «υψηλότερους» «πατούν με το ένα πόδι στο πεδίο εσωκομματικής αντιπολίτευσης και στο πεδίο κοινοβουλευτικής αντιπολίτευσης». Ο καιρός θα δείξει.

Μεταξύ, οι δυνάμεις της κοινοβουλευτικής ομάδας του Κ. Μητσοτάκη συνεχίζουν να «κλεφτοπόλεμο» σε βάρος του αρχηγού του κόμματος. Υποστηρικτές του πρώην πρωθυπουργού καυχώνται ότι ο Κ. Μητσοτάκης «κάνει» ενισχυμένος από τ' αποτελέσματα των δημοσκοπήσεων της κοινής γνώμης. Ούτε, μάλιστα, για μία δημοσκοπήση που στην κατοχή του ο Μ. Έβερτ, η οποία μόλις εμφανίζεται τον επίτιμο πρόεδρο της ομάδας να προηγείται κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες του Κ. Σημίτη, αφετέρου καταγράφει την «αυθεντική» πορεία του αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης».

Κάποιοι διατείνονται ότι η πρόσφατη αναφορά του Σ. Κούβελα για χρησιμοποίηση μεθόδων της ΕΚΟΦ από την ηγεσία του κόμματος δεν είναι τυχαία. Εκτιμούν ότι πρόκειται για μεθοδευμένη κίνηση και δεν αποκλείουν «νέο κρούσμα» από το στρατόπεδο του Κ. Μητσοτάκη.

Ο Μ. Έβερτ έδειξε για ακόμη μία φορά, μιλώντας στη συνεδρίαση της κοινοβουλευτικής ομάδας του κόμματος, ότι δεν είναι διατεθειμένος ν' αφήσει αναπάντητες τις επιθέσεις του Κ. Μητσοτάκη. Τον προειδοποίησε εμμέσως ότι θα απογοητευθεί αν προσβλέπει «σε αδύναμες κυβερνήσεις συνεργασίας» για να βρει μία θέση στο πολιτικό σκηνικό. «Κυρίαρχος της κατάστασης» στο κόμμα είναι ο Μ. Έβερτ διατυμπάνιζε λίγες ώρες αργότερα ο εκπρόσωπος Τύπου της παράταξης, Β. Μαγγίνας, και συμπλήρωνε: «Επιβεβαιώθηκε η στρατηγική και η τακτική του κόμματος» (απέναντι στην κυβερνητική πολιτική). — «Το μόνο που επιβεβαιώθηκε ήταν η απομόνωση, την οποία ένωσε ο πρόεδρος του κόμματος», αντέτειναν προσκείμενοι στον Κ. Μητσοτάκη βουλευτές.

Το τι επικράτησε στην επεισοδική συνεδρίαση της κοινοβουλευτικής ομάδας μπορεί να περιγραφεί με δύο χαρακτηριστικές λέξεις. «Γίνεται χαβαλέ» (ήτοι ευχάριστη κουβεντούλα για διασκέδαση της ανίας), έλεγε δύο ώρες μετά την έναρξή της σε δημοσιογράφους βουλευτής που διάκειται φιλικά στον Μ. Έβερτ. «Μιλάμε γι' αλαλούμ» (σύγχυση, αναστάτωση, ανακατωσούρα) μετέδιδε μέσω κινητού τηλεφώνου έτερο κοινοβουλευτικό στέλεχος της «πτέρυγας» Μητσοτάκη. Όλοι οι βουλευτές που πήραν τον λόγο είχαν

και κάτι να πουν. Ορισμένοι υπεραμύνθηκαν της αναγκαιότητας για αξιοποίηση όλων των στελεχών κι επιστροφής στο κόμμα όσων, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, βρέθηκαν εκτός.

Άλλοι προχώρησαν παραπέρα ζητώντας «άνοιγμα προς την κεντροδεξιά». Κάποιος κατηγορήσε τον Μ. Έβερτ για τη «δράση του περιβάλλοντος των συμβούλων του». Ακούστηκαν κι εκφράσεις, όπως «αθλιότητες στις πρόσφατες εσωκομματικές εκλογές» και «ανάδειξη τοπικών επιτροπών μαϊμού».

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ωστόσο, παρουσίασαν οι τοποθετήσεις των: Γ. Βαρβιτσιώτη, Γ. Σουφλιά, Γ. Κεφαλογιάννη, Στ. Δήμα και της Ντόρας Μπακογιάννη.

• Επιχειρώντας αρχηγική εμφάνιση ο Γ. Σουφλιάς επανέλαβε πως «το κόμμα δεν ανήκει ούτε στον Έβερτ, ούτε στον Μητσοτάκη, αλλά ανήκει στους οπαδούς και τον λαό». Ο Γ. Σουφλιάς ζήτησε ν' ασκηθεί «αυτοκριτική από τον πρόεδρο έως τον νεότερο βουλευτή του κόμματος».

• Κρατώντας για λογαριασμό του τον ρόλο του εγγυητή της ενότητας της παράταξης, ο Γ. Βαρβιτσιώτης κατέθεσε και αυτός την πολιτική παρακαταθήκη του εν όψει των μελλοντικών εξελίξεων. «Γίνομαι αποδέκτης παραπόνων από πολλούς από εσάς». «Δεν έχουμε ανάγκη από σωτήρες», είπε εννοώντας τον Κ. Μητσοτάκη, ενώ απευθυνόμενος προς τον Μ. Έβερτ παρατήρησε ότι «δεν καταφέραμε να χτυπήσουμε τη νοοτροπία ότι όλοι το ίδιο είναι».

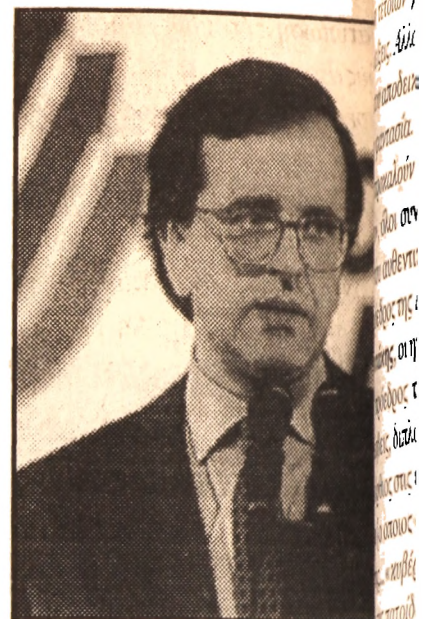
• Η Ντ. Μπακογιάννη συμφώνησε με την κριτική των Γ. Σουφλιά και Γ. Βαρβιτσιώτη για τον Μ. Έβερτ και την πολιτική του, τονίζοντας πως «το μεγαλύτερο πρόβλημα της Ν.Δ. είναι το έλλειμμα πολιτικής της». Και με στόμφο έστειλε το μήνυμα: «Έτσι όπως πάμε δεν προχωράει άλλο».

• Ίσες αποστάσεις από τον αρχηγό και τον επίτιμο πρόεδρο κράτησε ο Γ. Κεφαλογιάννης. Αιχμές για τη στρατηγική της ηγεσίας του κόμματος άφησε και ο Στ. Δήμας, ζητώντας να επιλεγούν «νέες μορφές πολιτικής δράσης» στους κοινωνικούς φορείς, δράση που —όπως διευκρίνισε— πρέπει να ενισχύει πολιτικά και όχι κομματικά τις αρχές και τις θέσεις της Ν.Δ. για την κοινωνία.

Ανατομία του Κόμματος της «Μητέρας Πατρίδας»

υπό Εμμανουήλ Αδιαπραγμάτευτου (αδιαλλάκτως)

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Προσοχή! Προειδοποιούμε όσους συνομιλούν με τον Πρόεδρο Α. Σαμαρά, να προσέχουν ιδιαίτερα: ο εν λόγω κύριος κρατάει μαγνητόφωνο. Επιδίδεται συστηματικώς στο σπορ της καταγραφής συνομιλιών, τηλεφωνικών ή απευθείας, και δεν διστάζει στην χρησιμοποίηση των προϊόντων υποκλοπής.

ὅσπου μιὰ μέρα μὲ κατάλαβαν
μοῦ πήραν τὸ χρυσὸ λάβαρο καὶ τὸ ξέσχισαν
θυμίστηκαν τὴν πρώτη συνωμοσία.
Μιχ. Κατσιρὸς, Κατὰ Σαδδουκαίων (‘‘Συνωμοσία’’).

Γνωρίζετε τι είναι η «λαβίδα Σαμαρά»; Αλίμονο, τότε πού οδηγούμεθα ως έθνος; Εμείς ομολογούμε ότι έως προσιφάτως αγνοούσαμε το μεγαλεπήβολο «σχέδιο» που είχε εκπονήσει το 1992 ως υπουργός των Εξωτερικών ο φέρελπις και δαιμόνιος αυτός νέος. Βεβαίως ούτε ο Κ. Μητσοτάκης ούτε οι άλλοι πολιτικοί αρχηγοί εγνώριζαν την ονομασία που είχε δώσει στο καταπληκτικό «σχέδιό» του ο φλογερός υπερπατριώτης Σαμαράς. Ψήγματα των στόχων τού μεγαλεπήβολου αυτού «σχεδίου» έγιναν γνωστά από την αγόρευσή του στην Βουλή στις 6.11.1995 για το Σκοπιανό, ενώ πλήρως αναπτύσσεται στο βιβλίο του, το οποίο εξεδόθη τον περασμένο Δεκέμβριο, *Αθήνα-Σκόπια: Πίσω από τις κλειστές πόρτες* που έγραψε ο σύμβουλος και στενός συνεργάτης του Α. Τάρκας και το οποίο προλογίζει ο ίδιος ο Α. Σαμαράς, εις απάντησιν του βιβλίου τού Θ. Σκυλακάκη *Στο όνομα της Μακεδονίας*, το οποίο προλογίζει ο Κ. Μητσοτάκης! Αφού λοιπόν δεν γνωρίζετε τι εστί «λαβίδα Σαμαρά» θα σας πληροφορήσουμε και θα γνωρίσετε επίσης τι εστί και «παγίδα Σαμαρά» κι ακόμη τι εστί *κώθων* της «Πολ.Αν.» ή της *Ελληνοχριστιανικής Ανοιξης* κατά τον εύστοχο χαρακτηρισμό του Πότη Παρασκευόπουλου (*Ελευθεροτυπία*, 9.7.'93).

Η ΛΑΒΙΔΑ

Ως υπουργός διορισμένος από τον Κ. Μητσοτάκη ο λαβρόστομος νέος έσπευσε να συζητήσει το 1991 την πρόταση Μιλόσεβιτς για διαμελισμό των Σκοπίων εις τρόπον ώστε «Σερβία και Ελλάδα να εφάπτονται. ... Προκειται για την πρόταση που προέβλεπε μια εύκολη, αλλά σημαντική μετακίνηση πληθυσμών που θα έλυne αυτόματα το πρόβλημα...» (σ. 36). «Αν προωθηθεί αυτό το σχέδιο, ... να απορροφηθούν αυτόματα τα Σκόπια από τη Νέα Γιουγκοσλαβία, οπότε λύνεται το πρόβλημά μας» (σ. 152), τονίζει (4.3.'92) ο Σαμαράς υιοθετώντας την μέθοδο Ντενκτάς. Το λαμπρό «εθνικό σχέδιο» που φέρει, κατά την ετεροχρονισμένη αποκάλυψή του, το όνομα «λαβίδα Σαμαρά», ο Α. Σαμαράς είχε μεν την αφροσύνη να το συζητή-

σει με τον Σλ. Μιλόσεβιτς –ο οποίος «όποτε θέλει κόβει το ηλ. ρεύμα» Σκόπια (σ. 148) και κρατούσε με τον στρατό «ουσιαστικά “αιχμάλωτο Γκλιγκόρφ» (σ. 66)– ουδέποτε όμως το υπέβαλε στα κυβερνητικά όνα, ούτε ετόλμισε να το διατυπώσει γραπτώς όταν ο Κ. Μητσοτάκης ζήτησε να υποβάλει υπόμνημα για την πολιτική που πρέπει να ακολουσει η χώρα στο θέμα των Σκοπίων. Όμως η «λαβίδα Σαμαρά», υπα στο εσωτερικό μέτωπο, εξακολουθεί να υφίσταται και σήμερα ως βρ στον δημόσιο βίο της χώρας. Και δεν βρέθηκε ακόμη κανείς να αποψει το ποιόν και τον ρόλο του στα πολιτικά πράγματα, αλλά αφήνεται δοτος και αποθρασυμένος να βυσοδομεί εις βάρος της πατρίδας. Δεν βρέθηκε κανείς να αποκαλύψει επί τέλους τον εθνικά επικίνδυν ύποπτο ρόλο του.

Η ΠΑΓΙΔΑ

Κατά το μυθιστόρημα του Τάρκα, «Η διπλή αυτή πίεση στα Σκόπια τον περιορισμό τους από βορρά και νότο είχε ονομαστεί ήδη σ' ένα σ κύκλο στελεχών του υπουργείου Εξωτερικών, που γνώριζαν το σχήμα “λαβίδα Σαμαρά”» (σ. 136). Ποιο ήταν το επιπόλαιο, και αν ήταν σοβιε το θανάσιμα επικίνδυνο παιχνίδι με την φωτιά που επεχείρησε να παίξει Σαμαράς, **την ώρα που μαινόταν ο πόλεμος στην γειτονιά μας**; Το χνίδι τού αποτυχημένου –ευτυχώς– Ηρόστρατου: Να «εφαρμοστεί η λαιμενη “λαβίδα Σαμαρά” στα Σκόπια με πρώτο βραχίονα πίεσης τη Γ' Σερβία και δεύτερο βραχίονα ένα “διακριτικό” εμπάργκο» με τελικό σι την διχοτόμηση των Σκοπίων (σ. 37). Αυτό αντελήφθη, από το σχέδι οποίο στην πραγματικότητα εσήμαινε **προσάρτηση** των Σκοπίων εις Σερβία με βίαιες μετακινήσεις πληθυσμών. Αυτό θεωρεί ως εθνικό φέρον ο Σαμαράς, αντί των 2 εκατομμυρίων αόπλων Σκοπιανών να σρεύαμε με τα 14 εκατ. εμπειροπόλεμους Σέρβους οι οποίοι επί π έχουν βλέψεις και νοτιότερα...

Διανοείται κανείς τι θα συνέβαινε εάν ο Σαμαράς είχε την δυνατό να εφαρμόσει τις εγκληματικές του φαντασιώσεις; Απλούστατα θα ενέπλεκε πιθανώτατα και στον πόλεμο! Την εφαρμογή του σχεδίου, ογράφει, απέτρεψε ο Κ. Μητσοτάκης ο οποίος... ανέτρεψε τον Σαμαρά. Αλλά ακόμη και σήμερα επιμένει στους παραλογισμούς του. Παρά τα συμφέροντα της χώρας μας επέβαλλαν και επιβάλλουν να επιβιώσ Μακεδονία των Σκοπίων και όλες οι πολιτικές ηγεσίες συμφωνούν στό, στις 6.11.'95 από το βήμα της Βουλής έκανε το εξής εμπρηστικό κήρμα: «**Να αναλάβει διπλωματική πρωτοβουλία η Ελλάδα και να προτε την μορφή που την συμφέρει να έχει το κρατίδιο των Σκοπίων, δηλαδή να μετατραπεί σε ομοσπονδία καντονίων είτε να ενσωματωθεί στην Ν Γιουγκοσλαβία**»...

ΜΙΚΡΟΣ ΗΡΩΣ ΚΑΙ ΟΙ «ΜΕΙΟΔΟΤΕΣ»

Στην ελληνική πολιτική ιστορία εκτοξεύονται βέβαια, συχνά, κατηγορίες για "προδοσίες" ή "μειοδοσίες" και "στήριξη ξένων συμφερόντων". Η απύκνωση τέτοιων χαρακτηρισμών είναι εύκολη. Το δύσκολο είναι να τους αποδείξεις. Αλλά στην περίπτωση των Σκοπίων, δυστυχώς, υπάρχουν στοιχεία που αποδεικνύουν ότι η πραγματικότητα ξεπέρασε την πιο προσηλωμένη φαντασία. Γιατί στο παρασκήνιο συνέβησαν πρωτοφανή γεγονότα που προκαλούν αποτροπιασμό» (σ. 182). Όλοι κατά τον Α. Σαμαρά «μήδισαν», όλοι συνωμότησαν εναντίον των εθνικών συμφερόντων και εναντίον του αυθεντικού και μόνου εκφραστή τους. Όλοι ανεξαιρέτως! Τότε πρόεδρος της Δημοκρατίας Κ. Καραμανλής, ο τότε πρωθυπουργός Κ. Μητσοτάκης, οι ηγεσίες του ΚΚΕ και του ΣΥΝ, ο Π. Μολυβιάτης, ακόμη και ο πρόεδρος της Κύπρου Γ. Βασιλείου συνέπραξε στην «μειοδοτική» πρέσβει, διπλωμάτες, όλοι συνωμότησαν, και μόνον ο Α. Σαμαράς στάθηκε όρθιος στις επάλξεις έχοντας βεβαίως την υποστήριξη του Α. Παπανδρέου [ο οποίος μιλούσε για τους «ενδοτικούς, υποτελείς, προσκνημένους» της... «κυβέρνησης των Αθηνών» που «ξεπουλάει μέρα με την ημέρα το τίμημα της πατρίδας μας» (Θεσ/νίκη 26.6.'92) και διεκήρυττε ότι «οι θέσεις του ΠΑΣΟΚ είναι ανάλογες (με εκείνες του Σαμαρά) και θα έλεγα ότι περίπου συμπίπτουν ή οι θέσεις του κ. Σαμαρά συμπίπτουν με τις δικές μας» (13.4.'92)]. Αυτοί είναι οι ισχυρισμοί του Α. Σαμαρά. Όλοι πλην Παπανδρέου συνωμότησαν. [«Μου έμεινε ... η πίκρα από έναν κόσμο μορφωμένο του περίμενα να αντιδράσει στη συνωμοσία συμφερόντων που απλώθηκε γύρω μου» γράφει ο πύσχον και από μανία καταδιωχέως Σαμαράς στον πρόλογο του βιβλίου ή «Ο Πρωθυπουργός λέει... αλλά ο Σαμαράς αντιλαμβάνεται τη νέα παγίδα» (σ. 164)]. Συν την μεγαλύτερη, την αμερικανική και ευρωπαϊκή συνωμοσία! Κι αυτός μόνον όρθιος για να ματαιώσει την εγχώρια και διεθνή συνωμοσία. «Αισθάνομαι Δον Κιχώτης. Δίνω τη μάχη μόνος», είπε στον Κ. Μητσοτάκη στις 27.2.'92. Και όχι απλώς μόνος, αλλά εναντίον όλων. Έτσι λέει ο γενναίος μικρός ήρωας.

ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ, ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΟΥΝ ΤΟΝ ΣΑΜΑΡΑ

Τόσο ο Κ. Καραμανλής όσο και ο Κ. Μητσοτάκης με πολλή καθυστέρηση αντελήφθησαν τις προθέσεις και την παγίδα Σαμαρά. Πρώτο τέτοιο ποίχλειο δίδει ο ίδιος ο Σαμαράς μιλώντας για «μυστικό γεύμα» που παρέθεσε ο Κ. Καραμανλής στον Κ. Μητσοτάκη: «Η αμοιβαία καχυποψία και οι διαφορές τους είναι γνωστές. Κατάφεραν σ' εκείνο το γεύμα να τις ξεπεράσουν μπροστά στον κοινό αντίπαλο; ... Ο Σαμαράς έμαθε δυο-τρεις μέρες αργότερα για το γεύμα από κάποια πηγή του στο Προεδρικό Μέγαρο» (σ. 164, να εννοεί τον Νότη Μαρτιάκη;). Με αυτή την έπαρση, την οίηση, με αυτό το παραλήρημα μεγαλείου παρουσιάζει τον εαυτό του ο μικρός Αντωνάκης ως τον «κοινό αντίπαλο» Καραμανλή - Μητσοτάκη και των αμερικανοευρωπαίων συνωμοτών! Η αλήθεια είναι ότι προτού τον αντιληφθεί ο Κ. Καραμανλής, εκμεταλλεύθηκε στο έπακρο την γνωστή καχυποψία του προέδρου προς τον Κ. Μητσοτάκη, και έπαιζε το παιχνίδι του ενημερώνοντας τον πρόεδρο, δηλαδή λείχοντας και ρουφιανεύοντας τον πρωθυπουργό τον οποίον πρώτα έλειχε και παρίστανε το «καλό παιδί» του, σπεύδοντας να στέκεται πάντα πίσω του ως καντηλέρι. Καθυστερημένα βεβαίως ο Κ. Καραμανλής αντελήφθη, τον απέπεμψε σκαιότατα από την μοιραία 2η σύσκεψη των αρχηγών την αποφράδα 13.4.'92, όπου είχε το θράσος να επιχειρήσει να υπαγορεύσει τα περιβόητα, εξωφρενικά περιφύλακα και παιδαριώδη «Επτά σημεία προγράμματος δράσης» και δήλωσε ότι «δεν θέλω να τον ξαναδώ στα μάτια μου» και πως όσο θα ήτο πρόεδρος δεν θα διάβαινε το κατώφλι του προεδρικού Μεγάρου ο Σαμαράς, όπως και συνέβη. («Ο μόνος που τον χαιρέτησε ήταν ο Α. Παπανδρέου», γράφει στην σ. 285). Αυτό το σφύνιο, αυτός της υπερβασίας (= επιορμία, ενέργεια υπέρ δικαιοδοσίαν) τολμούσε να γράφει: «Ζήτησα από τις 6 Μαρτίου να ξεκαθαρίσετε και εσείς (Μητσοτάκης) και ο Καραμανλής τις απόψεις σας» (σ. 175). «Οι δικές μου θέσεις είναι γνωστές, αλλά οι θέσεις της Αθήνας. ... Πρέπει να έχω μια επιστολή του Πρωθυπουργού με έγκριση

Φωτοαντίγραφο «στρατιωτικού χάρτη» επιχειρήσεων του μαθητού του Ντενκτάς Α. Σαμαρά από το βιβλίο του με λεζάντα: «Η κάθοδος σερβικού πληθυσμού προς τα ελληνικά σύνορα έλυνε αυτόματα το πρόβλημα των Σκοπίων»

του Προέδρου», λέει στον Π. Μολυβιάτη (σ. 167). Τολμούσε να απαιτεί να συνταχθούν όλοι με τον παραλογισμό του: «εξυπακούεται ότι η επίσημη ελληνική θέση θα πρέπει να είναι ένα περιφρονητικό, μονολεκτικό και έμπρακτο "όχι" προς κάθε κατεύθυνση» (15.10.'92).

ΠΟΤΕ ΑΝΕΚΑΛΥΨΕ ΤΗΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ;

Εν συντομία θα περιγράψουμε την αήθη και πολιτικά και εθνικά κακοποιοό δράση τού επηρμένου και ασυστόλως ψευδομένου Αντωνάκη. Και, δυστυχώς γι' αυτόν, ο οποίος ισχυρίζεται ότι όλοι ήσαν «ενδοτικοί», «μειοδότες» κ.λπ., τα στοιχεία που παραθέτει ο ίδιος αποδεικνύουν την επικινδυνότητα, το αδίστακτον, την ασυνειδησία του ιδίου του πατριδοκάπηλου. Φρίττουμε όταν ακούμε την λέξη «μειοδότης» και τα συνώνυμά της που με τόσην ευκολία εκτοξεύεται εναντίον Ελλήνων οι οποίοι απλώς έχουν διαφορετικές πολιτικές απόψεις και θεωρούμε ότι όποιος τις εκστομίζει θα έπρεπε να αποβάλλεται από την δημόσια ζωή. Αλλά στην περίπτωση του τιμητή Σαμαρά μπαίνομε συνεχώς στον πειρασμό να του την επιστρέψουμε... Διότι δεν είχε αυτές τις αδιάλλακτες δήθεν υπερπατριωτικές θέσεις εξ αρχής. Αυτές είναι εκ των υστέρων εφευρήματα:

Με κείμενο που raret το οποίο επέδωσε ο ίδιος ο Α. Σαμαράς στους ομολόγους του την 27.8.'91 στην έκτακτη Σύνοδο των υπουργών Εξωτερικών της ΕΕ στην Χάγη εν όψει της προοπτικής μιας ανεξάρτητης Γιουγκοσλαβικής Μακεδονίας παρουσιάζει για πρώτη φορά τις ελληνικές θέσεις και συστηματικά χρησιμοποιεί τον όρο «Σλαβομακεδόνες» για να περιγράψει τους κατοίκους του γειτονικού κράτους, το οποίο θεωρούσε και θεωρεί ως «μη-βιώσιμη κρατική οντότητα» και ότι δεν μας συμφέρει η ύπαρξή του. («Ακόμα και αν δεν υπήρχε θα έπρεπε να επιδιώκουμε την δημιουργία του» γράφει ο Μιχ. Παπακωνσταντίνου). Το πρώτο λοιπόν επίσημο ελληνικό κείμενο με την υπογραφή του Α. Σαμαρά, το «Memorandum on Yugoslav Macedonia», μιλούσε για την «Γιουγκοσλαβική Μακεδονία» η οποία κατοικείται από «Σλαβομακεδόνες» και ομιλεί επίσης για την «ελληνική Μακεδονία» κατ' αντιδιαστολήν προς την «γιουγκοσλαβική Μακεδονία». Ακόμη σε επιστολή του (15.5.'91) προς τον πρωθυπουργό Κ. Μητσοτάκη χρησιμοποιούσε τον όρο «Μακεδονία των Σκοπίων».

Ο Α. Σαμαράς στις 2 Δεκεμβρίου '91 συνυπέγραψε τον Κανονισμό του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στον οποίον η γειτονική μας χώρα αποκαλείται για πρώτη φορά από την Ευρώπη «Δημοκρατία της Μακεδονίας». Ο ίδιος σε συνέντευξή του στον Π. Παναγιωτόπουλο

(17.6.'93) αρνήθηκε ότι ήταν παρών στην κρίσιμη συνεδρίαση ισχυριζόμενος ότι υπέγραψε αντ' αυτού ο πρέσβης Βαγενάς, ενώ το ίδιο ψέμα προέβαλε και ενώπιον της Κ.Ο. της Ν.Δ. Τώρα παραδέχεται ότι ήταν αυτός που την υπέγραψε. Αντίλαμιβανέσθε γιατί είπε ψέματα, ο μοιραίος άνθρωπος που εν συνεχεία διεκήρυττε: «*Το όνομά μας είναι η ψυχή μας, το ιερό όνομα της Μακεδονίας*»... Ακόμη, στην ίδια συνέντευξη **παραδέχθηκε ότι δεν έθεσε καν θέμα αποκλεισμού του ονόματος «Μακεδονία» την 16η Δεκεμβρίου '91**. Δεν προσπάθησε· ούτε καν βολιδοσκόπηση των εταίρων μας δεν έκανε! Το ίδιο προκύπτει άλλωστε από την αλληλογραφία του με τον Κ. Μητσοτάκη². Υπήρξε ολίγος, όχι απλώς ανεπαρκής, αλλά **εντελώς ανίκανος**. Για «έσχατο δείγμα διπλωματικής αμάθειας και ανικανότητας» μίλησε ο πρέσβης και τέως ΥΠΕΞ Γεώργιος Παπούλιας με αφορμή τους χειρισμούς παραφροσύνης Σαμαρά στο θέμα της Επιτροπής Μπατεντέρ.

Μετά από δύο εβδομάδες ελήφθη η κοινοτική απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου '91, με τους περίφημους «τρεις όρους», την οποίαν ο **ανίκανος** και **ακλεής** Σαμαράς επαρουσίασε ως ελληνική επιτυχία:

«*Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τα κράτη μέλη της ζητούν επίσης από μία Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία να δεσμευθεί, προ της αναγνωρίσεώς της, να υιοθετήσει συνταγματικές και πολιτικές εγγυήσεις, που θα διασφαλίζουν ότι δεν έχει εδαφικές διεκδικήσεις έναντι μιας γειτονικής κοινοτικής χώρας και ότι δεν θα πραγματοποιεί εχθρικές προπαγανδιστικές δραστηριότητες, περιλαμβανομένης και της χρήσης μιας ονομασίας που υπονοεί εδαφικές διεκδικήσεις*».

ΕΡΩΤΗΣΗ: Δεν περνούσε ο ρητός αποκλεισμός της λέξεως Μακεδονία στις 16 Δεκεμβρίου 1991;

ΣΑΜΑΡΑΣ: Σας λέω ότι δεν είναι θέμα να περνούσε. Επειδή εκείνη την ώρα ο Ντε Μικέλις άρχιζε να λέει, ο ένας έτσι, ο άλλος αλλιώς, τα δικά του, ερμηνείες κ.λπ. πήρα αυτό το οποίο

υπερέβαινε όλων τις θέσεις, που έλεγε εάν είναι όνομα το οποίο εμένα δεν μου πάει, **βάζω βέτο**.

Οποιοδήποτε όνομα, με οποιαδήποτε Μακεδονία μέσα ή έξω, εμένα δεν μου πάει, βάζω βέτο.

Αυτό το δικαίωμα είχα. Μόνον εγώ ως ΕΟΚ έβαζα βέτο. (17.6.'93)

Αυτή ήταν η πρώτη του **υπέρβαση** της λογικής. Ακολούθησαν οι **υπερβασίες**.

Τόσο συγκεκριμένα! Κατά την ερμηνεία που έσπενσε να δώσει ο Σαμαράς, η απόφαση «δικαιώνει τον αγώνα μιας κατά εκείνων που θέλησαν ανιστόρητα να παραποιήσουν την ελληνική κληρονομιά...».

ΔΥΣΤΥΧΩΣ ΔΕΝ ΑΠΕΠΕΜΦΘΗ ΤΟΤΕ

Τις επόμενες ημέρες, όταν ο τότε πρωθυπουργός, οι διπλωμάτες και οι λοιποί παράγοντες μελέτησαν την απόφαση διεπίστωσαν ότι δεν είχαν έτσι τα πράγματα, όπως δηλαδή τα παρουσίαζε ο ανιστόρητος και αγεωγράφητος και εν συγχύσει έως παρανοϊκότητας υπουργός. Ότι επρόκειτο για **αόριστη** απόφαση επιδεχόμενη πολλές ερμηνείες. *Όλίγη νηφαλιότητας κρίσεως ήρκει όπως κατανοηθῇ τὸ παιδαριωδῶς κοῦφον ἢ τὸ ἐγκληματικῶς ἀπατηλὸν τῶν βεβαιώσεων*. Και τόλμη για να αποκαλυφθεί και να αποπεμφθεί εγκαίρως. Αλλά δυστυχώς αυτή έλειψε.

Από την ώρα όμως που κατάλαβε ο Ανίκανος την αποτυχία του αρχίζει το προσωπικό του δράμα και το δράμα της χώρας μας. Η αλήθεια είναι ότι αυτός ο κακομαθημένος βλαστός βρέθηκε σε νεαρωτάτη ηλικία να συζητεί με τους εμπειρότερους της ευρωπαϊκής διπλωματίας (αγνοώντας τις οδηγίες του πρωθυπουργού του ο οποίος φέρει την βαρυτάτη ευθύνη της επιλογής ενός αδαούς, **αστοιχείωτου** και αναιδούς για τόσο σημαντική θέση) και δεν αντελήφθη η **βαρεία φρην** του καν τι υπέγραψε το χέρι του, ούτε άλλωστε τον ενδιέφερε τόσο το θέμα του ονόματος **τότε**. Από την ώρα που συνειδητοποίησε τι συνέβη, όταν διεπίστωσε την υπερβολική ευαισθησία της κοινής γνώμης για το θέμα, ότι «*πουλάει*» αυτό το ζήτημα, μεθοδικά μετῆλθε κάθε ύπουλο, ή ακόμη και βρώμικο, μέσον και κατάφερε να παιδεύσει τις πολιτικές δυνάμεις της χώρας και να την φέρει στο

σημείο στο οποίο ευρίσκεται σήμερα. Δυστυχώς δεν μπορούμε σε λίγες σελίδες να περιγράψουμε όλα τα ύπουλα μέσα που χρησιμοποίησε ο εύεπς της εξωτερικής μας πολιτικής. **Δεν τον ενδιέφερε το όνομα παρά τ' όσα έλεγε, το μόνο που τον ενδιέφερε ήταν να μην αναγνωρισθεί ΠΓΔΜ όσο είναι αυτός υπουργός**. Γι' αυτόν τον λόγο υπεσχέθη, ο «αδιάλακτος» και «αδιαπραγμάτευτος» και «κάθετος» στις **6.4.'92** στους ομολογους του **συμβιβαστική λύση**, όπως φαίνεται από τα επίσημα πρακτικά της Ε.Ε.:

«...but Mr Samaras said that it would not be right to announce this now since a package deal was possible on or about 1 May» ...

«Following extensive discussion in which Mr Samaras accepted formula relating to Macedonia».

Ειδικότερα αυτό το σημείο περί «**φόρμουλας**» την οποίαν θα δεχόταν δεν προσέχθηκε ούτε συζητήθηκε ευρέως κατά την αντιπαράθεση του προασμένου Νοεμβρίου.

Ποιός είναι; είναι για θάμασμα ή για κλάμα;

Όταν αντελήφθη λοιπόν τι συνέβη, ο Σαμαράς άρχισε μεθοδικά και όλους τους κανόνες της συνωμοτικότητας να εργάζεται με στόχους: α) να καταστήσει συνυπεύθυνη όλη την πολιτική ηγεσία ώστε να «**θολώσει**» νερά» και να μην χρεωθεί την αποτυχία, β) να καλλιεργεί το προσωπικό του ίματζ, γ) βλέποντας ότι δεν έχει προοπτικές να ηγηθεί της Ν.Δ. πλέε έθεσε τις βάσεις για την δημιουργία δικού του κόμματος.

Εκμεταλλεμένος την θέση του και το γεγονός ότι η κυβέρνηση διέθετε ετοιμόρροπη πλεοψηφία 150 βουλευτών συν τον Κατσίκη, κυριώς τον παροξυσμό της κοινής γνώμης εφρόντισε ώστε να παρασύρει και να εκβιάσει όλους πάντες με την εθνική ρητορεία του: αρχηγούς, βουλευτές, λαό. Αντί λοιπόν να δηλώσει ευθαρσώς την διαφωνία του και να παραιτηθεί παρέμεινε και εδημιούργησε επί μακρόν καθυστώς δυαρχίας και μάλιστα με αντισυνταγματικό και μη σύννομο τρόπο. Η ομηρεία της κυβέρνησης, οι εκβιασμοί και πολιτική ανωμαλία αποκαλύπτουν τα ταπεινά κίνητρα. Επρόκειτο δηλαδή για προσχεδιασμένο εγχείρημα κατά το οποίο επέλεξε τον χειρότερο τρόπο, την αδίστακτη χρησιμοποίηση των εθνικών ζητημάτων, καταναλώνοντας και παιδεύοντας την ελληνική κοινωνία και το ελληνικό κράτος προκειμένου να κατασκευάσει κι αυτός κόμμα όπως από το 1975 κ.ε. ο Λ. Παπανδρέου που χρησιμοποίησε ακραία εθνικιστικά συνθήματα, αντιμερικάνικη ρητορεία και ελεηλάτησε, εκατανάλωσε ένα ολόκληρο κράτος για να φτιάξει το δικό του κόμμα. Μόνο που, όπως θα δούμε παρακάτω, οι συνθήκες άλλαξαν και ο μωρός λεπενίσκος της εθνοκάθαρσης των Βαλκανίων απ' ενός δεν έχει το ταλέντο και την ευφυΐα του Παπανδρέου και απ' ετέρου **αυτοπαγιδεύθηκε**, κατανάλωσε τα πυρά του, δεν έχει άλλες ιδέες και όραμα, δεν προτείνει κάτι διαφορετικό από τα «**παλιά κόμματα**», και τελικά δεν έχει μέλλον.

Εις μάτην προσπαθεί τώρα να αντί της **σκοπιανοποίησης** να εκμεταλλευθεί την **τουρκοφαγοποίηση**, ματαιοπονεί ζητώντας συσκέψεις πολιτικών αρχηγών, ζητώντας από την «**κυβέρνηση των 53 βουλευτών**» δημοψήφισμα, ονομαστική ψηφοφορία και άλλα τέτοια καταναλώσεως των αφελών και του θυμικού. Εις μάτην προσπαθεί να αναβιώσει το «**λαμπρό**» κλίμα εκείνης της εποχής, τώρα που δεν διαθέτει μυστικά κονδύλια. Εις μάτην αμιλλάται τον Έμπερτ στις κραυγές περί προδοσίας³. Εις μάτην ογκάζεται **βαρυνήχους όγκηθιμούς, έκπορευομένους εκ λάρυγγος πατριωτικού, σαν τον άτιθάσων εκείνον αγωνιστήν Άφεντούλη του Ροϊδη** («**Ονος Πατριώτης**»): «**Αδράχνω τῆς ἐξεγέρσεως τὴν καμπάναν!**...», κραυγάζων ο σύγχρονος ο Αρχηγούλης: «**Στη Βουλή ή στις**

ατείες», «Αντίσταση ή υποταγή; Επιλέγουμε αντίσταση»,... Εις μά-
ν όμως. Τρεμοσβήνουν τα κεράκια του στα πολεμικά μανονάλια.

ΒΙΑΣΤΗΣ

• Ταυτοχρόνως ζητούσε από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και τον
πρωθυπουργό, γραπτώς τις απόψεις τους κάθε φορά με θρασύτερο και
αιδέστερο τρόπο, με κλιμακούμενη προκλητικότητα. Ο μακεδονομάχος
γίνεται αλληλογράφος... (Με την επιστολή Σαμαρά προς Καραμανλή
3.4.'92) «τίθεται μάλιστα, ουσιαστικά, ένα τελεσίγραφο προς τον Πρόε-
δο της Δημοκρατίας και τον Πρωθυπουργό, αφού μια παραίτηση Σαμαρά
11 Απριλίου θα μετέβαλε τα πολιτικά δεδομένα σε εκρηκτικό βαθμό» (σ.
6), «Μια παραίτηση, εκείνη την ώρα, (28.2.'92) ... θα ισοδυναμούσε με δη-
νια καταγγελία της κυβέρνησης για προδοσία» (σ. 130). Και από ένα ση-
είο και μετά ήταν ηλίου φαεινότερον ότι τα ζητούσε για να τους παγιδεύ-
ει, απευθύνοντας συνεχώς επιστολές ώστε να προκαλεί γραπτές απαντή-
εις προκειμένου να τις χρησιμοποιήσει αρχικώς εκβιαστικά και προς πά-
ν βεβαίως μελλοντικήν χρείαν. Είχε άλλωστε ήδη στα χέρια του το πα-
σιτικό μνημόνιο που του είχε δώσει ο Κ. Καραμανλής στις 26.2.'92. Πα-
λλήλως επέμενε και απαιτούσε εκβιαστικά συγκλήσεις Συμβουλίων
εργιών, διότι έτσι θα διαχέονταν οι ευθύνες: «Αν μέχρι τις 11 Απριλίου
Καραμανλής και Μητσοτάκης δεν αποφάσιζαν τη σύγκληση του Συμ-
βουλίου Αρχηγών, ο Σαμαράς θα παραιτείτο και η δημοσίευση των επιστο-
ν θα προκαλούσε θύελλα σε όλη την Ελλάδα» (σ. 248).

ΝΕΡΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΟΜΑΧΟΣ

• Ενεθάρρυνε και υπέθαλψε συλλαλητήρια και άλλες εκφράσεις εμετι-
ύ «πατριωτισμού» καθοδηγώντας δημάρχους και επιτροπές «Μακεδο-
νού Αγώνα» και «αυθόρμητα» μπούκοτίζ μέσω τύπων σαν τον Γ. Τρά-
α εναντίον προϊόντων της Δανίας, Ιταλίας, Ολλανδίας: «Το ελληνικό
ουργείο Εξωτερικών για προφανείς λόγους δεν μπορούσε να το εγκω-
ίσει, αλλά φυσικά αποτελούσε θείο δώρο στην προσπάθειά του να κατα-
βουν οι εταίροι μας στην ΕΟΚ και οι ΗΠΑ... Ο Έλληνας Πρωθυπουργός
τόσο προτιμά να δηλώσει την ευθεία και έντονη αντίθεσή του...» (σ. 124).
οι σφύρονες ανήμποροι με θλίψη παρακολουθούσαν αναλογιζόμενοι
ς σίχους του Παλαμά: Μὲ τῶν ἔθνων τὰ λάβαρα πῶς σέρνουν τὸ
τόπι / καρδιὲς εὐκολομάλαχτες θαμποὶ πατριδοκόποι... Ἡ τα ιστο-
ιά παθήματα που δεν έγιναν μαθήματα: ὥς ἔαν τοιαῦται παιδα-
ύδεις διαδηλώσεις ἦτο δυνατόν νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ἄλλο τι ἢ εἰς
νὰ καταστήσωσι βραδύτερον ταπεινωτικώτεραν τὴν ὑποχώρη-

...
Ακάθεκτος καθοδηγεί παρά και ενάντια στην θέληση του πρωθυπουρ-
του το συλλαλητήριο της 14.2.'92 και ενθαρρύνει και τροφοδοτεί την
ική αδιαλλαξία, θωπεύει και εκμεταλλεύεται την εθνική υστερία. Διά-
ροι κονδυλιοφόροι κονδυλοφόροι άλλωστε επιτελούν «εθνικό έργο»
τα μυστικά κονδύλια, ενώ αναπτύσσει δικό του κύκλωμα ενημέρωσης
διαρροών. Μέσα στον παροξυσμό του εθνικισμού, παίζει τον ρόλο του
ικού εθνικού εικαγγελέως, βοηθούντων πάντα και των μυστικών κον-
ών και βεβαίως της απολμίας, μικροψυχίας ή κομματικών υπολογι-
όν όλων των ηγεσιών των κομμάτων πλην ΚΚΕ, και επενδύει στην μελ-
τική πολιτική του καριέρα. Είναι χαρακτηριστικό ότι την 1.4.'92 μίλησε
εκδήλωση στο Χίλτον και παρευρέθησαν 70 βουλευτές της Ν.Δ. εκ των
ών οι 12 πιο νοήμονες είχαν καταθέσει (18.3.'92) πρόταση για μετα-
ρά της πρωτεύουσας στην Θεσσαλονίκη! Ο μορφονιός πρωταγωνιστής,
ν ρόλο του «διαφωνούντος ήρωος». Αυλαία: Μέγα, λαμπρόν ἔαν
λες / ὄνομα, καὶ περνώντας / ἐσὺ κάθε ὀφθαλμὸς / μὲ θαυμασμὸν
πρέφεται / παρατηρῶντας σε...

ΜΥΣΤΙΚΑ ΚΟΝΔΥΛΙΑ

• Εξερησιμοποίησε τα μυστικά κονδύλια του Υπουργείου για να χρημα-
α δημοσιογράφους στο εσωτερικό, όχι φυσικά για το «εθνικό θέμα»

αλλά για την προβολή του... ηρωισμού του και πιθανόν για την δημιουργία
του κόμματός του. («...οι διαχειριστές μου του συνόλου των απορρήτων και
του γραφείου μου (Βέρρος, Καλαμίδας) συνέπεσε να είναι ταυτόχρονα και
υπεύθυνοι της Διεύθυνσης Ενημέρωσης του υπουργείου επί των ημερών
μου», γράφει προς Μητσοτάκη ο Σαμαράς (8.9.'92). Πολλά θυλούνται
σχετικώς μ' αυτή την δύσοσμη υπόθεση. Γεγονός είναι ότι ποτέ για κανέ-
ναν άλλον υπουργό των Εξωτερικών δεν ακούστηκε ή δεν ειπώθηκε κάτι
ανάλογο. Επίσης γεγονός είναι ότι ο... κονδυλιοφόρος Σαμαράς ηρνήθη
να ενημερώσει έστω και προφορικώς τον πρωθυπουργό για το πού διέθε-
σε τα κονδύλια, «για λόγους ασφαλείας της χώρας»! Στο κάτω κάτω πρό-
κειται για κρατικές-εθνικές επενδύσεις, εφ' όσον φυσικά χρησιμοποιη-
θούν γι' αυτόν τον σκοπό, και υπεύθυνος είναι ο πολιτικός του προϊστάμε-
νος, δηλ. ο πρωθυπουργός. Εκείνος, αντιθέτως, εθεώρησε ότι δεν πρέπει
να ενημερώσει τον Κ. Μητσοτάκη, ούτε και τους επόμενους υπουργούς,
μάλιστα κατέστρεψε το βράδυ της αποπομπής του τα τελευταία παραστα-
τικά ώστε να μην αφήσει ίχνη. Ήταν δε τόσο βιαστική η καταστροφή των
παραστατικών εκείνο το βράδυ που δεν συνέταξε ως όφειλε ούτε πρακτι-
κό καταστροφής! Βιαζόταν βλέπετε να εξαφανίσει τα ίχνη. Να σημειωθεί
δε ότι δεν παρέδιδε σε οποιονδήποτε τυχόντα υπουργό ή υπουργό κυβερ-
νήσεως άλλου κόμματος αλλά στον ίδιο τον πρωθυπουργό - προϊστάμενό
του. Όμως το στίγμα τού έμεινε. Είναι χαρακτηριστικό ότι λ.χ. ο Μιχ. Πα-
πακωνσταντίνου δεν κατέστρεψε τα παραστατικά αλλά τα παρέδωσε και
ενημέρωσε τον Κ. Παπούλια για την διάθεση αυτών των χρημάτων ώστε
να γνωρίζει ο διάδοχός του πώς μπορεί να αξιοποιήσει την κρατική επέν-
δυση των χρημάτων που διαχειρίστηκε. Και κάτι ακόμα. Ο Σαμαράς επα-
νέφερε το καθεστώς διαχείρισης των μυστικών κονδυλίων που υπήρχε επί
ΠΑΣΟΚ από το 1984, δηλαδή τα διαχειριζόταν το ιδιαίτερό του γραφείο.

ΣΤΟΝ ΔΡΟΜΟ ΠΟΥ ΧΑΡΑΞΕ Ο ΜΑΥΡΙΚΗΣ

• Κάθε συνομιλία που είχε με τους Καραμανλή, Μητσοτάκη, Μολυ-
βιάτη την κατέγραφε! Κάθε τηλεφωνική συνομιλία που είχε επίσης με
τον Πρόεδρο ή τον Πρωθυπουργό την μαγνητοφωνούσε ως κοινός Μαν-
ρίκης! Απεριφράστως του απευθύνομε την κατηγορία: ένας ποταπός κο-
ριός είναι ο υπερπατριώτης που θα μας πει ότι αμάρτησε για την πατρίδα.
Όλες οι συνομιλίες τους, τηλεφωνικές ή προφορικές είναι κατά λέξιν
απομαγνητοφωνημένες και καταγεγραμμένες στο βιβλίο του! Μάλιστα

έτσι διαφημίζεται στο οπισθόφυλλο: «Αποκαλύπτονται ντοκουμέντα, τηλεγραφήματα, τηλεφωνικές συνδιαλέξεις...».

ΑΠΟ ΤΙΣ ΥΠΟΚΛΟΠΕΣ ΣΤΙΣ ΚΛΟΠΕΣ ΑΠΟΡΡΗΤΩΝ

• Κι ακόμη, δεκάδες απόρρητα έγγραφα και εκθέσεις της εποχής εκείνης της αμερικανικής πρεσβείας παρουσιάζονται στο βιβλίο αυτό (πόθεν έσχες;). Συν επιστολές ή άλλα απόρρητα έγγραφα των οποίων δεν ήταν ούτε ο αποστολέας ούτε ο παραλήπτης. (Η επιστολή Μπους προς Μητσοτάκη είναι κλασικό απόρρητο έγγραφο που δεν αφορά καν τον υπουργό των Εξωτερικών και δημοσιεύεται με τόσο αήθη τρόπο). Όλα τα έγγραφα με το τσουβάλι. Πόσο ανεύθυνος και αδιάστακτος πρέπει να είναι ένας υπουργός που βγάζει με το κιλό τέτοια έγγραφα στην δημοσιότητα; Είναι καταπληκτικό, είναι απίθανο πόσο αδιάστακτος άνθρωπος είναι, με τι πρακτικούς τρόπους λειτουργούσε. Ποτέ κανείς υπεύθυνος άνθρωπος που πέρασε από το Υπ. Εξωτερικών δεν δημοσιοποίησε τέτοια έγγραφα. Ουδείς χρησιμοποίησε κατ' αδιάστακτον τρόπον τέτοιες μεθόδους, ουδείς επέδειξε τέτοια ανήθεια. Ουδείς υπονόμισε με τέτοιο τρόπο την θέση της χώρας μας. Μόνο και μόνο για να φτιάξει αυτό το γκρουπούσκουλο, αυτό το κομματίδιο (: κατά το κρατίδιο)...

ΤΟ ΣΥΝΔΡΟΜΟ ΑΒΕΡΩΦ

• Η αγωνία του να μην χρεωθεί όπως ο προστάτης του Ευ. Αβέρωφ μια Ζυρίχη για το Κυπριακό (Σκ. 80) ή ο Γ. Μαύρος τον κατεδίωκε και έγινε σύνδρομο. Είναι χαρακτηριστικό ότι με την αναιδή και ανοίκεια επιστολή του (13.3.'92) προς τον Κ. Καραμανλή εκβιάζει για την σύγκληση του Συμβουλίου Αρχηγών, «καρφώνει» τον πρωθυπουργό και γράφει περί Γ. Μαύρου και Κυπριακού. (Μ' αυτόν τον φόβο, περίτρομος άλλαξε πορεία μετά την γκάφα του, αλλά τελικώς δεν απέφυγε το στίγμα). Στις 3.4.'92 στέλνει δεύτερη «επιστολή-τελεσίγραφο» στον Καραμανλή, παρακάμπτοντας τον πρωθυπουργό, απαιτώντας σύγκληση του Συμβουλίου Αρχηγών, ενώ απέστειλε ένα 17σέλιδο παραλήρημα προς Μητσοτάκη με ειδικό απεσταλμένο στην Βουδαπέστη. Και ο Καραμανλής συνεκάλεσε το 2ο Συμβούλιο όταν του το απήτησε θρασύτατα ο Σαμαράς αλλά δεν το συνεκάλεσε όταν του το ζήτησε ο Πρωθυπουργός! Ο Σαμαράς προσπάθησε να εμπλέξει περισσότερο τον Πρόεδρο και να τον κινήσει εναντίον του Πρωθυπουργού και ως ένα σημείο κατάφερε να δημιουργήσει σύγχυση. Πολύ

Την ώρα που γράφαμε τις τελευταίες γραμμές αυτού του κειμένου ο Μιλόσεβιτς αναγνώρισε τα Σκόπια ως Μακεδονία. Μόνον η Ελλάδα και η Κύπρος δεν τα έχουν αναγνωρίσει. Και ο μοιραίος Σαμαράς έκανε την ακόλουθη μεγαλοφυή δήλωση: «**Η οριστική αναγνώριση των Σκοπίων περνάει μόνο μέσα από την Ελλάδα και όχι από οποιονδήποτε τρίτο. Επομένως, σημασία δεν έχει τι κάνουν οι άλλοι, αλλά τι κάνουμε εμείς**» (8.4.'96). Κι εμείς ανοίγομε το βιβλίο με τα έπη του στην σ. 28, όπου διαβάζουμε: «το υπουργείο Εξωτερικών δικαιώθηκε στις προβλέψεις του (: επί Σαμαρά) και ο Σέρβος ηγέτης αποτελεί μέχρι σήμερα στήριγμα της ελληνικής βαλκανικής πολιτικής». Μεγαλοφυΐα ο Αντωνάκης...

αυγά κατάλαβε ο Κ. Καραμανλής τι του συνέβη, και μόλις το 1994 είπε προς τον Παπανδρέου έναν «χρησμό» για τα εθνικά: «Μπλέξαμε άσχημα» (χωρίς να πει πώς θα ξεμπλέξουμε). Μπλέξαμε και είχε μπλέξει και ο ίδιος άσχημα με τον Σαμαρά, όταν τον υπέθαλπε και του έδιδε εκείνο το Σημείωμα με την επιχειρηματολογία του στις 26.2.'92 ή όταν δεχόταν επιστολές του ή τον συνεβούλευε χωρίς να το γνωρίζει ο πρωθυπουργός. Αλλά πίστευε ότι τουλάχιστον αυτόν θα τον σεβόταν ο καλοανεθρεμμένος... Ακόμα και το «Μην ξεχνάς ότι ορισμένα πράγματα πρέπει να μείνουν μεταξύ μας», που του είπε ο Κ. Καραμανλής, στην σ. 177 του βιβλίου του είναι δημοσιευμένο.

• Προς τον Κ. Μητσοτάκη θρασύτατα έλεγε ο Σαμαράς: «Είναι αυτο-

νόητο πως ο εκάστοτε υπουργός των Εξωτερικών πρέπει να έχει σαφείς εντολές. Ο Μαύρος λέτε ότι δεν είχε. Εγώ τις έχω από το Συμβούλιο Αρχηγών». «Παρατηρώ... κύριε Πρόεδρε, έναν εκ των υστέρων πρωτοφανή - όχι αστείο - δικολαβισμό στο επιχείρημά σας» (8.4.'92).

• Προς τον Π. Μολυβιάτη (25.3.'92) σύμφωνα με την κρυφίως μαγνητοφωνημένη συνομιλία τους: «Από τον πρωθυπουργό πρέπει να υπάρξει δημόσια δήλωση. ... (Ο Καραμανλής) θα κάνει δημόσια δήλωση ή προτιμά να διευκρινίσει τη θέση του με μια επιστολή; ... Και ανεβάζοντας τους τόνους, ξεκαθαρίζει: "Θέλω μια γρήγορη απάντηση. Αλλιώς θα πάρω εγώ το πρωτοβουλία"» (σ. 214).

Αυτά όσον αφορά τις επιδράσεις και διαταραχές στον ψυχικό του κόσμο. Οι οποίες παίζουν σημαντικό οπωσδήποτε ρόλο και στην σημερινή συμπεριφορά του: την έχουν σημαδέψει. Λ.χ. την ίδια τακτική να ζητεί σύγκληση του Συμβουλίου των Αρχηγών προέβαλε και για τα ελληνοτουρκικά, αλλά τώρα δεν μπορεί να παρασύρει τους άλλους. Ή την επαύριο της πρόσφατης κρίσης που έσπευσε να επισκεφθεί την Κάλυμνο για να ψηφιστεί, σαν το όρνεο απάνω και στο πτώμα της πολυαγαπημένης του τριίδος. Δεν είναι Άνεργος Μεγαλέξανδρος, που θά 'λεγε ο Μποστ, διαιφνης βρήκε δουλειά παίζοντας με τα ελληνοτουρκικά.

Ιδού λοιπόν ποιος είναι ο υπερπατριώτης ο οποίος αδιάστακτα εχρησιμοποίησε κάθε αθέμιτο μέσον προκειμένου να επιτύχει τον σκοπό του. Απέναντί του που σήμερα παριστάνει τον τιμητή, αυτός ο νομίμως φυγόστρατος μειωμένης θητείας και μειωμένης εθνικής και αμβλείας κατά τα άλλα συνείδησας άνθρωπος ο οποίος ζητούσε κατά την ελληνοτουρκική κρίση «να καταλάβουμε κι εμείς μια τουρκική βραχονησίδα», δηλαδή να κάνουμε λεμό. Τώρα πια που 'Αλαμπή σέρνει τ' άρματα της συνεχιζόμενης άθλια πατριδοκαπηλίας έφθασε η ώρα να του μιλήσει κάποιος στην μόνη γλώσσα που καταλαβαίνει.

ΚΑΚΑΝΑΘΡΕΜΜΕΝΟΣ

Το θράσος του μοσχανεθρεμμένου υπήρξε απύθμενο. Συνέχισε να γράφει αναιδέστατες και προκλητικότερες επιστολές προς τον Πρωθυπουργό ή τον Πρόεδρο και να εκβιάζει. Να παριστάνει τον ηγέτη της εθνικής σταυροφορίας», πιστεύοντας ότι έτσι θα απεκδυθεί των ευθυνών του. Ο Κ. Καραμανλής αρνείται να του απαντήσει επιτιμώντας τον στις 7.4.'92 διά του Π. Μολυβιάτη υποδεικνύοντάς του μάλιστα να παραιτηθεί

«... να σταθμίσει εάν εξακολουθεί να είναι χρήσιμη η παραμονή του στην Κυβέρνηση. Ως προς την τυπική πλευρά της δεύτερης επιστολής σας, αποφεύγω σχολιάσω το ύφος της. Επισημαίνω όμως ότι, όταν η Κυβέρνηση έχει να υποβάλει ένα αίτημα προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας,.... το πράττει διά του Πρωθυπουργού και όχι μέσω ενός Υπουργού. Και τούτο διότι, πέραν της συνταγματικής τάξεως, μόνο κατ' αυτόν τον τρόπο διασφαλίζεται ότι το αίτημα αυτό είναι προϊόν της συλλογικής βουλήσεως και

έκφραση προσωπικών απόψεων ή υπολογισμών». Αλλ' αυτός θρασύτατα του αποστέλλει 3η επιστολή όπου «καταρρίπτει τον ισχυρισμό περί αμφισβήτησης της φειδας του τρίτου όρου» (σ. 258). Ενώ ο Κ. Μητσοτάκης του έγραψε (9.4.'92): «Θεωρώ απαράδεκτο το ύφος των κειμένων αυτών για Υπουργό Εξωτερικών, κάτι για το οποίο ειλικρινώς λυπούμαι. Είναι πρωτοφανές φαινόμενο Υπουργός των Εξωτερικών αντί να συνεργάζεται με τον Πρωθυπουργό του και την κυβέρνηση, στην οποίαν ανήκει, να αποστέλλει παρόμοιες επιστολές σ' αυτόν και στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας». Στις 21.10.'92 ο τ. πρωθυπουργός Τζ. Τζαννετάκης απεφάσισε να απευθυνθεί με πατρικόν και γλυκύτατον τρόπον στον Α. Σαμαρά, και σε πολύ προσωπικό τόνο, αφού ζήτησε ευγενικά συγγνώμην γι' αυτό. Και ιδού πώς απ-

... ο αναιδέστατος κακανεθρεμμένος: «Μάθημι κάνεις;».

ΨΩΝ Η ΠΑΡΑΦΡΩΝ;

Ξίζει όμως τον κόπο να διαβάσετε την 17σέλιδη επιστολή Σαμαρά προς Μητσοτάκη στις 17.3.'92, η οποία δημοσιεύεται ολόκληρη στο βιβλίο του Θ. Σκυλακάκη. Είναι μνημείο όχι μόνον αναιδείας, νοσηρής εγωπάθειας, αλλά ίως πολιτικού κρετινισμού και αυτισμού, δείγμα γραφής του αστοιχειώτου ανίκανου κολληγιόπαιδος, κακέκτυπου του Παπανδρέου και του ιδίου πο-
κού ήθους μ' αυτόν, το οποίο ταλαιπώρησε και ταλαιπωρεί την χώρα μας πενταετίαν:

η ουσιαστική νομιμοποίηση της σκοπιανής αναγνώρισης περνά μέσα από την ηνική υπογραφή. χωρίς την ελληνική έγκριση δεν θα υπάρχει ποτέ κοινοτική γνώριση παρά μόνο ενδεχόμενες διμερείς αναγνωρίσεις. ... τα Σκόπια δεν θα κηρύσουν ποτέ την οργανωμένη οικονομική βοήθεια της Ευρωπαϊκής Κοινότη-
». Ενώ για το εμπόργο που πρότεινε ανέπτυσσε ται ψευδέστατα και παιδα-
θούς κούφια: «είναι προφανές ότι τέτοιες εξελίξεις θα εντείνουν τις σημερινές πιδράσεις των Σκοπιανών προς την κυβέρνησή τους και θα πολλαπλασιάσουν τα
νόμμενα μαζικών διαδηλώσεων που διοργανώνονται κατά της αδιάλλακτης στά-
ς των Σκοπίων σε ολόκληρο το κρατίδιό τους». Όσο για την σοβαρότητά του, ού ψευδώς είπε ότι η «ενδοτική» κυβέρνηση πήγε το θέμα στον ΟΗΕ (το πήγε Γκιγκόρφ όπως είχε κάθε δικαίωμα), επανειλημμένως εξήτησε να φύγει
τό εκεί και «να επιστρέψει στην ΕΟΚ»· ακόμη και τώρα αυτό ζητεί!

Η γειτονική χώρα θα πρέπει τελικώς να ευγνωμονεί τον Σαμαρά για την πο-
πιμη προσφορά του σ' αυτήν διότι διά της ανικανότητός του αρχικά και διά
ς αδιαλλαξίας του αργότερα και των προσωπικών υπολογισμών του κατόρ-
σε να αναγνωρισθεί παγκοσμίως με το όνομα «Μακεδονία» (σκέτο και
εν εισαγωγικών). Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ του Γκιγκόρφ χρωστά πολλά επίσης
τον Α. Παπανδρέου.

Σφαλερόν δρόμον, ἄθλιε, ἐδιάλεξας. Καὶ ἀδιέξοδο. Ἀλλὰ γι' αὐτό θα μιλή-
με στο ἐπόμενο τεύχος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

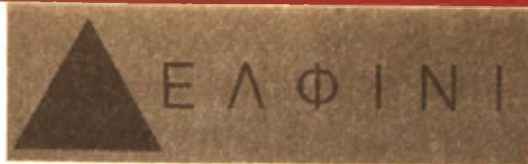
Πηγές: δύο βιβλία ιστορίας: Θ. Σκυλακάκη. Στο όνομα της Μακεδονίας, εκδ. Ελληνική
ρωεκδοτική. Αθήνα 1995 και Μιχ. Παπακωνσταντίνου. Το Ημερολόγιο ενός πολιτικού.
δ. Εστίας, 1994 και ένα μυθιστόρημα: Α. Τάρκα. Αθήνα - Σκόπια: Πίσω από τις κλειστές
πτες, εκδ. Λαβύρινθος, 1995.

1. Πρόκειται για ένα καλογραμμένο βιβλίο και αρκετά αντικειμενικό με στοιχεία και
κουμένα, το οποίο παραδίδει στην Ιστορία τον Α. Σαμαρά και όσους συνήργησαν στην
ύλη και εθνικά επιζήμια περιπέτεια. Δεν αποτελεί ύμνο στον Κ. Μητσοτάκη, όπως πι-
όν θα υπέθετε κανείς, αντιθέτως τον καταλογίζει τις ευθύνες που του αναλογούν. Βε-
ώς, ο Θ. Σκυλακάκης γράφει ιστορία, όπως ιστορία με γλαφυρό τρόπο γράφει και ο Μ.
παπακωνσταντίνου. Αυτά τα δύο βιβλία πραγματικά αποτελούν έναν ζόλαφο για τον Α.
μαρά. Όμως, ακόμη και αν αυτοί δεν ιστορούσαν το χρονικό του παραλογισμού, απο-
κνύοντας τις ιστορικές ευθύνες του Σαμαρά, θα αρκούσε το βιβλίο-ύμνος του Α. Τάρκα
μαρά). Πρόκειται για ένα φθηνό ελληνοχριστιανικό αστυνομικο-κατασκοπικό μυθι-
ρημα στο οποίο θα άρμοζε ο τίτλος: Το έπος στα σαράντα του Σαμαρά. Τα έχει όλα, από
εθνείς συνωμοσίες» έως ροζ υπαινιγμούς για ξένο υπουργό!

2. Επιστολή Μητσοτάκη προς Σαμαρά, 9.4.'92: «Δεν περιέχει όμως όρο για την απάλειψη
λέξης "Μακεδονία" (: η κοινοτική απόφαση της 16.12.'91). Αν τον περιέχει, σήμερα δεν
ανταλλάσσουμε επιστολές. Όταν δε σε ρώτησα, γιατί αφού νόμιζες ότι αυτό (: το θέμα του
μας) αποτελεί την πεμπτοσύνη του προβλήματος, δεν ελέβαλες τότε την άποψή σου,
απάντησες ότι δεν μπορούσες να το επιτύχεις. Σ' αυτό πιθανότατα έχεις δίκιο. ... Αυτό
τότε, στην πιο κατάλληλη στιγμή, δεν κατέστη δυνατόν να επιτευχθεί, είναι δυνατόν ση-
α να το επιτύχουμε;».

3. Η πολιτική αγραμματοσύνη και αναλφαβητισμός έχουν σύνθετο όνομα: Εβερτοσαμα-
ες. Ο Μ. Έβερετ στις 27.3.'93 (την ίδια μέρα που συζητήθηκε στην Βουλή η πρόταση
φής που είχε υποβάλει ο έτερος πατριδοκάπηλος Α. Παπανδρέου) εδήλωσε... ηρωι-
: «Δεν μπορούμε εν ονόματι της χειρότερης εξέλιξης να δεχόμαστε συμβιβασμούς... Μας
ούν πλέον να αυτοκτονήσουμε. Προτιμούμε να δολοφονηθούμε». Ο πρώην πρωθυ-
ργός Γ. Ράλλης παρητήθη εκείνην ακριβώς την ημέρα.

Αργότερα οι Μ. Έβερετ, Θ. Κανελλόπουλος και Στ. Δήμας εξήτησαν να διακόψει η κυ-
νηση τις συνομιλίες στον ΟΗΕ και απείλησαν να την ανατρέψουν αν προχωρούσε στον
μύτατο και εθνικά ωφέλιμο συμβιβασμό).

ΜΕΛΕΤΕΣ • ΔΟΚΙΜΙΑ • ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Αυτή η σύγχρονη,
τεκμηριωμένη προσέγγιση
στον μυθικό όσο και
μυθοποιημένο κόσμο
της ιταλικής Αναγέννησης
αφ' ενός προτείνει στον
σύγχρονο μελετητή
καίρια συμπεράσματα
που αποτελούν εργαλεία
μελέτης για τον κόσμο
των ημερών μας,
αλλά αποκαλύπτει και
συγκλονιστικές πτυχές της
Ιστορίας και του Πολιτισμού
που εντυπωσιάζουν
τον φιλέρεвно αναγνώστη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΕΛΦΙΝΙ, ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 23-25,
106 77 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 38 30 955, FAX: 33 03 175
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ 50-52,
106 81 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 33 03 380

Μπορεί κάτι καλό να βγει απ' το ΠΑΣΟΚ;

του Σπήλιου Παπασπηλιόπουλου

Στο εορταστικό τεύχος 601 της 15/3/96 του *Αντί*, υπάρχει ένα εξαιρετικό, και μαχητικό όπως πάντοτε άρθρο του **Δημήτρη Ραυτόπουλου**, με τίτλο «Περισσότερο αντί- σύντροφοι», που περιέχει μια καταλυτική κριτική της Αριστεράς, ιδιαίτερα για τη στάση της απέναντι στο ΠΑΣΟΚ, που με βρίσκει απόλυτα σύμφωνο. Κατά μείζονα λόγο, με βρίσκει σύμφωνο η ανηλεής κριτική του στο ΠΑΣΟΚ, που κατηλεύθηκε ασύστολα τις αριστερές ιδέες για δικαιοσύνη, ανθρωπινή αξιοπρέπεια και προκοπή του τόπου. Δεν χωράει καμιά αμφιβολία ότι ο τρόπος συγκρότησης του ΠΑΣΟΚ, ο δημαγωγικός του λόγος, η παντελής έλλειψη δημοκρατικών διαδικασιών και η μετατροπή του ηγέτη του σε ανεξέλεγκτο ηγεμόνα, μετά τις μαζικές και βάνανυσες εκκαθαρίσεις της περιόδου 1975-1977 (για τις οποίες η Αριστερά πήρε αιδήμονα σιγή), σηματοδοτούσαν την πολιτική του συμπεριφορά, όταν αυτό θα ερχόταν στην εξουσία το 1981. Ακόμα και οι κριτικές αναλύσεις που υπήρξαν μέχρι σήμερα, για την πορεία του ΠΑΣΟΚ και τις σταλινικού τύπου πρακτικές του¹, ελάχιστα εντάχθηκαν στην πολιτική κουλτούρα της δημοκρατικής και μη-κομμουνιστικής Αριστεράς. Ακόμα και σήμερα, ο λόγος αυτής της Αριστεράς (που εκπροσωπείται βασικά από τον ΣΥΝ) είναι γενικόλογος και αποφεύγει τη συγκεκριμένη και τεκμηριωμένη αποτίμηση της πασοκικής διακυβέρνησης και των καταστροφών που αυτή προκάλεσε στην οικονομία, την παιδεία, την αιεφόρο ανάπτυξη, τη διεθνή θέση της Ελλάδας. Όπως πολύ σωστά γράφει ο Ραυτόπουλος:

«Το ΠΑΣΟΚ πήγε πίσω την πολιτεία μας σε όλους ή σχεδόν σε όλους τους τομείς, ακριβώς τη στιγμή που ανοιγόταν μια μοναδική στη σύγχρονη ιστορία μας προοπτική εκσυγχρονισμού, ασφάλειας και προόδου: τέλος (πραγματικό ή νομικό) του διχασμού, εμπέδωση της δημοκρατίας, εισροή κεφαλαίων, ευρωπαϊκή πορεία. Από κομματική υστεροβουλία και μόνο επανέφερε την πολιτική οξύτητα σε σημείο νέου διχασμού, αναξέοντας τα τραύματα του εμφύλιου, έκανε την εξωτερική πολιτική θέατρο εσωτερικής δημοκρατίας και συγκρότησε το πιο γιγαντιαίο πελατειακό σύστημα του μεταπολέμου. Αυτά τα έκανε, τα περισσότερα, παγιδεύοντας την αιώνια επιπόλαια ηγεσία της Αριστεράς, που απροσδόκητα έβλεπε άλλους να αναλαμβάνουν τον δικό της ανομολόγητο ρεβανσισμό και τα αντι-δεξιά της απωθμένα.»

Αλλά ενώ στην αποτίμηση του πασοκικού έργου, αν γίνει αντικειμενικά, νηφάλια και χωρίς καιροσκοπισμό, ελάχιστες διαφωνίες μπορούν να υπάρξουν, οι διαφορετικές εκτιμήσεις σήμερα υπάρχουν όσον αφορά τη στάση αυτών που άσκησαν κριτική και αντιτάχθηκαν στον παπανδρεϊσμό απέναντι στο «πείραμα Σημίτη», με το οποίο ο Ραυτόπουλος ασχολείται στο τελευταίο μέρος του άρθρου του. Ο Ραυτόπουλος απορρίπτει κάθε ιδέα κριτικής στήριξης στο Σημίτη, θεωρώντας ότι μ' αυτήν η Αριστερά στρατεύεται ως μισθοφόρος με τη μια πλευρά στον εμφύλιο πόλεμο μέσα στο ΠΑΣΟΚ. Ενώ έχει δικό στην καταγγελία του «ιστορικού συμβιβασμού», με τον οποίον

επικράτησε ο Σημίτης, και στο ότι «η σημερινή παράταξη Σημίτη ήταν αμέτοχη στην ως τώρα πολιτεία του ΠΑΣΟΚ», δεν έχει νομικό δικό όταν γράφει για τον Σημίτη ότι «ανέλαβε να καλύψει το αμτωλό παρελθόν του παπανδρεϊσμού». Κι αυτό γιατί αν ο Σημίτης θέλει να τεθεί υπο κηδεμονία από το κομματικό κατεστημένο, υποχρεωμένος να έρθει σε ρήξη με τον παπανδρεϊσμό και με τα δρεϊκελά του, που αναδείχτηκαν σε πρώτης γραμμής στελέχη όχτις ικανότητές τους αλλά ως υμνητές του Α. Παπανδρέου. Η δυνακή της ρήξης ενυπάρχει αν θελήσει ο Σημίτης να φανεί στοιχειωσυνεπής με αυτά που διακήρυξε ως τώρα, και με την πολιτική κούρα στην οποία ανήκε, πριν προσχωρήσει στο ΠΑΚ πρώτα και ΠΑΣΟΚ στη συνέχεια². Η πολιτική του επιβίωση δεν του επιτρίνα τα προδώσει όλα αυτά: οι εσω-κομματικοί του αντίπαλοι θα εανελέητοι μαζί του και θα τον σπρώχνουν για συνέπεια με τις πεθήσεις του. Μπορεί να ηττηθεί αλλά δεν μπορεί να διαλέξει τον ετελεισμό του.

Τηρουμένων των αναλογιών, ο Σημίτης βρίσκεται στη θέση του χαήλ Γκορμπατσώφ: πρέπει ν' αλλάξει ένα κόμμα διεφθαρμ απολυταρχικό, πελατειακό, δίγλωσσο, προσωποπαγές, στηρίζνος στο ίδιο αυτό κόμμα. Στον Ραυτόπουλο δεν αρέσουν (και μδίκιο του) οι γκορμπατσωφικοί συμβιβασμοί του Σημίτη και ηεγκαστική συνύπαρξή του (για ένα διάστημα τουλάχιστον) με τονχανισμό του ΠΑΣΟΚ (που θα προσπαθήσει να τον ελέγξει) κατους τυχάρπαστους που αναδείχτηκαν με την εύνοια του Α. Παδρέου. Ο Ραυτόπουλος διαφωνεί κάθετα με την τακτική που διάο Σημίτης, θα προτιμούσε το «ιδεολογικό» ξεκαθάρισμα, τη ρήξτον κομματικό μηχανισμό και τη διάσπαση του ΠΑΣΟΚ, καθώςάμεση επιλογή των εκλογών. Γράφει επί λέξει ο Ραυτόπουλος:

«Αν υπήρχε πίστη στον εκσυγχρονισμό –πρώτα του ίδιου του ΠΑΣΟΚυπήρχε άξιος ηγέτης, θα προχωρούσε σε ρήξη με τον παπανδρεϊσμό καιαυλή, έστω και αν αυτό σήμαινε διάσπαση και εκλογές. Όποιο κι αντότε το αποτέλεσμα των εκλογών, θα ξεκαθάριζε πολλά πράγματαΠΑΣΟΚ και στον πολιτικό χώρο ολόκληρο, που τώρα κουνουλώνονταδιαιωνίζονται. Μόνο τότε θα μπορούσε να συζητηθεί αριστερή υποσέξη.»

Δεν χωράει καμιά αμφιβολία ότι από την άποψη της πολιτικήςκής και της «ιδεολογικής καθαρότητας» είναι σωστότερη η πρόττου Ραυτόπουλου, αλλά πώς και από ποιους θα σχηματιστεί ανμεγάλη συμπαράταξη των ασυμβίβαστων και συνεπών αριστειδυνάμεων; Πώς θ' αντιμετωπιστεί ο ανταγωνισμός των λαϊκιστώνμαγωγών (προεδρικών, λοχαγών, εθνικιστών μέσα στο ΠΑΣΔΗΚΚΙ, Πολιτική Άνοιξη, εβερτικός λαϊκισμός, έξω απόΠΑΣΟΚ); Αν ο Σημίτης επιτύχει να οδηγήσει ολόκληρο το κότου στην αλλαγή, ελάχιστα έχει ανάγκη τη θεσμική Αριστερόποια έτσι θα αποφύγει να μετατραπεί σε άμισθο μισθοφόρο, ή

εληληθεί –από τι άραγε;–, όπως συνέβη στο παρελθόν από τον άλλο Δημαγωγό. Όμως, η Αριστερά είναι αδιάφορη στην προ-
θεσία του Σημίτη, του οποίου οι βαθμοί ελευθερίας είναι περιορι-
νοι. Αν επιτύχει τη ρήξη με τον παπανδρεϊσμό με τα δικά του μέ-
και με συνέπεια μ' αυτά που λέει ότι επιδιώκει, δεν αξίζει την κρι-
υποστήριξή μας; Χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η Αριστερά πρέπει
τροβεί σε συμβιβασμούς, για να συμμετάσχει χωρίς όρους στην
ηση της εξουσίας (όπως έγινε π.χ. στο παρελθόν με τον Γλέζο και
ους αντιστασιακούς και αριστερούς που προσχώρησαν στο
ΣΟΚ).

Αριστερά, μακριά από την ξύλινη γλώσσα των «λαϊκών» διεκδι-
των και το σοσιαλ-λαϊκιστικό μάγμα του πασοκικού λόγου, πρέ-
να καταδείξει (ακόμα πιο συγκεκριμένα και τεκμηριωμένα από
έκανε πρόσφατα στον εναρκτήριο λόγο του στο 2ο Συνέδριο του
Νο Ν. Κωνσταντόπουλος) πόσο καταστρεπτική ήταν η διακυβέρ-
η του ΠΑΣΟΚ, πόσο χειροτέρεψε η θέση της χώρας μας στο ευ-
ταϊκό και το διεθνές περιβάλλον, πόσοι πόροι σπαταλήθηκαν,
δεν δόθηκαν λύσεις στα διαρθρωτικά προβλήματα της οικονο-
ς, όσον αφορά τη βιομηχανία και τη γεωργία, της παιδείας, της δι-
ησης, της υγείας, της κοινωνικής ασφάλισης, του σωφρονιστικού
πλήματος, πώς αποσαθρώθηκε τελείως το παραγωγικό μας σύστη-
Και κάτι άλλο ακόμα που πρέπει να κάνει η (δημοκρατική) Αρι-
ρά: να κάνει την πιο αυστηρή αυτοκριτική γιατί νομιμοποίησε το
ΣΟΚ ως αριστερή δύναμη, γιατί δεν έκανε την κριτική που θα
επε στο λαϊκισμό του και στον τριτοκοσμισμό του.

Πιο εγκληματική ενέργεια του ΠΑΣΟΚ ήταν όμως η υπερχρέωση
οικονομίας και η ιλιγγιώδης αύξηση του δημόσιου χρέους, που
χρησιμοποιήθηκε καθόλου για παραγωγικές επενδύσεις αλλά
ματοδότησε δημόσιες και ιδιωτικές καταναλωτικές ανάγκες και
ούργησε, μέσω των τόκων και ομολόγων, χρηματικές προσόδους
εξ εργασίας, που μαζί με την αύξηση του χρηματιστικού κεφαλαί-
δεν μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη της οικονομίας, την
αγωγική της αναδιάρθρωση, την αύξηση της παραγωγικότητας
την απορρόφηση της ανεργίας. Παρ' όλες τις πολιτικές λιτότητας,
δημόσιο χρεος έχει γίνει πραγματικός βρόχος γαι την οποιαδήποτε
άνπτυξη της οικονομίας. Ας μου επιτραπεί να μεταφέρω εδώ την
τική ενός πρώην υπουργού του ΠΑΣΟΚ και σημαντικού οικονο-
όγου, του Απόστολου Λάζαρη, για την όλη οικονομική πολιτική
ΠΑΣΟΚ, στην *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία* της 24/3/96 (χωρίς
ε πείθουν οι προτάσεις του στο υπόλοιπο μέρος του άρθρου του):
Η γενική οικονομική κατάσταση χειροτέρευσε, με σημαντική αύξηση της
εργίας, με το κλείσιμο χιλιάδων επιχειρήσεων, με συρρίκνωση του εισο-
ματος των ασθενέστερων τάξεων και με παραπέρα όξυνση των εισοδη-
ματικών ανισοτήτων, ενώ τα διάφορα σενάρια λιτότητας συνεχίστηκαν, χω-
ημερομηνία λήξης, αλλά και χωρίς ορατό αποτέλεσμα για την ανάπτυξη
ς οικονομίας. Η αποβιομηχανοποίηση δεν αναχαιτίστηκε και η αγροτική
ονομία μπήκε σε μια πορεία που την οδηγεί σε αφανισμό. Η κάποια μεί-
η του πληθωρισμού, που τόσο διαφημίστηκε, δεν ήταν παρά το φυσικό
ακόλουθο της παρατεταμένης ύφεσης και της σκληρής εισοδηματικής
λιτικής. Όμως, η ανταγωνιστικότητα της χώρας δεν βελτιώθηκε αφού οι
ηγικές τιμές δεν έπαυσαν να τρέχουν με υπερτριπλάσια ταχύτητα απ'
μέσο όρο τιμών των χωρών της Ε.Ε.

λος, το δημόσιο χρέος εξακολουθεί να είναι πάντα ο αυτόματος πιλότος
ελληνικής οικονομίας, όσο κι αν κάποιοι έχουν την ψευδαίσθηση ότι
γχουν τις εξελίξεις. Κατά τη διετία 1993-95, η σχέση χρέους (της κεντρι-
κυβέρνησης) προς το εθνικό εισόδημα επιδεινώθηκε απότομα και μπή-
για πρώτη φορά στην επικίνδυνη περιοχή του 120%, ενώ το συνολικό
ς του αυξήθηκε κατά 8 τρις. δρχ. περίπου, δηλαδή κατά 33%... Και γεν-
ται το εφιαλτικό ερώτημα: Ώς πότε θα συνεχίζεται ο φαύλος κύκλος της

υποχρέωσης του Δημοσίου, δεσμεύοντας όλο και περισσότερους εθνικούς
πόρους, και πόσο χρόνο ακόμη μπορεί να αντέξει μια οικονομία, που έχει
τόση ανάγκη αυτών των πόρων, για να αποκολληθεί απ' το τέλμα της στασι-
μότητας και να αναπτυχθεί; οι ιθύνοντες οραματίζονται την "αυτοτροφο-
δοτούμενη" ανάπτυξη, αλλά το μόνο αυτοτροφοδοτούμενο μέγεθος της οι-
κονομίας, είναι, προς το παρόν, το χρέος του Δημοσίου...»

Μια Αριστερά μη εγγαστρίμυθος, που δεν επαναλαμβάνει ως βελό-
να γραμμοφώνου που έχει κολλήσει, «όχι στη μονόπλευρη λιτότητα»,
πρέπει να εξηγήσει στους πολίτες πώς και γιατί η ελληνική οικονομία
οδηγήθηκε στη χρεωκοπία, και τι απαιτείται να κάνει όποιος μιλάει
για αλλαγή και ανόρθωση. Αν ο Σημίτης μπορέσει ν' αλλάξει αυτή τη
φοβερή κατάσταση, που δημιούργησε το ίδιο του το κόμμα (οι δυσκο-
λίες, βέβαια, είναι μεγάλες) κι αν κινητοποιήσει έτσι τις ζωντανές
δυνάμεις του έθνους, απογοητευμένες από την ανομία, τη διαφθορά
και την κακοδιοίκηση, με δεδομένη την απελπιστική κατάσταση στην
ηγεσία της Ν.Δ. και την απελπιστική ποιότητα της νομενκλατούρας
του ΠΑΣΟΚ, που είναι και από τα πράγματα αντίπαλοί του, γιατί ν'
αποκλείουμε την ευμενή στάση απέναντι στην προσπάθειά του; Δεν
μας αφορά η σύγκρουση στην οποία οδηγείται, όσο κι αν δεν μας βρί-
σκει σύμφωνους η τακτική του; Αντίθετα απ' ό,τι λέγεται κατά κόρον,
και θάρρος επιδεικνύει, και αποφασιστικότητα, και ικανότητες δια-
θέτει. Αν μερικά απ' αυτά που επιδιώκουμε αρχίζει να τα πραγματο-
ποιεί, γιατί να του λείψει η κριτική υποστήριξη; Απλώς πρέπει ν' ανε-
χτούμε (για πόσο ακόμα;) τους πρώην νομενκλάτορες να ρυπαίνουν
με τον ξύλινο πασοκικό λόγο τις τηλεοράσεις. Εμείς θα επιμένουμε
στην καταγγελία της πολιτείας τους – βοηθώντας έτσι τον Σημίτη. Ο
οποίος, όμως, πρέπει να ανοιχτεί σε ευρύτερες κοινωνικές και πολι-
τικές δυνάμεις.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ενδεικτικά αναφέρουμε μερικά βιβλία και άρθρα:

- Δαμιανός Βασιλειάδης, *ΠΑΚ-ΠΑΣΟΚ. Μύθος και Πραγματικότητα*, εκδ. Διά-
λογος, 1977.
- Π. Παπασαραντόπουλος (επιμέλεια): *ΠΑΣΟΚ και Εξουσία*, εκδ. Παρατηρη-
τής, 1980.
- Ρούλα Ελευθερίου, «Εννιά χρόνια ΠΑΣΟΚ», περ. *Αντί*, τχ. 240, 241, 242 του
1983.
- Στέλιος Κούλογλου, *Στα ίχνη του Τρίτου Δρόμου*, εκδ. Οδυσσέας, 1986
- Μιχάλης Σπουρδαλάκης, *ΠΑΣΟΚ: Δομή, εσωκομματικές κρίσεις και συγκέ-
ντρωση της Εξουσίας*, εκδ. Εξάντας, 1988.
- Ιωάννης Παπαδόπουλος: *Dynamique du Discours Politique et Conquête du Pouvoir:
Le cas du PASOK, 1974-1981*, ed. Peter Lang, Berne, 1989. Διδακτορική διατριβή.
- Πότης Παρασκευόπουλος, *Πολιτική Διαδρομή, 1986-1991*, εκδ. Φυτράκη, 1992.
- Δημήτρης Φύσσας, «Ο παπανδρεϊσμός ως (δυσ)κινητήρια δύναμη της ιστορίας
– ένστικτα, ηθική και οι αμήχανοι αριστεροί», περ. *Επιχειρήματα*, Ιούλιος 1988.
- Κ. Κωστής - Μ. Σπουρδαλάκης (επιμέλεια): «20 χρόνια ΠΑΣΟΚ: Η Ανατομία
ενός Κινήματος», εφημ. *Ελευθεροτυπία*, 10-15/4/94.
- Πότης Παρασκευόπουλος, *Ανδρέας Παπανδρέου: Η πορεία του στα χρόνια
1960-1995*, εκδ. Σύγχρονη Ελληνική Ιστορία, 1995.
- Σπήλιος Παπασπηλιόπουλος, «Το Ναϊάγιο του Λαϊκισμού και του Αρχηγί-
σμού» στο συλλογικό έργο *Η Ελλάδα σε Κρίση*, τόμος 2ος, εκδ. Ροές, 1987.
- Σπήλιος Παπασπηλιόπουλος, «Μια χαμένη δεκαετία: αποκάλυψη τώρα...»,
περ. *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, 4/1/90.
- Σπήλιος Παπασπηλιόπουλος, «Συγχύσεις και αποπροσαντολισμοί γύρω από
την κατάσταση της οικονομίας μας», περ. *Αντί*, τχ. 534, 1-7/10/93
- Σπήλιος Παπασπηλιόπουλος, «Πώς το ΠΑΣΟΚ έγινε αρχηγικό κόμμα», περ.
Οικονομικός Ταχυδρόμος, 7/12/95.

2. Ο Κ. Σημίτης είναι γιος του καθηγητή Γ. Σημίτη, που μαζί με τους Α. Αγγελό-
πουλο, Α. Σβώλο, Σ. Σωμερήτη και άλλους μη κομμουνιστές οραματιστές προσε-
χώρησαν στο ΕΑΜ. Ο ίδιος ο Κώστας Σημίτης ήταν στη δεκαετία του 1960 μέλος
του Ομίλου «Αλέξανδρος Παπαναστασίου», που επιζητούσε την ανανέωση μα-
κριά από κομματικές δεσμεύσεις, και μετά την επιβολή της στρατιωτικής δικατα-
τορίας μέλος της «Δημοκρατικής Αμυνας», την οποία εγκατέλειψε το 1969, για να
προσχωρήσει στο ΠΑΚ, που είχε ιδρύσει ο Α. Παπανδρέου.

«ΤΡΕΛΗ» ανάπτυξη

ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ, ΤΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

«Τυχαία» γεγονότα -οι «τρελές» αγελάδες χθες, οι πλημμύρες προχθές- φέρνουν στο επίκεντρο της συζήτησης τη σχέση του ανθρώπου με τη φύση. Μήπως όμως πλέον εγγίζουμε, και αρχίζουμε να το συνειδητοποιούμε, τα απαρέγκλιτα όρια που θέτει η φύση στον άνθρωπο; Μπορούμε να κατεβούμε από το τραίνο στο οποίο έχουμε επιβιβαστεί από τη νεολιθική εποχή; Ή θα είμαστε επιβάτες του μέχρι το τέλος; Απαισιόδοξοι εναντίον αισιόδοξων, βολονταριστές εναντίον ρεαλιστών, αριστεροί εναντίον Αριστεράς. Συζητούν οι πανεπιστημιακοί (βλ. φωτογραφία): **Κώστας Κριμπάς** (Τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας των Επιστημών, Πανεπιστήμιο Αθηνών), **στείδης Μπαλτάς** (Γενικό Τμήμα, ΕΜΠ), **Ανδριάννα Βλάχου** (Οικονομικό Τμήμα, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών) και **Γιώργος Στάμου** (λογικό Τμήμα, ΑΠΘ). Τη συζήτηση συντόνισε και αποτύπωσε στο χαρτί η **Ελένη Καραντζόλα**, με τη συνδρομή του **Γιώργου Μαλάμη**.

ΑΝΤΙ: Τα πρόσφατα γεγονότα με τις «τρελές» αγελάδες φαίνεται καταρχήν να θέτουν ερωτήματα σχετικά με το περιεχόμενο της διατροφής μας, την προστασία του καταναλωτή κ.ο.κ. Σε ένα βαθύτερο επίπεδο, όμως, αγγίζουν θέματα οργάνωσης της κοινωνίας ή των σχέσεων μεταξύ ανάπτυξης και περιβάλλοντος.

Γ. ΣΤΑΜΟΥ: Είναι γεγονός ότι τον τελευταίο καιρό διάφορα επιμέρους θέματα έχουν προκαλέσει μια ευρύτερη συζήτηση για τη σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον. Θυμίζω ότι πριν από τις «τρελές αγελάδες» κάτι αντίστοιχο είχε συμβεί με τις πλημμύρες. Θα μπορούσε κανείς να πει ότι «τυχαία» γεγονότα φέρνουν κατά καιρούς στην επικαιρότητα έναν τέτοιο προβληματισμό. Κατά την αντίληψή μου, η οικονομική κρίση πάει πολύ πιο βαθιά. Έχουμε μια τομή στην ορθολογική σκέψη. Ο ορθολογικός άνθρωπος αντιλαμβανόταν τη σχέση του με τη φύση ως μια σχέση αντιπαλότητας: αντιμετώπιζε τη φύση ως ένα αντικείμενο άβουλο, στο οποίο μπορούσε να παρέμβει ανά πάσα στιγμή με όποιον τρόπο ήθελε. Πάντα ο άνθρωπος προσπαθούσε να απελευθερωθεί από τους περιορισμούς που του έθετε η φύση, έχω όμως την εντύπωση ότι η θεώρηση αυτή αρχίζει να αλλάζει σιγά σιγά. Αρχίζει και διαμορφώνεται μια αντίληψη των ορίων που επιβάλλει η φύση και, μάλιστα, με έναν απόλυτο τρόπο. Με άλλα λόγια, η οικολογική σκέψη προσπαθεί να άρει τη διάκριση μεταξύ υποκειμένου και αντικειμένου, έχουμε δηλαδή μια κρίση ορθολογικότητας.

Κ. ΚΡΙΜΠΑΣ: Κρίση ορθολογικότητας;

Γ. ΣΤΑΜΟΥ: Όλος αυτός ο ορθολογισμός στηρίχτηκε, ήδη τους Προσωκρατικούς, στη σύλληψη ενός δρώντος έλλογου και κειμένου, που είναι ο άνθρωπος που βούλεται, η μορφή. Απέναντί της υπάρχει μια άβουλη φύση, την οποία οφείλει να την υποτάξει. Μέσω αυτής, θα απελευθερωθεί τελικά η κοινωνία και ο άνθρωπος. Υπάρχει επομένως μια σαφής διάκριση.

Κ. ΚΡΙΜΠΑΣ: Άρα κρίση όχι ορθολογικότητας, αλλά του αντιλαμβάνεται ο καθένας τα πράγματα.

Α. ΜΠΑΛΤΑΣ: Θα συμφωνήσω με τον κ. Στάμου ως προς την κρίση ορθολογικότητας. Ας πάμε στον 19ο αιώνα, λ.χ., στη συζήτηση της προόδου. Στην ιστορία αυτή υπάρχει ένα γλίστρημα, που εκείνη την εποχή φαίνεται απόλυτα λογικό, σήμερα όμως φαίνεται περίπαρο: το γλίστρημα από την πρόοδο της επιστήμης -που σήμερα συζητείται και θα μπορούσα εντέλει να συμφωνήσω πράγματι υπάρχει μια εσωτερική πρόοδος της επιστήμης-, στην πρόοδο της τεχνολογίας και από εκεί, λόγω της προόδου της τεχνολογίας, στην πρόοδο της κοινωνίας. Το γλίστρημα αυτό είναι στατικό του ορθολογισμού που ξεκινά από τον Διαφωτισμό και ρα. Και είμαστε εγκλωβισμένοι σε αυτό το σχήμα, ακόμη και την πλευρά της Αριστεράς. Ο ίδιος ο Μαρξ και οι μεταγενέστεροι με τη συλλογιστική της ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων σω της οποίας θα κυριαρχήσει το νέο κοινωνικό σύστημα, κατά

ο τρόπο έχουν τεθεί υπό κρίση από τη στιγμή που άρχισε να φαίνεται ότι η «αλόγιστη» ανάπτυξη της τεχνολογίας και των παραγωγικών δυνάμεων προσκρούει σε κάποια όρια που εγγίζουν τη βιολογική υπόσταση του ανθρώπου και του περιβάλλοντός του. Δημιουργείται έτσι εδώ μια συζήτηση ανάμεσα σε «παραδοσιακούς», κτηρητικούς ή αριστερούς, δεν έχει σημασία – και στους οικολόγους, που θέτουν αυτό το ζήτημα. Η συζήτηση αυτή έχει πάρα πολύ λίγη, δεν έχει γίνει επαρκώς κατά τη γνώμη μου. Σαν να μην έχει θεί ακόμη εκείνου του τύπου η βάση συζήτησης που θα μας επέτρεπε να κατανοήσουμε καλύτερα τι κρύβεται πίσω από την ιστορικών «τρελών αγελάδων». Μένουμε στη βιολογική συζήτηση, ξεχνώντας την κοινωνική.

ΒΛΑΧΟΥ: Διαφωνώ λίγο με την ανάγνωση αυτή του μαρξισμού. Δεν διαβάζω τον Μαρξ ή κάποιους από τους μαρξιστές που αν γράψει για αυτά τα θέματα με τον ίδιο τρόπο. Εντάξει, ο Μαρξ ήταν επηρεασμένος από τον Διαφωτισμό, αλλά νομίζω ότι ο μαρξισμός σε εκείνη την ιστορική στιγμή ήταν ένα απελευθερωτικό κίνημα· η υπόσχεση της επιστήμης ήταν να απελευθερώσει τον άνθρωπο από την καταπίεση της εκκλησίας ή του σκοταδισμού. Τώρα θελήσουμε να δούμε την εξέλιξη της επιστήμης και της τεχνολογίας, και πώς κάποιες θεωρητικές σχολές συνέχισαν να πιστεύουν ότι θα υπάρξει απελευθέρωση μέσω της επιστήμης και της τεχνολογίας, αυτό είναι ένα εντελώς διαφορετικό θέμα. Ο Μαρξ όμως δεν θα έλεγε ότι μπορεί να υπάρξει ουδέτερη ανάπτυξη της επιστήμης, ότι είναι δηλαδή η επιστήμη μια κοινωνική διαδικασία που δεν επηρεάζεται από τις άλλες κοινωνικές διαδικασίες, από τα οικονομικά συμφέροντα. Και δεν εννοώ μόνο την εφαρμογή της αλλά και αυτή καθαυτή την ανάπτυξή της. Άρα για ποια πρόοδο μιλάμε; Είμαστε υπεύθυνοι για τη φορά που πήραν τα πράγματα;

ΚΡΙΜΠΑΣ: Εμείς, ποιοι εμείς;

ΒΛΑΧΟΥ: Εμείς, ως ρεύματα μέσα στη θεωρία, ή ως επιστήμονες. Πιστεύω ότι έχουμε διατυπώσει μια κριτική στάση απέναντι στον τρόπο με τον οποίο εξελίσσεται η τεχνολογία και η επιστήμη.

ΣΤΑΜΟΥ: Έχω την εντύπωση ότι ήδη εν σπέρματι και πολύ πιο πριν από τον 19ο αιώνα η επιστήμη αντιμετωπίζεται ως εργαλείο. Ο άνθρωπος ανακαλύπτει τη φωτιά και το εργαλείο του επιτρέπει να απελευθερωθεί από το κρύο· ο άνθρωπος στη συνέχεια ανακαλύπτει τη γεωργία και επιλύει το επισιτιστικό πρόβλημα. Θα μπορούσαν να διαβάσει όλη την πορεία του ανθρώπινου γένους – και ο Λεβί-Στρώς θεωρούσε ότι αυτό είναι έως και «γενετικά εγγεγραμμένο» στον άνθρωπο – ως μια εποποιία απελευθερωτική από τον δεσμό του περιβάλλοντος, έχοντας πάντα ως εργαλείο την επι-

από την άλλη οι οικολόγοι που λένε τα σχετικά, νομίζω ότι αδικεί την Αριστερά, τουλάχιστον το ρεύμα που ενσωματώνει τον οικολογικό προβληματισμό.

ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ: ΖΗΤΗΜΑ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ;

Α. ΜΠΑΛΤΑΣ: Συμφωνώ ότι υπάρχουν πολλαπλές αναγνώσεις του Μαρξ. Ας μην ξεχνάμε πάντως κάποια ιστορικά δεδομένα. Τουλάχιστον όπως μεγάλωσα εγώ ως αριστερός, το βασικό κείμενο ήταν ο πρόλογος στην *Κριτική της Πολιτικής Οικονομίας*, όπου υπάρχει το μοντέλο για το κέλυφος των παραγωγικών σχέσεων που διαρρηγνύεται με την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων, και βάσει αυτής της ανάπτυξης οι νέες παραγωγικές δυνάμεις θα φτιάξουν τις δικές τους παραγωγικές σχέσεις και θα πάνε, κάπως έτσι, στον σοσιαλισμό. Ήταν η κυρίαρχη σοβιετική ανάγνωση. Φυσικά θα αμφισβητηθεί αργότερα από τους Κινέζους, οι οποίοι θα επιμείνουν όχι στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων αλλά στην αλλαγή των παραγωγικών σχέσεων. Τότε λοιπόν, στη δεκαετία του '60 ανοίγει δημόσια η συζήτηση αυτή. Επειδή όμως αυτές οι διαφορετικές απόψεις και αναγνώσεις δεν έχουν καταφέρει ακόμη να εδραιωθούν στην κοινή συνείδηση, παραμένουμε εγκλωβισμένοι, όχι ίσως εμείς που έχουμε ασχοληθεί κάπως με τα θέματα αυτά, αλλά γενικότερα.

Κ. ΚΡΙΜΠΑΣ: Στην αντίληψη των Κινέζων, μιλάμε για μικρότερη ποσοτική παραγωγή ή για παραγωγή κατανομημένη σε μικρότερα κομμάτια;

Α. ΒΛΑΧΟΥ: Εγώ θα έλεγα τοπική παραγωγή για την κάλυψη καταρχήν των τοπικών αναγκών, κι επομένως αξιοποίηση των τοπικών πόρων. Αυτό σχετιζόταν επίσης, όπως παρατήρησε ο κ. Μπαλτάς, με την αλλαγή των παραγωγικών σχέσεων, προς το συμμετοχικότερο.

Κ. ΚΡΙΜΠΑΣ: Το πρόβλημα το μακροσκοπικό δεν είναι εκεί. Είναι στο αν θα 'χετε πολλές μικρές μονάδες που θα είναι περισσότερες ή ίσες με μία μεγάλη ή πολλές μικρές που θα παράγουν λιγότερο από μία μεγάλη. Με άλλα λόγια, εδώ προβάλλεται ένα εναλλακτικό υπόδειγμα. Ποσοτικά, πώς συγκρίνεται με το άλλο; Μόνο έτσι θα μπορούσε να γίνει μια αξιολόγηση.

ΑΝΤΙ: Ας προσπαθήσουμε το ιστορικό κομμάτι αυτής της κουβέντας να χρησιμεύσει ως σημείο εισόδου στη συζήτηση. Η κριτική στον μαρξισμό βάσει και το ζήτημα των ορίων που είχε και αυτή η κριτική πλευρά προς το κυρίαρχο μοντέλο. Το πρόβλημα, με άλλους όρους βέβαια, παραμένει πρόβλημα.

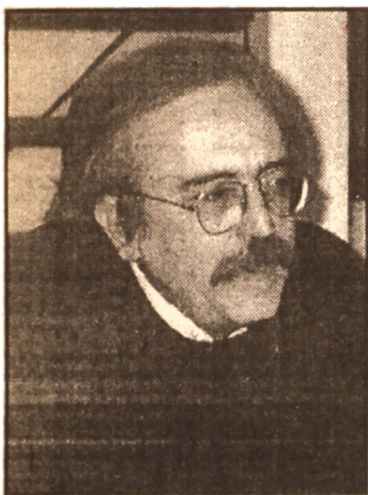
Ανέκαθεν ο άνθρωπος αντιμετώπιζε τη σχέση του με τη φύση ως σχέση αντιπαλότητας, και την επιστήμη ως εργαλείο που του επέτρεπε να την καθυποτάξει. Τελευταία όμως, αρχίζει και διαμορφώνεται η αντίληψη των ορίων που επιβάλλει η φύση, με έναν απόλυτο τρόπο. Η συμβολή της σύγχρονης οικολογικής σκέψης έγκειται στο ότι προσπασθεί να άρει τη διάκριση μεταξύ υποκειμένου και αντικειμένου.

μη και την τεχνολογία. Και στον Μαρξ βρίσκουμε αυτή την αντίληψη μέσα από τη συλλογιστική της ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων. Δεν λέω ότι δεν υπήρχε μια κριτική παρέμβαση. Φοβάμαι όμως ότι η φύση υπάρχει πάντα ως αντικείμενο απέναντι στον άνθρωπο που επιδιώκει την απελευθέρωσή του.

ΒΛΑΧΟΥ: Τις τελευταίες δεκαετίες –ακόμα κι από τις αρχές του 20ού αιώνα– έχουν γραφεί αρκετά βιβλία κατά του οικονομισμού, κατά του τεχνολογικού ντετερμινισμού, άρα υπάρχουν διαφορετικές γνώσεις του Μαρξ. Το να έρχεται κάποιος σήμερα και να ταίριαζε σε δύο ακραίες θέσεις, ότι από τη μια βρίσκεται ο Μαρξ και

Γ. ΣΤΑΜΟΥ: Αυτό που αποτελεί πραγματικά πρόκληση για συζήτηση είναι η αντίληψη του οικολογικού κινήματος, που σκιαγράφει, σα πριν, ότι φτάνουμε πια στα όρια. Όλοι πλέον αποδεχόμαστε αυτή την έννοια των ορίων. Όμως η ηγεμονική αντίληψη του οικολογικού κινήματος, μιλώντας για αυτά τα όρια, προβάλλει στην κουβέντα ένα κοσμοείδωλο, ένα είδωλο για την οργάνωση του κόσμου, το οποίο κυρίως είναι το ότι η ατμόσφαιρα συγκροτεί ένα όλον, το οποίο είναι πεπερασμένο, έχει όρια βέβαια, και επιπλέον λειτουργεί στη βάση των αναδραστικών μηχανισμών για να διατηρεί ισορροπία. Αυτή η έννοια της ισορροπίας τελικά είναι κατηγορηματική της

φύσης, όπως λ.χ. είναι η κίνηση για την ιστορία. Από 'δώ και πέρα, αφού είναι κατηγορήματα, ανακηρύσσεται σε μια απολυτότητα. Συνεπώς η τάξη των πραγμάτων είναι η ισορροπία της φύσης. Η ανθρώπινη βούληση οφείλει να συμμορφώνεται με τη φυσική τάξη των πραγμάτων και να επιδιώκει την ισορροπία. Φτάνουν, ας πούμε, σε έσχατα όρια να μιλούν για την ύπαρξη της Γαίας, της θεάς, και έτσι να ορίζεται το Καλό και το Κακό με βάση την ισορροπία. Έχω την εντύπωση ότι αυτές οι αντιλήψεις είναι όχι μόνο συντηρητικές αλλά κατά βάση αντιδραστικές, όπως συμβαίνει λ.χ. με τους οικολόγους του βάθους, οι οποίοι επιζητούν την επιστροφή στον χαμένο παράδεισο της προϊστορίας.

Ο ίδιος ο Μαρξ, με τη συλλογιστική της ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων μέσω της οποίας θα κυριαρχήσει το νέο κοινωνικό σύστημα, βρίσκεται εγκλωβισμένος στο σχήμα του Διαφωτισμού περί προόδου της επιστήμης και της κοινωνίας. Από τη στιγμή που η «αλόγιστη» ανάπτυξη της τεχνολογίας και των παραγωγικών δυνάμεων προσκρούει σε κάποια όρια που εγγίζουν τη βιολογική υπόσταση του ανθρώπου, η άποψη αυτή έχει τεθεί υπό κρίση.

Κ. ΚΡΙΜΠΑΣ: Αυτό δεν το καταλαβαίνω. Προφανώς όταν έχεις ένα σύστημα που έχει κάποια διάρκεια, εκείνα τα οποία δεν μπόρεσαν να προσαρμοστούν έφυγαν, και όσα μπόρεσαν να έχουν αναδραστικούς μηχανισμούς παρέμειναν. Το σύστημα βραχυχρόνια ή μεσοχρόνια παρουσιάζει αναδραστικούς μηχανισμούς που το ισορροπούν. Είναι μια φαινομενολογική περιγραφή. Εδώ όμως προστίθεται ένα αξιολογικό στοιχείο όταν μιλάτε για κρίση, για ισορροπίες οι οποίες ενδεχομένως θα διαταραχτούν. Όταν μιλάτε για κρίση εννοείτε, προφανώς, ότι θα αλλάξουν ορισμένες μεταβλητές, ορισμένες σταθερές του συστήματος. Ας αλλάξουν! Και λοιπόν;

ΓΥΡΩ-ΓΥΡΩ ΟΛΟΙ, ΣΤΗ ΜΕΣΗ...;

Γ. ΣΤΑΜΟΥ: Αυτό λέω κι εγώ. Μιλάω για κρίση και με πραγματολογικούς όρους. Όμως αυτή τη στιγμή προσπαθώ να περιγράψω την ηγεμονική αντίληψη που υπάρχει στο οικολογικό κίνημα. Στην πραγματικότητα τι κάνουν; Θεωρώντας ότι η ισορροπία είναι το απόλυτο, το επιδιωκόμενο, ο τελικός κριτής, λένε ότι το περιβάλλον είναι αυτό που στάθηκε δέσμιος της κοινωνίας. Επομένως ο στόχος τους είναι η απελευθέρωση του περιβάλλοντος από τα δεσμά που χάραξε η κοινωνία. Εικονογραφώντας την αντίληψή τους, φτιάχνουν ομόκεντρους κύκλους, έξω-έξω είναι το περιβάλλον, η βίωση, που καθορίζει τα πράγματα, και στη μέση η κοινωνία. Δηλαδή αντιστρέφεται η όλη αντίληψη που είχαμε ως τώρα, κυρίαρχο στοιχείο γίνεται το περιβάλλον. Κι αυτό έχω την εντύπωση ότι αξίζει να το συζητήσουμε.

Κ. ΚΡΙΜΠΑΣ: Καταρχήν δεν πρέπει να παραβλέψουμε το αξιολογικό μέρος. Νομίζω επίσης ότι θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι η ισορροπία είναι ασφάλεια. Κάποιος ο οποίος θέλει να ξέρει το μέλλον του, το ξέρει καλύτερα σε ένα σύστημα που δεν αλλάζει. Όταν το σύστημα αυτό αλλάζει, το μέλλον του διακυβεύεται. Είναι ανασφαλές. Βέβαια, θέλει να το βελτιώνει. Κι εδώ είναι η έννοια της προόδου. Μια μεταβλητή, κάτι τι, το οποίο διαρκώς αυξάνεται και προς ένα στόχο επιθυμητό. Δέχομαι, έτσι, ότι η επιστήμη έχει μία πρόοδο, ας πούμε ως προς την ποσότητα και την ποιότητα των πληροφοριών που έχουμε για ορισμένα συστήματα. Αναμφισβήτητο. Αλλά, από την άλλη μεριά, είμαστε μάρτυρες ενός φαινομένου το οποίο δεν είναι στατικό, αλλά έχει μια μακρά διάρκεια μη στατικότητας, όπως θα 'λεγε και η σχολή των Annales, μακρά διάρκεια αυξητικής ανόδου, η οποία είναι τέτοια ώστε μια αύξηση εκθετική να

φτάνει στο σημείο όπου να είναι πια εμφανείς οι δυνάμεις τροποποίησης. Δηλαδή η εκθετική καμπύλη γίνεται σιγμοειδής. Το βλέπουμε ότι θα γίνει. Δεν θα υπάρχει νερό, δεν θα υπάρχει το ένα, δεν υπάρχει το άλλο, και αυτό βέβαια ανατρέπει την έννοια της ισορροπίας και μας δημιουργεί μια ανασφάλεια. Τώρα, θέλουμε να κρατήσουμε την αύξηση και τη βελτιστοποίηση ορισμένων μεγεθών συγχρόνως να κρατήσουμε και την ισορροπία. Και υπάρχουν διαφορετικά ιδεολογικά κατασκευάσματα, όπως η «αειφόρος ανάπτυξη» ότι δηλαδή θα αναπτυσσόμεθα μεν αλλά... Ε, αυτά βέβαια είναι ελπίδες, είναι ανοησίες. Κάτι που αυξάνεται δεν μπορεί να κρατήσει και τις συνθήκες ισορροπίας. Πώς να γίνει; Κατά τη γνώμη μου εδώ, καλό θα ήταν να ξαναδιατυπώσουμε τη 12η θέση στον Φόουμπαχ. Η 11η είναι ότι «Δεν αρκεί να κατανοώ τον κόσμο, πρέπει

τον αλλάξω». Η 12η είναι «Αλλά δεν μπορώ να τον αλλάξω». Δεδομένη είναι εφικτή η αλλαγή ή, τουλάχιστον, κατά μέγα μέρος. Έτσι, να έχουμε μια ρεαλιστική περιγραφή του πράγματος.

Α. ΜΠΑΛΤΑΣ: Ωστόσο, για να καταρρίψω αμέσως τη 12η θέση, τα πράγματα, τουλάχιστον σε σχέση με το τι τρώμε ή το τι αναπνέουμε, αλλάζουν ραγδαία. Και όχι μόνο αλλάζουν ραγδαία, αλλά αλλάζουν ραγδαία προς το χειρότερο.

Κ. ΚΡΙΜΠΑΣ: Εγώ δεν είπα ότι δεν πρέπει να αλλάξουν τα πράγματα. Είπα ότι τα πράγματα πηγαίνουν κατά διαβόλου και δεν μπορούμε και να τα αλλάξουμε! Έχουμε μπει σε αυτό το τραίνο από νεολιθική εποχή, από τότε που σκοτώσαμε τα μεγάλα θηλαστικά την εποχή του κυνηγού-συλλέκτη, μπήκαμε σε μια διαδικασία να προχωράμε, χωρίς να μπορούμε να την αλλάξουμε – ελάχιστοι μπορούμε να την αλλάξουμε. Να πιστεύουμε ότι μπορούμε να την αλλάξουμε είναι μια ρομαντική ουτοπία που την έχουν διάφοροι περιηγητές άνθρωποι όπως οι Αριστεροί...

Γ. ΣΤΑΜΟΥ: Η σχέση του ανθρώπου με τη φύση ήταν πάντα μια διαλεκτική σχέση. Το πρόβλημα είναι ότι δημιουργώντας ο άνθρωπος ένα τεχνοσύστημα και βάζοντάς το σε αντιπαράθεση με τη φύση, το τμήμα αυτό ιδιοποιούνταν συνεχώς τμήματα του περιβάλλοντος για να ασκήσει τις λειτουργίες του, και βέβαια μέχρι ενός σημείου το τεχνοσύστημα αυτό μπορούσε να αναπτυχθεί χωρίς να δαπάνη της φύσης. Από ένα σημείο και πέρα, η ανάπτυξη είναι μη βιώσιμη. Κι εδώ είναι, κρίση, εδώ είναι το πρόβλημα.

Κ. ΚΡΙΜΠΑΣ: Συμφωνούμε στην περιγραφή. Όμως αυτό που μερικοί παρατηρούμε να συμβαίνει, το σπέρμα του υπήρχε ήδη εκατοντάδες χρόνια πριν. Η διαδικασία που ακολουθείται είναι σχεδόν κανονική.

Γ. ΣΤΑΜΟΥ: Εντάξει, πώς όμως απαντάς; Πού είναι ο βολονταρισμός σου ως κοινωνίας;

Α. ΒΛΑΧΟΥ: Αυτή η διηνεκής αντιπαράθεση του ανθρώπου με τη φύση με ενοχλεί. Διότι, έτσι όπως το αντιλαμβάνομαι τουλάχιστον εγώ, για να κατανοήσω και να ερμηνεύσω τον άνθρωπο πρέπει να τον εντάξω σε ιστορικά πλαίσια, έστω κι αν θα πρέπει κάθε φορά να αλλάξω αυτά τα ιστορικά πλαίσια. Εκκινώντας από την οικολογική θεωρία, θα προτιμούσα να πω ότι οικειοποιούμε τη φύση μέσω μιας παραγωγικής διαδικασίας, για να παράγουμε προϊόντα. Θα πρέπει επομένως να δούμε ποια είναι τα κίνητρα της παραγωγής μας. Σήμερα, και θέλω να το τονίσω, το κίνητρο της ιδιοποίησης

το κέρδος. Αν έτσι είναι τα πράγματα, υπάρχει μια οικονομική κατάσταση την οποία δεν μπορούμε να παραγνωρίσουμε. Με τις αλυσίδες, για παράδειγμα, βρέθηκαν κάποιοι άνθρωποι οι οποίοι ήγαγαν αυτές τις μεθόδους με τα γνωστά αποτελέσματα. Όταν καναν, είχαν προφανώς συμφέρον: εξοικονόμηση κόστους, μεγαλύτερη απόδοση, κ.λπ. Ελάτε όμως που δημιουργήσαν πρόβλημα. Στην πορεία ξεσηκωθήκαμε όλοι εμείς οι οποίοι υφιστάμεθα το πρόβλημα, και προκειμένου να το αντιμετωπίσουμε παίρνουμε διάφορα μέτρα: απαγορεύουμε τις εισαγωγές, σφάζουμε ζώα, περνάμε περεκτίβες κ.ο.κ. Επομένως υπάρχει μια αντίδραση, η οποία θα μπορούσε να είναι συστημική. Μέσα από το ίδιο το σύστημα προκύπτουν οι δικλίδες. Το αν θα έχουμε επιτυχία ή όχι είναι μια άλλη ιστορία. Γιατί, έτσι όπως είναι κατακερματισμένη η επιστήμη, να λύσεις ένα πρόβλημα εδώ, και δημιουργείς πρόβλημα αλλ-

ΚΡΙΜΠΑΣ: Θέλω να παρατηρήσω ότι η συμπεριφορά του ανθρώπου δεν είναι πάντα ορθολογική. Ιδίως όταν τα αποτελέσματα είναι άμεσα. Οποιοσδήποτε στην ελεύθερη οικονομία το κέρδος κερδίζει την όλη διαδικασία. Μπορεί να φτάσει πολύ πιο γρήγορα σε καταστροφικά αποτελέσματα. Πολύ φοβάμαι όμως το ίδιο συμβαίνει και σε άλλες κοινωνίες. Δέστε, λ.χ., τις καταστροφές που γίνονται στην πρώτην ΕΣΣΔ, όπως στη λίμνη Βαϊκάλη και αλλού. Όμως κι αν δεχτώ ότι μπορούμε να αναπτύξουμε δικλίδες, τις αναπτύσσουμε πολύ αργά και αναποτελεσματικά, έτσι ώστε πράγματι να μην έχει σημασία κι αν τις αναπτύσσουμε. Αν δείτε την παραγωγή κατανάλωση της ενέργειας, θα δείτε ότι δεν μειώνεται. Ξάνεται θετικά και μάλιστα κάποτε και υπερθετικά. Αν δείτε την εξέλιξη του ανθρωπίνου πληθυσμού, θα δείτε ότι παρά τις προσπάθειες που έχουν γίνει από την Ινδία ή την Κίνα, διαρκώς ανεβαίνει. Και αυτά δεν δίνουν τα εχέγγυα, δεν επιτρέπουν να είναι κανένας πρόδοξος.

Α. ΒΛΑΧΟΥ: Ας πάρουμε το παράδειγμα της ενέργειας. Πράγματι αν το δούμε ιστορικά, αυξάνεται η κατανάλωση ενέργειας. Σημειώσαμε αξιοποιούμε αυτή τη στιγμή ως ενεργειακούς πόρους ό,τι μπορούμε ότι είναι οικονομικά εκμεταλλεύσιμο. Ο ήλιος είναι ένα φθινόγειο σύστημα, ωστόσο δεν αξιοποιούμε την ηλιακή ενέργεια ούτε άλλες εναλλακτικές μορφές ενέργειας, γιατί έχουν αυξημένο κόστος σε σχέση με τις άλλες. Αν, ως κοινωνία, αποφασίσουμε ότι θα

ιδέα της αντιπαράθεσης του ανθρώπου με τη φύση με ενοχλεί. Θα προτιμούσα να πω ότι οικειοποιούμε τη φύση μέσω μιας παραγωγικής διαδικασίας, για να παράγουμε προϊόντα. Σήμερα, το κίνητρο της ιδιοποίησης είναι το κέρδος. Μέσα από το ίδιο όμως το σύστημα προκύπτουν δικλίδες, όπως η πρόσφατη γενικευμένη αντίδραση στην υπόθεση των κρεατάλευρων...

αναπτύσσουμε την έρευνα και την τεχνολογία για να αξιοποιήσουμε αυτές τις μορφές ενέργειας, δεν θα το αισθανόμαστε πια ως όριο.

Γ. ΣΤΑΜΟΥ: Αν μετρήσεις τον άνθρωπο ως μετασχηματιστή ενέργειας, τώρα πια η απόδοσή του έχει φτάσει σε ένα επίπεδο 2-3%, ενώ κάποτε ήταν της τάξης του 12-13%. Δηλαδή ο άνθρωπος έχει γίνει πάρα πολύ σπάταλος, υπάρχει μια συνεχής υποβάθμιση της ικανότητάς του να εκμεταλλεύεται την ενέργεια. Αυτό ανεξαρτήτως των πηγών που χρησιμοποιεί. Επομένως, και να αναζητήσεις όλες τις πηγές ενέργειας, το πρόβλημα παραμένει.

Α. ΒΛΑΧΟΥ: Το εκάστοτε πρόβλημα δημιουργείται σε συνάφεια με τις χρήσεις, πράγμα που είναι κοινωνικά προσδιορισμένο. Πώς, για παράδειγμα, το πετρέλαιο ορίζεται ως οικονομικός πόρος; Ήρθε από την ανακάλυψη του αυτοκινήτου ούτε που υπήρχε η σκέψη ότι θα είχαμε στενότητα πετρελαίου!

Κ. ΚΡΙΜΠΑΣ: Το πρόβλημα δεν είναι αν θα υπάρξει στενότητα -

που θα υπάρξει, αφού τα απολιθωμένα καύσιμα είναι συγκεκριμένα, δεν αυξάνονται. Το πρόβλημα είναι ότι η αύξηση αυτής της κατανάλωσης έχει ορισμένες επιπτώσεις: το φαινόμενο του θερμοκηπίου, το λιώσιμο των πάγων της Αρκτικής, κ.λπ. Προφανώς είναι οικονομικό μέγεθος, αλλά μην το περιορίζεται εκεί.

Α. ΒΛΑΧΟΥ: Στη βιβλιογραφία, τα δύο μεγαλύτερα οικολογικά προβλήματα που κυρίως εξετάζονται είναι η εξάντληση των πόρων και η ρύπανση. Τώρα, εγώ μιλούσα για το θέμα της εξάντλησης, εσείς το μετατοπίσατε στο θέμα της ρύπανσης. Χαρακτηριστική είναι η πρόσφατη υπόθεση με το κρεατάλευρο. Σύμφωνα, η παραγωγικότητα ήταν μεγαλύτερη, όμως δεν ερευνήσαν τι θα συμβεί στον άνθρωπο. Αυτό δεν ήταν αντικείμενο της έρευνας;

ΜΗ ΑΝΑΣΤΡΕΨΙΜΑ ΟΡΙΑ

Κ. ΚΡΙΜΠΑΣ: Έχει κυκλοφορήσει η έρευνα του Καλοπίση στις εκδόσεις Παπαζήση, η οποία αποδεικνύει ότι η συνεχής ηυξημένη κατανάλωση ενέργειας έχει ορισμένα αποτελέσματα στο περιβάλλον, τα οποία δεν είναι αναστρέψιμα. Διότι όλα είναι δυνάμει αναστρέψιμα, πλην της θερμικής ρυπάνσεως. Θέλω να πω ότι υπάρχουν ορισμένα όρια που δεν μπορούμε να τα περάσουμε, είτε είναι καπιταλιστικό είτε όχι το καθεστώς. Και δεν φταίει η επιστήμη, ότι δεν κάθισαν ορισμένοι επιστήμονες να δουν σφαιρικά το θέμα, γιατί κάνεις μια επινόηση και σου ξεφεύγει από την άλλη μεριά. Δεν είναι θέμα κατακερματισμού ή όχι των επιστημών, όπως ισχυρίζεστε. Το πρόβλημα της συνεχούς αναπτύξεως δεν επιδέχεται «κράτημα» των πραγμάτων σε μια κατάσταση ανεκτή. Θεωρητικά το πρόβλημα είναι άλυτο.

Α. ΜΠΑΛΤΑΣ: Μόνο που έτσι εγκλωβίζομαστε στην προβληματική που παρουσίασε πριν ο κ. Στάμου. Μιλάμε σε επίπεδο φυσικών συστημάτων, και δεν μιλάμε για αυτή καθεαυτή την κοινωνία...

Α. ΒΛΑΧΟΥ: Αυτό προσπαθώ να κάνω.

Α. ΜΠΑΛΤΑΣ: ...Παραδείγματος χάριν, ή βλέπεις την κοινωνία ως αντιθετικό πράγμα ή δεν μπορεί να χωρήσει, τουλάχιστον σήμερα, η συζήτηση. Διότι μπορεί να είναι τα κρεατάλευρα αποδεδειγμένα βλαβερά αλλά, έτσι όπως είναι η οργάνωση των κοινωνιών σήμερα, η Αγγλία που τα παράγει

δεν θα 'χει κανένα πρόβλημα να τα δώσει στην Αφρική. Όταν μπαίνουν τέτοιου τύπου κοινωνικές αντιθέσεις, «εγώ έχω πυρηνικά απόβλητα, τι να τα κάνω; θα τα πάω όπου μου το επιτρέπουν», με το να βγεις πάνω από την αντίθεση και να μιλάς για κοινωνία συνολικά και τις γενικές παραμέτρους που αφορούν την ανάπτυξη ή την κατανάλωση της ενέργειας, κάπου δεν λύνεις το πρόβλημα. Κι εννοώ με αυτό, ότι χάνεις τη δυνατότητα να αλλάξεις κάποια πράγματα. Αν, λ.χ., πειστούμε ότι το αυτοκίνητο είναι μια κουταμάρα, μέσα ενδεχομένως από κινήματα που θα δουλέψουν αυτή την ιδέα, λέγοντας «ζήτω το ποδήλατο», ένα μεγάλο ποσοστό ρύπανσης και μέρος του προβλήματος περί ορίων μπορεί να φύγει από τη μέση.

ΑΝΤΙ: Αν κρατήσεις όμως μια τέτοια στάση, έρχεσαι αντιμέτωπος με τις αυτοκινητοβιομηχανίες. Θα περιμένεις να καταλάβουν οι ίδιοι οι βιομήχανοι το πρόβλημα και να σταματήσουν την ανάπτυξη του αυτοκινήτου; Πόσο μάλλον που σε χώρες, όπως η Γαλλία, η αυ-

τοκινητοβιομηχανία στηρίζει ολόκληρη την οικονομία. Αν την αφαιρέσεις, η γαλλική οικονομία καταρρέει...

Α. ΜΠΑΛΤΑΣ: ...και αν αφαιρέσεις από την Κολομβία την ηρωίνη, καταρρέει επίσης. Χρειάζεται επομένως μια γενικότερη συζήτηση που θα βάλει τα ζητήματα αυτά στο προσκήνιο και θα ξεφύγει από τον επιστημονισμό που κυκλοφορεί. Και ο επιστημονισμός αυτός τρέφεται σε μεγάλο μέρος από το είδος της οικολογικής σκέψης που παρουσίασε ο κ. Στάμου.

Γ. ΣΤΑΜΟΥ: Η συζήτηση έχει βάλει στο τραπέζι το γεγονός ότι η οικονομική ανάπτυξη, παίρνοντας υπόψη της και την οικολογική διάσταση, δεν μπορεί πια να είναι αυθόρμητη. Και δεύτερον, δεν υπάρχουν πια αυτοματισμοί, όπως παλιότερα η λειτουργία της αγοράς, που να μπορούν να ρυθμίσουν τα πράγματα. Έτσι κι αλλιώς, λοιπόν η ανάπτυξη θα είναι στο εξής προγραμματισμένη. Υπάρχουν δύο δυνατότητες: ο προγραμματισμός και ο σχεδιασμός. Τι επιλέγεις ως κοινωνία, ως Αριστερά; Τον προγραμματισμό; Δηλαδή μια προσπάθεια από τεχνοκράτες, που βασιίζεται στη μεγιστοποίηση του κέρδους παίρνοντας υπόψη τις δυνατότητες του περιβάλλοντος; Ή μιλάς για έναν σχεδιασμό, όπου πια το υποκείμενο είναι ο ίδιος ο άνθρωπος, με ευρύτερη ιστορική και γεωγραφική διάσταση; Ως γνωστόν, το οικονομικό φαινόμενο έχει πια πλανητική διάσταση. Μιλάμε πια για παγκοσμιοποίηση, για καθολικότητα. Μιλάμε επίσης για αλληλεπίδραση. Ξανατίθεται, κατά τη γνώμη μου, η συγκρότηση της έννοιας του πολίτη. Του πολίτη του κόσμου.

Κ. ΚΡΙΜΠΑΣ: Συμφωνώ με τον Αριστείδη για τις αντιθέσεις που πρέπει να λάβουμε υπόψη μας εντός κοινωνίας και μεταξύ κοινωνιών, αλλά και με όσα είπε ο Γιώργος. Ας βάλουμε όμως το μαχαίρι στο κόκαλο. Εάν αυτά πετύχουν, ή στο βαθμό που θα πετύχουν, μπορούμε κατά κάποιο τρόπο να ελέγξουμε, να επιβραδύνουμε μια τάση. Το ερώτημα είναι αν μπορούμε να την αναστρέψουμε ή να τη

Ακόμα κι αν δεχτώ ότι μπορούμε να αναπτύξουμε δικλείδες, τις αναπτύσσουμε πολύ αργά και αναποτελεσματικά, έτσι ώστε πρακτικά να μην έχει σημασία κι αν τις αναπτύσσουμε. Υπάρχουν δείκτες, όπως η συνεχής αύξηση της παγκόσμιας κατανάλωσης ενέργειας, που δεν επιτρέπουν αισιοδοξία. Το πρόβλημα της συνεχούς ανάπτυξης δεν επιδέχεται «κράτημα» των πραγμάτων σε μια κατάσταση ανεκτή. Θεωρητικά το πρόβλημα είναι άλυτο...

σταματήσουμε. Και το λέω αυτό γιατί πάλι μέσα στην έκθεση των ιδεών του ο Γιώργος ανέφερε τον όρο «ανάπτυξη». Και απορώ πώς είναι δυνατόν, μιλώντας για ανάπτυξη, να πιστεύουμε ότι μπορούμε να το σταματήσουμε.

Γ. ΣΤΑΜΟΥ: Η ανάπτυξη αυτή μπορεί να γίνει από προγραμματιστές, από τεχνοκράτες, χρησιμοποιώντας ως μέσο την τεχνολογία. Δεν είναι ο τρόπος που προτείνω. Προτείνω μια άλλου τύπου ανάπτυξη όπου τα υποκείμενα θα είναι οι άνθρωποι.

Κ. ΚΡΙΜΠΑΣ: Προσωπικά, αν δεν υπάρχει αύξηση του δείκτη κατανάλωσης ενέργειας ή υπάρξει υποστροφή, θα είμαι πλήρως ικανοποιημένος, αλλά μη λέμε «άλλου τύπου ανάπτυξη», κ.λπ.

ΑΝΤΙ: Αν δεχτούμε αυτή τη διχοτομία, προγραμματισμός/σχεδιασμός, και καταρχήν συμφωνήσουμε ότι είναι πιθανότερο στο εγγύς μέλλον να βλέπουμε την παρέμβαση των τεχνοκρατών παρά των ατόμων, τότε ποια θα είναι η στάση μας απέναντι σε τέτοιου τύπου προσπάθειες; Είναι επίμαχο θέμα για την Αριστερά, και δη την ανανεωτική, η αξιολόγηση των επιμέρους βημάτων, των μικρών βήματων και αποσπασματικών αλλαγών. Έχει νόημα στο φόντο ενός γενικότερου σχεδίου ή, εντέλει, είναι αποπροσανατολιστικό;

Α. ΜΠΑΛΤΑΣ: Στενά προσωπικά, στο σημείο αυτό θα συμφωνήσω με τον κ. Κριμπά. Η Αριστερά όλα αυτά τα χρόνια, με αυτές τις ιδέ-

ες ή παραπλήσιες, δεν κατάφερε να κάνει καμία απολύτως μερική αλλαγή. Η μόνη αλλαγή είναι ότι έχει αυτοδιαλυθεί.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΣΩΜΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΚΡΑΤΕΣ

Κ. ΚΡΙΜΠΑΣ: Το 1972 ή το 1973, αν δεν κάνω λάθος, ο Θεόδωρος Τάσιος, σε μια διάλεξη στην Ένωση Κρητών, έλεγε ότι η πολιτική βούληση, οι πολίτες, τα κόμματα, κ.λπ. θα πρέπει να πρέπει να θεορίζουν ορισμένους επιθυμητούς άξονες: οι τεχνοκράτες, βέβαια, θα φτιάχνουν προγράμματα υλοποίησης. Εκείνη την εποχή, ο Τάσιος αποδείκνυε ότι υπάρχουν εναλλακτικές δυνατότητες, τις οποίες διαλέγει το κοινωνικό σύνολο, και οι άλλοι απλώς τις υπηρετούν. Το 1996, στο ίδιο σημείο βρισκόμαστε.

Α. ΜΠΑΛΤΑΣ: Το μόνιμο πρόβλημα της Αριστεράς, σε τελευταία ανάλυση, είναι ότι δεν υπάρχουν στην Ελλάδα οργανώσεις πολιτών, οι οποίες να θέτουν με τρόπο έγκυρο και αποτελεσματικό θέματα. Το είδος της εξατομίκευσης στην οποία έχει περιέλθει η Αριστερά, τουλάχιστον 20 χρόνια τώρα, οφείλεται σε μεγάλο μέρος στο ότι το μόνο αίτημα που διατυπώνεται είναι το αίτημα της πολιτικής διακυβέρνησης, ενώ το κοινωνικό έχει περιοριστεί στο ότι λω ένα αυτοκίνητο, ένα βίντεο κ.ο.κ. Με αυτή την έννοια, υπάρχει πλήρης έλλειψη κοινωνικής ευθύνης – σε άλλες χώρες είναι μικρότερο.

Α. ΒΛΑΧΟΥ: Θα προτιμήσω να δώσω μια διαφορετική απάντηση. Αν απορρίπτεις τις επιμέρους μικρές αλλαγές, νιώθεις κάποια στυγνή παροπλισμένος και αδύναμος – πολλές φορές οι φοιτητές μιλούν αυτή τη διάσταση, όταν τους μιλώ για την υποχώρηση των κοινωνικών κινημάτων της δεκαετίας του '60. Από την άλλη πλευρά, χρειάζεται επαγρύπνηση, γιατί μπορεί να σημαίνει στην πορεία ξεπούλημα να κάνεις μόνο τις μικρές αλλαγές, και ουσιαστικά να ενσωματώνεσαι.

Α. ΜΠΑΛΤΑΣ: Για να ξαναγυρίσουμε πάντως σε αυτό που συζη-

τούσαμε πριν, η λέξη «ανάπτυξη» είναι πολύ βεβαρημένη. Εγώ θεωρώ ότι χρειάζομαι μια συζήτηση για τη λέξη, τι εννοώ κάθε φορά όταν τη χρησιμοποιώ. Κι εννοώ ότι θέλω ανάπτυξη φαρμάκων εναντίον του καρκίνου, θέλω ανάπτυξη για να ελαττωθεί η πείνα στον Τρίτο Κόσμο, κ.λπ. Αλλά δεν θέλω μεγαλύτερα αυτοκίνητα, δεν θέλω μεγαλύτερα αεροπλάνα, θέλω λιγότερα αυτοκίνητα και λιγότερα αεροπλάνα. Θέλω μίας μορφής ψυγείο, γιατί έχω χιλιάδες μάρκες; Πρέπει επομένως να συζητήσουμε αυτό καθαυτό το περιεχόμενο της ανάπτυξης, και σε αυτή τη βάση να μιλούμε για μηδενική ανάπτυξη ή για σχεδιασμό.

Α. ΒΛΑΧΟΥ: Για το πού θα στραφεί η ανάπτυξη, σημασία έχει οι παίρνουν τις αποφάσεις. Ποιοι συμμετέχουν στη λήψη των αποφάσεων και πόσο ενημερωμένοι είναι. Η απόφαση στην Αμερική να γίνουν αυτοκινητόδρομοι προκειμένου να αναπτυχθεί η αυτοβιομηχανία, και η παρεπόμενη αχρήστευση του σιδηροδρόμου, δηλαδή απόφαση των πολιτών. Αυτό λοιπόν είναι που θέλω, όλοι μας ως πολίτες, να αποφασίζουμε για τα τεκταινόμενα στη ζωή μας.

ΑΝΤΙ: Ωστόσο, υπάρχει μια απόσταση ανάμεσα στην αντίληψη που μπορούμε να έχουμε για την κοινωνία και στην καθημερινή συμπεριφορά μας εντός αυτής. Ένα από τα δυσκολότερα προβλήματα που έχουμε να αντιμετωπίσουμε είναι η συγκεκριμένη κοινωνική

μόρφωση των πολιτών μέσα σε ένα ισχύον σύστημα που καταλή-
α του παρέχει και τη νομιμοποίησή του. Δεν τίθεται, επομένως,
ΝΟΜΙΜΑ της διαμόρφωσης μιας ηθικής και των υποκειμένων που θα
καλλιεργήσουν;

ΕΤΑΜΟΥ: Σε αυτό ακριβώς το σημείο αναπτύσσεται ένα παιχνί-
πιπαλοτήτων, όπως π.χ. το γενικό με το μερικό, το φετιχοποιη-
αντικείμενο με το βιωμένο αντικείμενο κ.ο.κ. Πράγματι μιλάμε
ηθική. Και αν ανάζητούμε σε τι συμβάλλει σήμερα η οικολογία
στο ότι με την προβληματική της παγκοσμιοποίησης, των αλλη-
δράσεων, κ.λπ., που τίθενται με απτό τρόπο, δημιουργούνται
συλλογικότητες, ένα καλό υπόβαθρο για να μπορέσουμε να
νατοποθετήσουμε μια σειρά από έννοιες. Δηλαδή η οικολογία
ναφέρει στην επικαιρότητα το λόγο της Αριστεράς που κάπου
πορεία τον χάσαμε...

ΜΠΑΛΤΑΣ: Το θέμα γίνεται πολιτικό. Με την έννοια ότι αυτές
συλλογικότητες, που αντικειμενικά κατά κάποιο τρόπο δημι-
γούνται, είναι συλλογικότητες με αντίπαλο. Δεν είναι συλλογι-
ητες του τύπου ότι ελεύθερα οι πολίτες μαζεύονται και συζη-
ν για την κοινωνία, αν λ.χ. θα έχουμε ένα αυτοκίνητο και τρία
ήλατα. Έχω αντίπαλο. Και το ποιος είναι ο αντίπαλος αυτός,
δεδομένη μάλιστα την κατάσταση σήμερα της Αριστεράς, είναι
αφές. Δηλαδή ο υπουργός Υγείας της Βρετανίας είναι σύμμα-
μας; Ή όλο το θέμα με τις αγελάδες, είναι γιατί κάτι άλλο
αυτή στην αγορά, κι είπαν κάποιοι ας το βγάλουμε στη φόρα;
πώς εξηγείται ότι τρεις μέρες μετά, οι εφημερίδες «αποκαλύ-
ουν» ότι και τα κοτόπουλα είναι χαλασμένα, κ.ο.κ. Και ξαφνικά
πιστώνει έντρομος ο καταναλωτής ότι, από τις φράουλες του
ερνομπίλ και τα λαχανικά μέχρι όλη την τροφική αλυσίδα του
θρώπου, τρώμε σαβούρα.

Κ. ΚΡΙΜΠΑΣ: Θαυμάζω την αισιοδοξία σας, τη βούλησή σας, την
θυμία σας να αλλάξετε τον κόσμο, και σας εύχομαι με το καλό!
θέμα είναι πως, όταν δει κανένας παρατηρητής τα πράγματα,
έπει, πρώτα απ' όλα, τα οικονομικά συμφέροντα. Π.χ., για τους
ροφθοράνθρωκες ή τις φάλαινες, δεν πιστεύω ότι έπρεπε να
πελούν μείζονα προβλήματα, αφού αφορούν λίγα συμφέροντα.
όμως, ακόμα δεν έχουμε καταφέρει να τα επιλύσουμε. Κι εσείς
με τα αυτοκίνητα! Είμαι λίγο «μαγκωμένος». Τώρα, λέτε να
μορφώσουμε τον άνθρωπο, κ.λπ. Μακάρι! Αλλά όλα αυτά θα τα
ντε ποτέ; Είναι κι ένα θέμα ταχύτητας. Είναι ταχύτης αντιδρά-
ων, κύριοι! Είναι ο νόμος της δράσεως των μαζών, όχι στη φυσι-
αλλά στην κοινωνία. Πότε θα τα κάνετε όλα αυτά; Όταν θα
ουν τελείως αποδιοργανωθεί τα πάντα; Νομίζετε ότι έχετε άπει-
χρονο να ζήσετε 100.000 χρόνια, να τα καταφέρετε;

ΑΝΤΙ: Άρα τι μπορεί να κάνει ένας πολίτης;

Κ. ΚΡΙΜΠΑΣ: Να τα παρατηρεί εξ αποστάσεως.

Α. ΜΠΑΛΤΑΣ: Και θα τρώει βοδινο όσο παρατηρεί;

Κ. ΚΡΙΜΠΑΣ: Προσωπικά, εδώ και πολλά χρόνια δεν τρώω βοδι-
για λόγους υγείας.

Α. ΒΛΑΧΟΥ: Δεν έχω καμία ψευδαίσθηση για την ανισότητα του
ώνα. Αλλά χρειάζεται στον άνθρωπο ένα όραμα. Και, εν πάση
ριπώσσει, η επιστήμη, η τεχνολογία, κ.λπ. βοηθάνε ώστε να ενη-
ρωθούν οι πολίτες και να συμμετάσχουν, διότι αυτοί πρέπει να
ήρουν τις αποφάσεις.

Κ. ΚΡΙΜΠΑΣ: Νομίζω ότι η πρώτη αξία στον άνθρωπο είναι να
έπει την πραγματικότητα όπως είναι. Και να μη βαυκαλίζεται.

Α. ΜΠΑΛΤΑΣ: Ο Λένιν σας έχει απαντήσει προκαταβολικά. Λέει
οι απαισιόδοξοι έχουν πάντα δίκιο... εκτός από την τελευταία
ρά.

Κ. ΚΡΙΜΠΑΣ: Όταν τον είδα τον Λένιν, στο μανσுவείο, δεν μου
είπε.

ΟΚΤΑΒΙΟ ΠΑΣ

Ο ΛΑΒΥΡΙΝΘΟΣ ΤΗΣ ΜΟΝΑΞΙΑΣ

Ή μοναξιά, τό νά νιώθει κανείς καί νά ξέρει ὅτι εἶναι
μόνος, ἀπόμακρος ἀπό τόν κόσμο καί ξένος πρὸς τόν
ἑαυτό του, χωριστός ἀπ' αὐτόν, δέν ἀποτελεῖ ἀποκλει-
στικό χαρακτηριστικό τοῦ Μεξικανοῦ. Ὅλοι μας, κά-
ποια στιγμή τῆς ζωῆς μας, νιώθουμε μόνοι. Κι ἀκό-
μη χειρότερα: εἴμαστε μόνοι. Ἡ ζωὴ εἶναι ἀποκοπὴ
ἀπ' αὐτό πού ἤμασταν καί βάπτισμα σέ αὐτό πού θά
γίνουμε, σέ ἕνα πάντα παράδοξο μέλλον. Ἡ μοναξιά
εἶναι ὁ ἔσχατος κύκλος τῆς ἀνθρώπινης μοίρας. Ὁ
ἄνθρωπος εἶναι τό μοναδικό ὄν πού νιώθει μόνο καί
τό μοναδικό πού ἀποζητεῖ τούς ἄλλους.

... Σήμερα, ἡ ἐξουσία καταργεῖ τὴ μοναξιά, διὰ
νόμου. Καί, μαζί μ' αὐτή, τόν ἔρωτα, παράνομη καί
ἥρωική μορφή μέθεξης. Ἡ προάσπιση τοῦ ἔρωτα ἀπο-
τελοῦσε ἀνέκαθεν πράξη ἀντικοινωνική καί ἐπικίνδυ-
νη. Σήμερα ἀρχίζει νά γίνεται πραγματικά ἐπαναστα-
τική.

ΟΚΤΑΒΙΟ ΠΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

Σόλωνος 133, 106 77 Αθήνα
Τηλ. 3806305, 3821813, Fax 3838173

Επιμέλεια: Ε. Κολλιοπούλου, Δ. Κ. Σωτηρόπουλος

Ο θάνατός τους, τα λεφτά μας
Όσο δεν κινδυνεύαμε από σπογγώδη εγκεφαλοπάθεια, η εσταυλισμένη κτηνοτροφική παραγωγή δεν παρουσίαζε κανένα πρόβλημα. Οι κατά καιρούς αποκαλύψεις των ειδικών για την κακομεταχείριση των ζωντανών και την παραβίαση των κανόνων υγιεινής στις υπερσύγχρονες κτηνοτροφικές μονάδες αποσιωπώνται συστηματικά. Επιπλέον, οι ασθένειες που προκαλεί στον άνθρωπο η υπερκατανάλωση ζωικών προϊόντων (καρδιοπάθειες, καρκίνο, νεφροπάθειες, αρτηριοσκλήρωση) μας αφήνουν ακόμα αδιάφορους. Πρόσφατα, η υπόθεση των τρελών αγελάδων στην Ευρώπη και η άμεση απειλή για τον άνθρωπο αποκαλύπτει τις οικτρές συνθήκες εσταυλισμού τους και τη μετατροπή τους σε μαζικές μηχανές παραγωγής τροφής. Στο όνομα του ανέξοδου και γρήγορου πλουτισμού: αποφιλώνουμε απέραντες εκτάσεις δασών για τη μετατροπή τους σε βοσκότοπους, μολύνουμε τα ποτάμια με τα ζωικά απόβλητα και τα χημικά πρόσθετα των ζωοτροφών, σπαταλάμε μεγάλες ποσότητες ενέργειας. Στο μεταξύ, ο Τρίτος Κόσμος λιμοκτονεί, την ίδια στιγμή που στις εκτάσεις του καλλιεργούνται ζωοτροφές, οι οποίες προορίζονται για τη Δύση. Η λύση, βέβαια, που προτείνεται είναι σύμφωνη με την αναπτυξιακή πολιτική της υπερκατανάλωσης, της ελεύθερης και ανεξέλεγκτης αγοράς, της μεγιστοποίησης του κέρδους: Δεν πρέπει να τρώμε τα μυαλά, το μεδούλι ή το κεφάλι του ζώου. Να προσέχουμε τα εντόσθια να μην είναι πλαδαρά, το ασπράδι των αυγών να μην είναι νερούλο. Οι σφραγίδες θα είναι μπλε, πράσινες, ρομβοειδείς, ορθογώνιες κ.λπ. Καλή όρεξη.

•••Πόσο μας απασχολεί το γεγονός ότι ο μέσος άνθρωπος, κατά τη διάρκεια της ζωής του, καταναλώνει το κρέας 8 αγελάδων, 36 γουρουνιών, 36 προβάτων, 15 κουνελιών και 750 πουλερικών; Πόσους συγκινεί ο αριθμός των 5 εκατομμυρίων ζώων που σφάζονται κάθε εργάσιμη μέρα για να ικανοποιηθούν οι ανάγκες της διατροφής μας; Σε ποιο βαθμό ενεργοποιεί τις οικολογικές μας ευαισθησίες η διαπίστωση ότι το 90% των καλλιεργήσιμων εδαφών του πλανήτη δεσμεύει αποκλειστικά η κτηνοτροφία; Και πόσοι, αλήθεια, οικολογικά δραστηριοποιημένοι συγκλονίζονται από τις καθημερινές αποκαλύψεις της κτηνοτροφικής βαρβαρότητας; Αναλογιζόμενοι το βαθμό εξάρτησης της διατροφής μας από το κρέας και τα παράγωγα των ζώων, αμεύλικτα προβάλλουν τα ερωτήματα που θέτουν για το μέλλον του πλανήτη οι ριζοσπαστικές οικολογικές οργανώσεις και τα κινήματα υποστήριξης των δικαιωμάτων των ζώων.

•••Ο **Jimmy Awol**, μέλος της **Vegan Society** (της Κοινωνίας των Απόλυτων Φυτοφάγων) μας αποκαλύπτει τρόπους με τους οποίους εκτρέφονται τα ζώα στις μεγάλες κτηνοτροφικές μονάδες:

«Τις τελευταίες δεκαετίες, η βιομηχανοποίηση μείωσε σημαντικά τον χρόνο ανάπτυξης των αγελάδων· ενώ παλιότερα απαιτούνταν διάστημα τριών χρόνων για να αναπτυχθούν, τώρα, η υπερβολική και αφύσικη σίτισή τους τα καθιστά έτοιμα για τη σφαγή σε 14 μήνες. Σ' αυτό βοηθά και ο εγκλεισμός των ζώων σε στενά κελιά που περιορίζουν τις κινήσεις τους και, επομένως, ελαττώνουν τις καύσεις των τροφών. Η κακή διατροφή σε συνδυασμό με τον περιορισμό της κίνησης των ζώων αποτρέπει την ανάπτυξη των μυών τους, δημιουργεί ζώα αναιμικά και, όπως είναι επόμενο, μειώνεται η θρεπτικότητα του κρέατός τους. Συχνά οι παραγωγοί βρίσκουν απαραίτητο να κόψουν τα κέρατα από τις αγελάδες για να προσαρμόζονται καλύτερα στις περιορισμένες διαστάσεις των κελιών τους, να χωρούν περισσότερα ζώα και να αποφεύγεται ο αλληλοτραυματισμός τους. Διάφορα αντιβιοτικά δίνονται περιοδικά στα ζώα για να τα προστατέψουν από τις ασθένειες και να επιταχύνουν τη διαδικασία πάχυνσής τους ενώ άλλα πρόσθετα, όπως τα νιτρικά και νιτρώδη άλατα που αποδεδειγμένα είναι καρκινογόνα, χρησιμοποιούνται από τους παραγωγούς για να δώσουν χρώμα στα κρέατα, να βελτιώσουν τη γεύση τους και να τα συντηρήσουν. Και αυτό ακόμη το μελάνι της σφραγίδας, με το οποίο σφραγίζονται για να

εγκριθούν υγειονομικά τα κρέατα, έχει διαστωθεί ότι είναι καρκινογόνο.

Όμοιες είναι οι συνθήκες εγκλεισμού και πουλερικών. Τα πτηνά στριμώχνονται σε χώρους απεράδεκτα καταπιεστικούς (επτά πτηνά σε κλουβί, μεγέθους δίσκου μουσικής) και τα ράμ τους κόβονται για να αποφεύγονται οι τραυματισμοί. Καθώς ένας άνθρωπος επιστατεί 70.000 πτηνά, οι αρρώστιες που αναπτύσσονται ανάμεσα στα ζώα περνούν απαρατήρητες. Για την απογύγ της εξόντωσης του πληθυσμού των πτηνών· τις ασθένειες, τα έντομα και τους ψύλλους, κλουβιά συστηματικά ψεκάζονται με εντομοκτόνα και στα πτηνά χορηγούνται μεγάλες ποσότητες αντιβιοτικών. Η άθλια διατροφή τους περιλαμβάνει τα περιττώματα των ίδιων των ζώων, όπως επίσης και το κρέας των πτηνών που δεν καταλώνονται στην αγορά και επιστρέφουν στους παραγωγούς. Αξίζει να σημειώσουμε το Χανιόρ ως ένα από τα χημικά σκευάσματα που δίδονται στα πτηνά για να δώσει χρωματική ζωντάνια στο δέρμα τους και να τονώσει το κίτρινο χρώμα που έχουν οι κρόκοι των αυγών τους.»

•••Το **Μέτωπο για την Απελευθέρωση των Ζώων** (**Animal Liberation Front**), κίνημα δραστηριοποιημένο στις περισσότερες χώρες του δυτικού κόσμου, που ξεπήδησε από το φοιτητικό κίνημα των ΗΠΑ το 1969, διακηρύσσει ότι «η απελευθέρωση των ζώων είναι προϋπόθεση απόλυτης αναγκαίας για την απελευθέρωση του ανθρώπου. Χρησιμοποιούμε μεθόδους μη βίαιης δράσης και σαμποτάρουμε τις βιομηχανίες και τους κάθε είδους μηχανισμούς που καταπιέζουν τα ζώα. Σκοπός της **A.L.F.** είναι η άμεση απελευθέρωση των ζώων από τους χώρους εκμετάλλευσής το (κτηνοτροφικές μονάδες, πειραματικά εργαστήρια, ζωολογικούς κήπους κ.λπ.), το οικονομικό σαμποτάζ όσων κερδοσκοπούν σε βάρος των ζώων και η αποκάλυψη των βάρεων εγκλημάτων που καθημερινά διαπράττονται ενάντια στα ζώα.»

ΟΝΕΙΡΑ
του Παύλου Μεθενίτη

ΣΥΣΚΕΨΗ

Roy Lichtenstein, Varoom!, 1965.

Σ ΑΠΟ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ σ' όλη αυτή την τρο-
δη φιλολογία των ημερών, πες γιατί εί-
καιρό ν' απολαύσω μια καλοψημένη
ριζόλα, η βραδιά στο στέικ χάουζ κατέ-
ξε σε αναπάντεχη ευωχία. Ο οίνος έρ-
υσε γενναία και τις πρώτες πρωινές
ρες όλοι μας, με βήμα ασταθές και
ινες ξεκουμπωμένες, πήραμε
ν άγουσα για τα κρεβάτια

...Δεν έχει
αποδειχτεί πως η
νόσος των τρελών
ανθρώπων
μεταδίδεται
στα ζώα...

...Ι βαρυστομαχιά φέρνει
...ρίεργα όνειρα.
...Ι αμύσφαιρα που επι-
...ατούσε στη σύσκεψη
...υ ανωτάτου κυβερνητι-
...ύ κλιμακίου ήταν ιδιαίτε-
...ε φορτισμένη. Μεγάλη η ευ-
...νη των συσκεπτομένων· κι αναλό-
...ς, μεγάλη η σημασία των αποφάσεών
...ς. Η δημόσια υγεία κι η εθνική οικονο-
...α κινδύνευαν.

Ο χοίρος, ο υπουργός των Οικονομικών,
...υ καθόταν εκ δεξιών του προέδρου της
...βερνήσεως, χτύπησε με δύναμη τη χηλή
...υ στο κομψό οβάλ δρύινο τραπέζι κι
...ραψε, στα πρόθυρα της υστερίας:

«Μα, χρειάζεται να το επαναλάβω πως
...η σφαγή τόσων εκατομμυρίων ανθρω-
...των, όσων απαιτούν οι κινδυνολογούντες
...ανταγωνιστές μας, σημαίνει τον βέβαιο
...αφανισμό των ανθρωποτρόφων μας; Κι
...ταν μάλιστα δεν έχει αποδειχθεί τελεσι-
...δίκως πως η νόσος των τρελών ανθρώπων
...μεταδίδεται στα ζώα!»

Ο δασύμαλλο πρόβατο απέναντί του, ο
...ουργός Υγείας, άντεξε ψύχραιμα την
...ρηξη του συναδέλφου του. Πράο, όπως
...άντα, πήρε μ' ένα νεύμα την άδεια απ'
...ν πρόεδρο ν' απαντήσει, και βέλαξε κά-
...ς έτσι:

«Ούτε έχει αποδεχθεί πως δεν μεταδίδε-
...ται, κύριε συνάδελφε. Οι επιστήμονες
...ρευνούν πάνω από δεκαπέντε περιστα-
...ικά... Τα ζώα που προσεβλήθησαν από

εγκεφαλοπάθεια συγγενή με κείνη των
ανθρώπων –και που υπέκυψαν εν τέλει
εξαιτίας της– ήταν τα περισσότερα αν-
θρωποφάγα. Όλα πάντως, το τονίζω, όλα
εργάζονταν σε μονάδες παραγωγής αν-
θρωπίνου κρέατος, που σημαίνει ότι εν-
δεχομένως να μολύνθηκαν μέσω της επα-
φής τους με άρρωστους ανθρω-
πους...»

Οχλαγωγία στο τραπέζι, αλλά ο
πρόεδρος μ' ένα μουγκρητό
επέβαλε την τάξη κι έδωσε τον
λόγο στην κότα, την υπουργό
Ανάπτυξης, η οποία κάκαρισε
ως εξής:

«Ως πρώτο προληπτικό μέτρο,
* πρέπει να απαγορεύσουμε ρητά
–παρ' όλο το κόστος– στους ανθρωπο-
τρόφους μας να ταιΐζουν τους ανθρώπους
τους με παράγωγα άλλων ανθρώπων...
Βεβαίως και γνωρίζω πως τέτοιου είδους
ανθρωποτροφές είναι οικονομικές, με τα
αντίστοιχα *ευνοϊκά αποτελέσματα στη
βιομηχανία *ανθρωπίνου κρέατος. Τα
ζώα τρώνε φετινούς ανθρώπους, οι εξα-
γωγές μας είναι *ανταγωνιστικές, κι εν
πάση περιπτώσε* το ανθρωπινό κρέας,
έστω και το φθηνότερο, είναι δείγμα ευη-
μερίας του ζώου ποι* το τρώει... Η κατα-
νάλωση ανθρώπων είναι *θεσμός...»

Ωστόσο, είναι πασιφανές: οι άρρωστοι
άνθρωποι μεταδίδουν τις άρρώστιες τους
στους υγιείς που τους καταβροχθίζουν,
και ούτω καθεξής. Εντέλει είναι κι αη-
διαστικό, να τρώγονται οι άν*
θρωποι μεταξύ τους· θυμάστε
όλοι τις εικόνες με τους αν-
θρώπους που τους είχαν
αφήσει αταίστους κι έτρω-
γαν τα πτώματα αυτών
που είχαν ψοφήσει απ' την
πεινά... Καθόλου καλές ει-
κόνες για τη βιομηχανία μας
ανθρωπίνου κρέατος, κι έκαναν

και τον γύρω του κόσμου...»

Οι σύνεδροι απέμειναν σκεπτικοί, διχα-
σμένοι. Απ' τη μια η δημόσια υγεία, κι απ'
την άλλη το δημόσιο συμφέρον. Κι ίσως
και κάποιες τύψεις, που συμπεριφέρονταν
αυτοί, τα ζώα, οι κορωνίδες της δημιουρ-
γίας, κατ' αυτόν τον επαίσχυντο τρόπο
στους καημένους τους ανθρώπους. Στο
κάτω κάτω, κι οι άνθρωποι είναι πλάσμα-
τα του θεού, και ποιο ζώο δεν συγκινείται
απ' τα γελάκια και τις χαρές που κάνουν
τα μικρά ανθρωπάκια όταν τα ταιΐζεις· βέ-
βαια, δεν υπάρχει τίποτα νοστιμότερο από
ανθρωπάκι σουβλιστό, κι ειδικά τώρα το
Πάσχα με την Ανάσταση του Θεοζώου...

Η γαλοπούλα, ο υπουργός Τύπου, έκοψε
την σιωπή· γλουγλούκισε με στόμφο, λοι-
πόν, στους αμήχανους συνέδρους:

«Αυτό που πρέπει να κάνουμε, πρώτα
και κύρια, είναι ν' αποκαταστήσουμε την
εμπιστοσύνη των ζώων στο ανθρωπινό
κρέας. Να σφάξουμε μόνο τους άρρω-
στους ανθρώπους, τους οποίους θα μας
πληρώσουν χρουσούς οι εταίροι μας παρε-
μιπτόντως, και να κάνουμε και κάτι
συμβολικό· ξέρετε την ψυχολογία των ζώ-
ων, μερικές φορές η μάζα συμπεριφέρε-
ται σαν άνθρωποι... Τα ζώα χρειάζονται
παραδείγματα· αν δουν ένα ζώο κύρους
να κάνει κάτι, αμέσως θα το κάνουν και
τα άλλα. Γι' αυτό προτείνω το εξής: αν ο
σεβαστός πρόεδρος έτρωγε ένα καλό αν-
θρωποφιλέτο δημόσια, σε κάποιο γνωστό
ρεστωράν, μ' όλες τις κάμερες από πά-
νω του–».

Η γαλοπούλα σταμάτησε να
γλουγλουκίζει και κοίταξε με
νόημα τον πρόεδρο, μαζί μ'
όλους τους υπολοίπους συνέ-
δρους, που έβρισκαν θαυμά-
σια την πρότασή της.

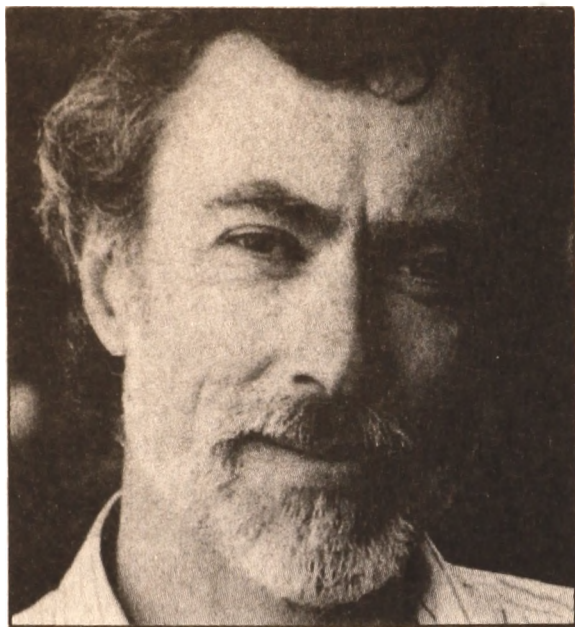
«Τρελοί θα 'στε, προσωπικά
δεν ξαναγγίζω άνθρωπο», είπε
η αγελάδα-Πρόεδρος.

Ξέρετε
την ψυχολογία
των ζώων, μερικές
φορές η μάζα
συμπεριφέρεται σαν
άνθρωποι...

ΤΖ. Μ. ΚΟΥΤΣΥ

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΜΑΪΚΑ Κ.

(Μυθιστόρημα)

«...ένα βιβλίο που εκπλήσσει: οξύ, έντονο, ευαίσθητο, δεν εκτρέπεται σε εύκολους μελοδραματισμούς... γραμμένο χωρίς θυμό, αλλά με πάθος. Θα συνεχίσει να με στοιχειώνει για καιρό».

ANTHONY THWAITE (OBSERVER)

«...ένα αληθινά συγκινητικό βιβλίο. Διάβασα το *Βίος και Πολιτεία του Μάικλ Κ.* μονορούφι, συγκλονισμένος από τη δυστυχία και τον πόνο που αποτυπώνει με τόση δύναμη. Η αξία του βιβλίου υπερβαίνει κάθε κριτική, ωστόσο το προτείνω ανεπιφύλακτα».

PAUL BAILEY (STANDARD)

«Ίσως ο πιο προικισμένος και άξιος πεζογράφος του καιρού μας. Το όραμά του μεγαλειώδες και τρομερό, το γράψιμό του τρυφερό, οργισμένο, βαθύ, συγκλονισμένο και συγκλονιστικό».

HARRIETT GILBERT (LISTENER)

Στην ίδια σειρά κυκλοφορούν

ΤΟΝΙ ΜΟΡΙΣΟΝ: ΓΑΛΑΖΙΑ ΜΑΤΙΑ, ΤΟΝΙ ΜΟΡΙΣΟΝ: ΤΖΑΖ * ΜΑΡΙΝΑ ΤΣΒΕΤΑΓΙΕΒΑ: Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΟΝΕΤΣΚΑ * ΜΑΡΤΙΝ ΕΪΜΙΣ: ΤΟ ΒΕΛΟΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ * ΜΠΑΡΥ ΑΝΣΓΟΥΩΡΘ: ΙΕΡΗ ΠΕΙΝΑ * ΙΣΑΑΚ ΜΠΑΣΕΒΙΣ ΣΙΝΓΚΕΡ: Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΔΑΙΜΟΝΑΣ * ΚΑΤΡΙΝ ΚΛΕΜΑΝ: ΤΟ ΒΑΛΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΕΛΕΙΩΣΕ * ΡΟΝΤΥ ΝΤΟΎΛ: ΠΑΝΤΥ ΚΛΑΡΚ, ΧΑ ΧΑ ΧΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ.: 3607744 - FAX: 3623093

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Επιμέλεια: Βασίλης Καπετανγιάννης

Βρετανική υποκρισία

Δεν υπάρχουν μόνο τρελές αγελάδες αλλά και τρελές κυβερνήσεις ή, τουλάχιστον, κυβερνήσεις που το παίζουν τρελές, όπως η κυβέρνηση του κ. Μείτσορ. Από τη μια μεριά ο αδύναμος κ. Μείτσορ κατηγορήσε την Ευρωπαϊκή Ένωση για υστερία και από την άλλη διεκδίκησε υπέρογκες αποζημιώσεις για ένα πρόβλημα που είναι δικό του δημιουργήμα. Ο κ. Μείτσορ επιθυμεί φυσικά να ικανοποιήσει και την ευρωπαϊκή και την αντι-ευρωπαϊκή πτέρυγα της επισφαλούς κυβέρνησής του. Αλλά δεν είναι μόνο αυτό. Η αντι-ευρωπαϊκή φλέβα του νησιώτικου αυτού κράτους χτυπάει δυνατά. Αποτελεί ειρωνεία το γεγονός ότι ο κ. Μείτσορ έφτιασε να επικαλεστεί την κοινοτική αλληλεγγύη, την οποία ο ίδιος συστηματικά υπονομεύει. Ωστόσο, οι 15 του την έδωσαν – ως όφειλαν. Πρόκειται για την ίδια Κοινότητα που, τον περασμένο Φεβρουάριο, ξεκίνησε δικαστικές διαδικασίες εναντίον της πολιτείας του Ρίνελαντ της Γερμανίας που, παράνομα, είχε απαγορεύσει τις εισαγωγές βρετανικού βοδινού κρέατος.

Για λόγους που έχουν να κάνουν με τον βαθύτερο αντιευρωπαϊσμό των Βρετανών, η κυβέρνηση Μείτσορ χειρίστηκε άθλια την όλη υπόθεση των «τρελών αγελάδων», παραλείποντας να ειδοποιήσει εγκαίρως τους εταίρους της στην Ένωση και παραγνωρίζοντας την ανάγκη συνολικής αντιμετώπισης του θέματος από την Ένωση. Αποτέλεσμα ήταν να ενσπείρει τον πανικό στις ευρωπαϊκές αγορές κρέατος και να προκαλέσει τη μόνη λογική αντίδραση της Ευρώπης: την απαγόρευση των βρετανικών εισαγωγών. Άλλωστε, στο βαθμό που η ασθένεια αυτή υπάρχει και στην ηπειρωτική Ευρώπη, βάσιμα πιστεύεται ότι έχει προέλθει από τη Βρετανία.

Ελάχιστες, βέβαια, κυβερνήσεις αντιστέκονται στον πειρασμό, όταν οι ίδιες δημιουργούν κάποια

κρίση, να μην κατηγορήσουν κάποιον άλλο, τον Τύπο, τα ΜΜΕ ή την αντιπολίτευση. Ο καλύτερος στόχος είναι φυσικά οι ξένοι. Και η ξενοφοβία, η «συνωμοσία» των ξένων, δεν πιάνει μόνο στις «καθυστερημένες χώρες του Νότου» ή στα Βαλκάνια, αλλά και στην προηγμένη Βρετανία.

Ο ευρωπαίος φορολογούμενος καλείται, εκδηλώνοντας την αλληλεγγύη του, να καταβάλει βαρύτατο τίμημα για τις άστοχες ενέργειες και τα ημίμετρα της βρετανικής κυβέρνησης. Ήταν άλλωστε γνωστές, από επίσημες και ανεξάρτητες εκθέσεις, οι άσχημες συνθήκες υγιεινής που επικρατούσαν στα περισσότερα σφαγεία της Βρετανίας.

Μπορεί κανείς να κατανοήσει τη δυσχερή θέση του κ. Μείτσορ και τη σχινοβασία του για λόγους εσωκομματικούς. Δεν δικαιούται όμως να κατηγορεί την Ευρώπη για υστερία, για ένα πρόβλημα που δημιούργησε ο ίδιος. Και θα διαπράξει ακόμα και πιο μεγάλο σφάλμα, αν ακούσει διάφορες προτροπές που του συστήνουν να ακολουθήσει σκληρή γραμμή για την υπεράσπιση των συμφερόντων των κτηνοτρόφων και της «εθνικής υπερηφάνειας».

Το κόμμα των Τόρις είναι, παραδοσιακά, το κόμμα των αγροτών – που δεν είναι πάνω από το 1% του απασχολούμενου πληθυσμού. Είναι όμως, πολύ περισσότερο, το κόμμα της «αγροτικής νοσταλγίας» που ανακαλούν τα λιβάδια και τα κοπάδια. Αν ο κ. Μείτσορ επιθυμεί την ευρωπαϊκή αλληλεγγύη, ας φροντίσει να μην υποκύψει σ' αυτή την εικόνα. Οφείλει, αντίθετα, να συνεργαστεί με την Ευρώπη για την αντιμετώπιση του θέματος, που δεν επιλύεται με την άρση της απαγόρευσης των βρετανικών εισαγωγών. Διότι η εμπιστοσύνη των καταναλωτών δεν πρόκειται να αποκατασταθεί.

Αν ο κ. Μείτσορ δεν επιδιώξει να εξαλείψει την νόσο, σε συνεργασία με τους εταίρους του, τότε το αντι-ευρωπαϊκό ρεύμα σίγουρα θα τον καταστρέψει.

**Αν ο κ. Μείτσορ
δεν επιδιώξει να
εξαλείψει τη
νόσο, σε
συνεργασία με
τους εταίρους, το
αντι-ευρωπαϊκό
ρεύμα θα τον
καταστρέψει.**

Οι... Ισπανίες της Ισπανίας

του Δημήτρη Φιλιππή

Οι εφημερίδες γράφουν συνήθως λάθος το όνομά του, γιατί το αποδίδουν με την ισπανική φωνητική: Χόρδι Πουχόλ. Στα καταλάνικα, όμως, κι έτσι είναι το σωστό, προφέρεται **Γιόρδι Πουγιόλ**: είναι ο κυβερνήτης της Καταλωνίας, ο ηγέτης του καταλωνικού κόμματος της Ένωσης και Σύγκλησης «Convergencia Unio», ο άνθρωπος που «διορίζει» τα τελευταία χρόνια –παρά η χάρη στη μειωμένη αντιπροσώπευση του κόμματός του στο Κοινοβούλιο, 20 βουλευτές στους 370– τις κυβερνήσεις στην Ισπανία: τον Γκονζάλες χθες, τον Αθνάρ σήμερα-αύριο. Γι' αυτό κι ο ισπανικός Τύπος τον αποκαλεί «βασιλιά της Καταλωνίας». Βασιλιάς που δεν βασιλεύει, όπως ο Χουάν Κάρλος, αλλά που ουσιαστικά κυβερνά...

Οι οπαδοί του Πουγιόλ μεταφέρουν σε γιγαντιαίο πανώ τη φωτογραφία του αρχηγού τους. Η άποψη του Πουγιόλ για τους μη καταλανούς Ισπανούς θεωρείται, επιεικώς, απαράδεκτη (βλ. *Αντί*, τχ. 568).

Πώς «εστέφθη» ο **Γιόρδι Πουγιόλ**; Το χρονικό της «ενθρόνισής» του έχει, εν συντομία, ως εξής: Ήταν 18 Νοεμβρίου 1974 και ο Πανκαταλανικός Σύνδεσμος των Φιλάθλων της Μπαρτσελόνα κάλεσε τα μέλη του στο ιστορικό μοναστήρι Μονσε-

ρύτε, της Παναγίας της Μορενέτα, μια ωραιότατη τοποθεσία έξω από τη Βαρκελώνη, για να γιορτάσουν όλοι μαζί τα 75 χρόνια από την ίδρυση της αγαπημένης ομάδας. Από αυτή τη σύγκληση των 5.000 μελών προέκυψε η... «Σύγκλιση» (*Convergencia*), που θα προέβαλε και θα στήρι-

ΙΣΠΑΝΙΑ

...ε απρόσκοπτα πια (χωρίς το φόβο του Φράνκο) τα συμφέροντα της Καταλωνίας. Μέλη του κόμματος, οι φίλαθλοι της Μπάρτσα: σοσιαλδημοκράτες, σοσιαλιστές, φιλελεύθεροι, χριστιανοδημοκράτες - αδιάφορο. «Εμβλήματα» του κόμματος, η Μπάρτσα και η Παναγία της Μορενέτα και κυρίαρχη ιδεολογία του, το σύνθημα «Η Καταλωνία στους Καταλανούς» (*Cataluna Catalana*).

ΚΑΙ ΣΥΓΚΛΙΣΗ, ΚΑΙ ΕΝΩΣΗ

Αργότερα, στη «Σύγκλιση», προσαρτήθηκε και το καταλανικό Κεντρικό Κόμμα (*Union del Centro Democratico*) και έγινε η «Σύγκλιση και Ένωση» με ηγέτη τον Πουγιόλ, ο οποίος, συν τω χρόνω, από πρόεδρος της Χενεραλιτάτ (κυβερνητικό μέγαρο της Βαρκελώνης) προβιβάστηκε σε «ρυθμιστή» της Μονκλόα (το «Μαξίμου» της Μαδρίτης). Και έγινε «ρυθμιστής» χάρις' έναν νόμο που ο ίδιος προώθησε, στο όνομα όλων των αυτόνομων περιοχών της Ισπανίας (μια χώρα, μην ξεχνάμε, με 17 αυτόνομες περιοχές, εξ ου και ο μεσαιωνικός όρος «Ισπανίες» - *Espanas*). Με το νόμο αυτό, παραχωρούνταν μεγάλες κυβερνητικές αρμοδιότητες στις περιφέρειες και αναγνωριζόταν άπαξ η γλωσσική και πολιτισμική ιδιαιτερότητά τους... Ήταν ο λεγόμενος (σε ελεύθερη μετάφραση) «Οργανικός Νόμος για την Αυτοδιαχείριση των Περιφερειών».

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΕΣ

Το φρανκικό καθεστώς, με... συνοπτικές τρομοκρατικές διαδικασίες, είχε ουσιαστικά απαγορεύσει τις, σήμερα, επίσημες τοπικές γλώσσες: καταλανικά, εουσκέρα (βασκικά) και γαλικιανά. Πρώτο μέλημα των τοπικών κυβερνήσεων μετά τη χούντα ήταν να στηρίξουν τον τοπικό πολιτισμό τους με τη συστηματική αναδημοσίευση μυθιστορημάτων, ποιητικών ανθολογιών, θεατρικών έργων, λογοτεχνικών κειμένων και επιστημονικών δοκιμίων και κάθε αξιόλογου έργου γραμμένου σε τοπική γλώσσα. Έτσι, οι περιοχές αυτές άρχισαν να γνωρίζουν τους «κλασικούς» συγγραφείς τους. Οι Καταλάνοι τον Γιώσεφ Πλα (1895-1981) ή τον Γιόρενς Βιγιαλόνγκα (1897-1980), οι Βάσκοι τον Νικολάς Ορμαέτχεα (1988-1961) και οι Γαλικιανοί τον Λουίς Μέντεθ Φερίν...

Και ανέτρεξαν Καταλανοί, Βάσκοι και Γαλικιανοί στους παλαιότερους συγγρα-

φείς, γιατί η λόγια γλώσσα είναι αναμφισβήτητα η ισπανική (καστιλιάνικη), που τη μιλούν εκατομμύρια άνθρωποι στον κόσμο. Και είναι φυσικό και θεμιτό οι νέοι συγγραφείς, οι οποίοι επιζητούν τη «χειροπιαστή» απήχηση του έργου τους, να γράφουν στα ισπανικά. Στα ισπανικά έγραφε άλλοτε ο υπερήφανος Βάσκος και μεγάλος συγγραφέας Πίο Μπαρόχα, τα ισπανικά προτιμά και ο Καταλανός, ο πολύς Μανουέλ Βάθκεθ Μονταλμπάν, παρά το γεγονός ότι η καταλανική, στην περιοχή της Καταλούνιαις τουλάχιστον, θεωρείται γλώσσα «ισότιμη» με την καστιλιανική, λόγω κυρίως της ομοιογένειάς της (στη χώρα των Βάσκων και τη Γαλικία είναι δύσκολο να μιλήσει κανείς για «γλώσσα-standard», όπως λένε οι γλωσσολόγοι - αφού υπάρχουν πολλές υπο-διάλεκτοι).

ΑΘΝΑΡ ΕΛΕΩ ΠΟΥΓΙΟΛ

Και ας κλείσουμε με την τρέχουσα επικαιρότητα. Ο Αθνάρ, ελέω Πουγιόλ, θα γίνει πρωθυπουργός. Τα βρήκαν οι δυο τους σε πρώτη φάση, όταν συμφώνησαν τις προάλλες στα πρόσωπα που αναδείχθηκαν πρόεδροι του Κοινοβουλίου και της Γερουσίας. (Τις θέσεις αυτές τις πήρε το Λαϊκό Κόμμα).

Τα άλλα μικρά εθνικιστικά κόμματα, όπως το Εθνικιστικό Κόμμα των Βάσκων του Χαβιέρ Αρθαλούθ, θα συνδράμουν για να σχηματισθεί η υπό τον Αθνάρ κυβέρνηση. «Εφόσον τα βρήκαμε με τον Γκονζάλες, θα τα βρούμε και με τον Αθνάρ», συμφωνούν όλοι. Μόνο η ΕΤΑ, η εξτρεμιστική βασκική οργάνωση, εξακολουθεί να είναι ένας κίνδυνος για τη μέλλουσα κυβέρνηση.

Είναι χαρακτηριστικό ως προς αυτό το γεγονός ότι την ημέρα των εκλογών, στις 3 Μαρτίου, οι ψηφοφόροι πηγαίνοντας στα εκλογικά κέντρα στη χώρα των Βάσκων μάζευαν από το δρόμο χιλιάδες προκηρύξεις που τους καλούσαν «να καταστρέψουν τα αγάλματα και τα φασιστικά σύμβολα του ισπανικού κράτους». Υπογραφή: «Νέοι Βάσκοι» (*Jovenes Vascos*).

ΥΓ. Στο πανηγυρικό 600ό τεύχος του Αντί, ο γνωστός «δαίμων» δεν δυσκολεύτηκε, μέσα στον εξαντλητικό φόρτο εργασίας, να κάνει τις ζαβολιές του και άλλαξε... επί το ακατανόητον τον πρόλογο του κειμένου μας. Δεν επανορθώνω γιατί δεν νομίζω ότι το έχει ανάγκη ο προσεκτικός αναγνώστης.

ΚΛΑΣΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: Ιστορία (Αρχαία - Μεσαιωνική - Νεότερη)

VIOLAINE VANOYEKE

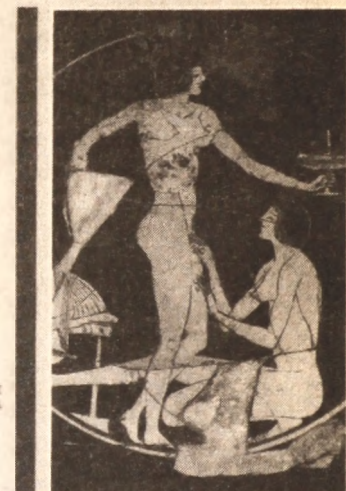
Καθηγήτρια των κλασικών γραμμάτων

Η ΠΟΡΝΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗ ΡΩΜΗ

VIOLAINE VANOYEKE

Η ΠΟΡΝΕΙΑ
ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ
ΚΑΙ ΣΤΗ
ΡΩΜΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΗΜΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

Λήδα Παλλαντίου

Συγγραφέας - μεταφράστρια

Με 208 σελίδες και 6 χάρτες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα

Τηλ.: 36.27.318

Κουρδικό: Προς αλλαγή συνόρων;

του Ali Tartanoglu

Τις ανησυχίες της Τουρκίας απέναντι σε ορισμένες εξελίξεις μετά τον Πόλεμο του Κόλπου, κυρίως τη σύσταση της διεθνούς δύναμης «Hummer Force» στα Άδανα, την προοπτική δημιουργίας κουρδικού κράτους στο Β. Ιράκ και τα σενάρια για ενδεχόμενη αλλαγή συνόρων στη Μέση Ανατολή, εκθέτει ο συνεργάτης μας, Ali Tartanoglu.

Οπως είναι γνωστό, μετά τη λήξη του Πολέμου του Κόλπου, ξεσηκώθηκαν οι Κούρδοι του Ιράκ. Ο Σαντάμ Χουσεΐν κατέστειλε βίαια την εξέγερσή τους και πολλοί Κούρδοι ζήτησαν άσυλο στη γείτονα Τουρκία για να αποφύγουν τους διωγμούς. Ειρηνευτικές συνομιλίες διεξήχθησαν μεταξύ Σαντάμ και Ταλαμπανί-Μπαρζανί, οι οποίοι μάλιστα εμφανίστηκαν τότε εναγκαλιασμένοι μπροστά στις κάμερες. Ωστόσο, κατόπιν αμερικανικών πιέσεων, οι συνομιλίες διακόπηκαν.

Επακολούθησε ο σχηματισμός του «κράτους» των Κούρδων στο Β. Ιράκ, το οποίο διαιρέθηκε σε τρία κομμάτια μεταξύ του 32ου και 36ου παραλλήλου. Συγχρόνως, για την προστασία των Κούρδων του Ιράκ, συστήθηκε διεθνής δύναμη 1.825 ανδρών, όπου φυσικά κυριαρχούν οι Αμερικανοί, στην αεροπορική βάση του ΝΑΤΟ Ιντσιρλίκ στα Άδανα (νοτιοανατολική επαρχία της Τουρκίας) με το όνομα «Provide Comfort». Αποστολή της δύναμης είναι η επίτηρηση του εδάφους του Βόρειου Ιράκ από αέρος, ώστε να εμποδιστεί εγκαίρως κάθε στρατιωτική απόπειρα του Σαντάμ εναντίον των Κούρδων του Β. Ιράκ.

Είναι φανερό ότι η Τουρκία δεν αισθάνεται άνετα με την ύπαρξη της δύναμης αυτής. Όσοι αντιτίθενται με την παρουσία της επί του τουρκικού εδάφους υποστηρίζουν ότι οι δραστηριότητές της είναι ανεξέλεγκτες και περιορίζουν την κυριαρχία της χώρας. Λόγω, πάντως, των γενικών αρνητικών εντυπώσεων που δημιουργεί στην τουρκική κοινή γνώμη, η αμερικανική στην ουσία βάση μετονομάστηκε σε «Hummer Force», η δε άδεια λειτουργίας της έκτοτε ανανεώνεται κάθε έξι μήνες από την τουρκική Εθνοσυνέ-

λευση – ύστερα από πιέσεις των ΗΠΑ. Τούρκοι στρατηγοί υποστηρίζουν ότι η δύναμη μπορεί να μεταφερθεί σε «άλλη χώρα», αν δεν ανανεωθεί η παραμονή της, εννοώντας το μη κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου. Δέχονται δηλαδή ότι η παρουσία της δύναμης βλάπτει τα τουρκικά συμφέροντα. Θεωρούν, ωστόσο, ότι η αποχώρησή της... θα τα βλάψει περισσότερο.

Δεν είναι λίγοι οι πολιτικοί αναλυτές που υποστηρίζουν ότι η ύπαρξη της Hummer Force σχετίζεται με τη δημιουργία κρατικού πυρήνα των Κούρδων του Β. Ιράκ. Η προοπτική αυτή δεν θα ανησυχούσε ιδιαίτερα την Τουρκία αν δεν υπήρχε το ΡΚΚ κι αν η χώρα δεν αντιμετώπιζε σοβαρό κουρδικό πρόβλημα. Διότι, οι Κούρδοι της Τουρκίας και του ΡΚΚ προέρχονται από την ίδια εθνική «κούνια» με τους Κούρδους του Β. Ιράκ.

Οι ηγέτες των Κούρδων του Β. Ιράκ Ταλαμπανί και Μπαρζανί, μολονότι διατηρούν καλές σχέσεις με την Τουρκία, εκόντες-άκοντες, δημιουργούν παράλληλα ευνοϊκές συνθήκες στο έδαφός τους για την ανάπτυξη της δράσης του ΡΚΚ εναντίον της Τουρκίας. Γι' αυτόν το λόγο η Τουρκία οργανώνει στρατιωτικές επιχειρήσεις στο Β. Ιράκ. Από την άλλη μεριά εάν εμφανιστεί κάποιο κουρδικό κράτος στο Β. Ιράκ αυτό θα αποτελούσε πολύ «καλό παράδειγμα» για το ΡΚΚ.

Και σ' αυτό το σημείο αξίζει να σταθούμε. Από τη μια πλευρά, οι ριζοσπάστες δεξιοί πολιτικοί και ο στρατός της Τουρκίας θεωρούν τον πόλεμο εναντίον του ΡΚΚ ζήτημα ζωής και θανάτου για την εδαφική ακεραιότητα της χώρας· από την άλλη, επιτρέπουν την ύπαρξη της Hummer Force στο τουρκικό έδαφος, η οποία, κατά την εκτίμησή τους, ζωογονεί το ΡΚΚ. Ορισμένοι κύκλοι στην

Τουρκία υποστηρίζουν τη σύναψη στενότερων σχέσεων με το Ιράκ υπερασπίζοντας την εδαφική του ακεραιότητα και παραβιάζοντας το διεθνές εμπάργκο που έχει επιβληθεί κατά της χώρας στο όνομα των τουρκικών συμφερόντων, επειδή όπως πιστεύουν, οι ΗΠΑ επιθυμούν τη δημιουργία κρατικής κουρδικής δομής στο Β. Ιράκ.

Αφήνοντας κατά μέρος τη γεωπολιτική βιωσιμότητα ενός κουρδικού κράτους στο Β. Ιράκ, περικυκλωμένο από γείτονες κάθε άλλο παρά φιλικούς, χωρίς έξοδο προς τη θάλασσα, με χαμηλή παραγωγή, χωρίς βιομηχανία ούτε καν αξιόλογη γεωργία, τίθεται και το ακόλουθο θέμα: Ενδέχεται να αποσπαστεί κάποιο κομμάτι εδάφους και από την Τουρκία για τη δημιουργία του νέου αυτού κουρδικού κράτους; Τα σύνορα που ο Δυτικοί χάραξαν στη Μέση Ανατολή μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, δεν φαίνεται να είναι σήμερα ικανοποιητικά. Η Τουρκία, το Ιράκ, το Ιράν, είναι μεγάλες χώρες, μεγαλύτερες φαίνεται απ' όσο πρέπει. Το γεγονός αυτό αντιτίθεται στα συμφέροντα της Δύσης. Κατά συνέπεια νέες διευθετήσεις είναι αναγκαίες. Οι σχετικά μεγάλες αυτές χώρες μήπως θα 'πρεπε να μικρύνουν λίγο ή πολύ; Μήπως αυτός δεν ήταν ο στόχος του οκταετούς πολέμου μεταξύ Ιράν και Ιράκ; Ο πρώην υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ Χένρυ Κίσσιγκερ είχε γράψει κυνικά στην εφημερίδα *International Herald Tribune* στις 4 Φεβρουαρίου 1985:

«Στόχος μας δεν είναι να καταστρέψουμε πλήρως το Ιράκ ή το Ιράν. Απλώς θέλουμε και οι δύο χώρες να είναι πολύ αδύναμες, να εξασθενίσουν η μια την άλλη σε βαθμό που να μην είναι σε θέση να μας αντιστέκονται ή να μας αντιτίθενται. Έγιναν απειλητικές μεταξύ τους. Αυτό είναι όλο».

Η διγλωσσία της Βαγδάτης

του Σωτήρη Ντάλη

Το παιχνίδι με τα πετρέλαια και άλλα παιχνίδια οικονομικής ισχύος βρίσκονται πίσω από την παρατεινόμενη ισχύ του οικονομικού εμπάργκο προς τη Βαγδάτη. Ο Σαντάμ Χουσεΐν, μολονότι στα λόγια φέρεται να προσεγγίζει τους όρους της διεθνούς κοινότητας, στην πράξη συνεχίζει να συμπεριφέρεται ως στυγνός δικτάτορας. Τελευταίο επεισόδιο στη διά της πυγμής ισχύος του, η δολοφονία των γαμπρών του επειδή είχαν αυτομολήσει από τη χώρα...

Το να αναφέρεται κανείς στη βιαιότητα και αυταρχικότητα του καθεστώτος της Βαγδάτης, είναι σαν να κομίζει γλαύκα εις Αθήνας.

Η πρόσφατη δολοφονία των δύο γαμπρών του Σαντάμ Χουσεΐν, αμέσως μετά την επιστροφή τους στη Βαγδάτη από την Ιορδανία, είναι το τελευταίο περιστατικό στη μακρά σειρά παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Κι όλα αυτά μπροστά σε μια διεθνή κοινότητα που στέκει άπρακτη, περιμένοντας να φέρουν αποτελέσματα οι οικονομικές κυρώσεις που επιβλήθηκαν τον Αύγουστο του 1990.

Δυστυχώς, όμως, το ποθούμενο αποτέλεσμα δεν ήλθε. Ο στυγνός δικτάτορας της Βαγδάτης συνεχίζει το «έργο» του, ενώ ο εξαθλιωμένος ιρακινός λαός έχει πάσει στα όρια της δυστυχίας.

Κι όλα αυτά, σε μια εποχή όπου το σήμα της μερικής άρσης του διεθνούς πετρελαϊκού εμπάργκο εις βάρος του Ιράκ συνεχίζεται, καθώς αξιωματούχοι του ιρακινού καθεστώτος επιμένουν σε αντιφατικές δηλώσεις, την ώρα μάλιστα που ο ιρακινός υπουργός Ενέργειας πραγματοποιούσε επίσκεψη στην Τουρκία (5 Ιαρυτίου), προκειμένου να προετοιμάσει την επανεξαγωγή ιρακινού πετρελαίου μέσω των αγωγών που διασχίζουν τη χώρα αυτή.

ΘΑ ΣΗΜΑΙΝΕ Η ΑΡΣΗ ΤΟΥ ΕΜΠΑΡΓΚΟ

Θα σήμαινε, όμως, μια μερική άρση του εμπάργκο σύμφωνα με το ψήφισμα 661 του ΟΗΕ;

Το 1975, ο Σαντάμ Χουσεΐν δεν ήταν το μαύρο πρόβατο της διεθνούς κοινότητας. Συναντιόταν με δυτικούς ηγέτες (στη φωτογραφία, με τον Ζακ Σιράκ) και ο πετρελαϊκός πλούτος της χώρας του ήταν το μεγάλο του πλεονέκτημα. Αργότερα, μεσολάβησε ο πόλεμος του Κόλπου και ο Σαντάμ έχασε την εξωθεν καλή μαρτυρία.

Σ' αυτή την περίπτωση, θα είχαμε εξαγωγή 750.000 βαρελιών πετρελαίου ημερησίως με άμεση συνέπεια τη δημιουργία νέων πολιτικοοικονομικών δεδομένων στον ευρύτερο χώρο της Μέσης Ανατολής, με παράλληλη πτώση των διεθνών τιμών του «μαύρου χρυσού».

Η πρόσφατη επίσκεψη του Ιρακινού υπουργού Ενέργειας **Αμίρ Μουχαμάντ Ρασίντ** στην Τουρκία (η πρώτη μετά την έναρξη του πολέμου στον Κόλπο το 1991) στόχευε στο να διευθετηθούν όλες οι τεχνικές και οικονομικές λεπτομέρειες για να χρησιμοποιηθούν οι μήκους 1.000 χλμ. αγωγοί που συνδέουν τις πετρελαιοπηγές του Βορείου Ιράκ με το τουρκικό λιμάνι

Τσεϊχάν (απέναντι από την Κύπρο) για την εξαγωγή μέρους του πετρελαίου.

Πρόσφατα, το Ιράκ έδωσε την εντύπωση ότι έχει αποδεχθεί τους βασικούς όρους του ψηφίσματος 986, για τη μερική άρση του πετρελαϊκού εμπάργκο.

Όμως, λίγο αργότερα, διαψεύσθηκε κάτι τέτοιο. Πού στοχεύει αυτή η διγλωσσία της Βαγδάτης;

Διπλωματικοί παρατηρητές τονίζουν ότι η διγλωσσία αυτή δεν δίνει μια εικόνα της πραγματικής κατάστασης στην οποία βρίσκονται σήμερα οι διαπραγματεύσεις μεταξύ Ιράκ-ΟΗΕ, αλλά επιδιώκει να προετοιμάσει την ιρακινή κοινή γνώμη για ενδεχόμενη συμφωνία.

Εν όψει εκλογών

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Ανάγκα και οι θεοί πείθονται. Και ο ρώσος πρόεδρος, Μπόρις Γέλτσιν, «πείστηκε» ενόψει των προεδρικών εκλογών του Ιουνίου να αλλάξει τακτική στο θέμα της Τσετσενίας. Την προηγούμενη εβδομάδα διακήρυξε μονομερή εκχειρίδα, η οποία όμως δεν εφαρμόζεται, και στρατολόγησε δύο από τους νομοταγείς ηγέτες των δημοκρατιών του Ταταρσταν και του Καζακσταν για να κάμψουν τις αντιρρήσεις του ηγέτη των Τσετσένων ώστε να «συμμορφωθεί».

Οι όροι του ειρηνευτικού σχεδίου που πρότεινε πριν από μια εβδομάδα ο ρώσος πρόεδρος, Μπόρις Γέλτσιν, περιλαμβάνουν σταδιακή αποχώρηση των ρωσικών στρατευμάτων, εκλογές για την ανάδειξη κοινοβουλίου στην Τσετσενία και διάλογο για να προσδιοριστεί η θέση της Δημοκρατίας στην ομοσπονδία. Οι Τσετσένοι, από την πλευρά τους, ζητούν άμεση αποχώρηση των ρωσικών στρατευμάτων και ανεξαρτησία.

Οι εκλογές του Ιουνίου και η ενίσχυση του κοινοβουλευτικού υποψηφίου, Γενάντι Ζουγκάνοφ, ανάγκασαν τον Μπόρις Γέλτσιν να εγκαταλείψει τη γραμμή της καταστολής και να «αρχαλιάσει» την προοπτική του διαλόγου. Ο ηγέτης των Τσετσένων ανταρτών, Ντίζοχάτ Νουντάγιεφ, απάντησε στον ρώσο πρόεδρο μια εβδομάδα μετά, κι ενώ συνεχίζονται οι συγκρούσεις με αμείωτη ένταση, ότι επιθυμεί απευθείας συνομιλίες με το Κρεμλίνο.

Στις υπόλοιπες Δημοκρατίες της κοινοπο-

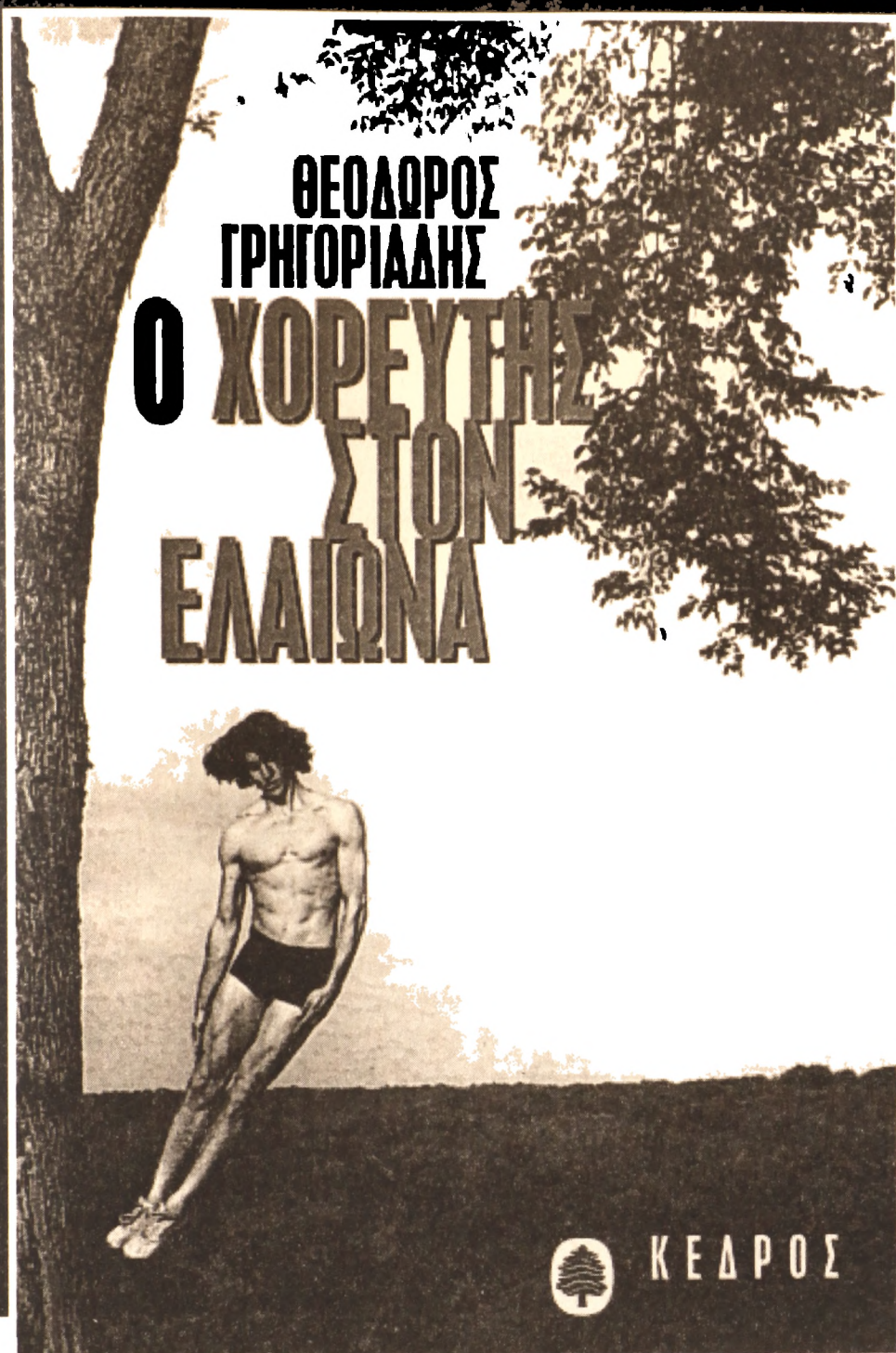
λιτείας, το κλίμα έχει αρχίσει να μεταστρέφεται υπέρ του ρώσου προέδρου, δεδομένου ότι η προοπτική της εκλογής του Ζουγκάνοφ δεν είναι καθόλου ευνοϊκή για τους ηγέτες των Δημοκρατιών που, έτσι ή αλλιώς, έχουν βρει ένα ικανοποιητικό *modus vivendi* με την ηγεσία του Κρεμλίνου. Όπως ήταν λοιπόν αναμενόμενο, οι διακηρύξεις του Ζουγκάνοφ για μεγαλύτερο συγκεντρωτισμό στην εξουσία και στη διαχείριση των οικονομικών των 21 Δημοκρατιών έχουν δυσχεράσει και ανησυχήσει τους περιφερειακούς ηγέτες. Στην πλειοψηφία τους τάσσονται υπέρ της ελεύθερης αγοράς και αρκετοί από αυτούς έχουν μια ιδιαίτερη σχέση με την τοπική μαφία. Γι' αυτό ακριβώς στις επικείμενες εκλογές πιθανόν να στηρίξουν όσο μπορούν τον πρόεδρο Γέλτσιν.

Ο συσχετισμός αυτός των δυνάμεων και η σχέση μίσους και αγάπης ανάμεσα στο Κρεμλίνο και τις Δημοκρατίες ευνοεί τον πρόεδρο Γέλτσιν. Πολύ περισσότερο που η

αντίδραση του ρωσικού λαού για τον πόλεμο στην Τσετσενία, παρά τις διαμαρτυρίες της αντιπολίτευσης, δεν πήρε ποτέ μεγάλες διαστάσεις. Η σιωπηλή υποστήριξη της διθνούς κοινότητας προς τον πρόεδρο Γέλτσιν είναι δεδομένη και αυτό επιτρέπει στο ρώσο πρόεδρο να μακελεύει ανενόχλητος τον άμαχους Τσετσένους.

Με αυτά τα δεδομένα, αλλά και με το φόβο της ήττας στις εκλογές του Ιουνίου, Γέλτσιν διακήρυξε μονομερή εκχειρίδα έθεσε τους όρους του και όρισε ως διαμεσολαβητές μεταξύ Κρεμλίνου και Τσετσένων τους ηγέτες του Ταταρσταν και του Καζακσταν. Σημειώνουμε ότι το Ταταρσταν είναι η πιο ευνοημένη από τις 21 Δημοκρατίες της ομοσπονδίας και αποτελεί, ίσως, το μεγαλύτερο δέλεαρ για τους Τσετσένους. Με τη διαφορά ότι τώρα, ακόμα και εάν η Τσετσενία έμπαινε στη διαπραγμάτευση, δε θα μπορούσε σε καμία περίπτωση να αποκομίσει τα οφέλη που πέτυχε με τη διαπραγμάτευση του 1991 το Ταταρσταν.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

Στην αρχή, όλα έδειχναν απλά. Η Αγγελική, μια νεαρή χορεύτρια από την Αθήνα, αποδέχεται την πρόταση του χορευτή Μύρωνα για μια σύντομη εμφάνισή τους στη Βόρεια Ελλάδα. Άραγε, δεν υποψιάστηκε τις συνέπειες αυτής της απόφασης ή μήπως η ίδια προκάλεσε τη σκοτεινή πλευρά του εαυτού της;

Ο χορευτής στον ελαιώνα είναι ένα μυθιστόρημα-σχόλιο πάνω στην αλήθεια και στο ψέμα, στον έρωτα και στον παραλογισμό, στο μυστικό, στη δυσία και στο θάνατο.

Ο χορευτής στον ελαιώνα

ΚΕΔΡΟΣ
ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΔΙΑΣΚΕΨΗ

Άνοιξε η αυλαία για την Ευρώπη του αύριο

του Σωτήρη Ντάλη

Με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο Τορίνο στις 29 Μαρτίου άνοιξε η αυλαία της Διακυβερνητικής Διάσκεψης που θα ετοιμάσει μια νέα Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση ώστε να καταστεί αυτή πιο λειτουργική και αποδοτική. Οι ηγέτες των 15 κρατών-μελών έδωσαν εντολή στους υπουργούς Εξωτερικών να ετοιμάσουν το νέο θεσμικό πλαίσιο της Ευρώπης του 2000, «με στόχο τη συγκρότηση μιας διαρκώς στενότερης ένωσης μεταξύ των λαών της Ευρώπης» που θα μπορεί να αντιμετωπίσει αποτελεσματικότερα τις προκλήσεις των επόμενων ετών. Προκλήσεις οι οποίες πηγάζουν από τις αλλαγές στη διεθνή κατάσταση, από την οικουμενοποίηση της οικονομίας και τις συνέπειές της για την απασχόληση, την ανταγωνιστικότητα και τη δημιουργία θέσεων εργασίας μέσα στην Ένωση, από την τρομοκρατία, το λαθρεμπόριο ναρκωτικών και το διεθνές έγκλημα, από τις μεταναστευτικές πιέσεις και τις οικολογικές ανισορροπίες. Επιπλέον, «η μελλοντική διεύρυνση, που συνιστά ιστορική αποστολή αλλά και μεγάλη ευκαιρία για την Ευρώπη, αποτελεί επίσης πρόκληση για την ένωση σ' όλες της τις διαστάσεις», υπογραμμίζεται στο κείμενο των συμπερασμάτων της Προεδρίας.

Τα συμπεράσματα του Συμβουλίου του Τορίνου έχουν τη μορφή εντολής και ζητούν από τη Διακυβερνητική Διάσκεψη να διαμορφώσει ένα νέο θεσμικό πλαίσιο πιο αποτελεσματικό σε ό,τι αφορά τον έλεγχο του διεθνούς εγκλήματος, της τρομοκρατίας, της διακίνησης ναρκωτικών, αναπτύσσοντας παράλληλα πιο αποτελεσματικές πολιτικές ασύλου και μετανάστευσης. Επίσης, η Διάσκεψη καλείται να εξετάσει το καθεστώς των απομακρυσμένων περιοχών και να ασχοληθεί με το ζήτημα της επέκτασης της λήψης αποφάσεων διά πλειοψηφίας και της στάθμισης των ψήφων.

Αναζητώντας μια ενισχυμένη ικανότητα εξωτερικής δράσης, η Διακυβερνητική Διάσκεψη θα πρέπει να προσδιορίσει τις αρχές και τις περιοχές κοινής εξωτερικής πολιτικής καθώς επίσης και τη σχέση της Ε.Ε. με τη ΔΕΕ.

Θα μπορέσει όμως η Ε.Ε. να αναδείξει τη δική της προσωπικότητα σε θέματα άμυνας; Σ' αυτό το ερώτημα καλείται ν' απαντήσει η Διάσκεψη, που θα πρέπει να δημιουργήσει τη βάση πάνω στην οποία θα οικοδομηθεί η Ευρώπη της Άμυνας. Εξάλλου η διοργάνωση της ευρωπαϊκής άμυνας είναι αναπόσπαστο τμήμα των προποβουλιών που έχει προτείνει η Ε.Ε. για τη μεταρρύθμιση της Ατλαντικής Σημμαχίας και για την ενίσχυση του ρόλου και της ευθύνης των Ευρωπαίων μέσα σ' αυτό το πλαίσιο.

Σύμφωνα με το κείμενο των συμπερασμά-

των, η αναθεώρηση αναμένεται να κινηθεί σε τρεις άξονες:

- «Εγγύτητα της Ένωσης προς τους πολίτες της». Στο κεφάλαιο αυτό προτείνεται η επανεξέταση τόσο του εκδημοκρατισμού της Ε.Ε., όσο και της προσέγγισης της Ε.Ε. με τον ευρωπαίο πολίτη.

- «Οι θεσμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Με το κεφάλαιο αυτό προτείνεται να εξετασθούν νέες προτάσεις για την προσαρμογή και ανάπτυξη των θεσμών της Ε.Ε., με προοπτική τη νέα διεύρυνση και με στόχο την εμβάθυνση της δημοκρατικής διάστασης στην Ε.Ε.

- «Ενίσχυση της εξωτερικής Δράσης της Ε.Ε.» Σ' αυτόν τον τρίτο άξονα η Διακυβερνητική θα επιχειρήσει να διατυπώσει το πλαίσιο εκείνο που απαιτείται για την ανάπτυξη της ΚΕΠΠΑ. Αξίζει να υπογραμμισθεί ότι στο κεφάλαιο αυτό γίνεται αναφορά στην έννοια της «αμοιβαίας αλληλεγγύης».

Η Διακυβερνητική Διάσκεψη για την αναθεώρηση της Συνθήκης της Μάαστριχτ, είναι η πέμπτη κατά σειρά Διακυβερνητική Διάσκεψη στην Ιστορία της ΕΟΚ-Ε.Ε. Όλους αυτούς τους μήνες που προηγήθηκαν συζήτηση για την πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιστράφηκε γύρω από τις εργασίες και την έκθεση της Ομάδας Προβληματισμού.

Αν επιχειρούσαμε να χαρακτηρίσουμε τις προπαρασκευαστικές εργασίες της Ομάδας Προβληματισμού, θα λέγαμε ότι αυτές διεξήχθησαν μέσα σ' ένα κλίμα αβεβαιότητας, σκεπτικισμού και αμφισβήτησης.

Όπως σημείωνε εύστοχα και ο πρέσβης κ. **Στέφανος Σταθάτος** ο Αντί της 1ης Μαρτίου, μέσα σ' αυτό το κλίμα, οι περισσότερες από τις χώρες-μέλη, χωρίς οραματισμούς, επεδίωξαν, πρωτίστως, την προώθηση των εθνικών τους θέσεων, αλλά και με κοινή συνείδηση ότι η οικοδόμηση της Ε.Ε. θα πρέπει να συντελεστεί με την ενεργό συμμετοχή των πολιτών της και όχι ερήμην τους.

Κάπως έτσι φτάσαμε στη Διακυβερνητική, που άρχισε στις 29 Μα-

τίου στο Τορίνο, κι οι εργασίες της οποίας διεξαχθούν με βάση την έκθεση της Ομάδας Προβληματισμού. Ως γνωστόν η έκθεση της Ομάδας Προβληματισμού καλύπτει το θεσμικό πλαίσιο, την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) και τη θέση του ευρωπαίου πολίτη μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η έκθεση επιχειρήσε να διερευνήσει μια σειρά από θεσμικά θέματα σε συσχετισμό με την επικείμενη διεύρυνση της Ε.Ε., καθώς και θεσμικές επιπτώσεις είναι οι μόνες επιπτώσεις της διεύρυνσης που η Ομάδα Προβληματισμού δέχτηκε να εξετάσει. Όσο για τις άλλες επιμέρους διαστάσεις προβλημάτων, προέκυψαν από τη θεσμική, και τους άλλους τομείς δράσης της Ε.Ε., αδικούνται σε μεγάλο βαθμό από την έκθεση της Ομάδας Προβλημα-

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ

Στο προηγούμενο τεύχος εκ παραδρομής αναφέρθηκε ότι το άρθρο του καθηγητή Αργύρη Φατούρου για τη Διακυβερνητική ήταν από συνέδριο του ΕΛΙΑΜΕΠ.

Το άρθρο αυτό ήταν τα συμπεράσματα μιας ημερίδας που διοργάνωσε για τη Διακυβερνητική Διάσκεψη στις 26 Ιανουαρίου το Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών και Ερευνών (ΕΚΕΜΕ).

Ζητούμε συγγνώμη τόσο από τον φίλο του περιοδικού Αργύρη Φατούρο όσο και από το ΕΚΕΜΕ. Όσο για το ΕΛΙΑΜΕΠ, διοργάνωσε κι αυτό συνέδριο για τη Διακυβερνητική αλλά πολύ πρόσφατα, την περασμένη Πέμπτη και Παρασκευή, 4 και 5 Απριλίου.

μού, που ηθελημένα αυτοπεριορίστηκε σε ορισμένα μόνο από τα εκ-
ρεμή θέματα, τόνιζε πολύ εύστοχα ο καθηγητής Αργύρης Φατούρος
προυσιάζοντας τα συμπεράσματα μιας συζήτησης που διοργάνωσε το
ΕΚΕΜΕ στις 26 Ιανουαρίου (βλ. Αντί της 29/3/96).

«Με διαφορές απόψεων και διαφορές φιλοσοφίας στην εκτίμηση των
προβλημάτων», πήγε στη Διακυβερνητική ή Ευρωπαϊκή Ένωση, σύμ-
ωνα με τις δηλώσεις της υπουργού Εξωτερικών της Ιταλίας, Σουζάνας
νιέλι. Έτσι καθώς η πραγματική συζήτηση δεν φαίνεται να γίνεται, η
Ε. ακολουθεί μια μέθοδο που έχει χρησιμοποιηθεί και στο παρελθόν:
η «φυγή προς τα εμπρός». Ο Α. Φατούρος υπογραμίζει: «Μόλις προ-
ωθήσεις προς την κατεύθυνση που έχει ήδη καθορίσει, αλλά προτού
κόμη ολοκληρωθεί η πρόοδος, η Κοινότητα θέτει νέους συγκεκριμέ-
ους στόχους και συγκεντρώνει τις προσπάθειές της στην επίτευξή τους,
ποφεύγοντας όμως κάθε φορά να διατυπώσει δεσμευτικά ή έστω επί-
ημα τους απώτερους στόχους και να επιλύσει τα θεμελιώδη δικαιопо-
τικά προβλήματα που αντιμετωπίζει», και συμπληρώνει: «Αυτό συνέ-
η πεντακάθαρα με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη και το όραμα της ενι-
ίας αγοράς στα μέσα της περασμένης δεκαετίας. Αυτό δοκίμασαν να
άνουν με την ΟΝΕ στο Μάαστριχτ, αλλά εκεί το πράγμα δεν απέδω-
ε».

Η διαμόρφωση ενός ικανού συστήματος διακυβέρνησης φαίνεται να
ίναι το κεντρικό ζήτημα που θα κρίνει τη λειτουργικότητα και συνάμα
την αποτελεσματικότητα της Ε.Ε. Αυτή είναι και η διαπίστωση εκθέσε-
ων πολλών ερευνητικών Ινστιτούτων που παρακολουθούν συστηματικά
τις εθνικές απόψεις για την εφαρμογή της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής
Ένωσης. Μια τέτοια έκθεση παρουσίασε κι ένα δίκτυο δεκατεσσάρων
ρευνητικών Ινστιτούτων (ένα από κάθε κράτος μέλος της Ε.Ε. πλην
λουξεμβούργου, από την Ελλάδα συμμετείχε το ΕΚΕΜΕ) με το συντο-
ισμό του *Istituto Affari Internazionali* της Ρώμης. Η πρώτη και καίρια
ιαπίστωση της έκθεσης είναι «η μείωση της δημόσιας αποδοχής και
τήριξης της διαδικασίας ευρωπαϊκής ενοποίησης. Αυτή προέρχεται
πό το έλλειμμα δημοκρατίας και από το έλλειμμα αποτελεσματικότη-
ς που, μαζί με τις νέες εξωτερικές προκλήσεις, απαιτούν αναθεώρηση
ων στόχων της ενοποίησης και μεταβολές στη λειτουργία της Ένωσης».
Θα μπορέσει όμως η Διακυβερνητική του 1996 να ολοκληρώσει εκεί-
ο που ξεκίνησε στο Μάαστριχτ σε μια εποχή μάλιστα όπου το νέο ευ-
ρωπαϊκό και διεθνές πολιτικό και γεωστρατηγικό περιβάλλον απαιτεί
ια ισχυρότερη πολιτική ένωση. Σύμφωνα με την έκθεση των δεκατεσ-
άρων Ινστιτούτων η επιτυχία της Διακυβερνητικής θα κριθεί, από την
ιοθέτηση ορισμένων σημαντικών μέτρων όπως:

- Η επέκταση της πλειοψηφικής λήψης αποφάσεων και στα τρία βά-
ρα
- Η διατήρηση των σημερινών αρμοδιοτήτων της Επιτροπής.
- Η επέκταση των αρμοδιοτήτων του ΔΕΚ στο τρίτο βάθρο
- Ο στενός σύνδεσμος ΚΕΠΠΑ και αμυντικής πολιτικής

ΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Για τη θεσμική μεταρρύθμιση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, βλέπε αναλυτικά δύο
ελέτες που κυκλοφόρησαν πρόσφατα: Π. Καζάκος, *Θεσμικές μεταρρυθμίσεις
την Ευρωπαϊκή Ένωση*, εκδόσεις Ι. Σιδέρης 1996, βιβλιοθήκη Διεθνών και Ευ-
ρωπαϊκών Μελετών και Κ. Στεφάνου, *Θεσμική μεταρρύθμιση της Ευρωπαϊκής
Ένωσης*, εκδόσεις Παπαζήση 1996.

Για το ζήτημα της νέας διεύθυνσης βλέπε: Π. Ιωακειμίδης, *Η νέα διεύθυνση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Ελλάδα, Κύπρος, Βαλκάνια, Αν. Ευρώπη. Προ-
λήματα, Συνέπειες, Στρατηγική*. Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 1996 και Σ. Βαλντέν
(ελλογικό). *Η διεύθυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις χώρες της Κεντρικής
και Ανατολικής Ευρώπης και η Ελλάδα*. Έκδοση ΕΚΕΜ 1996.

Στο συλλογικό έργο: «Προτεραιότητες και στρατηγική για την αναθεώρηση του
Μάαστριχτ», σσ. 70-71.

op. cit. σσ. 14-16.

Για την ΚΕΠΠΑ, βλέπε τα άρθρα του Επιτρόπου Μαρσελίνο Ορέχα και της
μα Μπονίνο στο ειδικό αφιέρωμα της *Revue du marché unique européen*

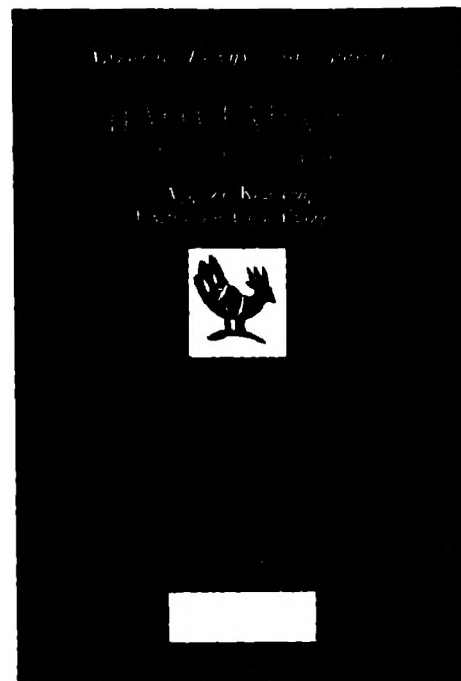
3/1995

Ἀρχαῖοι Ἑλληνες συγγραφεῖς

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

Βίοι παράλληλοι

Ἀγῆς & Κλεομένης
Τιβέριος & Γάιος Γράχχος

ΕΠΙΣΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΒΙΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΙ

Ἀριστείδης - Μάρκος Κάτων

Μετάφραση: Λουκάς Κούσουλας

Νικίας - Κράσσοι

Μετάφραση: Λουκάς Κούσουλας

Πύρρος - Μάριος

Μετάφραση: Λουκάς Κούσουλας

ΑΡΧΑΙΟΙ ΛΥΡΙΚΟΙ - ΙΑΜΒΟΓΡΑΦΟΙ

Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια

Γιάννης Δάλλας

ΜΙΚΡΑ ΛΥΡΙΚΑ

Μετάφραση: Σωτήρης Κακίσης

ΣΑΠΦΩ: Τά ποιήματα

Μετάφραση: Σωτήρης Κακίσης

ΑΛΚΑΙΟΣ: Τά ποιήματα

Μετάφραση: Σωτήρης Κακίσης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθοῦν τό ἑλληνικό βιβλίον

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ.: 3607744

ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ

Ο ΒΑΛΕΣΑ ΕΠΕΣΤΡΕΨΕ

Ο πρώην πρόεδρος της Πολωνίας, ιστορικός ηγέτης της Αλληλεγγύης και νομπελίστας, **Λεχ Βαλέσα**, επέστρεψε πριν από λίγες ημέρες εκεί όπου ανδρώθηκε ο ίδιος, αλλά και η Αλληλεγγύη: στα ναυπηγεία του Γκτανσκ. Επέστρεψε βέβαια με την υπηρεσιακή του Μερσεντές και συνοδεία του προσωπικού του φρουρού ο οποίος αμοιβεται με τριπλάσιο μισθό από αυτόν που θα παίρνει ο Βαλέσα στα ναυπηγεία ως ηλεκτρολόγος.

Λύση ανάγκης ή πολιτική λύση; Το πολωνικό κράτος δεν έχει ακόμα θεσμοθετήσει τη συνταξιοδότηση των πρώην προέδρων και δεν αποκλείεται ο Βαλέσα να έχει ανάγκη το μισθό αυτό για να συντηρήσει την πολυμελή οικογένειά του. Από την άλλη πλευρά, πιθανόν η πικρία της πρόσφατης ήττας να οδήγησε τον Βαλέσα εκεί όπου μπορεί και πάλι να διεκδικήσει την εμπιστοσύνη του πολωνικού λαού και να εκφράσει τα όνειρά του.

ΞΑΝΑΧΤΥΠΗΣΑΝ

Κύμα αντιδράσεων ξεσήκωσε στις Ηνωμένες Πολιτείες ο άγριος ξυλοδαρμός δύο μεξικανών λαθρομεταναστών από αμερικανούς αστυνομικούς στην Καλιφόρνια. Ο οδηγός του φορτηγού με τους μεξικανούς λαθρομετανάστες δεν σταμάτησε στο σήμα των αστυνομικών, άρχισε μια πολύωρη καταδίωξη, που κατέληξε στον άγριο ξυλοδαρμό δύο από τους μετανάστες. Τηλεοπτικά σκηνικά κύλησαν από

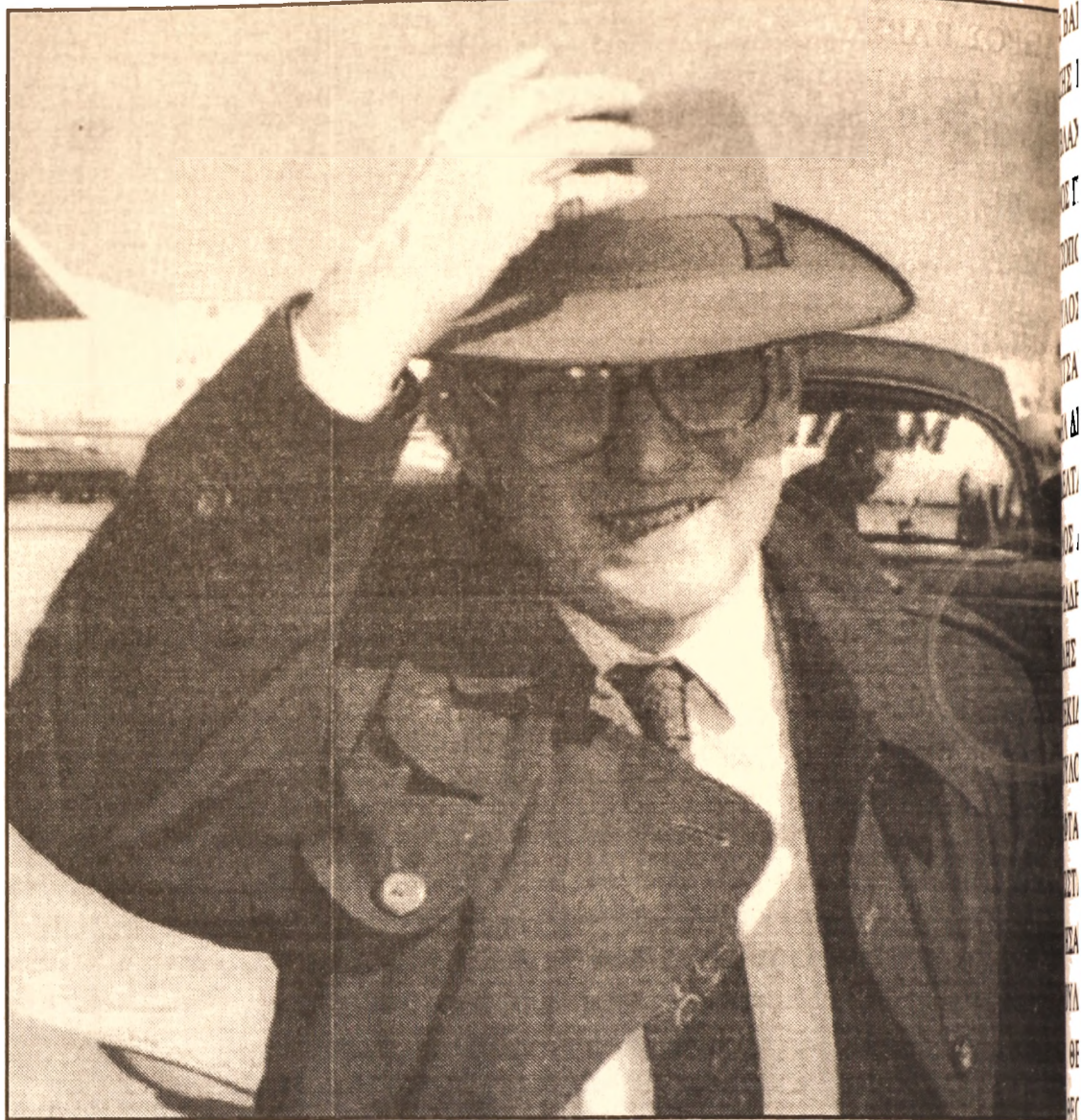
ελικόπτερο τις δραματικές σκηνές, που έκαναν το γύρο του κόσμου επαναφέροντας στο προσκήνιο τα ερωτηματικά για τον υπερβάλλοντα ζήλο των αμερικανών αστυνομικών.

ΤΟ ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ ΕΝΟΣ ΒΟΜΒΙΣΤΗ

Έναν πρώην καθηγητή μαθηματικών στο Πανεπιστήμιο του Μπέρκλεϋ και αριστούχο του Χάρβαρντ, τον **Θήοντορ Καζίνσκι**, συνέλαβαν και κρατούν οι αμερικανικές αρχές ως ύποπτο για μια σειρά βομβιστικές επιθέσεις με παγιδευμένα δέματα σε αεροδρόμια και σε πανεπιστήμια. Προς το παρόν, εναντίον του Καζίνσκι έχουν απαγγελθεί κατηγορίες για κατοχή εκρηκτικών. Ο ιδιόρρυθμος βομβιστής, όποιος και εάν είναι, δημοσιοποίησε πριν από λίγο καιρό τις απόψεις του με ένα μανιφέστο που δημοσιεύτηκε στην *Ουόσινγκτον Ποστ*. Στο μανιφέστο αυτό αναφέρεται ότι με τις βομβιστικές αυτές επιθέσεις ο δράστης εκφράζει την αντίθεσή του στη βιομηχανική κοινωνία και ζητά τη συγκρότηση μικρών κοινωνιών των 100 ατόμων, για να ξεφύγει ο κόσμος από τις αρνητικές επιπτώσεις της σημερινής κοινωνίας.

ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

«Η όποια πρόοδος στα Βαλκάνια εξαρτάται από τη διατήρηση της ειρήνης και της σταθερότητας σε όλη την περιοχή των Βαλκανίων και ιδιαίτερα στις χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Πιστεύουμε ότι είναι απαραίτητο να

υπάρξει πρόοδος στην αναδημιουργία μιας πολυκοινοτικής, πολυπολιτισμικής, δημοκρατικής κοινωνίας των πολιτών στη Βοσνία και ότι οι παρούσες ρυθμίσεις θα πρέπει να βελτιωθούν σημαντικά προς αυτή την κατεύθυνση».

Αυτό αναφέρει μεταξύ άλλων το ψήφισμα του Διεθνούς Συνεδρίου για την «Πολιτική Δημοκρατία και Κοινωνία των Πολιτών στα Βαλκάνια», που διοργάνωσε στη Θεσσαλονίκη στις 29-31 Μαρτίου 1996 η «Ένωση για τη Δημοκρατία στα Βαλκάνια».

Όπως τονίζεται στο ψήφισμα, αποφασίστηκε η δημιουργία στη Θεσσαλονίκη ενός κέντρου για τη Δημοκρατία στα Βαλκάνια, καθώς και η έκδοση ενός διμηνιαίου ενη-

μερωτικού δελτίου. Σ' αυτή την τριήμερη συνάντηση, πενήντα διανοούμενοι από τις χώρες της νοτιοανατολικής Ευρώπης είχαν την ευκαιρία να συζητήσουν για θέματα όπως ο ρόλος των ΜΜΕ στις βαλκανικές χώρες, η συμβολή των μη κυβερνητικών οργανώσεων στον εκδημοκρατισμό των Βαλκανίων και η προώθηση των δημοκρατικών θεσμών.

Από ελληνικής πλευράς συμμετείχαν οι: Κ. Ζέπος, Α. Μανιτάκης, Μ. Κακογιάννης, Π. Παπασαραντόπουλος, Κ. Καρράς, Γ. Κολιόπουλος, Γρ. Χατζηδημητρίου, Ν. Ευθυμιάδης, Ρ. Τσελέπογλου, Γ. Μπουτάρης, Μ. Παπαγιαννάκης, Σ. Κούλογλου, Σ. Ντάλης, Ν. Βουλέλης, Α. Κούρκουλας, Ν. Γεωργιάδης και Α. Ταχιάος.

Ο υπουργός Βρετανίας, Ντόγκ Χογκ, επιστρέφει από το Λουξεμβούργο μετά την κρίση «τρελών» αγελάδων. Το ωραίο είναι ό

κ. Μίιτσορ επέρριψε ευθύνες για το κ που προκλήθηκε ε αγορές κρέατος Ευρώπης σ «υστερικό» Τύπο πυροδότησε μια ακ αντι-ευρωπαϊκή εκστρατεία. Σύνθημα καταφύγιο πολιτικ για να αποστρέψω την κριτική από δικές τους τεράστιες ευθύνες

ΑΓΡΑΣ ΑΓΓΕΛΟΥ ΑΓΓΕΛΟΜΑΤΗΣ ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΘΑΝΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ ΑΒΕΡΩΦ-ΤΟΣΙΤΣΑΣ ΑΙΝΙΑΝ
ΑΞΕΛΟΣ ΑΡΑΟΥΖΟΥ ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΒΑΚΑΛΟ
ΠΟΥΛΟΣ Α. ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ Ν. ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ ΒΑΛΤΑ
ΩΡΟΣ ΒΑΡΣΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ ΒΑΤΖΙΑΣ
ΒΕΝΕΖΗΣ ΒΙΖΥΗΝΟΣ ΒΙΚΕΛΑΣ ΒΙΤΤΙ ΒΛΑΜΗ ΒΛΑ
ΕΤΟΣ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ ΒΛΑΧΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟΣ ΓΑΒΑΛΑ

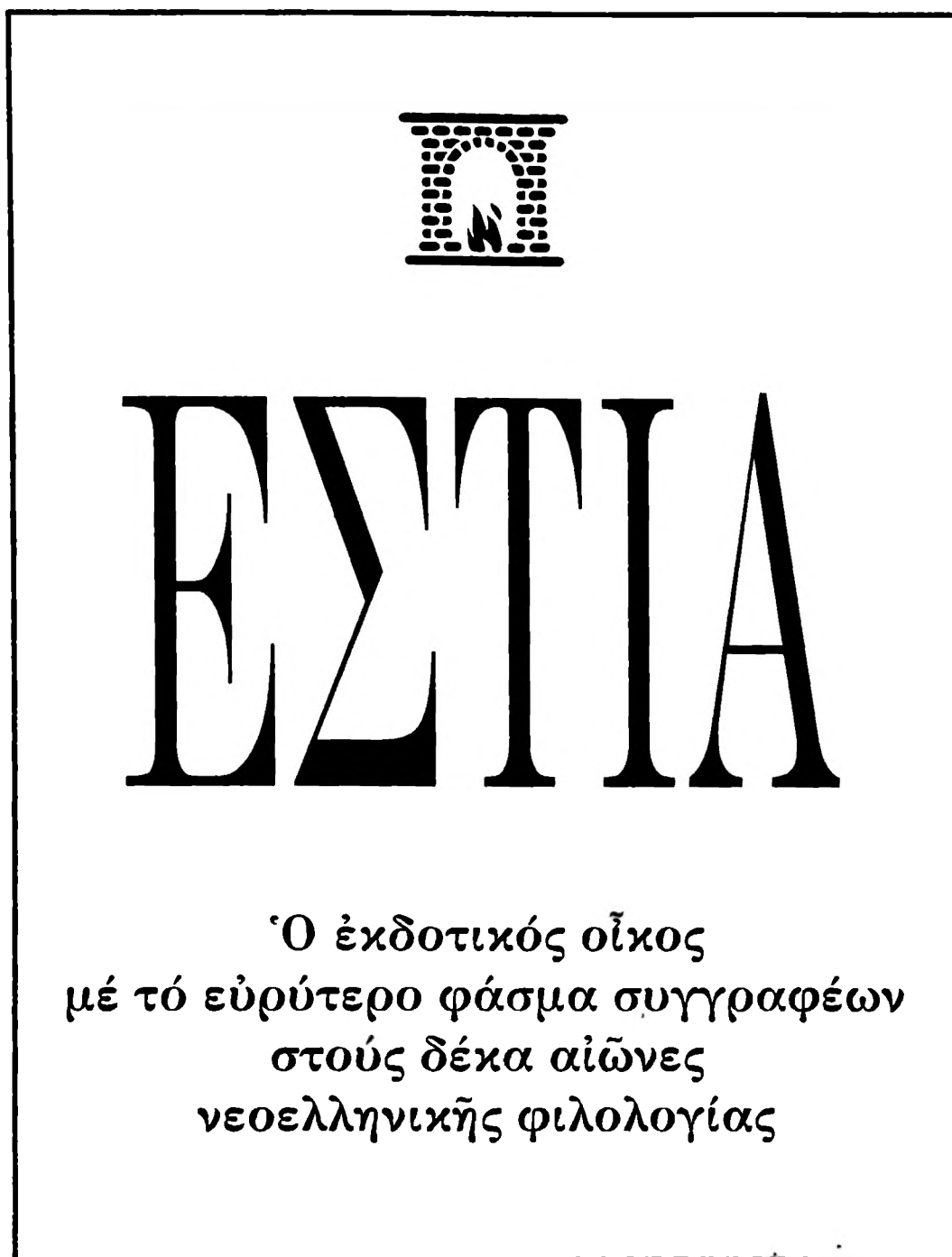
ΓΑΪΤΑΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕ
ΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ ΓΙΑΝ
ΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΚΟΛΦΗΣ
ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ ΔΑΡΑΚΗ
ΔΑΝΙΗΛ ΔΕΛΗΓΙΩΡΓΗ
Π.Σ. ΔΕΛΤΑ ΔΕΣΠΟΤΟ
ΠΟΥΛΟΣ ΔΗΜΟΥ ΔΗ
ΜΗΤΡΙΑΔΗΣ ΔΡΑΚΟΝ
ΤΑΕΙΔΗΣ ΔΟΞΙΑΔΗΣ
ΕΝΕΠΕΚΙΔΗΣ ΕΠΙΣΚΟ
ΠΟΠΟΥΛΟΣ ΕΥΘΥΜΙΑ
ΔΗ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ ΖΑ
ΛΟΚΩΣΤΑΣ ΖΩΓΡΑ
ΦΟΥ ΗΣΑΪΑ ΘΕΟΔΩΡΑ
ΚΟΠΟΥΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΙ
ΔΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥ
ΛΟΣ ΘΕΟΤΟΚΑΣ ΘΕΟ
ΤΟΚΗΣ ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΙΑ
ΤΡΙΔΗ ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ
ΚΑΚΟΥΡΗ Ο. ΚΑΚΡΙ
ΔΗ Ι.Θ. ΚΑΚΡΙΔΗΣ Φ.
ΚΑΚΡΙΔΗΣ ΚΑΛΒΟΣ
ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗ ΚΑΝΕΛ
ΛΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΠΑΝ

ΤΑΗ ΚΑΠΑΝΤΑΗΣ ΚΑΡΑΒΙΑΣ ΚΑΡΑΓΑΤΣΗΣ ΚΑΡΑ
ΓΙΩΡΓΑΣ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ ΚΑΡΤΕΡΗΣ
ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ ΚΑΣΤΡΙΝΑΚΗ ΚΑΤΑΡ
ΤΖΗΣ ΚΑΨΩΜΕΝΟΣ ΚΙΤΣΙΚΗΣ ΚΟΡΑΗΣ ΚΟΔΡΙΚΑΣ
ΚΟΚΚΙΝΗΣ ΚΟΛΙΝΙΑΤΗΣ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ ΚΟΥΡΤΟΒΙΚ
ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ ΚΟΡΝΑΡΟΣ ΚΡΑΝΑΚΗ ΚΡΙΑΡΑΣ Κ.

ΚΥΡΙΑΖΗΣ Ν. Κ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ ΚΥΡΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΛΑΔΙΑ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ ΛΥΜΠΕΡΑΚΗ Α. ΜΑΤΕΣΗΣ Π.
ΜΑΤΕΣΙΣ ΜΑΓΚΛΗΣ ΜΑΝΙΑΤΑΚΟΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ ΜΑ
ΤΣΑΣ ΜΕΓΑΣ ΜΕΛΑΧΡΙΝΟΣ ΜΕΡΑΚΛΗΣ ΜΗΤΡΟ
ΠΟΥΛΟΥ ΜΗΤΣΑΚΗΣ ΜΟΙΣΙΟΔΑΞ ΜΟΣΚΟΒΗΣ
ΜΟΣΧΟΣ ΜΠΕΡΓΑΔΗΣ ΜΥΡΙΒΗΛΗΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ
ΝΑΚΟΥ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΟΥΡΑΝΗΣ ΠΑΛΑΙΟ
ΛΟΓΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ
ΠΑΛΛΗΣ ΠΑΠΑ ΠΑ
ΠΑΔΑΚΗΣ ΠΑΠΑΔΙΑ
ΜΑΝΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟ
ΠΟΥΛΟΣ ΠΑΠΑΔΟ
ΠΟΥΛΟΥ ΠΑΠΑΚΩ
ΣΤΑΣ ΠΑΠΑΚΩΝ
ΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΝ
ΤΩΝΙΟΥ ΠΑΠΑΡΡΗ
ΓΟΠΟΥΛΟΣ ΠΑΡΝΗΣ
ΠΑΤΑΤΖΗΣ ΠΕΡΑΝ
ΘΗΣ ΠΕΤΣΑΛΗΣ ΠΕ
ΤΡΟΥ ΠΙΤΤΑΣ ΠΟΛΙ
ΤΗΣ ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΣ
ΠΡΕΒΕΛΑΚΗΣ ΡΗΓΑΣ
ΡΙΚΑΚΗΣ ΡΟΔΗΣ ΡΟ
ΔΟΚΑΝΑΚΗΣ ΡΟΖΑ
ΝΗΣ ΡΟΪΔΗΣ ΡΟΥΣ
ΣΟΣ ΡΟΥΦΟΣ ΡΩΜΑΣ
ΣΑΜΟΥΗΛΙΔΗΣ ΣΑ
ΡΑΝΤΗ ΣΑΡΔΕΛΗΣ ΣΕ
ΦΕΡΗΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ
ΣΚΑΡΟΣ ΣΤΑΪΚΟΣ
ΣΤΑΜΕΛΟΣ ΣΤΑΣΙΝΟ

ΠΟΥΛΟΣ ΣΤΑΥΡΟΥ ΣΦΑΕΛΛΟΥ ΤΑΜΒΑΚΑΚΗΣ ΤΑΡ
ΣΟΥΛΗ ΤΑΤΣΟΠΟΥΛΟΣ ΤΕΡΕΝΤΣΙΟ ΤΕΡΖΑΚΗΣ ΤΖΩΡ
ΤΖΟΓΛΟΥ ΤΡΙΒΙΖΑΣ ΤΣΑΚΝΙΑΣ ΤΣΑΤΣΟΣ ΤΣΑΤΣΟΥ ΤΣΙ
ΡΟΠΟΥΛΟΣ ΦΑΚΙΝΟΣ ΦΩΚΑΣ ΧΑΡΗΣ ΧΑΡΤΟΚΟΛΛΗΣ
ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΗΣ ΧΑΤΖΗΘΕΟΚΛΗΤΟΣ ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ
ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ ΧΡΥΣΟΧΟΟΥ ΧΩΜΕΝΙΔΗΣ ΨΥΧΑΡΗΣ

Ο έκδοτικός οίκος
μέ τό ευρύτερο φάσμα συγγραφέων
στούς δέκα αιώνες
νεοελληνικῆς φιλολογίας

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ “ΕΣΤΙΑΣ”, Ι.Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.

ΑΘΗΝΑ	Σόλωνος 60	Τηλ. (1)3633780	Fax: (1)3606759
ΘΕΣ/ΝΙΚΗ	Πλάτωνος 17	Τηλ. (1)229836	Fax: (1)229873
ΛΕΥΚΩΣΙΑ	Κ. Παλαιολόγου 14	Τηλ. (3572)467558	Fax: (3572)467440

Με ιδιαίτερο ενδιαφέρον το *Αντί* παρακολουθεί, στα τελευταία ιδιαίτερα τεύχη του, το ελληνικό λόμπυ στην Αμερική, ενώ ενδιαφέρεται και για την πολιτική δραστηριότητα κάθε ελληνικής παροικίας, σε οποιοδήποτε σημείο του πλανήτη. Στο σημερινό μας τεύχος, ο κ. Σταύρος Μπασέας επιχειρεί να φωτίσει τη δυναμική της Ελληνορθόδοξης Εκκλησίας της Αμερικής, ενόψει μάλιστα της ήδη διακηρυγμένης πρόθεσης για αποχώρηση του νυν αρχιεπισκόπου Ιακώβου. Δημοσιεύεται επίσης ένα πρώτο άρθρο του κ. Κώστα Καραμάρκου, σχετικό με την ελληνική κοινότητα της Αυστραλίας.

Η διαδοχή του Ιακώβου

• **ΕΝΗΛΙΚΙΩΝΕΤΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ;**

του Σταύρου Μπασέα

Η διαμάχη μεταξύ του αρχιεπισκόπου κ. Ιακώβου και του Πατριαρχείου φαίνεται ότι «διευθετήθηκε» μάλλον υπέρ του κ. Ιακώβου. Ο αρχιεπίσκοπος θα αποχωρήσει στο τέλος του Ιουλίου 1996 και δεν θα αναγκασθεί να υποστεί οικονομικό έλεγχο, το αποτέλεσμα του οποίου σίγουρα δεν θα βοηθούσε στην υστεροφημία του. Ο τρόπος που παρουσιάστηκε η διαμάχη, καθώς και ο τρόπος «διευθέτησης» της, δεν βοήθησε στο να γίνει ένας νηφάλιος όσο και απαραίτητος διάλογος για τα ουσιαστικά προβλήματα εξέλιξης της Εκκλησίας και κατ' επέκταση και της ομογένειας στην Αμερική. Η πρόσφατη τρικυμία εν ποτηρίω πήρε διαστάσεις που δεν έχει μέσα από τις στήλες των ελλαδικών και των ελληνόφωνων μέσων

Ο αγώνας διαδοχής του αρχιεπισκόπου Ιακώβου έχει αρχίσει στους ορθόδοξους εκκλησιαστικούς κύκλους της Αμερικής.

ενημέρωσης της Ασόριας της Νέας Υόρκης, τα οποία χειρίστηκαν το θέμα με τον ίδιο τρόπο που καλύπτουν και τα ελλαδικά πράγματα. Αυτό δεν πρέπει να εκπλήσσει, αφού είναι κοινό μυστικό στους παροικούντες ότι ο αρχιεπίσκοπος, όπως και μερικοί παροικιακοί «παράγοντες», έχουν εκμισθώσει γνωστούς ελλαδίτες δημοσιογράφους/σχολιαστές

για τις δημόσιες σχέσεις τους.

Το μικρό όμως πρόβλημα της παραμονής ή όχι του κ. Ιακώβου επισκίασε το μεγάλο και ουσιαστικό πρόβλημα ταυτότητας που διέρχεται η Εκκλησία. Η Εκκλησία βρίσκεται στο τελευταίο στάδιο μιας σημαντικής μεταλλαγής.

Δημιούργημα μεταναστών που έπρεπε μαζί με τις θρησκευτικές να καλύπτει και τις κοινωνικές, πολιτιστικές και εθνικές τους ανάγκες, τώρα καλείται από τους σημερινούς πιστούς της να επικεντρώσει την προσοχή της στην ικανοποίηση των θρησκοπνευματικών τους κυρίως αναγκών. Τα άλλα ενδιαφέροντά τους, οι σημερινοί πιστοί μπορούν να τα καλύπτουν σε άλλους χώρους της αμερικανικής κοινωνίας, στην οποία, τώρα πια, είναι επιτυχώς ενταγμένοι. Θέματα όπως η υπεράσπιση των ελληνικών εθνικών θεμάτων καθώς και οι συνεχείς εκκλήσεις για την προστασία του Πατριαρχείου δεν κατέχουν υψηλή θέση στον πίνακα ενδιαφερόντων πολλών οπαδών της.

Ο αρχιεπίσκοπος, που είναι ενήμερος του προβλήματος και των διαστάσεών

Ο Σταύρος Μπασέας είναι διδάκτωρ Ηλεκτρολόγος Μηχανικός και εργάζεται στην εταιρεία BELTONE, όπου είναι υπεύθυνος Προωθημένης Έρευνας και Ανάπτυξης. Παραμένει στο εξωτερικό τα τελευταία 20 χρόνια όπου παρακολουθεί τις δραστηριότητες της παροικίας και συμμετέχει σ' αυτές.

του, το χρησιμοποίησε σαν φόβητρο στην αντιπαράθεσή του με το Πατριαρχείο. Κάνει κινήσεις, ανοικτές ή καλυμμένες, προειδοποιώντας τον πατριάρχη πως το κλίμα στην Αμερική δεν είναι πρόσφορο σε «εξωτερικές» παρεμβάσεις. Στην προσπάθειά του να ελέγξει την διαδοχή του, όταν και όποτε αυτός θα αποφάσιζε να αποχωρήσει, δεν διστάζει να ρίχνει

Επειδή τα τελευταία 20 χρόνια διοικεί την Εκκλησία δικτατορικά, μόνος πια τώρα πρέπει και να σηκώσει το βάρος των άτυχων διαχειριστικών και επενδυτικών του επιλογών, όπου η Εκκλησία έχασε πολλά εκατομμύρια δολάρια.

Ο κ. Ιάκωβος, λοιπόν, έχει λόγους να φοβάται τον έλεγχο και να θέλει να έχει λόγο στην επιλογή του διαδόχου του για

νώσεις με συνολική αντίληψη για τα προβλήματα της Εκκλησίας δεν συμμερίζεται τους ενδοιασμούς και την ευθυνοφοβία των συνοδικών.

Αυτό το κομμάτι απαιτεί διαφάνεια και επιστροφή στην «πνευματική» παράδοση της εκκλησίας. Μέσα από έντυπα και άλλα μέσα επικοινωνίας, εκφράζουν την αντίθεσή τους στον «εκκοσμικευμένο» τρόπο διοίκησής της. Αμφισβητούν τον «κοσμικό» τρόπο λειτουργίας της Εκκλησίας, καθώς και τα μεγαλοπρεπή δείπνα και δεξιώσεις στα οποία αναλώνεται η ηγεσία της και τα οποία λειτουργούν ως τα μοναδικά πρότυπα για τους πιστούς. Μερικοί από τους αμφισβητίες, προχωρούν ακόμη πιο πέρα και δηλώνουν ότι ακόμη και οι εκδηλώσεις και δραστηριότητες εθνικού ή πολιτιστικού περιεχομένου ή η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας δεν αποτελούν αποστολή της Εκκλησίας.

Αυτές οι απόψεις είναι διάχυτες, αν και λίγοι τολμούν να τις δημοσιοποιήσουν. Οι θέσεις αυτές δεν προέρχονται από κάποιους που δεν έχουν ή δεν εκτιμούν την ελληνική παιδεία και πολιτισμό. Απλούστατα, αυτοί οι πιστοί δεν συζητούν για το μέλλον του ελληνισμού, χωρίς να σημαίνει ότι δεν τους ενδιαφέρει, αλλά για το μέλλον της Ορθόδοξης Εκκλησίας στην Αμερική. Αυτά τα δύο δεν είναι, ούτε πρέπει να είναι ταυτόσημα ούτε στην Ελλάδα και, πολύ περισσότερο, ούτε και εδώ στην Αμερική. Αν ταυτισθούν, τότε, ειδικά εδώ, η εκκλησία θα ακολουθήσει την εκ των πραγμάτων φθίνουσα πορεία του ελληνισμού. Είναι λοιπόν απαραίτητο, λέγουν, αυτά τα δύο να αποσυνδεθούν ώστε στο τέλος να υπάρχει μια όχι ευκαταφρόνητη παρουσία μέσα από μια ισχυρή Αμερικανική Ορθόδοξη Εκκλησία.

Τον κορμό αυτής της Αμερικανικής

Μερικοί από τους αμφισβητίες δηλώνουν ότι ακόμη και οι εκδηλώσεις και δραστηριότητες εθνικού ή πολιτιστικού περιεχομένου ή η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας δεν αποτελούν αποστολή της Εκκλησίας.

λίδι στη φωτιά. Ίσως ο ίδιος πιστεύει ότι θα είναι σε θέση να ελέγξει τους ανέμους που σπέρνει.

Πριν γίνει αναφορά στα προβλήματα ταυτότητας ή ενηλικίωσης της Εκκλησίας, ας γίνει μια σύντομη αξιολόγηση του αναστήματος και της προσωπικότητας του αρχιεπισκόπου. Ο αρχιεπίσκοπος λειτούργησε και λειτουργεί σαν ένας φαναριώτης με πολιτικό αισθητήριο και διορατικότητα. Αυτό το αισθητήριο τον οδήγησε να υποστηρίξει το κίνημα του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ, μόνος αυτός από τους άλλους αρχηγούς χριστιανικών δογμάτων, και η ίδια διορατικότητα τον οδήγησε να υποστηρίξει τον πρόεδρο Μπους στην αντιπαράθεση του με τον Δουκάκη, για να τονίσει ότι οι ελληνικής καταγωγής πολίτες δεν ψηφίζουν με μοναδικό γνώμονα την καταγωγή του υποψηφίου. Η ενέργεια αυτή, επίσης, αντανακλά και μια πραγματικότητα που φαίνεται να παραγνωρίζεται στην Ελλάδα, ότι δηλαδή εκτός των μεγάλων πόλεων υπάρχουν εκκλησίες για τους πιστούς των οποίων η ελληνική καταγωγή του Δουκάκη δεν σημαίνει και πολλά πράγματα.

Ο αρχιεπίσκοπος, με όλα τα θετικά του, έχει και τις γνωστές αμαρτίες που αφορούν τις επιλογές του για τα ελλαδικά πράγματα. Δεν χρειάζεται όμως να τις επαναλάβουμε, γιατί δεν είναι και καθοριστικές για την αποτίμηση του έργου του στην Αμερική. Αντίθετα, εδώ, πολύ καθοριστικό ρόλο θα παίξει η από μέρους του άσχημη οικονομική διαχείριση των οικονομικών της Εκκλησίας καθώς και το ηγεμονικό μοντέλο διοίκησης που έχει καθερώσει. Αυτό το μοντέλο κρατά ανεργές ζωντανές δυνάμεις που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην ομαλή εξέλιξη της Εκκλησίας.

να τον αποφύγει και στο μέλλον. Παρόμοιο έλεγχο όμως φαίνεται να τον φοβάται και η σύνοδος, γιατί θα αποδείκνυε έτσι και τη δική της ανικανότητα. Παρ' όλα αυτά, η σύνοδος δεν έχει αρραγές μέτωπο με τις πρόσφατες κινήσεις του. Φαίνεται ότι διαφοροποιούνται ο Σωτήριος του Καναδά, ο Αντώνιος της Καλιφόρνιας, ο Μάξιμος του Πίτσμπουργκ και ο (εκλιπών) Φίλιππος της Ατλάντα. Ο αρχιεπίσκοπος φαίνεται να υποστηρίζεται από τον Μεθόδιο της Βοστώνης τον οποίο προαλείφει για διάδοχό του, τον Σίλα της Νέας Υερσέης και τον Ιάκωβο του Σικάγου. Ο Μεθόδιος, ο οποίος θήτευσε για πολλά χρόνια μαζί με τον κ. Ιάκωβο, φαίνεται να έχει πάρει τον ηγεμονικό χαρακτήρα του αρχιεπισκόπου, χωρίς όμως τη φαναριώτικη διορατικότητα. Ο Μεθόδιος είναι αμερικανογεννημένος με άριστη γνώση και της ελληνικής και ήταν επίσης, μέχρι πρόσφατα, και σχολάρχης του Ελληνικού Κολλεγίου και της Θεολογικής σχολής της Αρχιεπισκοπής. Ο πατριάρχης Βαρθολομαίος ζήτησε την απομάκρυνσή του από τη σχολή, επειδή πρόσφατα αποκάλεσε το Πατριαρχείο

Καθοριστικό ρόλο θα παίξει η από μέρους του Ιακώβου άσχημη οικονομική διαχείριση των οικονομικών της Εκκλησίας, καθώς και το ηγεμονικό μοντέλο διοίκησης που έχει καθερώσει.

«μουσείο μεσανατολίτικης χώρας που θέλει να εκφέρει γνώμη για τα πράγματα μιας σύγχρονης Εκκλησίας, από απόσταση 7 χιλιάδων μιλίων».

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΑΛΛΑΓΩΝ

Ένα πολύ σημαντικό κομμάτι λαϊκών, μερικοί εκ των οποίων ανήκουν σε οργα-

Εκκλησίας θέσει και δύναμει μπορεί να τον αποτελέσει η σημερινή Ελληνορθόδοξη Εκκλησία, η οποία είναι η σημαντικότερη και η μεγαλύτερη μεταξύ των άλλων ορθόδοξων Εκκλησιών στην Αμερική, όπως η Ρωσική, η Σερβική, η Ουκρανική, η Ρουμανική, η Βουλγαρική, η Αντιοχείας (Αραβική) κ.λπ.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΔΙΑΣΠΟΡΑ

Όλες αυτές οι Εκκλησίες έχουν μια παρουσία στην αμερικανική ήπειρο κοντά 100 χρόνων η καθεμιά. Στην αρχή λειτουργούσαν χωριστά, αγνοώντας η μία την άλλη, τα τελευταία όμως 20 χρόνια συνεργάζονται όλο και πιο στενότερα με-

ταξύ τους και σιγά σιγά συνειδητοποιούν ότι μόνο ενωμένες θα μπορέσουν να υπάρξουν στο μέλλον. Τα σημεία αναφοράς της καθεμιάς ήδη έπαψαν να είναι αποκλειστικά οι χώρες προέλευσης των πιστών τους ή των προγόνων τους. Σήμερα, η μεγάλη πλειοψηφία των οπαδών

τους αναφέρεται στην κοινή αμερικανική εμπειρία. Έπαψαν να αισθάνονται εθνικές διασπορές.

Αυτή την ανατέλλουσα πραγματικότητα εξέφρασαν με επίσημο κείμενο-διακήρυξη τον περσινό Φεβρουάριο όλοι οι προκαθήμενοι των ορθόδοξων Εκκλησιών

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ

Υπολογίζεται πως η Αυστραλία πρωτοκατοικήθηκε από τους Aborigines πριν από 60.000 περίπου χρόνια. Ο βίαιος αγγλικός αποικισμός της χώρας άρχισε το 1788. Οι πρώτοι Έλληνες -7 ναυτικοί από την Ύδρα καταδικασμένοι από τους Άγγλους για πειρατεία- έφτασαν στο Σίδνεϋ το 1829. Το πρώτο ελληνικό μεταναστευτικό ρεύμα προς την Αυστραλία (350 περίπου απόμων), γύρω στα 1860, ήταν αποτέλεσμα της ανακάλυψης χρυσού στη Βικτώρια και τη Νέα Νότια Ουαλία.

Το 1897 ιδρύθηκε η Ελληνική Ορθόδοξη Κοινότητα Μελβούρνης και Βικτωρίας, το 1913 κυκλοφόρησε η πρώτη ελληνική εφημερίδα, η *Αυστραλία*, και το 1916 κυκλοφόρησε το πρώτο βιβλίο στα ελληνικά, *Η ζωή εν Αυστραλία*.

Το 1914 υπήρχαν στην Αυστραλία περισσότερα από 2.000 άτομα που είχαν γεννηθεί στην Ελλάδα. Ήταν σχεδόν όλοι άντρες από τα Κύθηρα, την Ιθάκη και το Καστελλόριζο και είχαν δικά τους εστιατόρια, μανάβικα, ψαράδικα και παντοπωλεία ή εργάζονταν για τους συμπατριώτες τους που ήταν ιδιοκτήτες αυτών των μαγαζιών. Ορισμένοι εργάζονταν ως αγροτοεργάτες στις καλλιέργειες ζαχαροκάλαμου της Κουηνσλάνδης.

Ο ελληνικός πληθυσμός της Αυστραλίας έφτασε το 1950 τις 15.000 περίπου, ενώ ως αποτέλεσμα της μαζικής μεταπολεμικής μετανάστευσης, πάνω από 250.000 Έλληνες από την Ελλάδα, την Κύπρο, την Αίγυπτο και αλλού εγκαταστάθηκαν μόνιμα στην Αυστραλία.

Η συντριπτική τους πλειοψηφία κατάγονταν από αγροτικές περιοχές της Ελλάδας, είχε στοιχειώδη μόρφωση, εγκαταστάθηκε στα μεγάλα αστικά κέντρα της Αυστραλίας (κυρίως στη Μελβούρνη και το Σίδνεϋ) και εργάστηκαν ως ανειδίκευτοι εργάτες.

Σήμερα, οι ελληνικής καταγωγής κάτοικοι της Αυστραλίας υπολογίζονται σε περίπου 400.000 και αποτελούν την τρίτη μεγαλύτερη κοινότητα της χώρας μετά την αγγλοκελτική και την ιταλική. Μερικά από τα σημερινά χαρακτηριστικά τους είναι:

- Τουλάχιστον τα δύο τρίτα των μελών της κοινότητας έχουν ως πρώτη γλώσσα τα αγγλικά.
- Μαζί με την ινδοκινέζικη και ορισμένες μεσογειακές κοινότητες έχουν τα υψηλότερα ποσοστά τριτοβάθμιας μόρφωσης ατόμων της δεύτερης και τρίτης γενιάς. Η δεύτερη και τρίτη γενιά έχει φτάσει ή έχει ξεπεράσει τα ποσοστά τριτοβάθμιας μόρφωσης των απογόνων δυτικοευρωπαίων μεταναστών που προηγούνταν αισθητά τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, αλλά και τον μέσο όρο ολόκληρης της χώρας.
- Έχουν μεγαλύτερο ποσοστό ιδιοκτησίας σπιτιών από τον μέσο όρο της χώρας.
- Έχουν την πιο έντονη συμμετοχή από οποιαδήποτε άλλη εθνική ομάδα εκτός από την κυρίαρχη αγγλοκελτική στα πολιτικά κόμματα και στα Κοινοβούλια της Αυστραλίας.
- Έχουν σημαντική παρουσία στα πολιτιστικά και επιχειρηματικά πράγματα της χώρας.

Οι ελληνικής καταγωγής κάτοικοι της Αυστραλίας ζουν και δημιουργούν μέσα σ' ένα αγγλοκεντρικό κράτος που δέχεται και στηρίζει τη διαφορά χωρίς να κινδυνεύει απ' αυτή, μια και η αριθμητική, πολιτισμική, κοινωνική και πολιτική του υπεροχή είναι συντριπτική. Αυτό είναι το γενικό πλαίσιο μέσα στο οποίο γεννιούνται και αναπτύσ-

σονται τα χαρακτηριστικά και η δυναμική της ελληνοαυστραλιανής κοινότητας.

Για παράδειγμα, δεκάδες χιλιάδες παιδιά Ελληνοαυστραλών καλούνται ν' αποκτήσουν βασικές γνώσεις στην ελληνική γλώσσα και στον ελληνικό πολιτισμό, φοιτώντας για πολύ λίγες ώρες την εβδομάδα σε κρατικά, αλλά κυρίως απογευματινά, Σαββατιανά και λίγα ημερήσια σχολεία που ανήκουν στις κοινότητες, στην Ελληνορθόδοξη Εκκλησία ή σε ιδιώτες.

Η ελληνική γλώσσα, όπως και άλλες κοινοτικές γλώσσες της Αυστραλίας, χρησιμοποιείται τις περισσότερες φορές από τα ελληνικής καταγωγής άτομα για θέματα του ιδιωτικού χώρου, π.χ. οικογενειακά ζητήματα, δουλειές του σπιτιού, αναφορές σε συγγενείς κ.λπ.

Οι ελληνικοί χοροί που διδάσκονται σχεδόν σ' όλα τα σχολεία και χορεύονται σ' όλες τις επίσημες και ανεπίσημες εκδηλώσεις της ελληνοαυστραλιανής κοινότητας θεωρούνται από την πλειοψηφία του κόσμου ως ένα από τα βασικότερα στοιχεία έκφρασης της ελληνικότητάς του.

Η διαχρονική ύπαρξη και η γραμμική και ένδοξη ιστορική πορεία του ελληνισμού έτσι όπως διδάσκεται και παρουσιάζεται μέσα από τα παροικιακά σχολεία, την Εκκλησία, τα ομογενειακά ΜΜΕ και άλλους αφαιρετικούς μηχανισμούς παραγωγής ελληνικότητας, γίνεται συνήθως άκριτα αποδεκτή από τον κόσμο που επηρεάζεται από τους παραπάνω μηχανισμούς. Αξίζει να σημειωθεί πως δεν υπάρχει συστηματική παρουσίαση και συζήτηση της ιστορίας και του πολιτισμού της ίδιας της ελληνοαυστραλιανής κοινότητας.

Οι λαϊκές κοινότητες, οι εθνικοτοπικοί σύλλογοι, οι εκκλησιαστικές ενορίες, τα ομογενειακά (και ελλαδικά) ΜΜΕ και οι ελληνικής καταγωγής πολιτευτές και μικρομεσαίοι επιχειρηματίες της Αυστραλίας αναπτύσσουν εκπαιδευτική, πολιτιστική, πολιτική και κοινωνική δράση και συλλογικά μπορούν να επηρεάσουν μια σημαντική μειοψηφία των ελληνικής καταγωγής κατοίκων της Αυστραλίας.

Έχοντας σημείο αναφοράς την κοινή τους εθνική καταγωγή, παίρνουν συνήθως πρωτοβουλίες συσπείρωσης γύρω από «καθαρά» ελληνικά θέματα. Για παράδειγμα, η προάσπιση και προώθηση των εθνικών συμφερόντων της Ελλάδας, έτσι όπως αυτά ορίζονται από την εκάστοτε ελληνική κυβέρνηση, είναι μια από τις κυριότερες πρωτοβουλίες. Η συγκέντρωση χρημάτων για το χτίσιμο ενός ελληνικού γηροκομείου, ενός γηπέδου ή για την ενίσχυση θυμάτων σεισμού στην Ελλάδα είναι άλλα παραδείγματα.

Πάντως, σημαντικό ποσοστό των ελληνικής καταγωγής κατοίκων της Αυστραλίας (μάλλον οι περισσότεροι), θεωρεί την ελληνικότητά του ως μια από τις πολλές επιμέρους ταυτότητες του κάθε ατόμου, σχετίζεται μ' αυτήν μονάχα μέσα από προσωπικά βιώματα και αδιαφορεί, δεν συμμετέχει ή δεν παρακολουθεί από κοντά την οργανωμένη παροικιακή ζωή.

Η ιστορία και τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των ελληνικής καταγωγής κατοίκων της Αυστραλίας αξίζει να μελετηθούν και να γνωστοποιηθούν.

Η ιστορική πορεία και η εξέλιξη μιας εθνικής μειονότητας μέσα σ' ένα πολυεθνικό κράτος ή ενός έθνους μέσα σε μια πολυεθνική συνομοσπονδία κρατών αξίζει να μελετηθεί προσεκτικά και να γνωστοποιηθεί κυρίως σε χώρες σαν την Ελλάδα. Χώρες που έχουν μεγάλες απόδημες κοινότητες, αλλά και άνισες πολιτικές, οικονομικές και πολιτισμικές σχέσεις με εταίρους σαν αυτούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κώστας Καραμάρκος

που συγκεντρώθηκαν υπό την προεδρία του αρχιεπισκόπου κ. Ιακώβου ο οποίος, ως αρχηγός της Ελληνικής Εκκλησίας, είναι πρόεδρος της *Διαρκούς Επιτροπής των Ορθόδοξων Εκκλησιών στην Αμερική*. Αμέσως, όλες οι μητέρες Εκκλησίες και πρώτο το Πατριαρχείο καταδίκασαν αυτή τη διακήρυξη, αντιμετωπίζοντάς την σαν σχισματική κίνηση. Το Πατριαρχείο προσπάθησε και τότε, όπως και τώρα, με την αποστολή της Εξαρχίας υπό τον αρχιεπίσκοπο Αυστραλίας κ. **Στυλιανό**, να εξηγήσει τον θρησκευτικό και όχι εθνικό χαρακτήρα του όρου. Δηλαδή ότι οι Εκκλησίες αυτές είναι διασπορά από τις μητέρες Εκκλησίες οι οποίες έχουν καθορισμένα γεωγραφικά όρια. Οποιαδήποτε όμως ερμηνεία και αν δίνει το Πατριαρχείο στον όρο, το πρόβλημα παραμένει. Πρέπει να υπάρχει αμερικανική, με δεδομένο ότι η ορθόδοξη ιστορική παράδοση πάντοτε αναγνώριζε τις εθνικές ιδιομορφίες των πιστών.

ΤΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟ ΚΑΙ Η «ΔΙΑΣΠΟΡΑ».

Ο πατριάρχης Βαρθολομαίος μάλλον αντιλαμβάνεται την ουσία του προβλήματος, αλλά ίσως να αισθάνεται ότι ο καιρός δεν είναι ώριμος για να αρχίσουν κάποιες διαδικασίες. Ακόμη και αν τα πράγματα είναι ώριμα στην Αμερική, το Πατριαρχείο ίσως να μην αισθάνεται αρκετά δυνατό ώστε να μπορέσει να κατοχυρώσει το ρόλο του αν επισημοποιούσε κάποιες διεργασίες προς αυτή την κατεύθυνση. Ενώ η Ελληνική Εκκλησία στην Αμερική, επειδή είναι κατά πολύ η σημαντικότερη κατά πρώτο λόγο και επειδή ανήκει στο Οικουμενικό Πατριαρχείο κατά δεύτερο, θα παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο σε μια μέλλουσα Αμερικανική Ορθόδοξη Εκκλησία, το ίδιο δεν μπορεί να ειπωθεί και για το Πατριαρχείο. Ο πατριάρχης αντιλαμβάνεται πως πρώτα πρέπει να ισχυροποιηθεί το κύρος του διεθνώς και ύστερα να λάβει μέρος στις διαδικασίες για την Αμερικανική Εκκλησία, από καλύτερη όμως θέση.

Οι ελληνοαμερικανοί πιστοί και η θρησκευτική ηγεσία τους ξέρουν πως η δική τους ισχυρή θέση μέσα στην αμερικανική κοινωνία βοηθά και το Πατριαρχείο στην Τουρκία. Η σχέση, δηλαδή, είναι άνιση. Δίνουν πιο πολλά από ό,τι παίρνουν. Ενδεικτικές είναι οι συζητήσεις σημαντικούτατου επιχειρηματικού και πολιτικού παράγοντα, μέλους του Αρχιεπισκοπικού Συμβουλίου καθώς και του Συμβουλίου Αποδήμου Ελληνισμού, για τη μεταφορά του Πατριαρχείου από την Κωνσταντι-

νούπολη στις ΗΠΑ. Η συλλογιστική στηρίζεται στον δεδομένο παγκόσμιο ρόλο των ΗΠΑ όπου η μεταφορά θα κατοχύρωνε το ρόλο του πατριάρχη ως τον αναμφισβήτητο ηγέτη όλων των ορθόδοξων. Οι δε ΗΠΑ έχουν κάθε λόγο να υποστηρίξουν μια τέτοια κίνηση και υπάρχουν ενδείξεις ότι θα το κάνουν. Φυσικά, αυτές τις εκτιμήσεις πολλές φορές παραγνωρίζουν το ιστορικό και πνευματικό κύρος του Πατριαρχείου. Στην συγκεκριμένη περίπτωση ίσως θα πρέπει οι καλοί ομογενειακοί παράγοντες να προβληματισθούν για τα πιθανά αποτελέσματα σήμερα, της παρ' ολίγον μεταφοράς του Πα-

Ο οικονομικός έλεγχος πρέπει να γίνει, όχι για να στραφεί εναντίον του κ. Ιακώβου, αλλά για να προωθηθεί ένα άλλο μοντέλο διοίκησης της Εκκλησίας.

τριαρχείου στην Οδησό πριν από δύο αιώνες, όπως ο τσάρος και αρκετοί ομογενείς τότε επιθυμούσαν.

Οι παραπάνω, όμως, συζητήσεις και εκτιμήσεις δεν θα έχουν ισχύ, αν ο πατριάρχης συνεχίσει την πορεία αναβάθμισης, με όλες αυτές τις σημαντικές πρωτοβουλίες που παίρνει. Τότε, τα πράγματα θα αλλάξουν. Η ομιλία του στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει παρουσιασθεί ολόκληρη, πάμπολλες φορές, σε πάμπολλα αμερικανικά θρησκευτικά κανάλια. Σημαντικές εφημερίδες και περιοδικά αναφέρονται στις πρωτοβουλίες του. Η πρόσφατη κρίση στις σχέσεις με το Πατριαρχείο της Μόσχας και οι λόγοι γι' αυτή καλύφθηκαν από τον Τύπο στις ΗΠΑ κατά τρόπο που ενίσχυσαν το κύρος του. Αν συνεχισθεί αυτή η πορεία, τότε το Πατριαρχείο θα μπορεί να καθοδηγήσει και τη διαδικασία εξέλιξης στην Αμερική και να κατοχυρώσει τον ηγετικό ρόλο του.

Παρόμοιες διαδικασίες «αμερικανοποίησης» της Καθολικής Εκκλησίας δεν οδηγούν την καθολική ιεραρχία στην Αμερική να αμφισβητήσει τον ηγετικό ρόλο του πάπα, ακριβώς γιατί η σύνδεση μαζί του της προσδίδει κύρος. Επειδή όμως το Πατριαρχείο δεν είναι Βατικανό, γι' αυτό και η μάχη πρέπει να δοθεί στο χώρο της πνευματικής αναγέννησης όπου, με τις πρόσφατες πρωτοβουλίες, καταδεικνύεται πως η ορθοδοξία έχει σημαντικά αποθέματα.

ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΠΕΡΙΘΩΡΙΑ

Ο πατριάρχης φαίνεται να έχει χρονικά περιθώρια στην Αμερική. Κι αυτό γιατί, ενώ ο προβληματισμός υφίσταται μεταξύ

των πιστών, είναι μάλλον νωρίς να μιλά κανείς για Αμερικανική Ορθόδοξη Εκκλησία. Οι κινήσεις του αρχιεπισκόπου κ. Ιακώβου τον περασμένο Φεβρουάριο ήταν μάλλον γεροντικά καμώματα. Μια παρόμοια Εκκλησία, που πριν χρόνια ξεκίνησαν οι Ρωσοαμερικανοί, απέτυχε. Η συνεύρεση και η συνεργασία μεταξύ των νέων κυρίως ιερέων των διαφόρων ορθόδοξων Εκκλησιών δεν σημαίνει πως οι ελληνοαμερικανοί πιστοί της Αστόριας της Νέας Υόρκης θα δέχονταν έναν μη έλληνα επίσκοπο ή παπά. Ούτε είναι σίγουρο πως οι Καναδοί ή οι Νοτιοαμερικανοί, που ανήκουν τώρα στην

Αρχιεπισκοπή, θα δέχονταν να ανήκουν σε μια ορθόδοξη Εκκλησία των ΗΠΑ. Υπάρχουν λοιπόν τα περιθώρια, παρ' όλο που ο αρχιεπίσκοπος επιδίωξε να εκβιάσει καταστάσεις, ώστε να μπορέσει να ελέγξει την διαδοχή του.

Αυτοί όμως που ενδιαφέρονται για το μέλλον του ελληνισμού στην Αμερική, καθώς και το Πατριαρχείο, πρέπει να λειτουργήσουν σαν Προμηθείς προβλέποντας τις εξελίξεις και ενεργώντας κατάλληλα.

Είναι ευχάριστο να τονισθεί ότι οι λαϊκοί και οι ιερείς που πρωτοστατούν σε αυτές τις προεργασίες, καθώς και στις προσπάθειες για μια ανοιχτή καλοδιοικούμενη και πιο πνευματική Εκκλησία, επδίδωκουν επαφές με το Πατριαρχείο, το οποίο ανταποκρίνεται.

Ας σημειωθεί πως ο αρχιεπίσκοπος επιδίωξε και βρήκε τους κυριότερους συμμάχους του στον ελλαδικό πολιτικό χώρο και στον ελλαδικό Τύπο. Η ομογένεια μάλλον αδιαφόρησε, ίσως επειδή αντιλαμβάνεται πως τα προβλήματα βρίσκονται αλλού.

Στο Πατριαρχείο δίνεται μια λαμπρή ευκαιρία να κατοχυρώσει το ρόλο του, με τον τρόπο που θα χειρισθεί το θέμα της διαδοχής. Ο αρχιεπίσκοπος πρέπει να φύγει, γιατί ήρθε η ώρα του, με τις τιμές που αρμόζουν σε έναν ηγέτη της εμβέλειάς του, ο οικονομικός έλεγχος πρέπει να γίνει, όχι για να στραφεί εναντίον του κ. Ιακώβου, αλλά για να προωθηθεί ένα άλλο μοντέλο διοίκησης της Εκκλησίας και ο διάδοχός του θα πρέπει να ανοίξει την συζήτηση για την ομαλή ανέλιξη της Εκκλησίας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

1995-1996

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Ανθολογία * 20 + 1 ιστορίες

1996

- Μίμης Ανδρουλάκης * Ο σωσίας και οι δαίμονες του
πάθους (Αλλόκοτες ιστορίες)
- Δημήτρης Γκιώνης * Το περίπτερο
(Αφήγημα)
- Βασίλης Γκουρογιάννης * Μήδεια
- Δημήτρης Δειλινός * Στη γη του έρωτα
(Μυθιστόρημα)
- Λίλυ Εξαρχοπούλου * Σοφίας το ανάγνωσμα
(Μυθιστόρημα)
- Ζυράννα Ζατέλη * Στην ερημιά με χάρι
(Διηγήματα)
- Βασίλης Καββαθάς * Ο ιός του Θεού
(Μυθιστόρημα)
- Πάυλος Κάγιος * Και ξαφνικά χιόνισε χρόνια
(Μυθιστόρημα)
- Γιώργος Κακουλίδης * Φαλαμπέλα
(Αφήγημα)
- Ιωάννα Καρυστιάνη * Η κυρία Κατάκη
(Διηγήματα)
- Νίκος Κάσδαγλης * Τα δόντια της μυλόπετρας
(Μυθιστόρημα)
- Μαργαρίτα Λυμπεράκη * Ο άλλος Αλέξανδρος
(Μυθιστόρημα)
- Γιώργος Ματζουράνης * Ανάμεσα σε δύο κόσμους
(Ανθολογία)
- Ανδρέας Μήτσου * Τα ανίσχυρα ψεύδη του Ορέστη
Χαλκιόπουλου (Μυθιστόρημα)
- Γιώργος Μιχαηλίδης * λάμδα
(Μυθιστόρημα)
- Ινώ Μπαλτά * Η μητέρα της νύχτας
(Διηγήματα)
- Ξενοφών Μπρουντζάκης * Γυναικωνίτης
(Μυθιστόρημα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

1995-1996

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

- Λιλίκα Νάκου * *Μόσχω Τζαβέλλα*
(Ιστορικό μυθιστόρημα)
- Μάγδα Νικολαΐδου * *Ο ασημένιος καθρέφτης*
(Αφήγημα)
- 1996 Δημήτρης Νόλλας * *Τα θολά τζάμια*
(Μυθιστόρημα)
- 1996 Γιάννης Ξανθούλης * *Το τρένο με τις φράουλες*
(Μυθιστόρημα)
- Ντίνος Οικονόμου * *Το Μαναφούκι*
(Μυθιστόρημα)
- Λευτέρης Παπαδόπουλος * *Οι παλιοί συμμαθητές*
(Αφήγημα)
- Δημήτρης Παπαναγιώτου * *Πέμπτη εποχή*
(Μυθιστόρημα)
- Νίκος Παπανδρέου * *Δέκα μύθοι και μια ιστορία*
- Δημήτρης Ποταμιάνος * *Χωρικά ύδατα*
(Μυθιστόρημα)
- Τάσος Ρούσσο * *Η πηγή του τσακαλιού*
(Νουβέλα)
- 1996 Βεατρίκη Σαΐας-Μαγρίζου * *Στην Πολυξένη*
(Μυθιστόρημα)
- Ελένη Σαραντίτη * *Καρδιά από πέτρα*
(Δώδεκα ιστορίες με ταξίμετρο)
- Ντίνος Σιώτης * *Τais πρεσβείαις*
(Νουβέλα)
- 1996 Γιώργος Σταυριανός * *ΣΑΝ ΝΑ ΜΗΝ ΥΠΗΡΞΑΝΕ ΠΟΤΕ*
1. Μητροπόλεις (Μυθιστόρημα)
- Άρης Φακίνος * *Κλεμμένη ζωή*
(Μυθιστόρημα)
- Ανθίππη Φιαμού * *Λαμπρά φεγγάρια στον Ποταμό*
της Λησμονιάς (Μυθιστόρημα)
- Λένος Χρηστίδης * *Βογορό*
(Μυθιστόρημα)

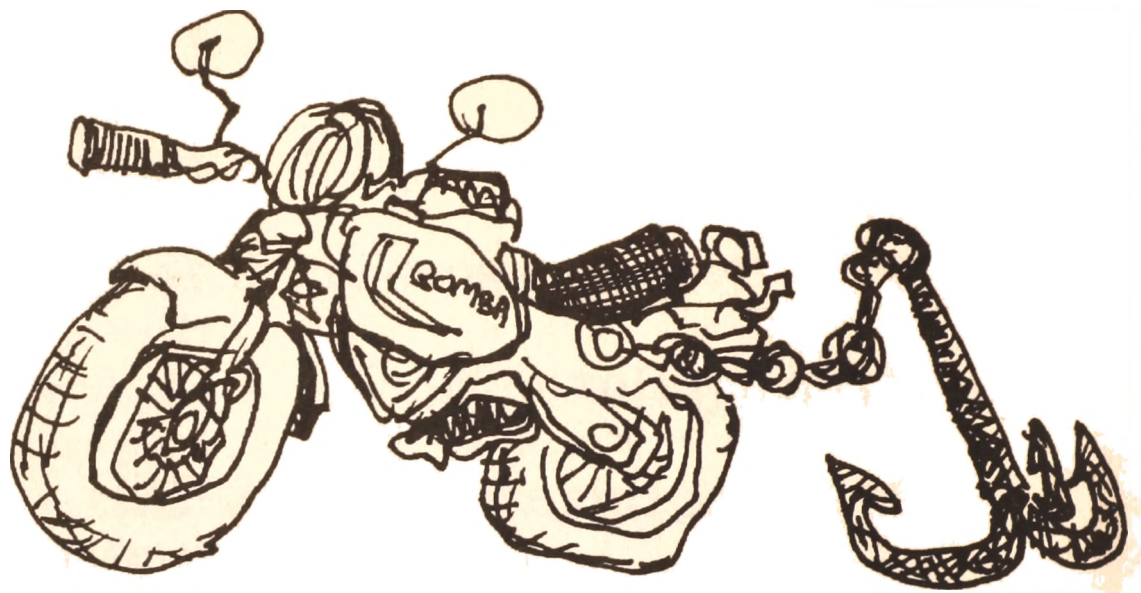
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

BRMMM... BRMMM...

του Λ. Βαλασόπουλου

Η πορεία διαμαρτυρίας που έκαναν, προ ημερών, στο αθηναϊκό κέντρο περίπου 2.000 κάτοχοι μοτοσυκλετών, μικρού και μεγάλου κυβισμού, έφερε τα δίκυκλα στο επίκεντρο της δημοσιότητας. Αλήθεια, όμως, γιατί οι διαδηλωτές ακολουθούσαν μια τεράστια ξεδιπλωμένη ελληνική σημαία;

Σε μια πόλη σαν την Αθήνα, η μοτοσυκλέτα δεν αποτελεί μια εύκολη λύση αλλά και διαφορετικό τρόπο ζωής στη πόλη. Το κράτος, όμως, εξακολουθεί να μη βλέπει με καλό μάτι τους «μηχανόβιους». Τα αστυνομικά μπλόκα σταματούν καθημερινά εκατοντάδες δίκυκλα, κλήσεις, σωματικοί έλεγχοι, μηνύσεις, εξακριβώσεις είναι μερικές από τις «διαδικασίες» που μπορούν να περιμένουν ανά πιάσα στιγμή τον οδηγό διτροχού. Δίπλα σ' όλα αυτά, η προκατάληψη και η αδιαφορία πολλών οδηγών αυτοκινήτων απέναντι δίκυκλα καθώς και η απαράδεκτη κατάσταση των αθηναϊκών, και όχι μόνο, δρόμων –η οποία φυσικά επηρεάζει «αμεσότερα» ένα μηχανάκι παρά ένα αυτοκίνητο– κάνει τη ζωή των μοτοσυκλετιστών στην ασφάλτο δύσκολη και ριψοκίνδυνη. Για όλα αυτά θελήσαμε να ακουστεί μια άλλη άποψη γύρω από τα δίκυκλα. Αν γι' αυτό το ρεπορτάζ είχαμε απευθυνθεί στη ΛΕ.ΜΟΤ (Λέσχη Μοτοσυκλέτας) τότε σίγουρα το αποτέλεσμα θα ήταν διαφορετικό. Από την άλλη, όμως, δεν θα καταφέραμε παρά ν' αναμασήσουμε τα γραφόμενα των εφημερίδων για το θέμα τις τελευταίες ημέρες.

• **Η Αντα Τσαρεα** ανήκει σε μια αυτονόμη ομάδα μοτοσυκλετιστριών, τις «**Γυναίκες σε 2 τροχούς**». Λέει:

«Η ομάδα υπάρχει εδώ και 1 χρόνο. Ξεκινήσαμε με το σκεπτικό ότι οι γυναίκες που οδηγούν μηχανές, παπάκια η οτιδήποτε άλλο δίκυκλο πρέπει να το θέλουν πάρα πολύ και να είναι γι' αυτές τρόπος ζωής και όχι επίδειξης, όπως για τους άντρες. Βρισκόμασταν μεταξύ μας και λέγαμε τα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε είτε στα συνεργεία, που δε μας φτιάχνουν καλά τις μηχανές, είτε για το ρατσισμό που δεχόμα-

στε καθημερινά στο δρόμο. Είπαμε λοιπόν να φτιάξουμε μια ομάδα, για να είμαστε όλες μαζί, για να λυθούν κάποια προβλήματα. Αρκετές προερχόμασταν από παλιότερες αυτόνομες γυναικείες ομάδες και γι' αυτό θέλαμε να κάνουμε κάτι παραπάνω».

Οι «**Γυναίκες σε 2 Τροχούς**» δεν υπάρχουν μόνο για μέσα στη πόλη. «Θέλουμε να κάνουμε εκδρομές σε τόπους που θεωρούμε “γυναικείους” και κατά τρόπο “μητριαρχικό”. Θέλουμε να βρεθούμε με άλλες γυναίκες που ενδεχομένως να μην έχουν μηχανές. Κάναμε ένα μεγάλο πάρτυ, μαζί με μια άλλη ομάδα, μόνο για γυναίκες, στο Berlin και το πρωί φύγαμε γύρω στις 60 γυναίκες για το Ναό της Αρτέμιδος στη Βραβρώνα. Είχαμε μια κοπέλα ξεναγό και μια αρχαιολόγο και είδαμε το χώρο αυτό από τη γυναικεία άποψη. Επειδή μας άρεσε πάρα πολύ, κάναμε και μια δεύτερη εκδρομή στο Ναό της Δήμητρας στην Ελευσίνα. Είχαμε και εκεί ξεναγό και αρχαιολόγο, συζητήσαμε τα προβλήματά γνωρίσαμε άλλες γυναίκες, κολυπήσαμε. Ήταν καλά. Η ομάδα εξακολουθεί να υπάρχει, αν και μέσα στο χειμώνα δεν καταφέραμε να κάνουμε εκδρομή γιατί δουλεύουμε κιόλας».

Τα σχέδια της ομάδας για το άμεσο μέλλον περιλαμβάνουν «μια γυναικεία εκδρομή, στις 28.4, στην Ακρόπολη, ενώ προς το

τέλος Μαΐου προγραμματίζουμε μια μεγάλη εκδρομή στο Μυστρά. Φιλοδοξία μας είναι να καταφέρουμε να κάνουμε γυναικείους αγώνες με μηχανές εντούρο».

Ζητάω τη γνώμη της Άντας για τη ΛΕ.ΜΟΤ. Μου λέει ότι κάποτε συμμετείχε στις εκδηλώσεις τους, αλλά τη βρίσκει πλέον λίγο... «αρτηριοσκληρωμένη». Της ζητάω να μου μιλήσει για τη μηχανή στην πόλη. «Πιστεύω ότι η Αθήνα είναι πόλη όπου μπορείς να κυκλοφορείς με μηχανή. Δεν λέω με ποδήλατο, είναι πολύ επικίνδυνο».

Όσο για τα αστυνομικά μπλόκα:

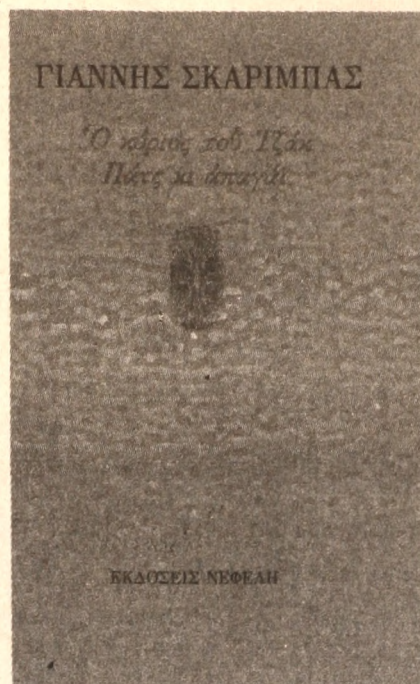
«Μέχρι και για τους ίδιους τους αστυνομικούς το πιο εύκολο για ν' ανεβάσουν το μισθό τους είναι να σταματήσουν μια μηχανή και να της κόψουν κλήση για πολλά και διάφορα. Από το ότι δεν δουλεύει το πίσω φλας μέχρι ότι δεν φοράς κράνος. Κάθε αστυνομικός παίρνει για κάθε κλήση που κόβει, είτε για το σήμα είτε για το κράνος, 3.000 με 5.000 δραχ. από την εφορία. Από διάφορες πηγές ξέρω ότι οι περισσότεροι βγάζουν μέχρι και 200.000 παραπάνω από το μισθό τους. Είναι πολύ πιο εύκολο να σταματάς μηχανή παρά αυτοκίνητο. Γιατί αυτός που οδηγάει αυτοκίνητο συνήθως έχει όλα τα χαρτιά που χρειάζονται, ενώ κάποιος που έχει ένα απλό παπάκι, μια βέσπα ή ένα εντούρο όλο και κάτι του λείπει»...

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ

‘Ο κύριος του Τζάκ

Πάτς κι άπαγάϊ

Οι εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ επανεκδίδουν ολόκληρο το έργο του μεγάλου Χαλκιδαίου συγγραφέα σε νέα μορφή και με επιμέλεια της φιλόλογου Κατερίνας Κωστίου. Στις νέες εκδόσεις το κείμενο του έργου συνοδεύεται με κατατοπιστικό σημείωμα της επιμελήτριας, κριτικογραφία με τις κυριότερες κριτικές που έχουν γραφεί για το κάθε έργο, σημειώσεις και γλωσσάρι.

Επίσης κυκλοφορούν

Ο ΜΑΡΙΑΜΠΑΣ

(Μυθιστόρημα)

ΤΟ ΣΟΛΟ ΤΟΥ ΦΙΓΚΑΡΩ

(Μυθιστόρημα)

ΤΟ ΘΕΙΟ ΤΡΑΓΙ

(Μυθιστόρημα)

ΤΟ ΒΑΤΕΡΛΩ ΔΥΟ ΓΕΛΟΙΩΝ

(Μυθιστόρημα)

ΚΑΨΜΟΙ ΣΤΟ ΓΡΙΠΟΝΗΣΙ

(Διηγήματα)

Η ΜΑΘΗΤΕΥΟΜΕΝΗ ΤΩΝ ΤΑΚΟΥΝΙΩΝ

(Νουβέλα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...προωθούν τό ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80, ΤΗΛ. 3607744

Τα Άγρια & τα Ήμερα

του Παναγιώτη Ιωαννίδη

Η ΔΥΣΚΟΛΙΑ ΤΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ

Λέει ο Μάικλ Τίππεττ, από τους πιο γνωστούς κι αγαπημένους Βρετανούς συνθέτες αυτού του αιώνα: «Μέρος του προβλήματος της “σοβαρής” μουσικής του καιρού μας, είναι ότι έχουμε χάσει το τραγούδι· ο Γκέρσουιν έστησε το θέατρό του πάνω σε τραγούδια· μακάρι να μπορούσα να είχα κάνει κι εγώ το ίδιο... Η βασική δυσκολία της εποχής μας έγκειται στο να γράψεις μια μελωδία που να μην είναι κοινότοπη”.

Αν βέβαια το πρόβλημα ήταν μόνο της “σοβαρής” μουσικής ή της “υψηλής” τέχνης, θα λέγαμε ότι φταίει ο “διανοούμενος” και τα μυαλά τους. Όμως το λαϊκό τραγούδι σταμάτησε (δεν έσβησε). Και ο Τσάρλι Πάρκερ ή ο Τζων Κολτράϊν, από τους πρωτεργάτες της διαδοχικής μεταμόρφωσης της τζαζ σε μια μουσική “δύσκολη”, οπωσδήποτε δεν ήσαν διανοούμενοι. Τι “φυσικότερο” όμως από μια “πολύπλοκη” μουσική, μια “αφηρημένη” ζωγραφική, ένα “θέατρο του παραλόγου” κ.ο.κ., για να αποδοθεί η “τρέλλα” του σύγχρονου κόσμου; Οι παλαιές βεβαιότητες έχουν όντως διαλυθεί· τώρα, εάν η διάλυση είναι ο καταλληλότερος τρόπος για να εκφραστεί η διάλυση, είναι άλλο ρώτημα. Την θετική απάντηση την δοκιμάσαμε. Αλλά μάλλον έχουμε αρχίσει πια να υποπτευόμαστε πως ίσως νά ‘χει κι η αρνητική τη χάρη της. Γιατί η μίμηση της πραγματικότητας είναι μεν η απλούστερη, η πρώτη αντίδραση μπρος στον (καινούργιο) κόσμο, αλλά δεν αρκεί.

Το “τραγούδι” σταμάτησε λοιπόν· δεν έσβησε. Μπορεί η ερμηνευτική καθαρότητα της Μπέλλου ή του Καζαντζίδη να είναι σήμερα αδιανόητη — όσο είναι αδιανόητη η φυσικότητα της κοινωνικής χρήσης και απόλαυσης των τραγουδιών τους. Και να μοιάζει πια σχεδόν αδύνατον τα ουσιώδη να λεχθούν απλά, χωρίς την καταφυγή σε παλαιούς κώδικες με διαμορφωμένους όρους, που να προστατεύουν από την αφέλεια της κοινοτοπίας. (Αν δεν θέλει να είναι δυσνόητο, αλλά ούτε και να μοιάζει μπαγκιάτικο, το νέο πρέπει να “ακολουθεί” το παλιό. Σ’ αυτό το παράδοξο αδιέξοδο, ίσως να βρίσκεται ένα πιθανό κλειδί της ποιητικής “σιωπής” του Γκάτσου, που συνοδεύτηκε απο μια ολοκληρωτική στροφή προς τον τρόπο του λαϊκού τραγουδιού). Η προσωπική απόλαυση όμως δεν άλλαξε, ούτε μειώθηκε: δεν νοείται άνθρωπος χωρίς τραγούδι (χωρίς ιστορίες, χωρίς εικόνες, κ.λπ.). Γι’ αυτό και η Μπέλλου και ο Καζαντζίδης βρίσκονται ακόμη στα χείλη μας. Αλλά ως πότε θα τραγουδάμε αυτά που πρωτοάκουσαν οι γονείς ή οι παππούδες μας· κι απ’ τους οποίους εμείς τα πρωτακούσαμε; Στα δικά μας εγγόνια, ποιες ζωντανές, δικές μας μνήμες θα παραδώσουμε;

Πρέπει, φαίνεται, να εφεύρουμε εκ νέου την απλότητα στην έκφραση, απαλλαγμένη από κάθε νοσταλγία και γραφικότητα. Μιαν νέα αμεσότητα, ικανή να παρακολουθεί εμάς τους ίδιους, στα κατάβαθμά μας. (Αυτή δεν είναι η αναγκαιότητα της τέχνης;).

Στο σημείο αυτό, ίσως βρισκόμαστε για πρώτη φορά συντονισμένοι με τον “ανεπτυγμένο” κόσμο, πίσω απ’ τον οποίο μονίμως τρεχολογάμε τα τελευταία εκατό χρόνια — και σε καλύτερη θέση να μη λαχανιάσουμε τούτη τη φορά (ακριβώς γιατί στο μεταξύ δεν προλάβουμε — ευτυχώς — να απομακρυνθούμε αρκετά από την αφετηρία...). Η επανεμφάνιση, στο διεθνές προσκήνιο, παραμυθιάδων/αφηγητών, παραστατικών εικαστικών καλλιτεχνών που έχουν ξεφορτωθεί και το κόμπλεξ του ναίφ και το αυτοαμυντικό κόλπο της “ειρωνικής ματιάς”, ή ποιητών που αγαπούν να απαγγέλλουν σε κοινό, δεν μας βρίσκει απροετοίμαστους. Οδηγούς έχουμε κι εμείς αρκετούς· κι είναι ενθαρρυντικό για την αξία αυτής της “αλλαγής πορείας”, το ότι διαφέρουν τόσο πολύ στα σημεία. Ανάμεσά τους, ο Νίκος Παπάζογλου, που μοιάζει σαν να βρισκόταν πάντα σ’ αυτόν τον δρόμο, οι Στέρεο Νόβα, που δεν προσπαθούν να κάνουν την ανησυχία τους πιο δροσερή, αλλά αντίθετα, την θερμαίνουν τόσο, που να ξεπερνά την χλιαρότητα του κλισέ, ο Μιχάλης Γκανάς, που είναι σύγχρονος κι όχι μετέωρος στο σήμερα, ο Αλέξης Μπίστικας, που αντικατέστησε την — τρυφερή έστω — ειρωνεία για την παράδοση με την πιο ειλικρινή αγάπη, κι ακόμη Καραγκιόζης σαν αυτόν που είδαμε στο Γκάζι, εύστοχος και καυστικός σαν την καλύτερη τηλεοπτική σάτιρα, και νέοι πεζογράφοι που μας χαρίζουν λόγο καίριο με μιαν απλή κίνηση: ξανακάνοντας την αφήγηση, από μεταμοντέρνο παίγνιο, υπόθεση προσωπική.

Μια πολύτιμη αμεσότητα μας χτυπά και πάλι την πόρτα.

Τα Άγια Εφήμερα

* Η “ματωμένη σελήνη”, της 3^{ης} προς 4^η Απριλίου, που δεν κατάφερα να δω...

© Η ευγενική μορφή και η σοφή φωνή του Τζων Γκλήγκουντ (που κλείνει φέτος αίσίως τα 92 — ας γιορτάσουμε και κάποιον εν ζωή...) — οπουδήποτε και αν εμφανίζεται ή ακούγεται: από το... “Αρθουρ”, μέχρι την κατά Γκρήναγουαι “Τρικυμία”, ή τα, ηχογραφημένα το ‘60, Σοννέττα του Σαίξπηρ.

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΣΕ ΒΙΝΤΕΟΚΛΙΠ

Την περασμένη εβδομάδα, στην αίθουσα συναυλιών Ρόδον της οδού Μάρνη, γινόταν μια «διαφορετική» εκδήλωση. Οι εκδόσεις Κέδρος, και ο Άρης Σφακιανάκης ως υπεύθυνος νεοελληνικής λογοτεχνικής σειράς, παρουσίασαν τα βιβλία τεσσάρων νέων στην ηλικία ελλήνων λογοτεχνών και, παράλληλα, προέβαλαν ισάριθμα βιντεοκλίπ, ένα για τον καθένα.

Τα ρεπορτάζ των εφημερίδων μάς πληροφορούν ότι ο Σάββας Χουλιαράς (Μπλε μεταλλικό), ο Αντώνιος Ρουσοχατζάκης (Konitsa, my love), ο Γιώργος Ζαρκαδάκης (Ανατολικόν τέλος) και ο παλιός μας γνώριμος Θεόδωρος Γρηγοριάδης (Ο χορευτής στον ελαιώνα), για να βοηθήσουν την προώθηση των βιβλίων τους, συνέπραξαν στην παραγωγή των βιντεοκλίπ, επέλεξαν μουσικές και εμφανίστηκαν σ' αυτά. Εκόμισαν, δηλαδή, νέα ήθη στο χώρο της λογοτεχνίας. Όσο κι αν οι λόγοι του σώου είναι κυρίως διαφημιστικοί, το γεγονός ότι επιλέγεται ένας τρόπος μυθολογικός για να θερμάνει το ενδιαφέρον του αναγνωστικού δεν συνιστά παρά παρέκκλιση. Προσπάθεια να μετατοπισθεί το ενδιαφέρον του αναγνώστη από το κείμενο σε μια σειρά θεαματικές εκδηλώσεις που δεν το προϋποθέτουν αναγκαστικά – και που κυρίως θέλουν να το κάνουν διακριτό, ξεχωριστό, σε έναν κόσμο στον οποίο η εύληπτη εικόνα τείνει να υποκαταστήσει άλλους, συνθετότερους πλην πιο ακριβείς τρόπους επικοινωνίας. Κάτι παραπάνω: να επισημάνουν ότι το βιβλίο, όσο περνάει ο καιρός, γίνεται καταναλωτικό προϊόν, αντικείμενο του μάρκετινγκ – σε βάρος της παράδοσης που θέλει το λογοτεχνικό βιβλίο αντικείμενο μύησης που προϋποθέτει την καλλιέργεια του αναγνώστη του, και συμβάλλει σ' αυτήν.

Τέσσερα λογοτεχνικά βιβλία, πριν προλάβουν να κριθούν, γίνονται αντικείμενο της δημοσιότητας, «κερδίζουν πόντους» στην αγορά, σε συνθήκες εκδοτικού πληθωρισμού. Μια νέα γενιά υιοθετεί θεαματικά τρυκ για να κερδίσει αναγνώστες. Δεν γνωρίζουμε αν οι «μεταμοντέρνοι» υπεύθυνοι του εκδοτικού θεωρούν πως έτσι ανταποκρίνονται στις νέες συνθήκες της πραγματικότητας. Εκείνο που με βεβαιότητα μπορούμε να πούμε είναι ότι η λογοτεχνία δεν καταξιώνεται σε θεαματικά σώου αλλά στη σχέση των κειμένων με τους αναγνώστες. Γι' αυτό, στο κάτω κάτω, η λογοτεχνία διαβάζεται κατά μόνας.

ΗΛΙΑΣ ΚΑΝΕΛΛΗΣ

ΓΙΑ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Τον τελευταίο καιρό, το Κέντρο του Βιβλίου εμφανίζεται να δραστηριοποιείται συνεχώς, με λογής εκδηλώσεις που, μάλιστα, διεκδικούν σημαντικό μερίδιο στο χώρο της δημοσιότητας. Κάποια μικρά προβλήματα. Όμως, σπινι χίζουν να χρονίζονται – τόσο πολύ ώστε εύλογα να δημιουργούνται ερωτηματικά για το αν υπάρχει πραγματικά η βούληση να λυθούν.

Εδώ και δέκα χρόνια, ο Σύνδεσμος Βιβλιοπωλών Κύπρου, με συνεχή διαβήματά του προς τις ελληνικές αρχές, προσπαθεί να πετύχει κάτι που, για άλλες χώρες, θεωρείται αυτονόητο: να γίνει δυνατόν το ελληνικό βιβλίο να κυκλοφορεί απρόσκοπτα, στο νησί. Όμως, «ενώ οι κύπριοι βιβλιοπώλες μπορούν να εισάγουν βιβλία από την

Αγγλία και τη Γαλλία χωρίς κανένα κώλυμα», όπως σημειώνει σε υπόμνημά του ο Σύνδεσμος Βιβλιοπωλών Κύπρου, «η εισαγωγή βιβλίων από την Ελλάδα έχει τέτοιες διαδικαστικές περιπλοκές που οι μεμονωμένοι εκδότες αρνούνται να στείλουν κατ' ευθείαν βιβλία στην Κύπρο, έτσι που να είναι απαραίτητη η παρεμβολή ενός μεσάζοντα, πράγμα που αυξάνει το κόστος του ελληνικού βιβλίου στην Κύπρο. Και ενώ, π.χ., η Γαλλία, επειδή έχει γαλλόφωνους, ούτε καν Γάλλους, στον Καναδά, υπέγραψε συμφωνία ανάμεσα στα δύο κράτη που να απαλλάσσει το γαλλικό βιβλίο από κάθε τέλος ή επιβάρυνση, η Ελλάδα δεν έχει ακόμα καταργήσει τις διαδικασίες που δυσχεραίνουν τη διακίνηση του βιβλίου».

Στο ίδιο υπόμνημα, επισημαίνεται πως για να κυκλοφορήσει ελεύθερα το βιβλίο

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• Επισκεφθείτε:

Την έκθεση της Μαρίας Γιαννακάκη στις Νέες Μορφές (Βαλαωρίτου 9). Η μορφή έχει «αγριέψει», ο εξπρεσιονισμός στοιχειώνει το διάλογο του ελληνικού και του κινεζικού πολιτισμού, που υποκινούν το χρωστήρα...

• Δείτε: Μισάνθρωπος του Μολιέρου από το θέατρο της οδού Κυκλάδων, σε σκηνοθεσία Λευτέρη Βογιατζή. Η απάντηση στο ερώτημα γιατί κάθε παράσταση που υπογράφει ο πιο ευρηματικός και παθιασμένος θεατράνθρωπος στη χώρα μας είναι πάντα ένα πνευματικό γεγονός. Έμμετρη μετάφραση Χρύσας Προκοπάκη, με τους Λευτέρη Βογιατζή, Γιάννη Νταλιάνη, Νίκο Χατζόπουλο, Μαρία Κεχαγιόγλου, Μαρία Σκουλά κ.ά.

• Διαβάστε: Έξι προτάσεις για την επόμενη χιλιετία του Ίταλο Καλβίνο (εκδ. Αλεξάνδρεια). Το τελευταίο κείμενο του λογοτέχνη, η διάλεξή του για το Χάρβαρντ, που πέθανε πριν προλάβει να τη διαβάσει. Η σύνοψη μιας ζωής αφιερωμένη στη λογοτεχνία.

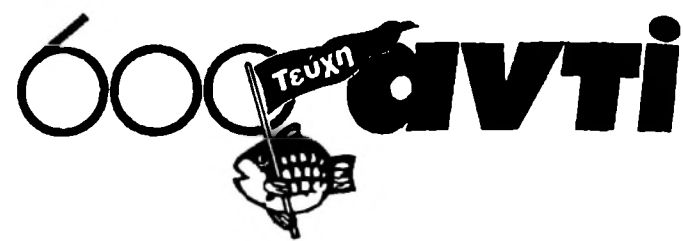
είναι ανάγκη «να καταργηθεί για εξαγωγές βιβλίων στην Κύπρο η υποχρέωση του εκδότη να είναι γραμμένος στο Ειδικό Μητρώο Εξαγωγέων, να καταργηθεί για αποστολές βιβλίων στην Κύπρο το τέλος εξαγωγής, τα βιβλία για την Κύπρο να στέλνονται με απλό τιμολόγιο, τα ταχυδρομικά τέλη που χρεώνονται να είναι τέλη εσωτερικού και τα δέματα με βιβλία για την Κύπρο να γίνονται δεκτά σε όλα τα ταχυδρομεία της Ελλάδας χωρίς μεσολάβηση τελωνείου».

Το πάγιο αίτημα των βιβλιοπωλών της Κύπρου έχουν υποστηρίξει, για λογαριασμό της Ομοσπονδίας Ελλήνων Εκδοτών Βιβλιοπωλών, και οι έλληνες εκδότες Θεόδωρος Μαλικιώσης και Δημήτρης Παπαδήμας. Ωστόσο, το Κέντρο του Βιβλίου θαρρείς και αγνοεί το πιεστικόν του προβλήματος.

Και να φαντασθεί κανείς ότι, εκτός των άλλων, τα τελευταία χρόνια στην Κύπρο λειτουργεί πανεπιστήμιο, πράγμα που σημαίνει ότι εκ των πραγμάτων το αναγνωστικό κοινό έχει διευρυνθεί. Ούτε αυτός ο καινούργιος παράγων αρκεί να πείσει του υπεύθυνους να διευθετήσουν το πρόβλημα;

Η. Κ.

«Να λέμε ιστορίες»

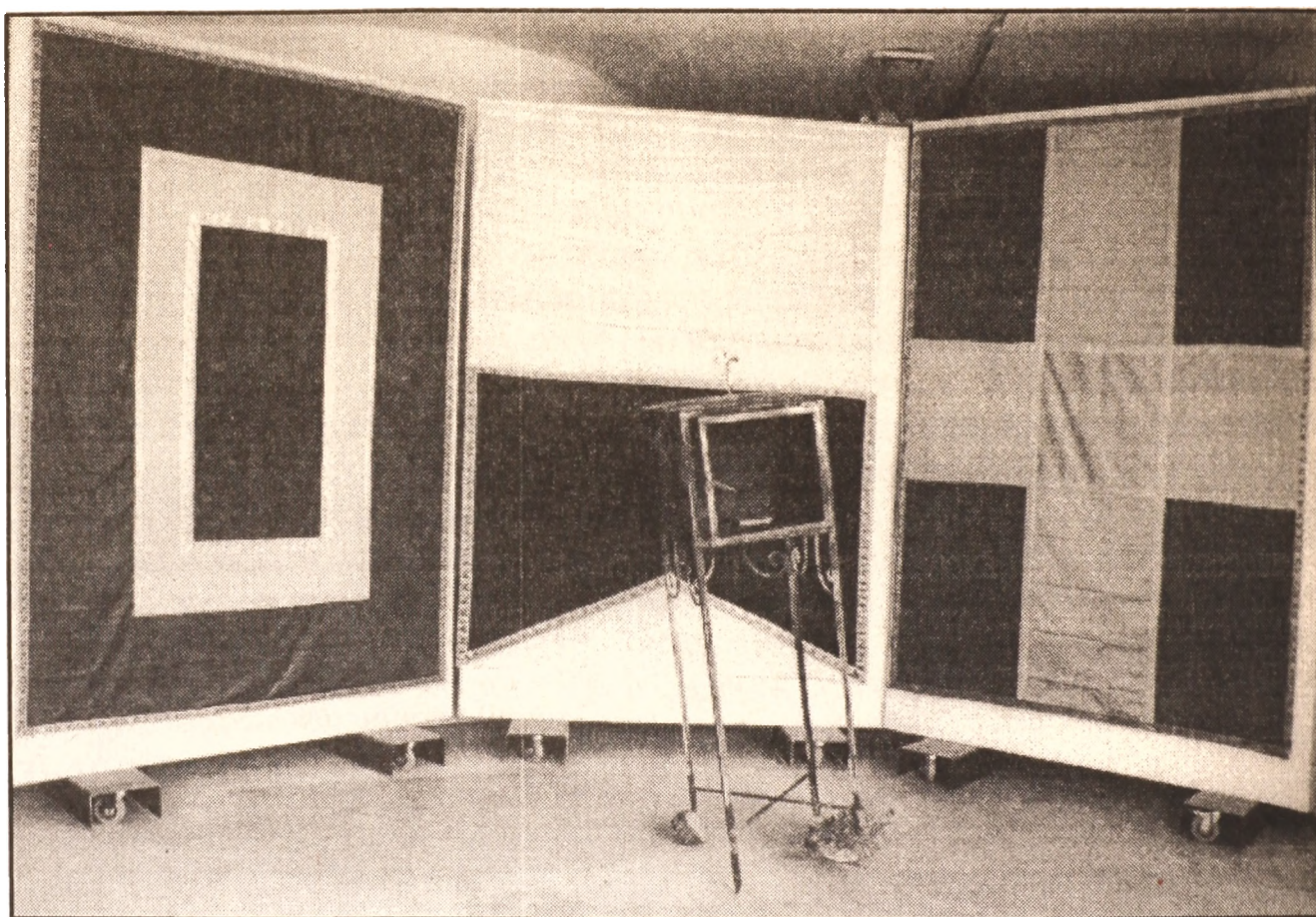

Είναι ευτύχημα ότι η σύγχρονη ελληνική εικαστική παρουσία, και πιο συγκεκριμένα η γενιά των καλλιτεχνών που προσπαθεί τώρα να διαμορφώσει το δικό της εικαστικό πρόσωπο, ισορροπώντας ανάμεσα στις επιδράσεις μιας ισχυρής διεθνούς ομογενοποίησης και των σημείων εκείνων που θα μπορούν να αναδείξουν χαρακτηριστικά της τρέχουσας ελληνικής πολυφυσιογνωμίας, το κατορθώνει, μέσα στο ρευστό «τώρα», με τρόπους αιφνιδιαστικά ευχάριστους και αποδεκτούς.

του Δημήτρη Χαρίτου

Συχνά βρίσκεται η αισιόδοξη φαντασία συνδυασμένη με την υπονομευτικότητα του χιούμορ και την οξυδέρκεια του βλέμματος προς τον κοινωνικό ορίζοντα, η ιδεολογική αποδέσμευση στη χρήση των αφηγηματικών δεδομένων και βέβαια η διαπίστωση της δυνατότητας πολλών απ' αυτούς, να παρουσιάσουν κιόλας σαφή δείγματα προσωπικού εικαστικού λεξιλογίου. Θα υποστηρίξαμε ακόμη ότι το ενδιαφέρον εδώ δεν βρίσκεται στην ομοιότητα αλλά στην αθροισμένη διαφορά. Το «κίνημα», ο ριζοσπαστισμός, η καταγγελία αντιμετωπίζονται (ή και χρησιμοποιούνται) με μια διακριτική –αλλά και αναγνωρίσιμη– ειρωνεία. Άλλωστε, οι κάθε λογής πρωτοπορίες έχουν αποφορτισθεί. Το ιστορικό προσκίνητο το διατρέχει μια επιταχυνόμενη ρευστότητα που δεν επιτρέπει παρά την προβολή του εφήμερου.

Είναι μια λίγο-πολύ αποδεκτή αλήθεια, ότι η σύγχρονη τέχνη, κάτι που γίνεται περισσότερο φανερό όταν διαθέτει την ποιότητα της ομαδικής συμμετοχής, χαρίζει στο μάτι (και τη σκέψη) του σύγχρονου θεατή, αντί της καλλιτοτικής, την ευφρόσυνη αίσθηση, ανεξάρτητα από την όποια αισθητική εκτίμηση ή τον κοινωνικό διαλογισμό που συνακόλουθα θα επιχειρηθεί. Θα μπορούσε κανείς, εν προκειμένω, να ισχυριστεί ότι αυτή η άποψη έχει την καταγωγή της στην απόλυτη ευφροσύνη που διαθέτει ο μαγικός κόσμος και η διαδικασία του παιδικού αυτοσχεδιασμού, καθώς στα παιχνίδια του, με παρθένο μάτι, ανακαλύπτει, ανασυνθέτει, επιχειρεί να κατανοήσει τον κόσμο των μεγάλων. Παρόμοια, πολλοί σύγχρονοι καλλιτέχνες

Εγκατάσταση του Δημήτρη Ζουρούδη, από την έκθεση για το γιορτασμό των 600 τευχών του Αντί.

παρατηρούν, από οπωσδήποτε κυμαινόμενη «απόσταση», τη δική τους επικαιρότητα, ανακαλώντας μνήμες είτε απομνημονεύοντας «έργα και ημέρες» της εφήμερης αιωνιότητας, προκειμένου να φορτισθούν με έννοιες οι δικές τους κατασκευές.

Λες και ασυναίσθητα, διαρκώς μεγαλύτερη αριθμοί (επι)κοινωνιών εθίζονται σ' αυτή την οπωσδήποτε καινούργια αντίληψη του βλέμματος. Μια διαφορετική ανταποδοτικότητα στην αλληλοπροσέγγιση θεατή και έργου τέχνης διαφαίνεται. Η τέχνη βρίσκεται, με τους τρόπους αυτούς, στο δρόμο καινούργιας (λειτουργικής)

χρησιμότητας. Διακοσμεί, ή διακωμωδεί, ή διεκτραγωδεί;

Οι σκέψεις αυτές έχουν αφορμή την ομαδική έκθεση επτά νέων (όλοι, εκτός από έναν, γεννήθηκαν στη δεκαετία του '60) εικαστικών δημιουργών με τον γενικό τίτλο *Να λέμε ιστορίες*, που πραγματοποιήθηκε στο Πολιτιστικό Κέντρο «Μελίνα Μερκούρη» (15-30 Μαρτίου), στο πλαίσιο των εορταστικών εκδηλώσεων για τα 600 τεύχη του Αντί.

Ο Βασίλης Βλασταράς, με άποψη τεχνική ενός ακαδημαϊκού υπερρεαλισμού και το μετιέ φίνου κολορίστα, τόσο στο τρίπτυχο όσο και στις σκηνογραφικού χαρα-

κήρα κτιριακές κατασκευές του, προβάλλει (ή και υποβάλλει) μνήμες βυζαντινισμού ή αναγεννησιακής κομάντια ντελ' άρτε. Οι μετακινούμενες, κάθετες τομές των κτιρίων, με σταθερό σημείο τη συρόμενη κόκκινη κουρτίνα και το τραπέζι με το λευκό τραπεζομάντηλο, υποσχονται «αφηγήματα» ιερατικής διαδικασίας ή νομής εξουσίας. Όλα μπορούν να συμβούν μπρος στα μάτια μας.

Ο **Γιάννης Σκαλτσάς** περιπαίζει εαυτούς και αλλήλους, υπενθυμίζοντας –και σχολιάζοντας– με έξυπνες παρεμβάσεις τις αγεφύρωτες αποστάσεις που χωρίζουν τον μερκαντιλισμό του μαζικού γούστου και της οικείας αλλά εφησυχαστικής διακόσμησης από την αναζήτηση του ενεργού προσώπου της εικαστικής παρουσίας. Ο αστροναύτης χαμογελάει με ικανοποίηση, άραγε; γιατί αντικρίζει «αφ' υψηλού» τον αλά Μπρανκούζι οβελίσκο που ξεφυτρώνει από τον ready-made ζωγραφικό πίνακα. Όλα, λοιπόν, τα ύψη κατακτήθηκαν, όλες οι συγκινήσεις ανακαλύφθηκαν, όλες οι ποιότητες συσκευάστηκαν; Λες να υπάρχει χώρος και τόπος για συνεργασία όλων με όλα; Έγχρωμα τα χαμόγελα;

Η **Θάλεια Χιώτη** διαθέτει το πλεονέκτημα του ευρήματος με την επάρκεια την εικαστική και την αισθητική. Τα πλεκτά που διαπλέκονται, τα άκρα που δεν είναι, το νήμα-μνήμη, η βελόνα παρέμβαση που υφαίνει χρόνο και μνήμη, τα μεγέθη υποδηλώσεις φύλλου και ηλικίας που παραπέμπουν –ίσως– στο οχήμα (το κάποτε περίκλειστο) της οικογένειας.

Ο **Τζίμης Ευθυμίου** αφήνει, με τὰ δύο έργα που παρουσίασε, να φανεί η σύνθετη και άκρως ενδιαφέρουσα προσωπικότητά του. Η εικαστική και εκείνη του κοινωνικού σχολιαστή. Καθαρόαιμος Pop δημιουργός, αφήνει εντούτοις διαδρόμους για να περάσουν και σύγχρονες κατασκευαστικές εννοιολογικού χαρακτήρα παρεμβάσεις. Αυτό το έβλεπε ο θεατής στην *Ατοπία* του με τα ατοπικά ανθρωποειδή τους, τα παιδικά γκραφίτι με το ανατρεπτικό χιούμορ της ηλιθιότητας ή την ηλιθιότητα του σύγχρονου χιούμορ. Τα σκίτσα πάνω στο τρίπτυχο ταμπλώ αποπειρώνται μια σύγχρονη Γκουέρνικα άλλου είδους βομβαρ-

δισμών. Αλλά και τα κρεμασμένα zz φύλλα χαρτιού αποτελούν έξοχο δείγμα Pop - Nonsencical χιούμορ.

Η **Κατερίνα Διακομή** με επιδεξιότητα και φαντασία επιμένει στο ψάξιμο του αιωρούμενου, ονειρικού (στα όρια του εφιαλτικού) κόσμου των λεπτοσυρμάτων κατασκευών της. Ανάερα ή μνημειακά (στα μεγέθη τους) αναγνωρίζονται εντούτοις τα αντικείμενα στα οποία αναφέρονται. Το μικρό αιωρούμενο έντομο-γλυπτό σαν από σύμπτωση φέρνει στο νου την κρεμαστή κατασκευή του Ροτσένκο που φέτος απολαύσαμε στην Πινακοθήκη. Ήταν το παιχνίδι της σκιάς που έκανε το συνειρμό.

Ο **Δημήτρης Ζουρούδης** συνεχίζει με τόλμη και σαφείς προσωπικούς τρόπους την ανίχνευση του ιστορικού κόσμου μέσα από τα σύμβολα, εικόνες πλοηγήσεων σε μαιάνδρους εννοιολογικούς οι οποίοι εντούτοις μπορούν και μορφοποιούνται σε όχι απλά ενδιαφέρουσες νοηματοδοτήσεις αλλά και σε άρτια εικαστικά έργα. Λουσάτα υφάσματα που γίνονται σημαίες και λάβαρα εκστρατειών για άγνωστες πίστεις. Θα μας θυμίσει την κατάληξή τους το σιδερένιο εικονοστάσι, σκουριασμένο, κατά-

στικό από τις σφαίρες των «κυνηγών». Ακόμα πιο σημαντικά, τα «ξύλινα τείχη». Σημαίες, σήματα και χάρτες με σταθερές συντεταγμένες αλλά ασταθή σύνορα. Ποια κράτη, ποιες εξουσίες; Μόνο τα οπτικά ερεθίσματα από τα φωτεινά χρώματα και τα παιχνίδια των διατάξεων και των συνδυασμών παραμένουν το κέρδος.

Τέλος, η **Μάρω Μιχαλακάκου** χειρίζεται με βεβαιότητα την εικαστική της ιδέα και δείχνει ότι μπορεί να βγάλει πλήθος παραλλαγές ή και επεξεργασίες του ίδιου θέματος. Αναφερόμαστε στους σχεδιασμούς που πραγματοποιεί ξηλώνοντας ή ξυρίζοντας έντεχνα το πέλος από βυσσινί βελούδο. Περισσότερο ενδιαφέρουσες κι από τις δύο σε προσέγγιση πολυθρόνες με τα σχεδιασμένα χέρια, είναι τα σε διάφορα μεγέθη μαξιλαράκια με το πλούσιο θεματικό: σκίτσα, ανθρώπινες φιγούρες, ειρωνικά σχόλια, γραφές μινιμαλιστικές που ερεθίζουν το μάτι του θεατή, ανακαλώντας στη μνήμη του τα μικρά βελούδινα μαξιλαράκια που στηρίζουν στο μπράτσο τους οι μοδίστρες και οι ραφτάδες με το απόθεμα από καρφίτσες για τις πρόβες. Πώς να σκεφτεί κανείς πόσα ακόμα απροσδόκητα κρύβει τριγύρω μας το τυχαίο και το ασήμαντο;

Αριστερά: Έργο της Κατερίνας Διακομή, χαρακτηριστικό του προσωπικού της ύφους.
Πάνω: Ένα από τα pop' πρόσωπα της τέχνης του Τζίμη Ευθυμίου.
Στην έκθεση για τα 600 τεύχη του *Αντί*, συμμετείχαν ακόμα οι ζωγράφοι Βασίλης Βλασταράς, Μάρω Μιχαλακάκου, Γιάννης Σκαλτσάς, Θάλεια Χιώτη.

Χαίρε Σίλβιου Πουρκαρέτε!

600 **άντι**
Τεύχη

του Βίκτωρα Αρδίττη

■ έρω ελάχιστοι για τον Σίλβιου Πουρκαρέτε. Ότι γεννήθηκε το 1950 στο Βουκουρέστι· ότι διαμορφώθηκε καλλιτεχνικά στο ασφυκτικό περιβάλλον του καθεστώτος Τσαουσέσκου· ότι ξεχώρισε με τις παραστάσεις του σε περιφερειακά ροιμανικά θέατρα, σκηνοθέτησε σε διάφορες χώρες της Ευρώπης και είναι σήμερα επικεφαλής ενός γαλλικού δημόσιου θεατρικού οργανισμού. Ότι είναι κατεξοχήν σκηνοθέτης κλασικών κειμένων της ευρωπαϊκής πολιτιστικής παράδοσης και ότι προτιμά να δουλεύει με έτοιμους θιάσους συνόλου αξιοποιώντας τον συγχρωτισμό των ηθοποιών και κινητοποιώντας τους με δημιουργική βιασύνη.

Το καλοκαίρι που πέρασε είδαμε στο Ηρώδειο την *Τρικυμία* του Σαίξπηρ με τον θίασο Nottingham Playhouse – παράσταση του ρουμάνου σκηνοθέτη που εξήγαγαν οι επίσημες αγγλικές αρχές στο πλαίσιο της διοργάνωσης «Britain in Greece»· πριν από λίγες μέρες, το Αντί μας χάρισε τη *Φαίδρα* των Ευριπίδη-Σενέκα με το Εθνικό Θέατρο της Κραϊόβας στο Δημοτικό θέατρο του Πειραιά. Ήταν η αποκάλυψη ενός καθαρού σκηνοθετικού ταλέντου. Και μια ανακουφιστική επιβεβαίωση: ναι! η τέχνη της σκηνοθεσίας υπάρχει και αναπτύσσεται ακόμη. Ξεφεύγοντας από τη λογική των εκκεντρικών ευρημάτων και την ανιαρή τυποποίηση των καλογουλισμένων παραστάσεων των μεγάλων ευρωπαϊκών θεάτρων. Χωρίς ν' αναζητεί τη δικαίωσή της στην άρνηση του θεάτρου και την παραθεατρική βιωματική άσκηση μιας κλειστής ομάδας υπό την σκέπη ενός γκουρού. Δίχως να υποτάσσεται στις δυνατότητες της σύγχρονης τεχνολογίας για εντυπωσιακά οπτικά-εικαστικά θεάματα. Οι παραστάσεις του Πουρκαρέτε επιβάλλονται με τη δύναμη και την ανταπόδεικτη πειθώ ενός απτού γεγονότος: η μαγική νήσος του Πρόσπερο υπήρξε μπροστά στα μάτια μας, όπως και η νύχτα του πάθους της Φαίδρας. Τιποτα λιγότερο και τίποτα περισσότερο, δηλαδή, από αυτό που υπήρξε πάντα ο λόγος της σκηνοθεσίας όλων τούτων τον αιώνα: συνολική ενεργοποίηση ενός σημαντικού κειμένου για να μιλήσει και ν'

Σκηνή από τη *Φαίδρα* σε σκηνοθεσία Σίλβιου Πουρκαρέτε, όπως ανέβηκε από το Θέατρο της Κραϊόβας.

ακουστεί σήμερα, ενσαρκωμένο ζωντανά από ηθοποιούς στο χρόνο και το χώρο της θεατρικής παράστασης.

Η εντυπωσιακή σύλληψη του όλου αφήνει, ωστόσο, εδώ τα μέρη ν' αναπνεύσουν· στον σαφή προσανατολισμό της παράστασης οι παράμετροί της (το ελεύθερο παίξιμο των ηθοποιών, η αυστηρή χορογραφική οργάνωση του χώρου, η εξαιρετικά επεξεργασμένη «μπάντα» του ήχου) αισθάνεται ότι μπορούν ν' αναπτύσσονται ελεύθερα χωρίς ν' αλληλοαναιρούνται. Στον Πουρκαρέτε, που μισεί «αυτούς τους ηλίθιους σκηνοθέτες που βασανίζουν τους ηθοποιούς», θαυμάζεις αυτή την αίσθηση παιχνιδιού, το κέφι, το γρήγορο σχεδιάσμα και τη δημιουργική ελαφρότητα της ουσιαστικής αναζήτησης.

Γιατί ο Πουρκαρέτε αναζητεί τις απαντήσεις του και τα σημεία αναφοράς του έξω απ' αυτόν: στους τόσο ανόμοιους ηθοποιούς που βρίσκει απέναντί του στα διάφορα θέατρα της Ευρώπης, στα ίδια τα κείμενα που αινιγματικά διατρέχουν τον χρόνο. «*Η τέχνη δοξάζει το ατελές του ανθρώπου... πόση λαμπρότητα και πόση ευτέλεια υπάρχει σε κάθε ανθρώπινη χειρονομία*». Το σκηνοθετικό

ύφος και το υποκριτικό ήθος διαφέρουν από τη παράσταση σε παράσταση αλλά η αναζήτηση είναι η ίδια και με απίστευτα προσωπική σφραγίδα. Ο Πουρκαρέτε είναι κοσμοπολίτης και αδογματίστα εκλεκτικός. Δείκτης και βαρόμετρο μαζί του σημείου στο οποίο έχει φτάσει η τέχνη της σκηνοθεσίας, αυτή η κατ'εξοχήν ευρωπαϊκή τέχνη. Στις παραστάσεις του διασταυρώνονται, ανακεφαλαιώνονται και αφομοιώνονται δημιουργικά αναφορές στους μεγάλους σκηνοθέτες της αμέσως προηγούμενης γενιάς: η αυστηρότητα στον δραματουργικό και νοηματικό χειρισμό του κειμένου του Στάιν, η εμπιστοσύνη στην προσωπικότητα των ηθοποιών και η έξαρση του πάθους του Βιτέζ, η τρέλα των εικόνων του Γκρόμππερ, το ηθελημένα άτεχνο και ημιτελές του Μπρουκ, και τόσες άλλες... Αλλά έχουν αυτά καμιά σημασία;

Εμάς, σε τούτη τη χώρα που ζει ακόμη σχεδόν αποκομμένη από τις θεατρικές αναζητήσεις της Ευρώπης, όπου η τέχνη της σκηνοθεσίας αμφισβητήθηκε ή παραμορφώθηκε υπερφίαλα πριν προλάβει να καταξιωθεί, από πόσες παρεξηγήσεις μας γλιτώνει η γνωριμία με το έργο του ρουμάνου σκηνοθέτη;

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗ

Ίσως από σύμπτωση, βρέθηκαν δύο ασυνήθιστα γεγονότα να συμβαίνουν σχεδόν παράλληλα στο Πολυτεχνείο πριν λίγες μέρες: η διάλεξη από τον φημισμένο ιταλό αρχιτέκτονα Aldo Rossi και η διάλεξη για τον εξίσου διάσημο ρώσο πρωτοποριακό αρχιτέκτονα

Ο οδός Melnikov και η γέφυρα Ριάλτο του Rossi

Konstantin Melnikov από τον συντοπίτη του Α. Στριγκαλιόφ. Η μια απέναντι στην άλλη, δύο σχέσεις πάθους με την αρχιτεκτονική - αλλά και πόσο διαφορετικές μεταξύ τους!

Αν ήταν να παίξουμε το παιχνίδι των διαφορών, θα αρχίζαμε από τη διαφορά ανάμεσα στον πρωταγωνιστή του παρόντος που μιλά για τον εαυτό του και σε εκείνον που ακούγεται μέσα από την ιστορία και μέσα από τη φωνή κάποιου άλλου. Ο Rossi που βλέπουμε είναι ο Rossi που ξέρουμε από φωτογραφίες, ζωντανός μπροστά μας να μιλά για τον εαυτό του. Ο Melnikov είναι ένα φάντασμα από το μυθικό παρελθόν: όσο να προσπαθούμε να τον πλησιάσουμε, τόσο πιο απόμακρος κοινιούται.

Παρεμβάλλονται ενδιάμεσα φράγματα που έχουν παγώσει σε ιδεοληψίες. Ενώ ο

Rossi ανήκει στο αινιγματικό παρόν που συνεχώς θέτει το ερώτημα με ποιους όρους θα υπάρχουμε αύριο το πρωί. Άλλη λοιπόν διαφορά, η αμφιβολία για το παρόν της μαζικής κοινωνίας και, από την άλλη μεριά, η σταθερότητα του θανάτου μέσω της ένταξης στην ηρωική πρωτοπορία της ρωσικής επανάστασης.

Ένας άνετος, ήρεμος, φαινομενικά εφesuχασμένος Rossi μας διδάσκει να συλλαβίζουμε τη συλλογική μνήμη πάνω στο σώμα της πόλης και μας ξεναγεί σε έναν περίπατο πρόσφατων έργων του στις τέσσερις

άκρες του κόσμου - το όνειρο του διεθνισμού που συνοδεύει κάθε δραστηριότητα. Επιμένοντας να δείχνει κάθε φορά σε ποιο σημείο έλαβε υπόψη του τον τοπικό χαρακτήρα - κάπου το υλικό, κάπου αλλού μια διαδομένη μορφή. Και να δείχνει διεθνιστικά σουπερμάρκετ: αεροδρόμια,

μπακάλικά, θέατρα και μουσεία. Έξω (μας διαβεβαιώνει) από μόδες, έξω από εφήμερες διακοσμήσεις της μορφής, πίσω, βαθιά σκάβοντας στο υποσυνείδητο - για να βρούμε την αλήθεια, το σταθερό έδαφος να πατήσουμε επάνω του. Μας ανοίγει την ψυχή του, μας εκμυστηρεύεται τις πιο μύχιες σκέψεις του, σχεδόν ψιθυρίζει εμπιστευτικά στο αυτί μας τις προσωπικές του εξομολογήσεις. Να ισχυρίζεται πως όλα αυτά τα μόλις αισθητά βιώματα είναι κοινός τόπος, είναι αυτά που μας συνδέουν με τον πολιτισμό και με την ιστορία.

Απέναντι του, ένας Melnikov, κομμάτι του γενικού δημιουργικού παροξυσμού της εποχής του αλλά και, την ίδια στιγμή, ένα ιστορικό άτομο. Το παράδοξο να ανήκει στην πρωτοπορία και την ίδια στιγμή να απευθύνεται στο λαό, να έχεις για εργοδότη τα συνδικάτα των εργατών, να απηχείς μια ουτοπική επανάσταση που αύριο το πρωί θα μεταμορφωθεί στον χειρότερό σου εφιάλτη. Το παράδοξο να γεύεται την πιο ακραία δημιουργική ελευθερία εξαφανίζοντας την ιστορία και, την ίδια στιγμή, να μιμείται παραδοσιακές μεθό-

Διάλεξη του Aldo Rossi στην Αίθουσα Τελετών του Πολυτεχνείου.

δους κατασκευής στο σπίτι σου.

Ο Rossi αποδέχεται παθητικά όλες εκείνες τις μνήμες που ο Melnikov είχε νομίσει πως πέταγε έξω από το παράθυρο. Τις παίρνει με προσοχή στα χέρια, τις διαπραγματεύεται βυθισμένος σε φιλοσοφικό διαλογισμό και, μετά, τις μεταπλάθει ως άλλος Πλάτωνας στο λεξιλόγιό του των τέλειων στερεών. Τα πολύχρωμα σκίτσα του περιπλανώνται νωχελικά ανάμεσα σε τσαγιέρες της εταιρείας Alessi που θυμίζουν κτίρια και σε κτίρια που θυμίζουν τσαγιέρες - βορά στις αδηφάγες ορέξεις της δυτικής κατανάλωσης. Έτσι συνδεμένα, όλα θυμίζουν πάντα κάτι άλλο, κάνοντας συνεχώς μεταθέσεις νοημάτων. Οπότε, κάπου εκεί στο βάθος βρίσκεται ο πρόγονός του ο Canaletto με τα «καπρίτσια» του: η γέφυρα του Ριάλτο στη Βενετία ζωγραφισμένη έτσι όπως δεν ήταν ποτέ, με κτίρια δανεισμένα από σχέδια ή από άλλες πόλεις. Η ανάλογη πόλη σαν τόπος της φαντασίας, στερημένη από πατρίδα, άρα νόμιμα συλλογική.

Ο Melnikov, μας δηγείται ο παλιός του φίλος Στριγκαλιόφ, νομίζω το 1965 (θα ζητήσει άλλα δέκα χρόνια), επιστρέφει στις προσωπικές του αυτή τη φορά μνήμες - οι συλλογικές είχαν καινοσηριαστεί από το καθεστώς. Σχεδιάζει ένα υπέροχο σχέδιο, την «οδό Melnikov», που δοξάζει τον εαυτό του: τα κυριότερα κτίρια που σχεδίασε στη ζωή του σε φανταστική παράταξη, οι λέσχες, τα γκαράζ, τα μνημεία. Μόνο που αυτός ο δρόμος δεν δείχνει από πού έρχεται και πού οδηγεί, δεν είναι πραγματικός δρόμος αλλά ένα «τοτέμ», χώρος επικοινωνίας με τις υπερφυσικές δυνάμεις.

Η γέφυρα που δεν γεφυρώνει τίποτα, ο δρόμος που δεν οδηγεί πουθενά - και όποιος στο εξής χρησιμοποιεί τη λέξη πρωτοπορία αλόγιστα θα μαστιγώνεται δημόσια.

«Δεν γράφω για να κερδίσω»

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΗ ΑΛΕΞΑΚΗ

της Ευρυδίκης Trichon-Μιλσανή

Το βραβείο *Medicis*, ένα από τα πιο σημαντικά γαλλικά βραβεία της λογοτεχνίας, φέτος απονεμήθηκε σ' έναν Έλληνα: στο συγγραφέα Βασίλη Αλεξάκη για τη Μητρική Γλώσσα, που μόλις κυκλοφόρησε και στην Αθήνα. Εγκατεστημένος στο Παρίσι από το 1968, ο Αλεξάκης ζει το διχασμό ανάμεσα σε δυο κουλτούρες, δυο γλώσσες, δυο τύπους ζωής. Ο απόηχος αυτής της δύσκολης (αλλά πρόσφορης, όπως αποδεικνύεται, για τη «συγγραφική») κατάστασης δίνει ένα ιδιαίτερο χρώμα σε όλο το έργο του λογοτέχνη ο οποίος έχει εκδώσει 10 βιβλία και, χάρη στην παράλληλη δημοσιογραφική του δραστηριότητα και στις εκπομπές του στο ραδιόφωνο, είναι εξαιρετικά δημοφιλής στη Γαλλία. Το χιούμορ και μια λεπτή ευαισθησία που, χωρίς έμφραση, γλιστρά έντεχνα στα κείμενά του είναι τα χαρακτηριστικά της γραφής του.

Ο ήρωας της *Μητρικής Γλώσσας* είναι ένα είδος ντετέκτιβ που ψάχνει την εξήγηση του εμβληματικού Έψιλον των Δελφών.

Το μαγικό γράμμα, που στη διάρκεια της περιήγησής του θα φωτιστεί από σαράντα αλληπάλληλες σημασίες, θα γίνει τελικά το αστέρι που θα οδηγήσει τον ξενητεμένο Έλληνα στην Ελλάδα, στην καρδιά της γλώσσας του, στο βαθύτερο νόημα των πραγμάτων. Το βιβλίο, επίσης, είναι ένα πορτραίτο της Ελλάδας, φτιαγμένο με τη διαύγεια, την επιείκεια και την αθωότητα που έχουν ίσως μόνον οι Έλληνες του εξωτερικού.

Συναντήσαμε τον **Βασίλη Αλεξάκη** στο Παρίσι κι οι ερωτήσεις μας ήταν αυτονόητες – κι ίσως πολύ λιγότερες απ' όσες θα θέλαμε να του κάνουμε.

• **Τι σκέπτεστε για το καινούριό σας βιβλίο;**

– Βρίσκω πως σε σχέση με τα άλλα μου βιβλία είναι πιο φιλόδοξο, το πιο μυθιστορηματικό και το πιο ελληνικό. Φιλόδοξο από απόψεως γραφής. Έχει μεγαλύτερη ευρύτητα. Αποπειράθηκα να καταπιαστώ με πολλά θέματα και να τα οδηγήσω μαζί σε μια κοινή πορεία μέχρι το τέλος, με ένα είδος χαλαρής γραφής που μοιάζει καμμιά φορά να παραπαίει. Δεν ήμουν καθόλου σίγουρος για το αποτέλεσμα, αν δηλαδή θα εύρισκα μια λύση, αν στη πορεία του βιβλίου θα έδινα μια εξήγηση στο γράμμα Έψιλον, αν θα κατά-

φερνα να αποδεχτώ τη θλίψη του θανάτου της μητέρας μου, να εκφράσω την άποψη που είχα για τα προβλήματα της Ελλάδας.

• **Τι είναι το Έψιλον;**

– Είναι ένα μεμονωμένο γράμμα χαραγμένο στην είσοδο του ναού του Απόλλωνα των Δελφών που μου έγινε ένα είδος μονομανίας και με παρέσυρε. Πέρασα τρεις ολόκληρους μήνες στη βιβλιοθήκη της γαλλικής αρχαιολογικής σχολής ψάχνοντας και μελετώντας. Το Έψιλον το έζησα από μέσα. Προσπαθούσα να δώσω τη λύση αυτού του αρχαίου αινίγματος μέσα από λέξεις που με οδήγησαν βαθμιαία στα διάφορα θέματα, στον εαυτό μου, στην ελληνική ιστορία, στα πράγματα της ζωής, έχοντας συνεχώς την εντύπωση πως έτσι έμπαινα όλο και περισσότερο στην ουσία τους. Το βιβλίο δεν είναι ένα εγκεφαλικό παιχνίδι οργανωμένο a priori. Άρχισα να γράφω και τη συνέχεια την έβλεπα καθ' οδόν. Το Έψιλον έχει σχέση με το χρόνο. Συμβολίζει τις ρωγμές του χρόνου που μας προβληματίζουν και που τελικά πρέπει να αποδεχτούμε. Πρέπει να αποδεχτώ πως δεν θα βρω τη λύση στο αίνιγμα του Έψιλον. Πως η ελληνική ιστορία παρουσιάζει ρωγμές και δεν έχει την συνέχεια που μέσα από την εκπαίδευση προσπάθησαν να μου αποδείξουν. Τέλος, να αποδεχτώ το θάνατο της μητέρας μου.

• **Τα πορτραίτα σας ανταποκρίνονται σε**

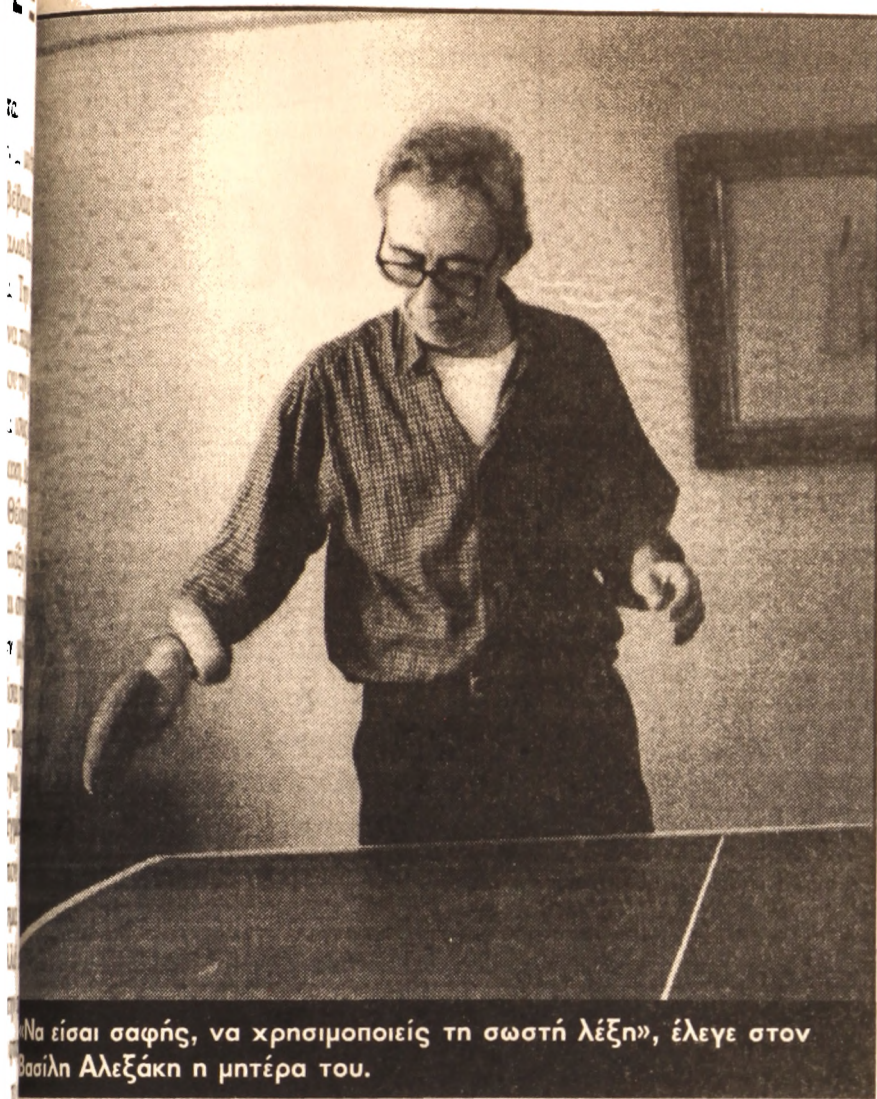
πραγματικά πρόσωπα;

– Τα πορτραίτα είναι μυθιστορηματικά μου. Έχουν βέβαια αναφορές αληθινά πρόσωπα, αλλά δεν είναι συμγή, είναι ανάμεικτα. Την υπουργό-ποιό που δεν θέλει να παραδεχτεί το ρασισμό του χρόνου μου την ενέπνευσε σικά η Μελίνα, αλλά ίσως ακόμη περισσότερο η Βουγιουκλάκη. Δεν είναι αβιογραφικό βιβλίο. Θέλησα να βγω τον εαυτό μου, να φτιάξω ένα βιβλίο θέματα, πρόσωπα και συνέχεια, να βγω τη χαρά των παλιών μυθιστορημάτων. Θέλησα να βάλω μέσα την Αθήνα, αρχαία κουλτούρα, το τώρα. Ο αφηγητής δεν είμαι καθόλου εγώ. Υπάρχουν βέβαια ασυνείδητα πράγματα που θέλω να εκφραστούν και που βγαίνουν στην επιφάνεια στο κύλισμα της ιστορίας. Υπάρχουν επίσης πολλά αληθινά στοιχεία που έρχονται απ' την πραγματικότητα, αλλά και άλλα τόσα φτιαχτά, μυθιστορηματικά. Παράδειγμα, το «εγώ» του βιβλίου, ο αφηγητής, δεν έχει μια γυναίκα παρέα – η λύπη για το θάνατο της μητέρας του επιβάλλει αυτή τη μοναξιά. Ο πατέρας μου δεν πάσχει από φοβίες. Η μητέρα μου δεν καταγόταν από την Άμφισσα. Ό,τι έχει σχέση μ' αυτή την πόλη είναι κατασκευασμένο. Πίσω απ' το «εγώ» κρύβεται μια κατασκευή με μυθιστορηματικά ευρήματα. Έχω μια απόσταση από το αντικείμενό μου. Είμαι σαν τον επιπλοποιό που φτιάχνει ένα τραπέζι. Συμπεριφέρεται ανάλογα με τις απαιτήσεις της τραπεζιού.

• **Κι αυτό που λέει ο Φλωμπέρ, «Η Μαντάμ Μπωβαρύ είμαι εγώ»;**

– Ναι, βέβαια, υπάρχει αλλά με έμμετρο τρόπο. Σε τελική ανάλυση, αν θέλουμε βρούμε αντιστοιχίες με το πραγματικό μου εγώ, το πρόσωπο του πατέρα έχει περισσότερα στοιχεία από μένα. Εγώ γράφω μυθιστορήματα, εγώ είμαι ο παραμυθάς. Ίσως, άμα γεράσω, να καταξω έτσι, να διηγούμαι φανταστικές ιστορίες στις γυναίκες της γειτονιάς μου. Το γράψιμο είναι μια μαγευτική, ένα οικοδομήμα που πρέπει να μπορεί να στέκει απ' μόνο του. Γράφοντας, βεβαίως, διαπ-

«Κερδίσω χρόνο...»

«Να είσαι σαφής, να χρησιμοποιείς τη σωστή λέξη», έλεγε στον Βασίλη Αλεξάκη η μητέρα του.

...πώς έχω ανάγκη να μιλήσω για τη γλώσσα μου, να μιλήσω για τη γλώσσα. Η μητέρα μου ήταν ο κυριότερος λόγος που ήρθα στην Ελλάδα. Τώρα που δεν πάσχει πια, θα εξακολουθώ να πηγαίνω; Η μητρική γλώσσα θα συνεχίσει να με οδηγεί στη ρίζα της; Το Έψιλον είναι επιτροπή; Είναι Ελλάδα; Και τώρα τι γίνεται; Νομίζω πως το βιβλίο μου είναι η απάντηση σ' αυτό το ερώτημα.

Πώς γράφεις; Πώς διαλέγεις τα θέματα που δουλεύεις με κομπιούτερ;

Γράφω με κοινό μολύβι. Όταν τελειώσω ένα κεφάλαιο, το χτυπάω στη μηχανή. Γράφουν το μολύβι και το χαρτί. Το κομπιούτερ είναι γι' αυτούς που βιάζονται. Η γρήγορη χρειάζεται βραδύτητα, καθυστέρηση. Δεν γράφω για να κερδίσω χρόνο, γράφω για να χάσω χρόνο. Το γράψιμο είναι η ζωή μου, δεν υπάρχει χώρος για τίποτα άλλο. Γράφω τα βιβλία μου μια κι ώρα. Περίπου δύο χρόνια για κάθε βιβλίο. Οπότε δεν γράφω περισσότερο από 15 γραμμές την ημέρα. Καθώς γράφω καθυστερώ 15 ώρες, αυτό αντιστοιχεί μια ώρα για κάθε γραμμή. Το γράψιμο είναι τρόπος ζωής, μια ζωή μοναχική. Η λογοτεχνία

είναι η σύζυγός μου. Η λογοτεχνία θέλει όλες μου τις ώρες. Θέλει τα πρωινά, τα απογεύματα, τις νύχτες. Το Έψιλον συμβολίζει τη γραφή. Το γράψιμό μου τελικά ανήκει στην κλασική παράδοση. Επιδιώκω να φτάσω σ' ένα απλούστατο αποτέλεσμα. Να καταφέρω αυτό ακριβώς που μου επανελάμβανε η μάνα μου: «Να είσαι σαφής, να χρησιμοποιείς τη σωστή λέξη».

• Πώς διαλέγεις τα θέματα σου;

— Το κάθε βιβλίο είναι μια περιπέτεια. Γράφω για να μάθω πού το πάω, πώς θα τελειώσω. Νομίζω πως αν ήξερα πώς θα τελειώνα, ίσως και να μην έγραφα. Ανακαλύπτεις τι έχεις να πεις

γράφοντας. Η γραφή σε οδηγεί σε χώρους και σε στιγμές οδυνηρές, εκεί που δεν το περιμένεις. Πολλές φορές με ξαφνιάζουν αυτά που γράφω. Μου έχει τύχει να γελάσω αλλά και να κλάψω.

• Είναι δηλαδή κάτι σαν ψυχανάλυση;

— Μοιάζει, αλλά με την τεράστια διαφορά ότι φτιάχνω ενσυνείδητα εγώ ο ίδιος την ιστορία, την ελέγχω πλήρως. Ο στόχος μου δεν είναι μόνο να βγεί συγκίνηση αλλά να ωφεληθεί το μυθιστόρημα. Όταν αυτό πετύχει, εμένα δεν με χρειάζεται πια το βιβλίο.

• Αισθάνεσαι πως μ' αυτό το βιβλίο έκλεισε ένας κύκλος;

— Έχω τελειώσει έναν κύκλο στο Παρίσι με το *Πριν*. Ήταν η ιστορία νεκρών που προσπαθούν να δραπετεύσουν από ένα νεκροταφείο του Παρισιού: σκάβουν μια σήραγγα για να βγούν σε μια γαλαρία του μετρό. Στο *Πριν* ξορκίζω το θάνατό μου στο Παρίσι. Σ' αυτό το μυθιστόρημα ο αφηγητής, ενώ νομίζει ότι ψάχνει να λύσει ένα μυστήριο, βρίσκεται συνεχώς μ' ένα λεξικό το χέρι και αναγκάζεται να γράφει στα ελληνικά. Το Έψιλον μου θυμίζει το ελληνικό αλφαβητάριο των παιδικών μου

χρόνων που είχε ένα γράμμα σε κάθε σελίδα. Με το Έψιλον ξανά μαθητής. Το βιβλίο μου είναι χιλιάδες εικόνες γύρω από ένα τεράστιο Ε.

• Τι ρόλο έπαιξε το νέο σας βιβλίο στη σχέση σας με τη Γαλλία;

— Σημαντικό. Η βράβευσή του είχε μεγάλη απήχηση. Το υποστήριξαν ο Τύπος, η τηλεόραση, μπήκε στη διδακτέα ύλη 15 λυκείων. Πουλήθηκε σε 70.000 αντίτυπα. Μου προέκυψε μετά από 30 χρόνια στη Γαλλία και είναι ό,τι πιο ευχάριστο μου συνέβη, αν εξαιρέσω τη γέννηση των παιδιών μου. Αυτό αποδεικνύει κάτι. Οι Γάλλοι αποδέχτηκαν επιτέλους ότι ένας ξένος μπορεί να κάνει καλή λογοτεχνία στη γλώσσα τους. Είναι καινούργιο φαινόμενο αυτό. Αν σκεφτεί κανείς πως ο Μπέκετ δεν πήρε ποτέ κανένα βραβείο. Βέβαια, ήμουν σχετικά γνωστός από χρονογραφήματα, εκπομπές, και το μυθιστόρημα *Παρίσι-Αθήνα* είχε αρκετή επιτυχία. Αυτά όμως ήταν μικροπράγματα σε σχέση με την επιτυχία της *Μητροικής* γλώσσας.

• Λέγεται πως για να πετύχει κανείς στη Γαλλία πρέπει να αφομοιωθεί. Να ασπασθεί τον γαλλοκεντρισμό.

— Δεν αισθάνθηκα ποτέ αφομοιωμένος. Αισθάνομαι Έλληνας και μόνο Έλληνας, αλλά είμαι κι ένας γάλλος συγγραφέας. Το πόσο νιώθεις ξένος είναι άλλο θέμα. Όντας στο σχολείο, ένιωθα ξένος. Δεν αισθάνομαι ξένος γιατί είμαι ξένος στη Γαλλία — είμαι ξένος στο είδος μου.

• Και η περίφημη γαλλική υπεροψία;

— Την ένιωσα έντονα και γι' αυτό έγραψα ένα ολόκληρο μυθιστόρημα, το *Παρίσι-Αθήνα*. Μέχρι τότε ζούσα μια μόνιμη παρεξήγηση. Οι Γάλλοι ξαφνιάζονται με το γεγονός ότι ένας ξένος τολμάει να χρησιμοποιήσει τη γλώσσα τους, και μάλιστα με επιτυχία. Πέρασα πολύ δύσκολα χρόνια. Όταν όμως κατάφερα να πω ό,τι σκεπτόμουν σχετικά μ' αυτό, να εκφράσω τις αντιρρήσεις μου και τις ανάγκες μου, τότε αισθάνθηκα πολύ άνετα. Όσο δύσκολος χώρος κι αν είναι η Γαλλία σου δίνει τη δυνατότητα να πεις ορισμένα πράγματα.

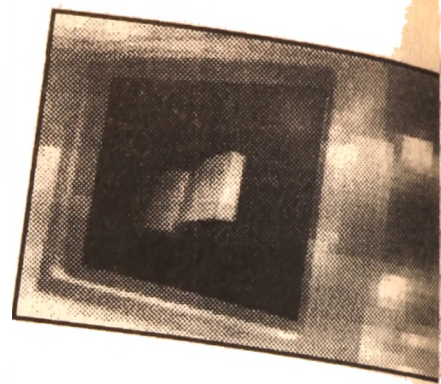
• Άρα με το γράψιμο ξεκαθαρίζει κανείς τους λογαριασμούς του...

— Κάθε φράση είναι μια μικρή ανακοίνωση. Κάτι ολοκληρώνεται, καθαρίζει, κλείνει. Προχωρώ, μπορώ να πάω παραπέρα. Κάθε σελίδα αυξάνει την ελευθερία μου και μόνον αυτό είναι μια ικανοποίηση. Έχω την εντύπωση πως γράφω τα βιβλία μου για να τελειώσω.

ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Προγράμματα και η εφαρμογή τους στην Ελλάδα

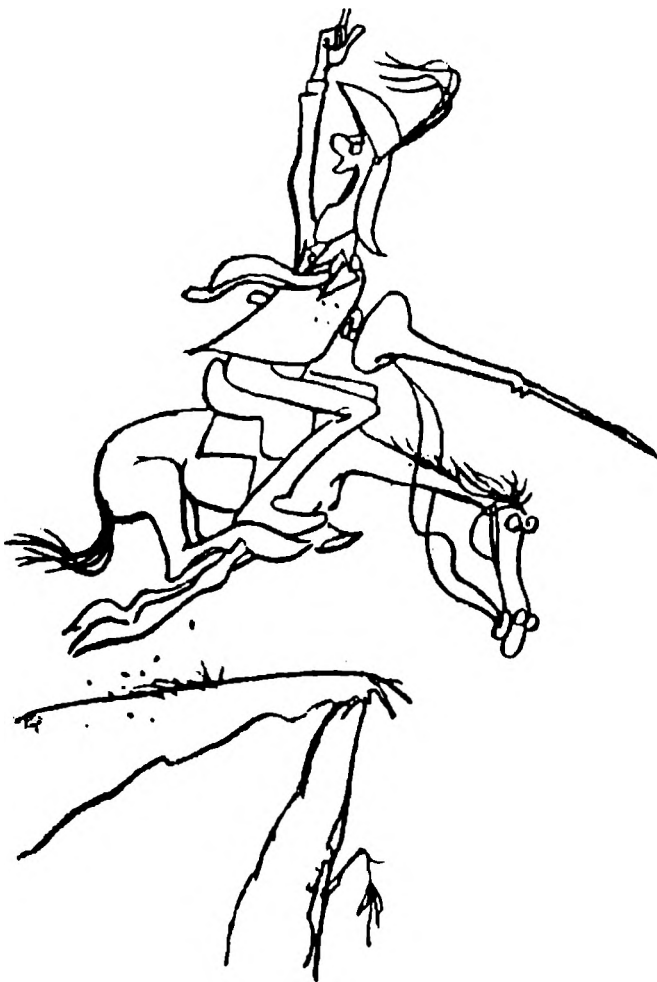
της Σοφίας Παλαμιώτη

Αστυνόμος: Ποιος τολμά να κριτικάρει το έργο μου; Ποιος ασεβεί έναντι του Αρχηγού; Τι κάνουν τα μέλη του Πειθαρχικού και δεν καλούν την Βιβλιοθηκάρια σε απολογία;

Υπαλληλάκος: Μα η βιβλιοθηκάρια λέει πως μια μικρή βιβλιοθήκη στοιχίζει 80.000.000 δρχ. και πως αν είχαν αξιοποιηθεί κάποια από τα προγράμματα που κατά καιρούς έχουν προσφερθεί στις κυβερνήσεις, στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και σε οργανισμούς, θα είχαμε απορροφήσει αρκετά δισεκατομμύρια.¹ Έτσι και τα χρήματα που διαθέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε) δεν θα χάναμε ελλείψει προγραμμάτων και την Παιδεία, την Οικονομία και άλλα πολλά θα είχαμε στήσει στα πόδια τους. Τολμώ και γελώ με εκείνο τον άνθρωπο που πήρε στα σοβαρά την εξαγγελία του Αστυνομικού την εξέλαβε για θεμέλιο λίθο. Και δεν κλαίγεται που θα πλουτίζουν οι εκμεταλλευτές των δικτύων πληροφοριών εις βάρος μας αλλά γιατί θα χαθεί ο πλούτος της επικοινωνίας μεταξύ ελεύθερων ανθρώπων, όπως είμαστε εμείς, και γιατί κινδυνεύει η Δημοκρατία μας.² Η άγνοια μας οδηγεί σε κωμικές σκέψεις. Αλλά εγώ (ας συνεχίσω τις ασκήσεις μου προτού χάσω και το τελευταίο ίχνος θάρρους που μου έχει απομείνει.

Βιβλιοθηκάριος: Ασφαλώς, αν χρησιμοποιούσαμε τους Μήτσους του Λάκη Λαζόπουλου θα συνεχίζαμε κάπως έτσι. Όμως ήταν αδύνατο δίχως τη συνεργασία του να παρουσιάσουμε τα γεγονότα, τα προβλήματα, τις προτάσεις μας ανάλαφρα, περιπαιχτικά, με χιούμορ. Να κρατήσουμε αμείωτο το ενδιαφέρον σας ώσπου να γίνει καθημερινό θέμα συζήτησης. Και γιατί όχι; Αυτές οι συσκευές μπήκαν για τα καλά στη ζωή μας και αντί να μας εκμεταλλεύονται οι άλλοι, ας τις χρησιμοποιήσουμε σωστά για να μειώσουμε

όσο γίνεται το κόστος διασύνδεσης μεταξύ μας και με άλλα συστήματα διεθνώς και όσο παίρνει να τα "εκμεταλλευόμαστε". Δεν είναι δυνατόν να επαναλάβουμε όσα έχουμε προτείνει από το 1977 και πιο πριν. Δύσκολοι καιροί τότε, γιατί ο άγνωστος λόγος μας γινόταν δεκτός αρνητικά από την ξερή γη των decision makers που έχουν και τον τελικό λόγο, κάποιων συναδέλφων και άλλων επιτηδίων με γνωστά συμφέροντα.

Περληπητικά παραθέτουμε τις ουσιαστικότερες προτάσεις που αν είχαν εισακουσθεί δεν θα ήμασταν υποχρεωμένοι να τις επαναλάβουμε. Η εφαρμογή τους θα είχε προκαλέσει νέους προβληματισμούς, νέες ιδέες, σύγχρονες μεθόδους για την επίλυσή τους. Έστω και εξ αποστάσεως θα παρακολουθούσαμε και θα κατανοούσαμε τη διεθνή εξέλιξη της Πληροφορικής.

Οποσδήποτε θα είχαν γίνει κάποια θετικά βήματα που θα μας καθιέρωναν στη συνεί-

δηση του πολίτη και των εταίρων μας, αφού με σοβαρότητα και γνώση θα οριοθετούσαμε το τεράστιο θέμα της Πληροφόρησης. Μόνο η γνώση εξορκίζει την προχειρότητα και αγωνιά αναζητώντας λύσεις. Λύσεις που αναπόφευκτα οδηγούν σε σωστούς σχεδιασμούς και σε εφαρμογή προγραμμάτων, διότι οι κανόνες και οι διαδικασίες του απορρέουν από μια μακριά πορεία αναζήτησης που βασίζεται και ανταποκρίνεται στην ελληνική πραγματικότητα.

Έχει όμως γούστο να δούμε πώς υποδέχονταν τις προτάσεις μας. Το 1982 υποβάλαμε εθελοντικά στο υπουργείο Πολιτισμού (ΥΠΠΟ) 5ετές πρόγραμμα για τη δημιουργία Εθνικού Δικτύου Βιβλιοθηκών.³ Η κυβέρνηση το συμπεριέλαβε στο επίσημο Αναπτυξιακό της Πρόγραμμα, 1983-1987. Αμέρος από αυτό γινόταν πράξη, κάτι θα είχαμε χαράξει στον ορίζοντα. Οι συνάδελφοι, σε Γενική Συνέλευση, απείλησαν να μας αποπέμψουν από την Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκάρων προσαπτοντάς μας μομφή για τις απαράδεκτες και εξωπραγματικές προτάσεις που περιείχε το πρόγραμμα, το οποίο και τελικά κατεψήφισαν. Αντιθέτως η καθηγήτρια **Z. R. Lang** του **Simmon College** στην επί πτυχίω μελέτη για **Master of Librarianship in Greece** (1984) σημειώνει στη βιβλιογραφία του: «Οι δύο συγγραφείς έχουν βαθιά γνώση της ελληνικής πραγματικότητας. Η μεθοδολογία και οι προτάσεις τους είναι πραγματοποιήσιμες διότι η εφαρμογή κάθε πρότασης διαπλέκεται με όλες τις άλλες.» Ως εκ τούτου, όλες οι προτάσεις είναι έγκυρες και βαρύνουσες. Το ίδιο έτος το ΥΠΠΟ μας ζήτησε μελέτη για την εκπαίδευση των υπευθύνων των δημοτικών και κοινοτικών βιβλιοθηκών. Παραδώσαμε σε βραχύτατο χρονικό διάστημα μελέτη τεκμηριωμένη και κοστολογημένη

θα την χρηματοδοτούσε η ΕΟΚ.⁴ Όπως και όλες οι άλλες, μπήκε κι αυτή «στης Ιστορίας το συρτάρι» με την ίδια τύχη.⁵

Εν συνεχεία, στο σηματοδιακό αυτό έτος, φωτισμένη δημοτική σύμβουλος συνέλαβε την ανάγκη αναδιοργάνωσης της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Καλλιθέας. Μας επιστράτευσε και πραγματικώς κάναμε πρωτοποριακή εργασία. Προϊόν της, η δημιουργία πρότυπης βιβλιοθήκης, υπόδειγμα για όλους τους δήμους. Όσο ήταν δήμαρχος ο Γάλλος, τα πράγματα κυλούσαν ομαλά. Ο διάδοχός του (Γ. Ψαλιδόπουλος) δεν κατάλαβε το μέγεθος του έργου. Το 1985-87 εκπονήθηκαν προγράμματα για τη συνεργασία των βιβλιοθηκών των δήμων του νομαρχιακού διαμερίσματος του Πειραιά και σύστημα Βιβλιοθηκών και Πληροφόρησης του Δήμου Καλλιθέας. Αν υποβάλλονταν, θα τα εχρηματοδοτούσε με επάρκεια η τότε ΕΟΚ. Παρεμείναν ανενεργά επειδή ο δήμαρχος έπιασε μόνο πως η λέξη σενάριο ήταν ξενόφερτη και δεν ταίριαζε η χρήση της από κομμουνιστή δήμαρχο. Στα προγράμματα που του υποβάλλαμε αναλύονταν διάφορα σενάρια. Επιτέλους, με την έγκριση του δήμου υποβάλαμε αυτήν που αφορούσε την Καλλιθέα για να προωθηθεί και να χρηματοδοτηθεί από το υπουργείο Παιδείας.⁶ Δεν είχε καλύτερη τύχη. Τελικώς, προτείναμε να γίνει βιβλιοθήκη και πολιτιστικό κέντρο το κτίριο που στέγαζε πάλαι ποτέ τα γραφεία των τραμ. Ειδυλλιακή εικόνα το παλαιό κτίριο, φωταγωγημένο, με τις βιτρίνες του ξέχειλες απόπραμάτειες: βιβλία, περιοδικά, δίσκους, CD, βίντεο, επιτραπέζια παιχνίδια, προγράμματα του σινεμά, του θεάτρου, του χορού, της μουσικής, των διαλέξεων. Και ο περιπατητικός δρομάκος να το ενώνει με τα πάρκο απέναντι.⁷ Ο δήμαρχος θεώρησε ουτοπικές τις προτάσεις και, ως αιθεροβάμονες, δικαίως μας απέπεμψε.

Το 1984 συγγράψαμε εγχειρίδιο δίνοντας τις βάσεις για την αποδελτίωση των συλλογών μικρής βιβλιοθήκης. Βασική επιδίωξη του εγχειριδίου είναι να κατανοηθεί πως αν δεν υπάρξει ενιαία μεθοδολογία για την καταλογογράφηση της ελληνικής εκδοτικής παραγωγής, δεν θα ευοδωθεί ποτέ η μηχανογράφησης της. Δεν έχει βρεθεί έως τώρα εκδότης, κρατικός ή άλλος, να το εκδώσει, γιατί είναι, λέει, πολύ ακριβή η εκτύπωση του.⁸

Το 1988 γίνονται στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας συμβούλια, διαβούλια, συσκέψεις. Μεγάλο έργο η δημιουργία πανεπιστημιακής βιβλιοθήκης και η χρήση της και ως λαϊκής. Προτείνεται να καταγραφεί η υπάρχουσα κατάσταση, να τεθούν στόχοι και στη συνέχεια να κληθούν ειδικοί, ξένοι και

ΤΟ ΞΑΦΝΙΚΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΤΟΥ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΙΧΕ ΣΥΝΕΧΕΙΑ

• Ο δήμαρχος Πειραιά Στέλιος Λογοθέτης, παρακινήμένος από τους βιβλιοθηκονόμους, έστειλε στους συναδέλφους του, στους δήμους της ευρύτερης περιφέρειας Πειραιά, την παρακάτω επιστολή – που έμεινε μια κίνηση μετέωρη, αφού ουδείς ενδιαφέρθηκε να δώσει συνέχεια στα όσα με την επιστολή μπορούσαν να ξεκινήσουν:

Φίλε Δήμαρχε,

Όλες οι χώρες αμέσως μετά τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο, φρόντισαν να θέσουν τις βάσεις που θα στηρίξουν την επιστημονική και τεχνολογική έρευνα. Δημιούργησαν εθνικά δίκτυα βιβλιοθηκών και κέντρα τεκμηρίωσης και πληροφόρησης που εξελικτικά, την τελευταία δεκαετία, αυτοματοποιούνται και διασυνδέονται μεταξύ τους στον διεθνή χώρο. Και ενώ η ανθρωπότητα έχει προχωρήσει ακόμα και στην ΥΠΕΡΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ μέσω δορυφόρων, η Ελλάδα δεν κατάφερε να κάνει κάποιο ουσιαστικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση. Η καθυστέρηση στον τομέα της έρευνας και της πληροφόρησης είναι αυτονόητο πως θα έχει τεράστιο κοινωνικό και οικονομικό κόστος για το μέλλον της χώρας. Ήδη η έλλειψη τεκμηριωμένης πληροφόρησης στον επιστημονικό, τεχνολογικό και πολιτιστικό τομέα είναι προφανές πως την αποξενώνει από τις άλλες χώρες, διότι δυσχεραίνεται η επικοινωνία της στα θέματα αυτά. Και η απόσταση με τον χρόνο θα αυξάνει, εκτός αν υπάρξουν οι προϋποθέσεις έστω και για κάποιο καθυστερημένο αλλά δυναμικό ξεκίνημα.

Είναι γνωστό σε όλους πως στην Ελλάδα υπάρχουν λίγες οργανωμένες λαϊκές βιβλιοθήκες. Αλλά ακόμη και αυτές που θεωρούνται οργανωμένες υπολειτουργούν διότι δεν εντάσσονται σε κάποιο ευρύτερο κυβερνητικό πρόγραμμα με προκαθορισμένες προδιαγραφές για την οργάνωση και λειτουργία τους.

Η πολιτεία από την οποία εξαρτάται η πραγματοποίηση των παραπάνω στόχων δεν έχει ακόμη σχεδιάσει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα. Οσο όμως δεν υπάρχει πολιτική δημιουργίας συστήματος πληροφόρησης, οι βιβλιοθήκες θα παραμένουν χώρος νεκρός, εκτός αν η Τοπική Αυτοδιοίκηση αποφασίσει να επέμβει δυναμικά και απαιτήσει το δικαίωμα που έχει ο ΠΟΛΙΤΗΣ ΣΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ.

Ο Δήμος Πειραιά προτείνει η Τοπική Αυτοδιοίκηση να αναλάβει από τον τομέα της Πληροφόρησης ΤΙΣ ΛΑΪΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ. Και ειδικότερα προτείνει τη συνεργασία για τη δημιουργία σύγχρονων βιβλιοθηκών, με προοπτική τη συνένωσή τους σε τοπικό δίκτυο βιβλιοθηκών.

Με αυτό το σκεπτικό, το Δημοτικό Συμβούλιο ενέκρινε την εκπόνηση πλήρους αναπτυξιακού προγράμματος για τη συνεργασία των βιβλιοθηκών σε περιφερειακό χαρακτήρα για να μπορέσει να χρηματοδοτηθεί από τα Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ) καθώς και από άλλες πηγές. Έχει ήδη αρχίσει η εκπόνηση ειδικής μελέτης για τη συνεργασία όσων δήμων διαθέτουν βιβλιοθήκη, προκειμένου να συντάξουν συλλογικό κατάλογο των συλλογών τους. Το θέμα είναι επείγον, διότι πρέπει να σταλεί ως τις 10 Μαρτίου 1991 στην ΕΟΚ, η οποία θα χρηματοδοτήσει το πρόγραμμα στο πλαίσιο του Action Plan. Σας παρακαλώ να συναντηθούμε το ταχύτερο δυνατόν, προκειμένου να συζητήσουμε και οριοθετήσουμε τον τρόπο της συνεργασίας μας και, κυρίως, τον τρόπο με τον οποίο θα πετύχουμε τη χρηματοδότηση των αναπτυξιακών προγραμμάτων για την αναδιοργάνωση και δημιουργία νέων βιβλιοθηκών σε όλους τους δήμους του νομού Πειραιά.

Τελευταία, θα σας παρακαλούσαμε να δώσετε εντολή στις υπηρεσίες σας, ώστε να μας δώσουν όσα στοιχεία μας χρειάζονται για την εκπόνηση του αναπτυξιακού προγράμματος.

Πειραιάς, 27 Φεβρουαρίου 1991

Έλληνες της αλλοδαπής, όπως: μανάτζερ για μεγάλο και πολυεπίπεδο συγκρότημα βιβλιοθηκών, καταλογογράφος εξειδικευμένος στη μηχανογραφική αποδελτίωση (καταλογογράφηση, θεματική ευρετηρίαση, κ.λπ.), πληροφοριακός βιβλιοθηκάριος ή πληροφορητής με εμπειρία σε πληροφοριακή βιβλιοθήκη διεθνούς εμβέλειας – και σε συνεργασία και βάσει των προτάσεων ελληνικών βιβλιοθηκαρίων να καταλήξουν σε πακέτο προτάσεων.⁹ Παρέργως, τους συντάξα-

με ένα κατάλογο με πληροφοριακά βιβλία με ό,τι καλύτερο διέθετε η ξένη και η ελληνική εκδοτική παραγωγή. Δύσκολη και κουραστική δουλειά, αλλά χρησιμότητα εργαλείο για τους πανεπιστημιακούς δασκάλους, τους σπουδαστές και γενικώς για όλους όσοι ασχολούνται με την επιστήμη και την εφαρμοσμένη τεχνολογία. Ποιος ξέρει τι να απέγινε; Δεν ακολουθήσαμε τη σοφή συμβουλή του Καποδίστρια και τη δώσαμε τζάμπα; ή συνήθης μας πρακτική έχει αποδει-

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: Παιδαγωγικά - Φιλοσοφία
- Κοινωνιολογία

ARNALDO BISCARDI

Καθηγητής Πανεπιστημίου

ΑΡΧΑΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

ARNALDO
BISCARDI

ΑΡΧΑΙΟ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΔΙΚΑΙΟ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΠΑΝ. Δ. ΔΗΜΑΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

Παν. Δ. Δημάκης
Καθηγητής Πανεπιστημίου

Δεύτερη έκδοση
με 507 σελίδες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

χθεί άκρως αναποτελεσματική. Επιστέγασμα των εισηγήσεων ομάδας βιβλιοθηκείων; Διόρισαν διευθυντή κάποιον άσχετο με την επιστήμη της βιβλιοθηκονομίας και η βιβλιοθήκη παρέμεινε αποθήκη· η συνήθης κατάληξη.¹⁰

Το 1990 στραφήκαμε στον Πειραιά. Ο δήμαρχος (Στ. Λογοθέτης) μας ορκίστηκε πως αυτή τη φορά δεν θα αθετούσε το λόγο του, όπως τότε στη Νίκαια. Το 1984 είχε ρητά υποσχεθεί πως θα εφάρμοζε το πρόγραμμά μας για τη λειτουργία Βιβλιοθηκονομικού Κέντρου με στόχο τη συνεργασία και την εξυπηρέτηση των βιβλιοθηκών στους γύρω δήμους.¹¹

Αλλά ας ξαναπιάσουμε το νήμα ή τον μίτο της Αριάδνης, παρ' όλο που δεν μας βοήθησε να βρούμε διέξοδο από τον λαβύρινθο του πολιτικού ευχολογίου, από το 1990. Τότε που αφήσαμε τους δισταγμούς μας στην άκρη και απευθυνθήκαμε στον ίδιο, αλλά αναβαθμισμένο, δήμαρχο. Στόχος μας η τότε ΕΟΚ που είχε προκηρύξει το Πρόγραμμα Δράσης για τις Βιβλιοθήκες (Action Plan for Libraries). Καλούμεθα να φτιάξουμε ένα πρόγραμμα περιφερειακής εμβέλειας που, αν το ενέκριναν και αποδέχονταν να συνεργασθούν δύο χώρες της Ε.Ε. μαζί μας, θα εχρηματοδοτείτο κατά 60%.

Επισκεπτόμαστε σχεδόν όλους τους δήμους της Νομαρχίας Πειραιά, ζητούμε την έγκριση των δημάρχων και τη συνεργασία των υπευθύνων των βιβλιοθηκών, που εκδηλώνουν άκρως ενθουσιασμό. Συντάσσουμε πρόγραμμα, μοναδικό εν Ελλάδι στην πληρότητά του. Το στέλνουμε στις δύο χώρες που επιλέξαμε (Αγγλία και Σκωτία), οι οποίες το αποδέχονται και μας προσκαλούν. Αφού για καιρό τους ξεγελάμε ως προς τις ημερομηνίες και άλλα πολλά, όταν φθάνουμε, οι υπεύθυνοι των δύο μεγάλων λαϊκών βιβλιοθηκών τους μας υποδέχονται καχύποπτα ως αποτέλεσμα της ανεύθυνης συμπεριφοράς που είχαμε επειδείξει κατά τη διάρκεια της επικοινωνίας μας. Διασκεδάζουμε τις κακές τους εντυπώσεις και τους πείθουμε πως εμείς, οι βιβλιοθηκάριοι, είμαστε καθ' όλα υπεύθυνοι και αξιοπρεπείς και, βέβαια, τους αποδεικνύουμε πως έχουμε σαφή γνώση του θέματος και των ελλείψεών μας.

Επιστρέφουμε και ο εξουσιοδοτημένος αντιδήμαρχος κωλυσιεργεί την αποστολή της αίτησής μας έως την παραμονή της λήξεως της προθεσμίας. Εν τω μεταξύ, έχουμε υποσχεθεί ως Δήμος Πειραιά, στους αξιωματούχους βιβλιοθηκάρους που θα εκπροσωπούσαν τις δύο μεγάλες βιβλιοθήκες (στην ουσία συγκροτήματα βιβλιοθηκών: από 20-40 παραρτήματα η καθεμία), πως θα κληθούν επισήμως το Μάιο του επόμενου

έτους να συνεργασθούμε επί όλου του φάσματος του προγράμματος. Εκείνοι περιμένουν ακόμη την ακριβή ημερομηνία άφιξής τους κι εμείς μια απάντηση από το δήμαρχο. Αυτή τη φορά, η σιωπή του κάλυψε με απογοήτευση όλες τις ελπίδες των βιβλιοθηκείων των δήμων που ολόψυχα θέλησαν να συνεργασθούν· με ή δίχως τη βοήθεια της Ε.Ε.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. «500 δισ. μένουν στα αζήτητα καθώς βουλιάζουν τα έργα πληροφορικής». Εφημ. *Το Βήμα*, 9.4.1995, σ. Δ8

2. Εφημ. *Καθημερινή*, 26.2.1995, σ. 25

3. Σχετική βιβλιογραφία: Περ. *Αντί*, 22.4.1994, σ. 51

4. Εκπαίδευση βιβλιοθηκείων: αναλυτικό πρόγραμμα, 1983-1987, Κ. Θανοπούλου-Σοφία Παλαμιώτη. Αθήνα, 1982.

5. Εφημ. *Το Βήμα*, 26.3.1995, σ. Α50

6. Δήμαρχος Καλλιθέας προς υπουργό Παιδείας (14.10.1985, αρ. πρωτ. 118): «Στα πλαίσια της επιδίωξης της Unesco όλα τα κράτη-μέλη να αναπτύξουν εθνικό σύστημα πληροφόρησης, ο Δήμος Καλλιθέας [...] προχωρεί στο σχεδιασμό δευτέρου αναπτυξιακού προγράμματος, 1986-1990.» Ο υπουργός Παιδείας απαντά (11.11.1985, αρ. πρωτ. Γ2/3172): «[I/a]. Δεν υπάρχει δυνατότητα να χρηματοδοτηθεί [...] έκδοση εγχειριδίου 2. Με τις δημοτικές βιβλιοθήκες ασχολείται [...] το ΥΠΠΟ.» Το αίτημα διαβιβάστηκε αρμοδίως και έκτοτε αγνοείται η τύχη του.

7. Το κτίριο στεγάζει τα πλυντήρια του ΙΚΑ και κάποια μηχανογραφική υπηρεσία ή μηχανουργείο. Στη θέση αυτή, το τ.μ. εκτιμάται πάνω από 2.000.000 δρχ. Χ1.000 τ.μ.=2.000.000.000 δρχ. Οικολογική και οικονομική πολιτική: Τα σχόλια περιτεύουν.

8. Στις 4.10.1990 αποταθήκαμε στο Κέντρο Παιδικού και Εφηβικού Βιβλίου, ζητώντας τους να παίξουν, ατύπως, ρόλο συντονιστή μεταξύ των βιβλιοθηκείων που διευθύνουν οργανωμένες βιβλιοθήκες προκειμένου να τεθούν συλλογικά οι βάσεις για την τυποποίηση της μηχανογραφικής αποδελτίωσης της εκδοτικής μας παραγωγής. Η απελπισία σε οδηγεί σε αφελείς σκέψεις.

9. Προς τη Διοικούσα Επιτροπή του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, «Εισηγητική πρόταση για τον σχεδιασμό της ενιαίας πανεπιστημιακής βιβλιοθήκης». Από ομάδα βιβλιοθηκείων. Αθήνα 30.9.1987

10. «Το Πανεπιστήμιο [εννοεί της Αθήνας] υπάρχει 166 χρόνια και δεν κατάφερε να κάνει ούτε μια βιβλιοθήκη που να είναι για τους εκπαιδευτές και τους εκπαιδευόμενους, ότι μια εκκλησία για τους πιστούς.» Καθηγητής Φ. Φέσσας, εφημ. *Ελευθεροτυπία*, 22.7.1990

11. Βιβλιοθηκονομικό Κέντρο για τις λαϊκές βιβλιοθήκες των δήμων και των πολιτιστικών κέντρων της περιοχής: προγραμματισμός-προτάσεις. Αθήνα 1984.

12. (α). Αίτηση για την ανάληψη ερευνητικού έργου στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Δράσης για τις Βιβλιοθήκες (Action Plan for Libraries). Τίτλος του ερευνητικού προγράμματος, *Σύνταξη συλλογικού καταλόγου των συλλογών των βιβλιοθηκών του Δήμου Πειραιά και των δήμων της περιφέρειας Πειραιά*. Φεβρουάριος 1991.

(β). Επιστολή του δημάρχου Πειραιά (η οποία παρατίθεται εδώ ως επίμετρο). Τη συντάξαμε εμείς και, προφανώς, στη ρουτίνα της καθημερινής του αλληλογραφίας, υπέγραψε κι αυτήν.

Πορεία προς την αυτογνωσία

Γιάννης Κιουρτσάκης,
Σαν μυθιστόρημα.

Αυτοβιογραφία.

Εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1995.

Το *Σαν μυθιστόρημα* αποτέλεσε έκπληξη για τους αναγνώστες του **Γιάννη Κιουρτσάκη** που τον ήξεραν ως δοκιμιογράφο και μελετητή του λαϊκού μας πολιτισμού, και ιδιαίτερα της προφορικής μας παράδοσης. Τα βιβλία του που είχαν προηγηθεί είναι: *Ελληνισμός και Δύση στο στοχασμό του Σεφέρη* (1979), *Προφορική παράδοση και ομαδική δημιουργία* (1983), *Καρναβάλι και Καραγκιόζης* (1985) και *Το πρόβλημα της παράδοσης* (1989). Δοκίμια και μελέτες, όπως είπα, έργα επιστημονικής έρευνας και στοχασμού. Κι έξι χρόνια αργότερα μας αιφνιδιάζει με το *Σαν μυθιστόρημα*, ένα έργο αφηγηματικής λογοτεχνίας του είδους, για την ακρίβεια, που ονομάζουμε *Προσωπική λογοτεχνία*. Πιο συγκεκριμένα: μια αυτοβιογραφία.

Μια αυτοβιογραφία που ο συγγραφέας μάς προτείνει να διαβάσουμε *σαν μυθιστόρημα*. Όπως ήταν φυσικό, πιάνοντας το βιβλίο στα χέρια μου, αναρωτήθηκα τι θα μπορούσε να σημαίνει ο τίτλος *σαν μυθιστόρημα*. Ορθώς, όπως αποδείχτηκε εκ των υστέρων, υπέθεσα ότι ο συγγραφέας περιμέ-

νει από τον αναγνώστη του να διαβάσει το βιβλίο σαν έργο επινόησης, έργο φαντασίας. Σε μια τέτοια περίπτωση, βεβαίως, κλονίζεται το κριτήριο της επαληθευσιμότητας, αν δεν αίρεται τελείως. Όταν διαβάζεις ένα αυτοβιογραφικό κείμενο *σαν μυθιστόρημα* δεν ενδιαφέρεσαι για το αν επαληθεύονται όσα αφηγείται ο συγγραφέας αλλά για την αλήθειά τους, το είδος της αλήθειας που αναζητείς σε κάθε μυθιστόρημα.

Η ανάγνωση του βιβλίου πείθει ότι ο συγγραφέας δεν προτάσσει την αφήγηση των επιτευγμάτων του ή των παθημάτων του, αλλά την αναζήτηση του εαυτού. Η γραφή είναι μια πράξη συνειδήσης, μια πορεία προς την αυτογνωσία. Και από την άποψη αυτή ενδιαφέρει κυρίως ως λογοτεχνία και δευτερεύοντως ως Ιστορία.

Η σχέση της αυτοβιογραφίας με τη λογοτεχνία είναι αρκετά περίπλοκη. Έχουμε διαβάσει πολλά μυθιστορήματα που είναι καταφανώς αυτοβιογραφικά, έστω και αν δεν τιτλοφορούνται *Σαν αυτοβιογραφία*. Είναι το είδος που –εσφαλμένα πιστεύω– αποκαλούμε βιοματική λογοτεχνία. Πίσω από έναν διαφανο μύθο βλέπουμε το πρόσωπο και, εν πολλοίς, τη βιογραφία του συγγραφέα. Από την άλλη μεριά, σε πολλές αυτοβιογραφίες, βλέπουμε την

αγωνία του συγγραφέα –μέσα από τη γραφή, μέσα από τη γλώσσα– να συλλάβει τις κινήσεις της ψυχής του, την πορεία της συνειδήσής του.

«Ναι, είναι παράξενο, μα τώρα πια το ξέρεις», γράφει ο Γιάννης Κιουρτσάκης, «μόνο αν δεις τη ζωή σαν μυθιστόρημα, αγγίζεις τον κρυφό πυρήνα της ζωής».

Αυτό, λοιπόν, που ενδιαφέρει είναι «ο κρυφός πυρήνας της ζωής» και όχι τα κατορθώματα του αυτοβιογραφούμενου. Αλλά τι άλλο είναι ένα μυθιστόρημα έξω από την αγωνιώδη αναζήτηση του κρυφού πυρήνα της ζωής μέσα από τα πρόσωπα που επινόησε ο μυθιστοριογράφος; Τι είναι αυτό που μας ενδιαφέρει όταν διαβάζουμε τη *Μαντάμ Μποβαρύ* ή την *Άννα Καρένινα*, τα ερωτικά τσιλημπουρδήματα των διάσημων μοιχαλίδων του 19ου αιώνα ή ο κρυφός πυρήνας της ζωής τους;

Ο Φλωμπέρ, όπως είναι γνωστό, είπε: «Η Μαντάμ Μποβαρύ είμαι εγώ». Μπαίνει κανείς στον πειρασμό να ισχυριστεί ότι ο Φλωμπέρ υποδηλώνει ότι μέσα από την ηρωίδα του, κατά κάποιον τρόπο, αυτοβιογραφείται. Ενας άλλος γάλλος συγγραφέας, σύγχρονός μας σχεδόν, ο Αλμπέρ Καμύ, έχει πει ότι «τη ζωή μας δεν μπορούμε να την εξηγήσουμε· μόνο να την αφηγηθούμε μπο-

Αν –λέω αν– υπήρχαν «φιλογενείς» χορηγοί, θα έπρεπε ήδη να είχαν σπεύσει και συμβάλει για την αποκατάσταση πολλών μνημείων της Βορείου Ηπείρου· από τα μικρά εκκλησάκια που χάσκουν τραυματισμένα ως τα μνημεία μοναδικής τέχνης, όπως η *Ιερά Μονή Ραβενίων Δρόπολης* (εκδ. Μπάστας-Πλέσσας, 1995). Ο συγγραφέας Γεώργιος Κ. Γιακουμής έχει πραγματοποιήσει, μαζί με μια μικρή ερευνητική ομάδα, έργο εξαιρετικό. Η έκδοση περιλαμβάνει μια ευσύνοπτη και ιδιαιτέρως κατατοπιστική εισαγωγή που αναφέρεται στο ιστορικό της Μονής, χάρτες, κατόψεις, προοπτικά αναπτύγματα και 60 φωτογραφίες –σχεδόν όλες τραβηγμένες από τον ίδιο τον συγγραφέα– που αποτυπώνουν τη Μονή ως αρχιτεκτονικό σύνολο αλλά, κυρίως, δίνουν έμφαση στις αριστουργηματικές τοιχογραφίες των αρχών του 17ου αιώνα με τις οποίες κοσμεύεται το καθολικό του μοναστηριού. Αν –λέω αν– υπάρχουν ακόμη «φιλογενείς» χορηγοί, θα ακούσουν το μήνυμα που εκπέμπει με την έκδοση αυτή ο όντως «φιλογενής» ερευνητής. Και ίσως σπεύσουν...

Βαρβαρισμοί της σύγχρονης ζωής· κάπως έτσι θα μπορούσα να χαρακτηρίσω τα περιεχόμενα του βιβλίου του **Γιάννη Ευσταθιάδη**, *Χρονο-Graffiti* (εικονογράφηση: **Κώστας Πολίτης**, εκδ. Καστανιώτη, 1995). Με ματιά διαπεραστική και περιπαιχτική, ο συγγραφέας παρατηρεί γύρω του και παρα-ποιεί ευφυώς και συχνά μετά νοήματος τον υπέροχο κόσμο μας. Μαγειρεύει, μάλιστα, την πολιτική μας ζωή, προτείνοντας ειδικά

χοιματικά μενού, όπως λ.χ. την «Εθνική Κουζίνα» της Πολιτικής Άνοιξης με chef, βέβαια –ποιον άλλο;– τον Αντώνη Σαμαρά. Κυρίως πιάτο: Spring rolls, σαλάτα F.Y.R.O.M (πρώην Macédoine), σαλάτα της Υπέρβασης (παλιά «σόγια» και εθνικές «ρίζες»), μύδια μαζικά (mass media) Κακλαμάνη, Καλαμίδα σ' αναμμένα κάρβουνα, Συμπυλνίδια & Γλυκάδια αρνίσια, Έπευ περρόντα (σπεσιαλιτέ). Κάβα: Αμπελών Λεντάκη '94 (κακή χρονιά), Γάλα (Πηνελόπης) ΔΕΛΤΑ. Βιβλίο για να γελάσει πικρά κάθε πικραμένος! Για τον νομπελίστα (1988) αιγύπτιο συγγραφέα **Ναγκίμπ Μαχφούζ** διαθέτουμε ήδη αρκετά βιβλία του μεταφρασμένα στα ελληνικά, χάρη στην πρωτοβουλία των εκδόσεων Ψυχογιός: *Η αρχή και το τέλος* (1990), *Μιραμάρ* (1990). Και, βέβαια, την πρόσφατη έκδοση του μνημειώδους έργου του *Η Τριλογία του Καΐρου: Ο δρόμος κοντά στο παλάτι* (μετάφραση: **Μαρία Χωρεάνθη**), *Το παλάτι των επιθυμιών* (μετάφραση: **Πέρσα Κουμούτση**) και *Οι δρόμοι του Νείλου* (μετάφραση: **Ελένη Κεχροπούλου**). *Η Τριλογία του Καΐρου* είναι η περιπέτεια μιας οικογένειας και μαζί και η περιπέτεια ιδεών και ιδεολογιών στα χρόνια του Μεσοπολέμου. *Η Τριλογία...* είναι ένα συναρπαστικό ανάγνωσμα, άμεσο, σχεδόν κουβεντιαστό, γεμάτο ανθρωπιά και χιούμορ, που μας δίνει την ευκαιρία να γνωρίζουμε τη μοίρα μιας γενιάς και μιας εποχής στην Αίγυπτο.

Διαδρομή. Δοκίμια Κριτικής (1960-1995) της **Νόρας Αναγνωστάκη** (εκδ. Νεφέλη, 1996): διαδρομή

ρούμε».

Ο Γιάννης Κιουρτσάκης, στην προσπάθειά του να εξηγήσει το άινιγμα της μοίρας του, αφηγείται τη ζωή του. Λίγο ως πολύ, όλοι αυτό δεν κάνουμε όταν μιλούμε για τη ζωή μας;

Η εμπειρία είναι χαοτική και η μνήμη κατακερματισμένη. μόνο η αφήγηση δίνει συνοχή στο χάος της εμπειρίας. Αφηγούμενοι επιλέγουμε και διατάσσουμε. Μετατρέπουμε το χάος σε τάξη – εννοημάτωννουμε την αταξία και το χάος.

Μια τέτοια νοηματοδότηση της ζωής μας προϋποθέτει, βεβαίως, μια ορισμένη οπτική γωνία από την οποία την ατενίζουμε, προϋποθέτει μια φιλοσοφία ζωής έστω και εμβρυώδη. Αυτή τη φιλοσοφία ζωής στο *Σαν μυθιστόρημα* δεν θα τη βρούμε κρυσταλλωμένη σε ένα πλέγμα πεποιθήσεων ή δογμάτων, αλλά θα τη συναντούμε σε κάθε σελίδα ως εγρήγορη συνείδηση, ανήσυχη και ακάματη στην προσπάθειά της να γίνει αυτοσυνείδηση.

Κι αυτή η συνειδησιακή εγρήγορηση, αυτή η διαρκής μέριμνα για μια όσο το δυνατόν εναργέστερη αυτοσυνειδησία, προσδιορίζει το ύφος του βιβλίου: ένα κράμα αφηγηματικού και δοκιμαστικού λόγου. Ο αφηγητής, που είναι συνάμα και ήρωας του αφηγήματος του, εξιστορεί τα περιστατικά του βίου του και ταυτόχρονα στοχάζεται πάνω σ' αυτά. Βέβαια, η έκφραση «εξιστορεί τα περιστατικά του βίου του» χρειάζεται κάποια διασάφηση. Κανένας άνθρωπος δεν είναι νησί, κανένας δεν προσδιορίζεται μόνο ως προς τον εαυτό του, κανένας δεν μπορεί να αυτοπροσδιοριστεί αν την ίδια στιγμή δεν προσδιορίζεται ως προς τους άλλους. Ενα σύνθετο πλέγμα αλληλοπροσδιορισμού προικίζει το *Σαν μυθιστόρημα* με την ενδιαφέρουσα πολυτροπία του.

Εξηγούμαι: Το *Σαν μυθιστόρημα* ανήκει, καθώς είπα, στο γένος που ονομάζουμε προσωπική λογοτεχνία, το οποίο πε-

ριλαμβάνει διάφορα είδη, όπως –απαριθμώ πρόχειρα– την αυτοβιογραφία, τα απομνημονεύματα, τη μαρτυρία, το προσωπικό ημερολόγιο, την αλληλογραφία. Πολλά από αυτά τα είδη προσωπικής λογοτεχνίας θα τα συναντήσουμε στο *Σαν μυθιστόρημα*. Ο Γιάννης Κιουρτσάκης εκμεταλλεύεται με δεξιοτεχνία τις δυνατότητές τους για να συνθέσει το αφήγημά του και να πετύχει το στόχο του.

Στο πρώτο μέρος, λόγου χάριν, όπου απεικονίζεται η ζωή μέσα στο σπίτι, μέσα στην οικογένεια, κυριαρχεί το είδος της μαρτυρίας.

Οι αναμνήσεις του ήρωα και αφηγητή από τα παιδικά του χρόνια συμπληρώνονται από τα αρχεία του πατέρα, η μορφή του οποίου σχηματίζεται αναγλυφικότερα καθώς στις υποκειμενικές εντυπώσεις συμπαρατίθεται το αντικειμενικό μαρτυρικό υλικό.

Στο δεύτερο μέρος, κυρίαρχο είδος γίνεται η αλληλογραφία. Καθώς κύρια μορφή του μέρους αυτού είναι ο μεγαλύτερος αδελφός –ίνδαλμα, από ορισμένες πλευρές, του νεαρού μας ήρωα– ο οποίος σπουδάζει στο εξωτερικό και αλληλογραφεί τακτικά με την οικογένεια, τα γράμματά του θα γίνουν –μέσα στο *Σαν μυθιστόρημα*– ο σκελετός πάνω στον οποίο θα στηριχτεί η εντυπωσιακή προσωπογραφία του. Κι όταν ο μεγάλος αδελφός, μετά την αποφοίτησή του από το πανεπιστήμιο, πνιγμένος από τα υπαρκτικά και επαγγελματικά του αδιέξοδα, θα θέσει τέρμα στη ζωή του, τη σκυτάλη θα πάρουν τα γράμματα της αγαπημένης του, τα οποία θα βρεθούν στα χέρια της οικογένειάς του νεαρού αυτόχειρα.

Στο τρίτο μέρος, δεσπόζον είδος γίνεται το ημερολόγιο. Πρόκειται για τα προσωπικά εφηβικά ημερολόγια του ήρωα/ αφηγητή, με τα οποία ανοίγει έναν πλούσιο σε αποχρώσεις διάλογο ο σημερινός ώριμος αφηγητής.

Γενικά, η αφήγηση του Κι-

ουρτσάκη, πέραν της μνήμης, στηρίζεται και σε ένα πλούσιο αρχειακό υλικό. Φοβούμαι και διατυπώνω το φόβο μου με την ειλικρίνεια που απαιτούν τα σοβαρά και τολμηρά εγχειρήματα, ότι το υλικό αυτό παραιτήταν πλούσιο, παραήταν συγκινησιακά φορτισμένο και πολύτιμο για τον κάτοχό του, δεν κατορθώνει πάντα να το διαμάζει, να το πειθαρχεί στις ανάγκες της φόρμας. Σε κάποια σημεία, ιδίως στο τρίτο μέρος, βρίσκω πως το πρωτογενές υλικό ξεχειλίζει.

Όπως κι αν έχει το πράγμα, το υλικό (αρχεία, επιστολές, ημερολόγια) υπήρξε πολύτιμο και βοήθησε τον συγγραφέα να ενορχηστρώσει την αφήγησή του με την πολυτροπία που βιαστικά προσπάθησα να σκιαγραφήσω – πολυτροπία που ενισχύεται με την έντεχνη εναλλαγή των ρηματικών προσώπων της αφήγησης.

Παρά ταύτα, στο μυαλό του αναγνώστη που δεν έχει διαβάσει το αφήγημα του Γιάννη Κιουρτσάκη, ενδέχεται να πλανάται το ερώτημα «αν ο αυτοβιογραφούμενος δεν είναι δημόσιο πρόσωπο. Με πλούσια πολιτική, κοινωνική ή άλλης φύσεως δράση γενικού ενδιαφέροντος, για ποιο λόγο να διαβάσω ένα πολυσέλιδο βιβλίο;».

Αν και τα όσα προηγήθηκαν προδιαγράφουν την απάντηση στο υποθετικό αυτό ερώτημα, θα την επαναλάβω με μια σύντομη και ρητή διατύπωση: Για τον ίδιο λόγο που ο αναγνώστης διαβάσει ένα καλό μυθιστόρημα. Γιατί δεν ενδιαφέρει η σημασία ή το βάρος της πληροφορίας αλλά η γλωσσική επένδυση της εμπειρίας. Γιατί ο κρυφός πυρήνας της ζωής του αυτοβιογραφούμενου γίνεται, μέσω της γραφής, ένα κομμάτι της γενικής ανθρωπίνης εμπειρίας.

Από την άποψη αυτή, το εκτεταμένο αυτοβιογραφικό κείμενο του Γιάννη Κιουρτσάκη δικαιώνει τον τίτλο του: διαβάζεται σαν μυθιστόρημα.

Σπύρος Τσακνιάς

Νιου Γιορκ, Νιου Γιορκ

**Σώτη Τριανταφύλλου,
Σάββατο βράδυ
στην άκρη της πόλης.
Εκδ. Πόλις, Αθήνα 1996.**

Η Νέα Υόρκη είναι μια πόλη μαγική. Τόσο για τους κατοίκους της όσο και για κείνους που την έχουν επισκεφτεί. Μαγική είναι ακόμα και για όσους την έχουν γνωρίσει από τον κινηματογράφο, την τηλεόραση, τις δημοσιευμένες φωτογραφίες, τις καρτ-ποστάλ. Οι ταινίες (π.χ. το *Γουέστ Σάιντ Στόρι*), τα μυθιστορήματα (π.χ. το *Ένα δέντρο μεγαλώνει στο Μπρούκλιν*), τα θεατρικά έργα, τα τραγούδια κι ένα σωρό ονόματα και αξιοθέατα, ο Λη Στράισπεργκ, το Τίφανι'ς, το Ακτορς Στούντιο, το Μπρονξουαίη, το Σέντραλ Παρκ, η Γουόλ Στρητ, το Εμπάιρ Σταίητ Μπήλντινγκ, το Κολούμπια Γιορνιβέρσιτυ, το Άγαλμα της Ελευθερίας και κυρίως το Μανχάταν, η καρδιά της, έχουν δημιουργήσει ένα μύθο γύρω απ' αυτήν.

Τα τελευταία χρόνια έχουν κυκλοφορήσει στη χώρα μας μερικά βιβλία (αναφέρομαι σε μυθιστορήματα) που εμπλούτισαν τις γνώσεις μας γι' αυτή την πόλη και, κατά κάποιον τρόπο, μας παρακίνησαν να την περιηγηθούμε μαζί με το συγγραφέα τους. Ο *Βωμός της ματαιοδοξίας του Τομ Γουλφ* (εκδ. Ακουαίους), η *Τριλογία της Νέας Υόρκης* του Πωλ Όστερ (εκδ. Ζαχαρόπουλος), η τετραλογία του Τζέρομ Τσάρντν, με πρώτο το *Αγρία Μέρνλιν* (εκδ. Άγρα), ο *Μανχάταν* του Τζαίη Μακίερ (εκδ. Πόλις), ανεξάρτητα από την αξία τους ως λογοτεχνικά έργα, επιχειρούν να μας μνησούν στα μυστικά της. Προσπατώντας όμως να την απομυθοποιήσουν, κατορθώνουν ακρι-

βώς το αντίθετο: ενισχύουν τη λαμπερή εικόνα που έχουμε στο μυαλό μας γι' αυτό το κέντρο του δυτικού κόσμου.

Η παραπάνω εισαγωγή δεν έχει άλλη πρόθεση παρά να εκφράσει την ευχαρίστηση που αισθάνθηκε ο γράφων διαβάζοντας το βιβλίο της **Σώτης Τριανταφύλλου, Σάββατο βράδυ στην άκρη της πόλης**.

Η συγγραφέας γεννήθηκε στην Αθήνα το 1957, σπούδασε στο Παρίσι και τη Νέα Υόρκη κι έχει γράψει τρεις συλλογές διηγημάτων. Αυτό το πρώτο της μυθιστόρημα εκτυλίσσεται σε περιοχές της μεγαλούπολης, το Μπρούκλιν, το Μανχάταν, το Μπρονξ. Η κεντρική ηρωίδα-αφηγήτρια περιγράφει τη ζωή της στη Νέα Υόρκη, όταν έλαβε μια υποτροφία και πήγε να σπουδάσει στο Νιου Γιορκ Γιουνιβέρσιτυ.

Βρισκόμαστε στην αρχή της δεκαετίας του '80, επί προεδρίας Ρέιγκαν, όταν η Πάττυ Σμιθ τραγουδούσε στο Ντάουν Τάουν του Μανχάταν, όταν οι ήχοι του ροκ εντ ρολ αντηχούσαν στις προκυμαίες. Οι ήρωες του βιβλίου, όλοι νέοι γύρω στα είκοσι, σπουδάζουν ή εργάζονται, κι όλοι ονειρεύονται. Ο μεγάλος έρωτας, η κατάκτηση του Μανχάταν ή, σκέτα, η επιβίωση στοιχειώνουν τον ύπνο τους. Άλλοι επιτυγχάνουν τους στόχους τους, άλλοι όχι. Όλοι όμως προσπαθούν να εξασφαλίσουν την καθημερινή τους δόση από χάπια ή πρέζα χωρίς να συλληφθούν από την αστυνομία.

Η κεντρική ηρωίδα είναι Ελληνίδα (άνευ ονόματος) και συμμαριζεται τους πόθους και τα πάθη των φίλων της. Μαζί της πρωταγωνιστεί ο Νίκυ, γόνος εύπορης οικογένειας, ο οποίος κυριαρχείται από τη «λαγνεία της περιπλάνησης».

Επειδή οι πρόγονοί του ήταν πιονιέροι της αμερικανικής ηπείρου. Αυτός -η κεντρική ηρωίδα τον παντρεύεται μόνο και μόνο για να της χορηγηθεί η πράσινη κάρτα, η άδεια παραμονής στις ΗΠΑ- είναι ο μόνος από την παρέα που πληρώνει με τη ζωή του το τίμημα της ελευθερίας και της αλόγιστης σπατάλης δυνάμεων. Οι άλλοι ήρωες κατορθώνουν να επιβιώσουν, φυτοζωώντας στους σκοτεινούς δρόμους, σε επικίνδυνες συνοικίες, σε ανήλιαγα δωμάτια και ύποπτα καταγώγια.

Ο αναγνώστης του βιβλίου βιώνει τη ζωή στη Νέα Υόρκη μέσω της δράσης της ελληνίδας ηρωίδας, η οποία είναι κόρη αριστερού τραπεζικού υπαλλήλου που διώχθηκε από τη δουλειά του και θεωρεί ότι τα χρήματα της υποτροφίας προέρχονται από τη CIA. Η κοπέλα αποφεύγει τους Έλληνες της πόλης προτιμώντας τους ντόπιους, οι οποίοι της φαίνονται πιο ανθρώπινοι, πιο προσιτοί. Η γνωριμία της μ' έναν Ιρλανδό που εργάζεται σε δημοσιογραφικό συγκρότημα, κι ο έρωτας που νιώθει γι' αυτόν, καταλήγει σε οδυνηρή απογοήτευση.

Το *Σάββατο βράδυ στην άκρη της πόλης* είναι ένα μυθιστόρημα που πάει κοντρα στο μύθο που θέλει τη Νέα Υόρκη να τρώει τα παιδιά της.

Έχει, δηλαδή, χάπυ εντ. Μόνο που η κεντρική ηρωίδα γλιτώνει από την ανθρωποφάγα πόλη χάρη σ' έναν Έλληνα που δεν ζει εκεί, αλλά στην Αθήνα. Διασώθηκε, αφού πρώτα γεύτηκε τις χαρές της περιπλάνησης στο Βίλατζ, την Πέμπτη Λεωφόρο, την Τσαϊνατάουν, την Τάιμς Σκουέαρ, εκεί όπου συνάντησε τζάνκies, άστεγους, ζητιάνους, όλα τα θύματα του αμερικανικού ονείρου.

Φίλιππος Φιλίππου

ζωής - διαδρομή γραφής. Από τις *Μαγικές Εικόνες* (εκδ. Τραμ, 1973), στην *Κριτική της Παντομίας* (εκδ. Κέδρος, 1977), στις *Πνευματικές Ασκήσεις* (εκδ. Στιγμή, 1988) και τον «Κοσμά Πολίτη» (*Η Μεσοπολεμική Πεζογραφία*, εκδ. Σοκόλης, 1993), η Νόρα Αναγνωστάκη διανύει τη δύσκολη διαδρομή της, ακριβώς γιατί διάλεξε, ή της έλαχε, να είναι βαθύτατα αυθεντική. Αρνείται συστηματικά κάθε μορφή ευκολίας πρώτα απ' όλα στον ίδιο της τον εαυτό. Γράφει αντιτιθέμενη διαρκώς στην εξουσία που γνωρίζει πολύ καλά ότι διαθέτει ο «κριτικός» και αντιδρά στην όποια μορφή «κριτική επικυριαρχία» μπορεί να προκύψει από το πλησίασμα του έργου τέχνης. Γράφει: «Δουλειά μου δεν είναι να κρίνω, αλλά να ζω τα πράγματα του καιρού μου και του τόπου μου κάνοντας ό,τι μπορώ. Απλώς τυχαίνει να μπορώ να γράφω. Το γράψιμο είναι ένας απ' τους τρόπους που με βοηθάνε να μαθαίνω και να φανερώνω τι άνθρωπος είμαι και πώς βλέπω τους ανθρώπους και τα έργα τους στην κίνησή τους μες στον κόσμο. Μ' αυτόν τον τρόπο ίσως μπορέσω να βοηθήσω και τους άλλους. Οι περισσότεροι δεν γράφουν, βρίσκουν όμως άλλους τρόπους να φανερώνουν ποιοι είναι, να βοηθούν ή να ζημιώνουν. Μ' άλλα λόγια θεωρώ τον τρόπο ζωής του κάθε ανθρώπου σαν τη σπουδαιότερη δουλειά που κάνει. Κανένας δεν είναι ανεπάγγελτος ή άνεργος εφόσον είναι ζωντανός.»

ο χαρτοκόπτης

και τα λοιπά...

ΑΠΟ ΤΟΝ
ΚΩΣΤΑ
ΑΚΡΙΒΟ

Ο Μίλτος Σαχτούρης ζήτησε και πήρε time out

ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ να είναι γεγονός τυχαίο η αλήθεια που υποστηρίζει πως τα πλέον ανεκτίμητα πράγματα όλου του σύμπαντος συνεχίζουν να παραμένουν επτασφράγιστα μυστικά στη ληστρική επίθεση της γνώσης και της κάθε επιστήμης! Ο χρόνος, το φως και η ποίηση –προς μεγάλη τέρψη όσων δοκιμάζουν αγαθή τη καρδιά να γευτούν ή να οικειοποιηθούν έστω το ελάχιστο αυτών των αγαθών– μέλλει να κατευοδώσουν πολλές γενεές ανθρώπων ακόμη, μέχρις ότου γίνει κατορθωτή η διάρρηξη του παρθενικού τους υμένα. Μια όμως και κάτι τέτοιο μάλλον αποκλείεται, το μόνο (!) που απομένει σ' όλους εμάς είναι να επιδιώκουμε να βασανιζόμαστε εσαεί. Και γλυκά με την ομορφιά που μας επιτρέπει καθεμία απ' αυτές τις πηγές ζωής, αφήνοντας κατά μέρος το πείσμα ή τον θυμό απ' την όποια μας ανικανότητα.

ΤΟ ΒΙΟΛΟΓΙΚΟ ΤΕΛΟΣ ενός από τους πεπλοφόρους της ποίησης έδωσε την ευκαιρία σε κάποιον από τους συναδέλφους του να μιλήσει και να εκθέσει στα αυτιά των πολλών τον μεταξύ τους δεσμό. Εκμυστηρευόμενος πολλά και χρήσιμα, ο Μίλτος Σαχτούρης ομολογεί το πλέον ανατριχιαστικό και συνάμα αληθινό για την ταχύρρυθμη ζωή των σημερινών ανθρώπων. Λέει, λοιπόν, ανάμεσα σε άλλα: «Τις τελευταίες συλλογές του Ελύτη δεν τις έχω υπόψη μου και δεν μπορώ να μιλήσω γι' αυτές. Έχω μείνει στο Φωτόδεντρο» (Εφημ. Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 31 Μαρτίου 1996).

Σαν να υποστηρίζει, δηλαδή, ο ποιητής πως αυτό που αγωνίστηκε για χρόνια ολόκληρα να προσδιορίσει ο θείος Αλβέρτος και που όλοι –επιστήμονες και απλοί θνητοί– παλεύουν να το μεταλλάξουν σε ζωή, το χρόνο δηλαδή, αυτός με τον δικό του τρόπο της ψυχής και του μυαλού κατάφερε να τον δαμάσει και να τον κάνει νικηφόρα πράξη.

Συνειρμικά, επομένως, και παρ' όλη τη φαινομενική μη συγγένεια, ο νους πετάει στον μόνο ικανό αντίπαλο του χρόνου επί των ημερών μας, στο άθλημα της καλαθοσφαίρισης. Εδώ είναι που ο χρόνος κατακερματίζεται στις ελάχιστες μονάδες του, τα δευτερόλεπτα ανάγονται σε αξία του καθολικού μέτρου και οι εκατοστιαίες υποδιαίρεσεις του απρδεικνύονται πάμπολλες φορές αρκετές για την κατάκτηση της νίκης. Σε τούτο το άθλημα δεν είναι άλλωστε που ευδοκimei και ουσιώνεται ο τρομερός όρος «νεκρός χρόνος»; Φρίττει η συνείδηση και τρίζουν τα κόκαλα πολλών στο άκουσμα της ιαχής του εκφωνητή που πανηγυρίζει, καθώς «η νίκη επιτεύχθηκε σε διάστημα νεκρού χρόνου»...

Άρα, και κάτω από το πνεύμα αυτών των εικόνων, είναι εύκολο να φανταστούμε τον «προπονητή» Μίλτο Σαχτούρη να έχει σηκωθεί κάθιδρος από τον πάγκο της ομάδας και, για λογαριασμό όλων μας, να ζητάει από τη γραμματεία της ζωής και να παίρνει time out.

ΓΙΑΤΙ ΣΤΟΝ ΚΑΘΕΝΑ ΑΠΟ ΕΜΑΣ δεν έχει απομείνει παρά μια ελάχιστη ανάσα χρόνου και μόνο αυτός –και κάποιοι ισάξιοι της τέχνης του– έχει τον χρόνο για να κατέχει πώς πρέπει να εκδηλωθεί η τελευταία επίθεση λήγοντος του αιώνα και πώς να κερδηθεί η πολύτιμη νίκη, προτού βρεθούμε χαμένοι και οριστικά αποκλεισμένοι από το φάιναλ φορ της επόμενης χιλιετίας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΩΡΙΚΟΣ

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 72 ΑΘΗΝΑ, τηλ. 3629675
Ζ. Πηγής 29 τηλ. 3303609, fax: 3301866

Φ. ΗΛΙΑΔΗΣ

Καρίνα
ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ

ΔΩΡΙΚΟΣ

Μ.0062.
ΑΛΗΛΟΓΡΑΦΕΙΑ
ΜΕ ΤΟΝ ΚΟΣΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Όσοι τύχαμε δίπλα στον Μπόστ από τον πόλεμο και μετά δεν κάναμε τίποτε άλλο από το να παρακολουθούμε λαχανιασμένοι τον ξέφρενο περίπατό του στην Εικονογράφηση, στο Σκίτσο, στη Γελοιογραφία, στο Θέατρο, στην Επιθεώρηση και στη Ζωγραφική.

Ορθογραφημένα ή ανορθόγραφα, ήταν ικανός να σκορπά το κέφι και την αγαλλίαση στον θεατή και στον αναγνώστη και την θαυμαστική απορία στον αισθητικό ή στον κριτικό που αναρωτιόταν που κατατάσσει κανείς αυτό το πολύμορφο εκρηκτικό.

Φαίνεται πως ζήσαμε από κοντά - χωρίς μερικές φορές να το συνειδητοποιούμε - τον μεγαλύτερο σατιρικό μετά τον Ροΐδη και τον Σουρή.

Ακόμη και αν συνέβαινε να χαθεί όλη η σύγχρονη Ελληνική Χιουμοριστική Γραμματεία, φθάνει να είχε διασωθεί το σκίτσο του με τη ρημαγμένη και καχεκτική Ελλάδα με τη στραπατσαρισμένη περικεφαλαία και τη δύστυχη ασπίδα με τον πειναλέοντα από δίπλα για να αισθανθείς τον σαρκασμό που δικαιούται η μιζέρια αυτού του τόπου. Όχι μόνο η σημερινή. Ίσως από την εποχή του Πελοποννησιακού Πολέμου. Τρομακτικό επίτευγμα ενός ανθρώπου και μιας Γελοιογραφίας!

ΚΩΣΤΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... Η άλλη άποψη στο βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 ΑΘΗΝΑ 106 80. Τηλ.: 36.07.744 - Fax: 36.23.093